
SOCRATES
S
DÜŞÜNEN SPOR DERGİSİ
SAYI:02
MAYIS 2015
FİYAT:10TL
KKTC FİYATI:12 TL
ISSN 2149-2743
9 772149 274000 02
ROBERTO MANCINI I HAKAN GÜNDAY I ZEKİ DEMİRKUBUZ I MEHMET GÜNSÜR
PIERRE VAN HOOIJDONK I GEORGE ORWELL I KANAT ATKAYA I HARUN TEKİN
NIKOS ZISIS I ANDY BRASSELL I MERT AYDIN I İNAN ÖZDEMİR I KİRAZ AKIN
can

İNŞA EDERSEN GELİRLER

Bir söyleşisinde Paul Weller mı demişti? Herkes, yaşı ilerledikçe doğduğu zamanlara geri döner; oraya dair plak, kitap, dergi ve posterleri toplarmış. 1980'lerin atmosferini çocuk gözüyle tatmış biri olarak, ben de sürekli o yıllara dönüyorum. Televizyonun gözümü açtığı, ilk spor kahramanlarımı beyazcamda gördüğüm seneler... Sokakta top oynamadan önce derslerimi ustalardan alıyor, herkesin Maradona'ya âşık olduğu 1986 Dünya Kupası'nda Arjantin kalecisi Pumpido'ya sevdalanıyordum. Ya da Ceulemans'lı Belçika veya Lerby'li Danimarka'ya... Ama en çok, Lineker'e nefis ortayı yapan Liverpool'lu John Barnes olmaya çalışıyordum.

Topu elle tutanlara tutkumun Pumpido ile sınırlı olmadığını birkaç hafta sonra Dünya Basketbol Şampiyonası'nda anladım. Mersin'de güneşten yanan bir yazlıktaydım. Futbolcular Meksika'da aynı havada hayatta kalmaya çabalıyordu, basketbolcular ise İspanya'da ter döküyordu. Tyron 'Mugsy' Bogues ile Amiral David Robinson'ın omuzlarında yükselen Amerika Birleşik Devletleri takımı sayesinde hayatta boy farkı nedir anladım! Sonrasında, Arvydas Sabonis'i görüp fizik kuralları üzerine kafa yoracaktım.

Artık basketbolu sadece televizyondan izlemiyor, altyapı düzeyinde oynamaya çalışıyordum. 1991'de Jugoplastika formasıyla izlediğim Toni Kukoc ise gelecekte ne olmam gerektiğini göstermişti. Başkaları "Be Like Mike!" derken, benim kafamın içinde "Be Like Toni!" cümlesi dönüyordu. Ve sonra bir gün geldi, tutkum televizyonla sınırlı olmaktan çıktı. Artık 'orada' da olabilirdim. 1992'de Euroleague Final Four'una İstanbul'da şahitlik ederken, Zeljko Obradovic'in ilk şampiyonluğunu yerinde alkışlıyordum. İlerleyen yıllarda, o şampiyonluklardan birkaç tane (!) daha alacaktı. Bu sırada, yeni deneyimler de kapımı çaldı. Hep iyi şeyler değildi bunlar. 'Kara Perşembe'nin ertesi gününde geçirilen mide spazmı ise hayal kırıklıklarına dahildi. Yıl 1999 oldu, televizyonun başından kalktım ve kendimi Ataköy'de düzenlenen Avrupa Yüzme Şampiyonası'nda buldum. O dönem çoktan efsane statüsüne erişen Aleksandr Popov'u büyük bir hayranlıkla takip ediyor, bir yandan da Pieter van den Hoogenband'ın doğuşuna tanık oluyordum. Havuzun hükümdarlığı henüz Michael Phelps'e geçmemişti ve birkaç metre önümde gördüklerim büyüleyiciydi. 2005 yazı ise en bereketlisiydi; yerinde Tour de France deneyimi üzerine, Ibrox Park'ta Rangers-Celtic maçı izlemek paha biçilemezdi. Federer ile Nadal'ın 2007 Roland Garros finalini canlı canlı izlediğime hâlâ inanamıyorum; bu, büyük bir hayalin gerçekleşmesiydi.

Büyüdükçe, o 'an'larla ilişkim değişmeye başladı. Ekran önünde filizlenen, ardından yavaş yavaş tribüne doğru kayan, devamında mesleğe dönüşen spor tutkum, beni dünyanın farklı noktalarına yollamayı sürdürdü. Bir zamanlar Obradovic'in ellerinde yükselirken izlediğim kupaya, 2010'da Paris'te mikrofonun arkasından bakıyordum. Çocukken Amerika'dan eş dost yardımıyla getirilen kasetler sayesinde görebildiğim NBA yıldızları, sonrasında anlatım kabininden aktarmaya çalıştığım adamlara dönüşüyordu. Yüzler değişmiş, 'an'lar kalmıştı. 1988'in bir Eylül sabahı gazetede tam sayfa fotoğrafına baktığım Ben Johnson-Carl Lewis düellosu, yıllar sonra İstanbul'da anlattığım 2012 Dünya Salon Atletizm Şampiyonası'nda aklıma düşüyordu. Yelena Isinbayeva, birkaç metre önümde sırıkla atlamada dünya rekoru kırmaya çalışırken, ben dopingle kırılan o eski 100 metre rekorunu hatırlıyordum.

Bunları neden anlatıyorum? Yaşlandığım için olabilir. Ya da sadece, başta da dediğim gibi geçmişe dönmeye çabalıyorum. Ama emin olun, bundan fazlası da var. En sevdiğim spor filmlerinden biri Field of Dreams'dir. 80'lerden kalan filmde Kevin Costner'ın canlandırdığı Ray'e, bir ses sürekli "Eğer inşa edersen, onlar gelecek" diye tekrarlar ve Ray'in beyzbol yıldızı olan kahramanları, gerçekten de bir gün mısır tarlasına inşa ettiği o sahaya gelirler. Peki diğer insanlar da gelip onları izleyebilecek midir? J. E. Jones çıkar ve "İnsanlar gelecek, çünkü çocukluklarını yeniden yaşamak istiyorlar" der ve haklıdır; gelirler.

'Kahramanlar' sayısı ile açılışını yaptığımız dergide, yola 'Maç İzleme Deneyimi' ile devam ediyoruz. Çünkü seyirci yoksa bu sporların hepsi yok hükmünde. Katıldığınız için teşekkürler ve hepinize iyi seyirler.

CANER ELER

SOCRATES

İmtiyaz Sahibi CAN SANAT YAYINLARI YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A. Ş.'Yİ TEMSİLEN***CAN ÖZ***

Proje BAĞIŞ ERTEN, ***CAN ÖZ***

Genel Yayın Yönetmeni CANER ELER

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu) ***ONUR ERDEM***

Yazı İşleri Ekibi ATAHAN ALTINORDU, ***KUTAY ERSÖZ,*** EMİR GÜNEY, ***BURAK KURU,*** İNAN ÖZDEMİR, ***İLHAN ÖZGEN,*** UĞUR OZAN SULAK, ***OZAN CAN SÜLÜM,*** MUSTAFA TAHA, ***SENCER YÜCEL***

Socrates Akademi EMRE GÜRKAYNAK, ***İREM KÖROĞLU,*** MÜTHİŞ CAN ÖLÇER, ***ARAS YETİŞ***

Kurumsal Kimlik TBWA\ISTANBUL

Kreatif Direktör ***VOLKAN KARAKAŞOĞLU,*** HÜSEYİN SANDIK

Görsel Yönetmen ***OYA ÇİTÇİ***

Grafik Tasarım ALPTUĞ USLU

Fotoğraf ***CAN ESKİER***

Redaksiyon CENGİZ ALKAN

Dijital ***İZGE CAN GÜNAL***

Pazarlama DUYGU COŞKUNSEDA

Katkıda Bulunanlar ***5HARFLİLER,*** SERHAN ACAR, ***YAPRAK ARAS,*** ATA LOKANTASI, ***EMRE ATASOY,*** KANAT ATKAYA, ***EFE AYDAN,*** FETHİ AYTUNA, ***BUĞRA BALABAN,*** ŞEMSETTİN BAŞ, ***İLKSEN BAŞARIR,*** TEKİN BİLGE, ***BAHATTİN BOĞAZ,*** ADNAN BOSTANCIOĞLU, ***ANDY BRASSELL,*** MİRGÜN CABAS, ***HAKKI CEBE,*** ONUR COŞKUNSEDA, ***ATİLLA ÇAKMAK,*** COŞKUN ÇELİK, ***HAVVA ÇOBAN,*** AYSER ÇOBANOĞLU, ***ORKUN ÇOLAKOĞLU,*** FATİH DEMİRELİ, ***ZEKİ DEMİRKUBUZ,*** ALAIN DIGBEU, ***FİKRET DOĞAN,*** BÜLENT EKEN, ***ŞEVKET F. ERBAY,*** HAKAN GÜNDAY, ***SARPER GÜNSAL,*** MEHMET GÜNSÜR, ***VOLKAN GÜRKAN,*** AYDIN AYHAN GÜNEY, ***P. VAN HOOIJDONK,*** OSMAN HOSAN, ***GÖKMEN KARASU,*** ERAY MAKAL, ***ROBERTO MANCINI,*** ÇİĞDEM MATER, ***TAN MORGÜL,*** TAMER OYGUÇ, ***ERMAN ÖNER,*** TOLGA ÖNGÖREN, ***AYDIN ÖRS,*** İPEK ÖZGÜDEN, ***AYŞİM ÖZGÜR,*** DEFNE PATIR, ***ASLI PELİT,*** FERYAL PERE, ***TAYFUN POLAT,*** SEZGİN RIZAOĞLU, ***UFUK SARICA,*** ÇAĞLAN TEKİL, ***İHSAN TOPALOĞLU,*** SEVECEN TUNÇ, ***EMRE UTKUCAN,*** İLKER ÜÇER, ***ONUR YAZICIOĞLU,*** ÇAĞAN YÜCE, ***DOĞU YÜCEL***

Danışma Kurulu İBRAHİM ALTINSAY, ***MERT AYDIN,*** TANIL BORA, ***AYDAN ÇELİK,*** ATTİLA GÖKÇE, ***MİTAT KORAY,*** KAAN KURAL, ***CENGİZ MACAR,*** MURAD SEZER, ***ÖZGEHAN ŞENYUVA,*** HARUN TEKİN, ***MURAT TOKLUCU,*** UĞUR VARDAN, ***BANU YELKOVAN,*** ÜMİT METİN YILDIZ

Can Yayınları ***ÜMİT ALTAŞ,*** ONUR BÜYÜKCERAN, ***TUNCAY GEZER,*** ALİ GRANİT, ***ZÜHRE GÜLDOĞDU,*** SIRMA KÖKSAL, ***ALİ ÖGEYİK,*** METİN ÖZDEN, ***SERTAN ÖZYAĞMUR,*** NURTEN USTAOĞLU, ***AYŞİN YÖRÜK***

İletişim TEL: 0 212 234 90 29 / ***FAX: 0 212 355 37 48*** / E-POSTA: INFO@SOCRATESDERGI.COM

TWITTER.COM/SOCRATESDERGI / FACEBOOK.COM/SOCRATESDERGI / ***INSTAGRAM.COM/SOCRATESDERGI***

Yönetim Yeri CAN SANAT YAYINLARI YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A. Ş.

MEŞRUTİYET MAH. HACI MANSUR SOK. NO: 5 AYCİBİN PASAJI KAT: 4 D: 85-86-87 NİŞANTAŞI - İSTANBUL TEL: 0 212 234 90 29

Basım Yeri TÜRKMENLER MATBAACILIK REKLAM SANAYİİ TİC. LTD. ŞTİ.

MALTEPE MAH. GÜMÜŞSUYU CAD. NO: 16-18 TOPKAPI - İSTANBUL DAVUTPAŞA V. D. 880 028 2795 TEL: 0 212 674 71 61

Yayın Türü YEREL SÜRELİ YAYIN - ISSN 2149-2743 - SAYI: 02 - MAYIS 2015

****Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf, illüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır. Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin yazılı izni olmaksızın dergide yayımlanan eserler kısmen veya tamamen kaynak gösterilerek dahi çoğaltılamaz, yayımlanamaz, işlenemez, umuma iletilemez ve temsil edilemez.*

Kapak İllüstrasyon/Tasarım Hüseyin Sandık

TERS KÖŞE
HUGH LAURIE 012

PİKENROL
MEHMET GÜNSÜR 014

NEIN QUARTERLY 016

TEK PAS
JOHN URSCHEL 018

YODA 020

SA'HAF 022

ÇEKİM ALANI 024

#HEŞTEG 026

NIKOS ZISIS 028

HAKAN GÜNDAY 032

GIRO D'ITALIA 036
SARPER GUNSAL

5 HARFLİLER 040

ROBERTO MANCINI 044

MERKEZ KORT 048

ORADAYDIM 050

BOLT VS PHELPS
MERT AYDIN-CANER ELER 058

KANAT ATKAYA 064
İBRAHİM ALTINSAY 066
TRİBÜN ANSİKLOPEDİSİ 068
TANIL BORA 072
FİKRET DOĞAN 076
HİPODROM
adnan bostancıoğlu 080
BİSİKLET İZLEME DENEYİMİ
inan özdemir 082
İNÖNÜ'DEKİ '93 YAZI 086
KARA PERŞEMBE 092
NBA #3
ORKUN ÇOLAKOĞLU 100
HOOIJDONK 104
ZEKİ DEMİRKUBUZ 106
ANDY BRASSELL 112
TARTAN PİST 118
TOPRAK SAHA 122
GEORGE ORWELL 130
ROLAND GARROS 134
SATRANÇ 136
İSMET KİM Kİ! 140
GALEANO 142

SOSYAL ADALET

İllüstrasyon Hüseyin Sandık

FUTBOLUN BANA TANIDIĞI EN BÜYÜK ŞANS, İNSANLIĞI ANLAMAKTI.

HENDRIX'İN GİTTİĞİ GÜN

ONUR ERDEM

Cleveland'daki Rock 'n' Roll Şöhretler Müzesi'nde tahmin etmediğiniz birçok şeyi görebilirsiniz. Ancak hiçbiri, sizi sporla alakalı parçalar kadar şaşırtmayacaktır. Onlardan biri de Jimi Hendrix'in 15 yaşındayken yaptığı Amerikan futbolu çizimleri olabilir. ESPN'den Paul Lukas da benzer yöndeki hislerini 2012'deki ziyaretinde müze müdürü Terry Stewart'la paylaşmış ve "Bunda şaşılacak bir şey yok; bütün sporcular büyük birer rock yıldızı, bütün rock yıldızları ise büyük birer sporcu olmak ister" cevabını almıştı. 'James' ön adıyla imzasını attığı dört çiziminde de birer Amerikan futbolu oyuncusunu resmeden Hendrix, hiçbir zaman resmi çizilecek kadar büyük bir sporcu olmayı başaramadı. Müzik tarihinin en büyük yıldızlarından biri olduğunu düşünürsek, kendisinin ya da dünyanın geri kalanının bu durumdan şikâyetçi olduğunu sanmıyoruz. Ancak Hendrix'in etkisi bununla da sınırlı değil. O, futbolcu olmanın hayalini kuran başka bir çocuğun daha hayatını değiştirdi. Tek sorun, bunu ölümüyle yapmış olması...

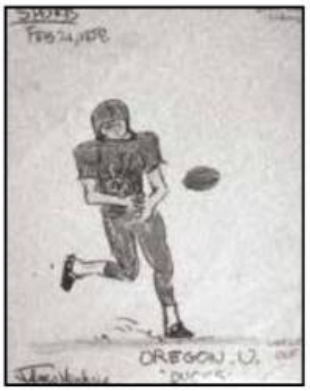
"Müziğe davul çalarak başladım ama iyi bir davulcu olamayacağımı anlamam uzun sürmedi. Ne yapacağımı bilmiyordum, kendimi futbola verdim. Okul takımında oynuyordum. Bir akşamüstü yine antrenman için sahaya doğru giderken bir arkadaşım geldi ve Jimi Hendrix'in; hayranı olduğum adamın öldüğünü söyledi. O an durdum, arkamı dönüp kaskımı çıkardım ve antrenörün odasına gittim. Ona futbolu bıraktığımı ve gitarist olacağımı söyledim. Eve gittim, kararımı ailemle paylaştım. Hendrix'in yolculuğunun bittiği gün, benim yolculuğumun başlangıcı oldu."

JOE SATRIANI

Fotoğraf Getty Images Turkey

YAZI-TURA

TİYATRO MU, KÜREK Mİ? HUGH LAURIE, CAMBRIDGE YILLARINA DAMGA VURAN İKİ ALANDAN BİRİNİ NASIL SEÇTİ?

İNAN ÖZDEMİR

Üniversite neye yarar? Vize ve projeler arasında sıkışmışken muhtemelen bu soruyu defalarca sormuşsunuzdur. Tiyatrodan edebiyata elini attığı her alanda unutulmaz işlere imza atan Stephen Fry, otobiyografisi *Fry Chronicles*'ta bunu yanıtlar.

Zamanında Cambridge'te edebiyat okuyan Fry "Binalar donuktur ve üniversite o binalardan ibaret değildir. Mühim olan, o binalarda kimlerin olduğudur" der ve ekler: "Muhteşem insanlar tanıdığım gibi aptallar ya da ikisinin arasındakilerle de orada tanıştım.
Cıvıl cıvıl yüzlerin yanında kalın kafalılar vardı. Akla gelebilecek her özellikte insan oralarda temsil ediliyordu. Öğrenci olarak üç senenizi okulun spor tesislerinde geçirebilir ve tiyatronun varlığından bile haberdar olmayabilirdiniz."

Üniversite büyüktür ve herkesi içine alır. Özellikle Cambridge'te okuyorsanız her şeyi kaçırma ihtimaliniz mevcut. Yine de bir şeyleri yakalayabilirsiniz. Şimdilerin ünlü aktörü ve müzisyeni Hugh Laurie, yakalayanlardan. Aynı dönemde üniversiteye adım atan ikiliden Fry edebiyat bilgisi ve tiyatrodaki yeteneği ile parlarken Laurie kürekteki yeteneği ile dikkatleri çeker. Geçmişte ünlü bir kürekçi olan ve 1948 Olimpiyat Oyunları'nda bir de altın madalya kazanan babası Ran'ın izinden giden Hugh, 1856'dan beri Oxford ile Cambridge'in kapıştığı kürek yarışı The Boat Race'in en unutulmaz mücadelerinden birinde boy gösterir. 1980'de Oxford'un kazandığı ve hâlâ tarihin en yakın farkla biten kapışması olarak anılan yarışta mücadele eden Laurie, kaybeden taraftadır.

Talihin ona oynadığı oyun Cambridge günlerinde hayatını şekillendirir. O yarıştan önce, üniversiteye girdiği ilk sene hastalığı nedeniyle yarışamayan Laurie tiyatro kulübüne, ünlü Footlights'a adımı yazdırır. O sene Emma Thompson ve Stephen Fry ile tanışır. Bir yıl sonra küreğe döner. Sonraki sene iki taraftan da baskı gelir: ya tiyatro yap, ya da yarış. Laurie seçimini bir para atışıyla yapmaya karar verir ve kazanan tiyatro olur.

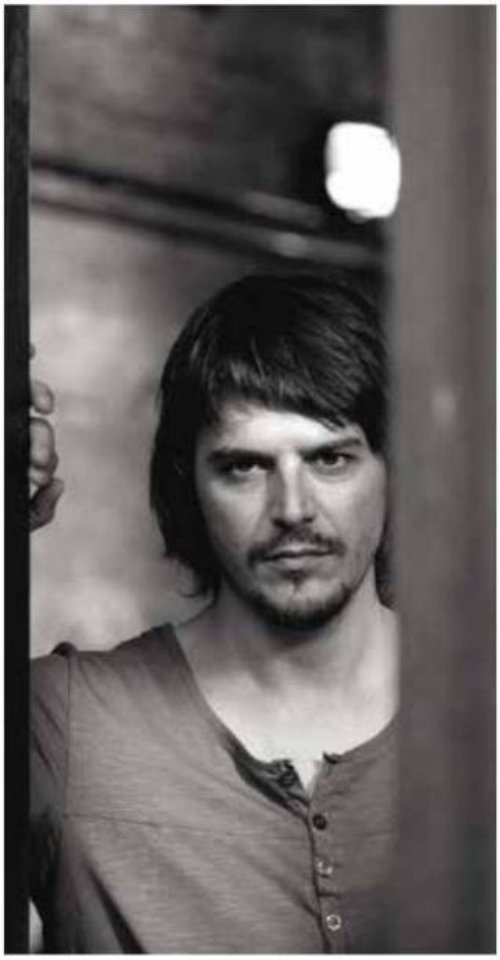
1980'DE OXFORD'UN KAZANDIĞI VE HÂLÂ TARİHİN EN YAKIN FARKLA BİTEN KAPIŞMASI OLARAK ANILAN YARIŞTA MÜCADELE EDEN LAURIE, KAYBEDEN TARAFTAYDI.

Yine yakın farkla bitmiştir.
Dr. House'un yapımcıları ile birlikte teneffüsler de galip taraftadır. Üniversite binalardan ve hocalardan çok, Laurie'nin Thompson'la, Thompson'ın Fry'la, Fry'ın Laurie ile tanıştığı o teneffüslerdir. İki ders arasında, hayatınız değişir.

S

Fotoğraf AP images

"FERZAN HAYATIMI DEĞİŞTİRDİ"

MEHMET GÜNSÜR İTALYA'DAKİ TÜRK FİLMLERİ FESTİVALİ'NİN TELAŞI ARASINDA GÖNDERDİĞİMİZ KUPONU DOLDURDU VE İSTANBUL'DAN ROMA'YA, HAMAM'DAN MUHTEŞEM YÜZYIL'A TERCİHLERİNİ SIRALADI. ÇOCUKLUK KAHRAMANININ NİKÂH ŞAHİDİ OLAN KAÇ KİŞİ TANIYORSUNUZ BİLMİYORUZ AMA BİRİ, AZ SONRA OKUYACAĞINIZ TERCİHLERİN SAHİBİ

Roxy – Mojo 1 0 2
Tabii ki Roxy! 1994-1998 arası Roxy'de restoran işlettiğim dönem, benim için unutulmaz bir zaman aralığı.

Led Zeppelin – Pink Floyd 1 0 2
Bu galiba karşıma çıkan en zor soru. Çok az farkla Pink Floyd diyorum. Çünkü daha kompleks ve daha zeki.

Rakı – Şarap 1 0 2
Şarabın rakıya nazaran daha fazla ruh hâline hitap ettiğini düşünüyorum.

Davul – Gitar 1 0 2
Müzikte esas olan ritimdir ve davulun ritmi ruhun derinliklerine iner.

Nuri Bilge Ceylan – Ferzan Özpetek 1 0 2
Nuri Bilge'yi de severim ama Ferzan benim hayatımı değiştirdi.

Halit Ergenç – Fikret Kuşkan 1 0 2
Fikret benim çocukluk kahramanlarımdan biriydi, sonra nikâh şahidi oldum.

Geçmiş Bahar Mimozaları – Bıçak Sırtı 1 0 2
Geçmiş Bahar Mimozaları benim için yepyeni bir dünyaydı. 12 yaşında Filiz Akın, Müşfik Kenter ve Rutkay Aziz'le oynuyordum.

Federico Fellini – Michelangelo Antonioni 1 0 2
Fellini'yi tercih ederim çünkü rüyaları ve masalları seviyorum.

Hamam – Muhteşem Yüzyıl 1 0 2
Hamam'ın bendeki yeri ayrı, onun açtığı yol beni İtalya'ya getirdi.

Roma – İstanbul 1 0 2
İstanbul; doğduğum şehir, canım İstanbul, zavallı İstanbul.

Lazio – Roma 1 0 2
İtalya'daki şike skandalında adı bile geçmediği için Roma, ayrıca kahrolsun faşizm!

Alex – Totti 1 0 2
Benim için duruşu, karakteri ve oynadığı takıma sevgisiyle Totti en tepede.

Ümit Özat – Müjdat Yetkiner 1 0 2
Sarı-lacivert formayı en çok giyen isim olduğu ve Fener'de başladığı kariyerini Fener'de bitirdiği için Müjdat Yetkiner diyorum.

Tom – Jerry 1 0 2
Tercihimi Tom'dan yana kullanıyorum çünkü daha saftır o ve en çok o kaybeder.

Sahneye çıkmak – Paraşütle atlamak 1 0 2
Ne şanslıyım ki ikisini de yaptım. Paraşüt açılmadan önceki o 4 saniye, hayatımın en güzel 4 saniyesiydi.

Roger Federer – Rafael Nadal 1 0 2
Toprak kort oyuncusu olmak başka bir şey, o yüzden Nadal alır.

Fotoğraf Getty Images Turkey

İllüstrasyon Hüseyin Sandık

ADORNO TARTIŞMALI POZİSYONLARI YORUMLUYOR

İNAN ÖZDEMİR

NEIN QUARTERLY, FELSEFE ALANINDA BİR TWITTER FENOMENİ. EVET, CÜMLEDE BİR GARİPLİK VAR. GERÇEK ADIYLA ERIC JAROSINKI, ALMAN KÜLTÜRÜNE YILLARINI HARCAYAN BİR AMERİKALI. JAROSINSKI, 2012'DE ÜNİVERSİTEDEYKEN BİR KARAR VERİR. ARTIK PROFİL FOTOĞRAFI ADORNO OLAN BİR TWITTER HESABI VARDIR. İNGİLİZCE VE ALMANCA İLE OYNAYARAK HAYAT, DEPRESYON, FRANKFURT OKULU ÜZERİNE TWEET'LER ATMAYA BAŞLAR. KISA SÜREDE ÜNLENEN NEIN QUARTERLY İLE İSTANBUL'DAKİ KONFERANSI SONRASI BULUŞTUK, FELSEFE VE 'TOP' KONUŞTUK

Çocukluğunuzu spor tarihinde gurur verici başarıları olan Wisconsin'de geçirdiniz. Herhangi bir sporu takip ediyor muydunuz?

Ucundan kıyısından Amerikan futbolu ile ilgilenirdim. Green Bay Packers taraftarıyım. Bu sezon iyi bir performans gösterdik ama maalesef en kritik yerde kaybettik. Maçın sonunu da kaçırdım çünkü İstanbul'a uçmak zorundaydım.

Beyzbol ile ilgili misiniz?

New York'a gelmeden önce birkaç yıl geçirdiğim Philadelphia'da takip etmeye başladım beyzbolu. Phillies maçlarına gitmeye başlamadan önce fazla ilgim yoktu lâkin yakın bir arkadaşım beyzbolun inceliklerini bana açıklayınca daha rahat izlemeye başladım. Beyzbolu bilmediğinizde bu işin sadece vuruşla (hitting) alakalı olduğunu sanıyorsunuz. Fakat biraz anlamaya başladığınızda esas meselenin atış (pitching) olduğunu kavrıyorsunuz. Sıradan bir izleyici olarak, atışların ne kadar mühim olduğunu çözemezseniz bu oyunun içindeki dramı anlamanız da zor. İşin içinde psikoloji var, tahmin etmek var; hatta bir bilim dalıymış gibi yaklaşmaya çalışıyorsunuz. Beyzbolda her şey kesin ve net biçimde ölçülüyor. Ama eninde sonunda iş gene yeteneğe, psikolojiye, şansa ve biraz 'tiyatroya' kalıyor. Yakın zamanda bütün bunları daha fazla takdir etmeye başladım. Fakat kişisel olarak asla çok sportif biri değildim. Lisedeyken bir dönem basketbol oynadım, bir de kısa süre futbol takımına girmişliğim var.

Hangi pozisyonda oynuyordunuz?

Bu da çok enteresan bir hikâye. Benim receiver olmam gerekiyordu, yani oyun kurucudan pas geldiğinde yakalayan adam. Fakat koçumuzun bana verdiği forma numarasının taktikteki yeri gereği topu yakalamam yasaktı. Resmi olarak 'pas alması yasaklı' oyuncuydum yani. Bu yüzden, en baştan itibaren, çok fazla oynamayacağım ortadaydı. Belki de antrenmanların ilk haftasında kolumu kırmam benim için iyi olmuştur. Sportif kariyerim o gün sonlanmıştı, bu sayede bugün Twitter aforizmacısı oldum. Öyle olmasaydı, şimdi Packers forması giyiyordum.

BENİM FUTBOL İZLEME NEDENİM KOLEKTİF SİNİR HARBİNİ PAYLAŞMAK. BİR DE BİRA İÇMEK.

'Kriz' en sık kullandığınız kelimeler arasında. Spor dünyasında da moda kelimelerden biri bu. Şu sıralar herkes beyzboldaki krizden ya da düşüşten söz ediyor. Fakat bazı uzmanlar da çıkıp aynı şeylerin, tartışmaların 100 sene önce de olduğunu söylüyor. Beyzbol her zaman krizde miydi? Bu mesele sizce de felsefi bir sorun değil mi?

Bana göre beyzbolun en büyük problemi kendini pazarlama sorunu. Gerçekten de uzun bir oyun ve içinde çok da fazla aksiyon yok. Eğer benim gibi bu sporun nüanslarına hâkim olmayan bir izleyeciyseniz –ki hâlâ öyleyim– beklediğiniz sıkı bir tek vuruş, güzel bir sayı ya da 'home run' görmek oluyor. Fakat oyunu

tanımaya başladığınızda başta sıkıcı gelen şey eğlenceli olmaya başlıyor. Alt metne dikkat etmeye, uzun sezon boyunca bazı oyuncuların etrafında yaratılan anlatıyı, büyük resmi görmeye başlıyorsunuz. Uzun lafın kısası: Bu spor insanlara vuruş dışındaki şeylerin ilginç ya da heyecan verici olduğunu anlatamadığı sürece krizde olmaya devam edecek. Fakat ben her şeye rağmen beyzbolun hâlâ çok iyi iş çıkardığını düşünüyorum, çünkü insanlar maçlara gitmeyi sürdürüyor. Orada olmayı seviyorlar. Zira stadyumlar, insanların bir parçası olmaktan mutlu olduğu mitlere ve tarihi hikâyelere sahip. Bu, beyzbolun hâlâ iş görmesinin sebebi. Sahada olanların ötesinde, o sahayı kimlerle izlediğin, parçası olduğun deneyimin kendisi, bunlar da mühim hale geldi. Basitçe stadyuma gitme geleneği bile tek başına yeterli. Bu oyunun kendisinden ziyade oyuna gitme deneyimiyle alakalı bir mesele.

Ama bu denklemde bize nostaljiyi, oyunun hafızasını, geçmişini pazarlıyorlar, öyle değil mi?

Kesinlikle. Kendine şu soruyu yöneltebilirsin; Nostaljiyi pazarlamak, beyzbolun geçmişin sporu olduğunu söylemek de bir kriz işareti değil midir? Ya da şöyle bakabilirsin: Nostalji, oyuna dair en özel şeyleri canlı tutmaya yarıyor. Nedir onlar? Fantezinin, kimliğin, geleneğin karmaşık dinamiği.

Genel anlamda, ben oyunun uzunluğunun potansiyel bir problem olduğunu düşünüyorum, bilhassa da televizyon için bu böyle. Bu yüzden ben maçlara gitmeyi ya da oyunu radyodan dinlemeyi seviyorum. Ekranda neler olduğunu görmektense yaşananları hayal etmeyi tercih ediyorum. Ayrıca radyodaki spikerleri de çok seviyorum zira her zaman oyunun dışında bir şeylerden konuşmayı tercih ediyorlar. Çünkü dolduracak çok boş zamanları var. Genelde öğle uykusu çekmeden evvel dinlemeye başlıyorum. Bütün maç boyunca (9 inning) uyuyup uyanıyorum, bu maçları takip ederken en sevdiğim yol.

Futbolu, sizin ifadenizle 'soccer'ı takip ediyor musunuz?

Almanya'da okurken SC Freiburg maçlarına giderdim. Birkaç Eintracht Frankfurt maçına gitmişliğim de var. Lâkin genelde Avrupa Şampiyonası ve Dünya Kupası takip ederim, tipik vasat bir Amerikalı gibi. Kupalarda ilgileniyorum, sonra mutlu bir şekilde birkaç sene futbolun varlığını unutuyorum.

Alman kültürüyle yakından ilgili olduğunu herkes biliyor. Geçmişte herkes "Alman futbolu sıkıcı" derdi. Fakat şimdi, eğlenceli olduğu söyleniyor. Geçmişte herkes Alman felsefesinin ve edebiyatının sıkıcı olduğunu söylerdi. Son Dünya Kupası zaferi Almanya'daki kimlik değişiminin bir parçası mı?

Muhtemelen Alman felsefesi şu anda da geçmişteki kadar az eğlence vaat ediyor. (En azından ben öyle olduğunu umuyorum). Fakat belki bunu okumanın yeni yollarını bulmuşuzdur (Ve yine, umuyorum). İnsanlar artık, bir zamanlar köşe bucak kaçtıkları fikirlerle daha fazlasını yapmayı, denemelere girmeyi, gelenekle oynamayı seviyorlar. Belki futbolda da benzer bir şeyler vardır, bilemiyorum. Bunu gerçek bir Alman futbol filozofuna sormalısınız – diğer adıyla, gerçek bir Alman futbol seyircisine.

Sizin gibi birine mi?

Hayır, benim futbol izleme nedenim kolektif sinir harbini paylaşmak. Bir de bira içmek.

Bir an, Alman yönetmen Werner Herzog'un bir futbol maçı çektiğini düşünelim. Aynı anda seslendirmesini de yapsın. Bunu izlemek ister miydiniz?

Kesinlikle. Fakat bir şartım var. Bir penaltı atışının 90 dakikalık bir temsili olması gerekiyor. Ağır çekimde top kale direğine çarpar ve süzülür...

CANTONA MI, KANT MI?

Bir oyun oynayalım. Size bazı spor efsanelerini ve onların ünlü sözlerini verelim, bize onların hangi felsefe okuluna denk düştüğünü söyleyin.

GARY LINEKER

"Futbol basit bir oyundur. 22 adam bir topun peşinde 90 dakika koşar ve sonunda Almanlar kazanır."

Radikal Determinizm.
Yorum: Radikal Determinizm her zaman yanılır. Yanılmadığı zamanlar dışında.

JOSE MOURINHO

"Lütfen bunu ukalalık olarak algılamayın fakat Avrupa şampiyonuyum ve gerçekten seçilmiş kişi olduğumu düşünüyorum."

Alman İdealizmi.
Yorum: Felsefe, kazanabileceğin bir oyun değildir. Tersine sadece kaybetmek vardır.

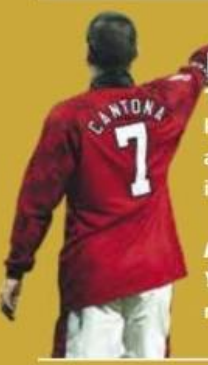
JOHAN CRUYFF

"Bazen bir şeyler olmalıdır, başka bir şeyler olmadan önce."

Post-Ampirik Neopozitivist.
Yorum: Devre arasında soyunma odasını ziyaret etmekte fayda var.

ERIC CANTONA

"Martılar balıkçı teknesini kendilerine sardalya atılacağını zannettikleri için izlerler."

Materyalist Metafikizçi.
Yorum: Asla aç bir martıya güvenme.

Fotoğraf Getty Images Turkey

NEDEN HÂLÂ FUTBOL OYNUYORUM?

JOHN URSCHEL, MATEMATİK ALANINDA AKADEMİK KARİYER YAPABİLİRDİ AMA TERCİHİNİ İNSANLARLA ÇARPIŞMAKTAN YANA KULLANDI

ONUR ERDEM

NFL'de üst üste gelen emeklilik kararları, şu sıralar ABD'de en çok tartışılan konuların başında geliyor. Son olarak San Francisco 49ers forması giyen Chris Borland, yaşadığı kafa travmalarının sonucunda sağlığından endişe duyduğu için mart ayının ortalarında futbolu bıraktığını açıkladı. Üç kez beyin sarsıntısı geçiren 24 yaşındaki oyuncu, kararını şu cümlelerle gerekçelendirdi: "Kendime şu soruyu sordum: Ne yapıyorum ben? Yetişkin hayatımı böyle kafamı bir yerlere vurarak mı yaşayacağım? Özellikle de öğrendiğim ve bildiğim onca tehlikeye rağmen?"

NFL'de Baltimore Ravens forması giyen John Urschel ise tüm bu tartışmalara farklı bir boyut katanlar arasında. Urschel, *theplayerstribune.com*'daki 'Ben neden hâlâ futbol oynuyorum?' başlıklı yazısında San Francisco 49ers'lı Chris Borland'ın futbolu bırakma kararını değerlendirdi.

Urschel, Ravens'ta ofansif guard olarak forma giyiyor. Ancak, onu diğer NFL oyuncularından ayıran bir özelliği var; akademik kariyeri. 1991 doğumlu oyuncu, aynı zamanda lisans ve yüksek lisans düzeyinde matematik diplomasına sahip. İkisini de 4.0 ortalama ile bitirmiş durumda ve hâlihazırda birçok matematik dergisinde makaleleri yayımlanıyor. Uzmanlık alanları arasında sayısal lineer cebir, çoklu grid metotları, spektral çizge teorisi ve otomatik öğrenme var. Aynı zamanda kendisinin hırslı bir satranç oyuncusu olduğunu söylüyor. Tüm bu özellikleri yan yana koyunca, kendisinin de yazısında belirttiği gibi defalarca "Neden futbol oynuyorsun" sorusuna maruz kalmış. Ama o, Borland'ın aksine devam edenlerden. Sebeplerini ise şöyle açıklıyor:

"Bana 'Parlak bir geleceğin var, beyninin zarar görmesinden korkmuyor musun?' diyorlar. Bu, aslında 'Amerikan futbolu oynamaya devam ettiğin için aptalın teki olman lazım, senin annen baban yok mu?' demenin kibarcası. Ama bunu sormak da kabalık sayılmaz. Bu bir tabu değil ve soranların geçerli dayanak noktaları var. Benim pozisyonumda görev alan bir Amerikan futbolu oyuncusunun beyin hasarı yaşama ihtimali gerçekten çok yüksek. Peki ben neden risk alıyorum? Matematikte parlak bir kariyer inşa edebilirim. Yılda 10 milyon dolar kazanmama gerek yok. Banka hesabımda yeterince para var ve o parayı bile ne yapacağımı bilmiyorum. Küçük bir Nissan marka arabam var ve yılda 25 bin dolar ile yaşayabilirim. Bu, pinti olduğumdan değil. Sadece hayattaki ilgi alanlarım matematiğe kafa yormak, araştırma yapmak ve satranç oynamaktan ibaret. Bunlar da çok ucuz zevkler. Futbolu, elit bir atlet olmak ve bu sayede sosyal statü kazanmak için oynamıyorum. Medyanın 'Gerçek erkekler böyle yaşar' dayatmasına da kanmıyorum, beynim o kadar yıkanmadı. Futbol oynuyorum çünkü futbol oynamayı seviyorum. İnsanlarla çarpışmak hoşuma gidiyor. Sahaya çıktığım anda telaşlı bir mücadele içine giriyorum, karşımdaki rakibe fiziksel üstünlük kurmaya çalışıyorum. Bu his, benim için bir bağımlılık gibi. Benzer bir hazzı başka hiçbir şeyde bulamıyorum. Aileme ve arkadaşlarıma sorabilirsiniz; fiziksel kontak ve mücadeleden uzun süre ayrı kalırsam hiç de iyi ve makul bir insan olmuyorum. Sırf bu yüzden, sezon aralarında kickboks ve güreş yapıyorum. Tüm bunların beni getirdiği noktada, futbolu bırakmak benim için bir seçenek bile değil. Bu yüzden, vazgeçebildiği için Chris Borland'ı içten içe kıskanıyorum."

MEDYANIN 'GERÇEK ERKEKLER BÖYLE YAŞAR' DAYATMASINA KANMIYORUM, BEYNİM O KADAR YIKANMADI.

Fotoğraf Getty Images Turkey

MAYWEATHER VS PACQUIAO

YÜZYILIN MAÇI

2/MAYIS/15

MGM GRAND GARDEN ARENA / LAS VEGAS

İllüstrasyon Hüseyin Zarsız

TATYANA TARASOVA

YETİŞTİRDİĞİ ÖĞRENCİLERLE OLİMPİYAT, DÜNYA VE AVRUPA ŞAMPİYONLUKLARINA AMBARGO KOYAN TARASOVA BUZ PATENİNİN EN ÖNEMLİ FİGÜRLERİNDEN BİRİ

MUSTAFA **TAHA**

Üç olimpiyat altını kazanan Sovyetler Birliği takımının antrenörlüğünü de yapan 'Rus hokeyinin babası' lakaplı Anatoli Tarasov'un kızı olarak 5 yaşında buz patenine başladı. Sakatlıklar buz üzerindeki kariyerinin 18 yaşında sona ermesine neden oldu.

67 yaşındaki efsane, Illia Kulik'ten Alexei Yagudin'e, Brian Joubert'ten Mao Asada'ya, Irina Rodnina-Alexander Zaitsev'den Natalia Bestemianova-Andrey Bukin'e artistik patinajın en önemli isimleriyle çalıştı.

Çalıştırdığı sporcular ile toplam 7 Olimpiyat, 41 Dünya ve Avrupa şampiyonluğu başarısı yaşadı.

2008'de Uluslararası Artistik Patinaj Şöhretler Müzesi'ne seçildi. Artistik patinaj gibi muhafazakâr bir sporda kendi tarzını yaratmasıyla bu spordaki diğer isimlerden ayrıldı. Onun yarattığı tarz çoğu buz dansı sporcusu tarafından kullanıldı.

1980'lerin ortasında Elena Çaykovskaya ile birlikte çok sayıda ünlü artistik patinajcının da yer aldığı buz tiyatrosu, 'All Stars'a imza attı. Tiyatro 14 yıl boyunca gösterilerine devam ederken Tarasova, antrenör, koreograf ve yapımcı olarak çalışmada görev aldı.

Gizli bir metodu olmadığını söyler. "Elde edilen başarılar yetenek ve çalışmanın ortak ürünüdür" der. Asıl işin yoğun ve zor çalışmaların ardından sporcuların yeteneklerini geliştirmekte olduğunu her zaman vurgular.

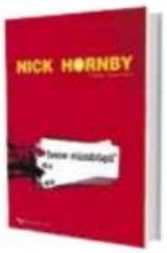
Efsane buz dansçı Nakako Tsuzuki onu, "O, öğrencilerini hangi ulustan olduklarına göre değerlendirmez. Onun farkındalığı, diğer ulusların kültürlerinde sahip oldukları ince çizgiyi göz önünde bulundurmasıdır" sözleriyle tanımlar.

Fotoğraf Getty Images Turkey

TENİSİN HOLDEN CAULFIELD'I

Kitaplığınızda spora dair hiçbir eser olmayabilir ama bu, spordan kaçabileceğiniz anlamına gelmiyor. Hayatın sırrını vermesi ya da aşkı en güzel kelimelerle betimlemesi önemli değil; en beklemediğiniz yazar, en beklemediğiniz durakta spora uğrayabiliyor. John McEnroe'yu Salinger'ın Caulfield'ına eşleyenden tutun, Orhan Pamuk'un tribün deneyimlerine, ayrılık acısından koşarak kaçanından, Bergkamp'ın antrenman metotlarına, hepsi bu sayfalarda...

"Geçen ay bir sürü Salinger okumuştum ve kendisi, bu ay okuduğum kitapların neredeyse hepsinde karşıma çıktı. Biri de Tim Adams'ın On Being John McEnroe'su. Adams, 1981'de Wimbledon'da McEnroe'yu izleyebilmek için kuyrukta bekleyenlerdenmiş ve o zamanlar 17 yaşında olan Adams'ın, McEnroe'nun 'aslında çağdaş bir Holden Caulfield olduğu' yönünde bir tezi varmış: Büyüyemeyen ve büyümek de istemeyen, yetkili konumundaki sahtekârlara (uyuklayan çizgi hakemlerine, ellerinde telsizleriyle ortalıkta dolanan turnuva organizatörlerine) karşı durmaksızın sövüp sayan... Sonra McEnroe'nun Buckley Country Okulu'na gittiğini belirtiyor; Holden Caulfield'in gittiği Pencey Prep.'in bir benzeri. Bir de tuhaf biçimde çok İngiliz bir kitap bu. McEnroe ile Wimbledon'ın çatışmasını ve bizzat McEnroe'nun Thatcherizmin garip bir şekilde vakitlice verilmiş bir örneği olduğunu anlatıyor. Benim en sevdiğim ve ne yazık ki daha önce hiçbir yerde duymadığım McEnroe tiradı ise şu oldu: O kadar iğrencim ki beni izlememelisiniz. Herkes şimdi burayı terk etsin!"

***Hece Cümbüşü*, Nick Hornby, 2005, SEL YAYINCILIK**

"Kadınlara ara verirsin. İşine dönmeye çalışırsın, yazmaya. Üç romana başlarsın; biri beyzbol oyuncusuna, biri narkotik polise, biri ise bir serseriye dairdir – üçü de pipo içer. (...) Seni düşüncelerinden uzaklaştıracak bir şeye ihtiyacın olduğuna karar verirsin. Gerçekten ihtiyacın varmış çünkü haftada beş-altı kez koşmaya başlarsın. Yeni bağımlılığın, sabahları ve Charles yakınlarındaki patikalarda kimseler yokken geceleri koşarsın. Kendini o kadar zorlarsın ki bazen kalbin duracak gibi olur. Kış geldiğinde koşmayı bırakacağına dair bir korku düşer içine fakat o aktiviteye her şeyden daha fazla ihtiyaç duyarsın; bu yüzden ağaçlar yapraklarını dökerken, patikalar boşalırken, ayaz kemiklerine işlerken bile koşmaya devam edersin. Bir süre sonra bir tek sen ve iki deli daha kalırsınız. Bedenin değişmeye başlar, bütün o içki ve sigara hastalığını atarsın, bir süre sonra bacakların başkasına aitmiş gibi görünmeye başlar. Ne zaman eski nişanlını düşünsen; ne zaman yalnızlık, kaynayan, yanan bir kıta gibi kükreyerek arkana yanaşsa bağcıklarını bağlayıp parkurun yolunu tutarsın ve bu gerçekten işe yarar."

***Ve İşte Onu Böyle Kaybedersin*, Junot Diaz, 2013, DOMİNGO YAYINEVİ**

"Bu düşünmek değil, yapmak. Yaparken kendi tarzımı buldum. Binanın girişindeki tuğla duvarı kullandım. Şurada, kale direğine benzeyen dikey tuğla sırasını görüyor musun? Çoğu zaman tek başımaydım ve topu duvara vurup duruyordum. Topun ne şekilde geri geldiğine bakar, kontrol ederdim. Bu bana oldukça ilginç gelmişti. Hareketi farklı şekillerde deniyordum. Önce bir ayak, sonra diğeri, ayak içi, dışı ve üstü... Bir tür ritim tutturmuştum artık. Topu hızlandırıyor, ardından yavaşlatıyordum. Sadece bir tuğlayı hedef aldığım da olurdu. Sol ayak, sağ ayak, topu döndürerek... Tekrar ve tekrar. Basit bir eğlenceydi. Hoşuma gitmişti ve ilgimi çekiyordu. Belki başka insanlar bununla uğraşmaz. Onlara ilginç gelmeyebilir. Ama ben büyülenmiştim bir kere. Sonraları anlayacaktım ki maç sırasında pas verirken v 'Aa bir dakika, bu dokunuşun ne olduğunu biliyorum!' diyebilirdim. Ancak, bir çocuk olarak, sonuçta sadece duvara karşı oynuyorsunuz. Pası düşünmüyorsunuz. Yalnızca oyunun dinamiklerinin, topla oynamanın tadını çıkarıyorsunuz."

***Stillness and Speed*, David Winner, 2013, SIMON & SCHUSTER**

RADYO BU MAÇI VERMİYOR

Maç başladı ve uzun bir süre hiç konuşmadık. Bir süre sonra oyunu değil, başka şeyleri düşünüyordum. Niye futbolcuların bir örnek kıyafetleri var, ama adları değişik? Sahada futbolcuların değil, adlarının koşuştuklarını hayal ettim. Şortları yavaş yavaş çamurlanıyordu, daha sonra açık tribünlerin arkasından, Boğaz'dan geçen bir geminin ağır ağır ilerleyen meraklı bacasını seyrettim. Devre arasına kadar gol olmadı ve birer külah leblebi ile birer peynirli pide aldık.

"Baba, ben pidemin hepsini bitiremeyeceğim," deyip elimdekini gösterdim.

"Bırak şuraya," dedi. "Kimse görmez."

Ara olunca herkes gibi ayağa kalkıp kıpırdanarak ısınmaya çalıştık. Biz de, babam gibi, ellerimizi yün pantolonlarımızın ceplerine sokmuş, sırtımızı sahaya dönmüş, öteki seyircilere bakıyorduk ki kalabalıktan biri babama seslendi. Babam uğultudan onu işitmediğini göstermek için elini kulağına götürdü.

"Gelemem," dedi sonra bizi göstererek. "Çocuklar var."

Kalabalığın içindeki adam mor atkılıydı. Sıralar arasından geçerek, arkalıklara basarak, bazılarını itip kakarak yanımıza geldi.

"Bu çocuklar senin mi?" dedi babamla sarılıp öpüştükten sonra.

"Kocaman şeyler bunlar. İnanamıyorum."

Babam bir şey demedi.

"Ne zaman oldu bu çocuklar?" dedi adam bize hayretle bakarak.

"Okuldan hemen sonra evlendin mi?" diye sordu babama.

"Evet," dedi babam onun yüzüne bakmadan. Daha da konuştular. Mor atkılı adam avuçlarımıza kabukları soyulmamış birer tane Amerikan fıstığı koydu. O gidince babam yerine oturdu ve uzun süre hiç konuşmadı.

Takımlar temiz şortlarıyla sahaya yeniden çıkmışlardı ki: "Haydi eve dönelim," dedi babam. "Sizler üşüyorsunuz."

"Ben üşümüyorum," dedi ağabeyim.

"Hayır, üşüyorsunuz," dedi babam. "Ali üşüyor. Kalkın bakalım."

Oturanların dizlerine çarpa çarpa, ayaklarına basa basa çıkarken bıraktığım pideye de bastık. Merdivenlerdeyken aralıktan hakemin başlama düdüğünü çaldığını duyduk. "Sen üşüyor muydun?" dedi ağabeyim. "Niye söylemedin üşümediğini?" Ben sustum. "Aptal," dedi ağabeyim.

"İkinci yarıyı evde radyodan dinlersiniz," dedi babam.

"Radyo bu maçı vermiyor," dedi ağabeyim.

"Susun," dedi babam. "Dönüşte sizi Taksim'den geçireceğim."

***Öteki Renkler*, Orhan Pamuk, 2013**
YAPI KREDİ YAYINLARI

Fotoğraf Getty Images Turkey

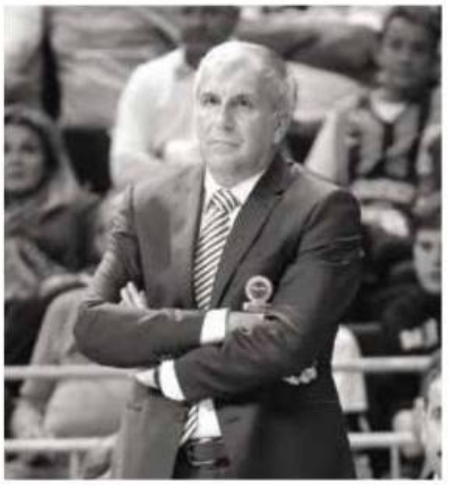
Nur Pahiya, henüz 16 yaşındayken beş yılda kırdığı 74 rekorla *Hayat Spor* sayfalarında kendisine yer bulmayı başarmıştı. Ancak Pahiya'nın kariyeri uzun sürmedi. 18 yaşında sağlık sorunları nedeniyle doktorlar Pahiya'ya yüzmeyi bırakmasını tavsiye etti. Bizlere de o günlerden geriye, genç bir şampiyonun bu fotoğrafı kaldı. O dönemin bugünden farkı ise başarılı bir kadın yüzücünün fotoğrafının paylaşılmasından kimsenin rahatsızlık duymamasıydı.

Fotoğraf Hayat Spor Arşivi

Gonzo INSIGHT

* Bu sayfadaki veriler Gonzo Insight tarafından sağlanmıştır.

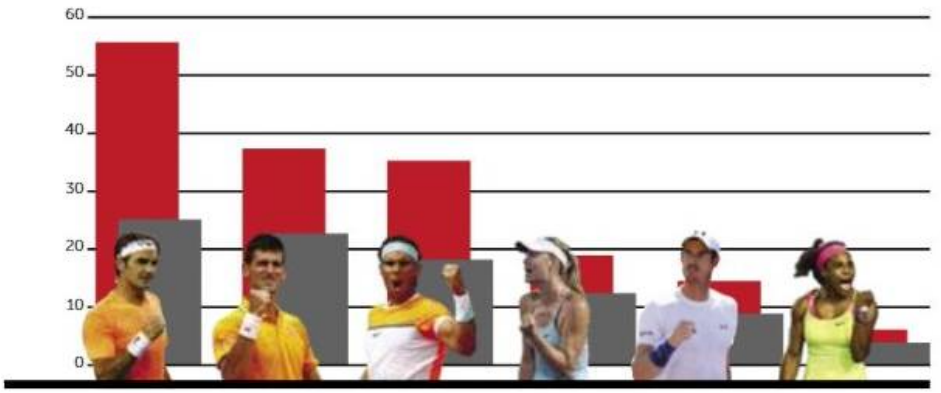
ZELJKO OBRADOVIC VE DUSAN IVKOVIC HAKKINDA SON BİR YILDA ATILAN TWEET'LERİN KELİME BULUTUNU SUNUYORUZ

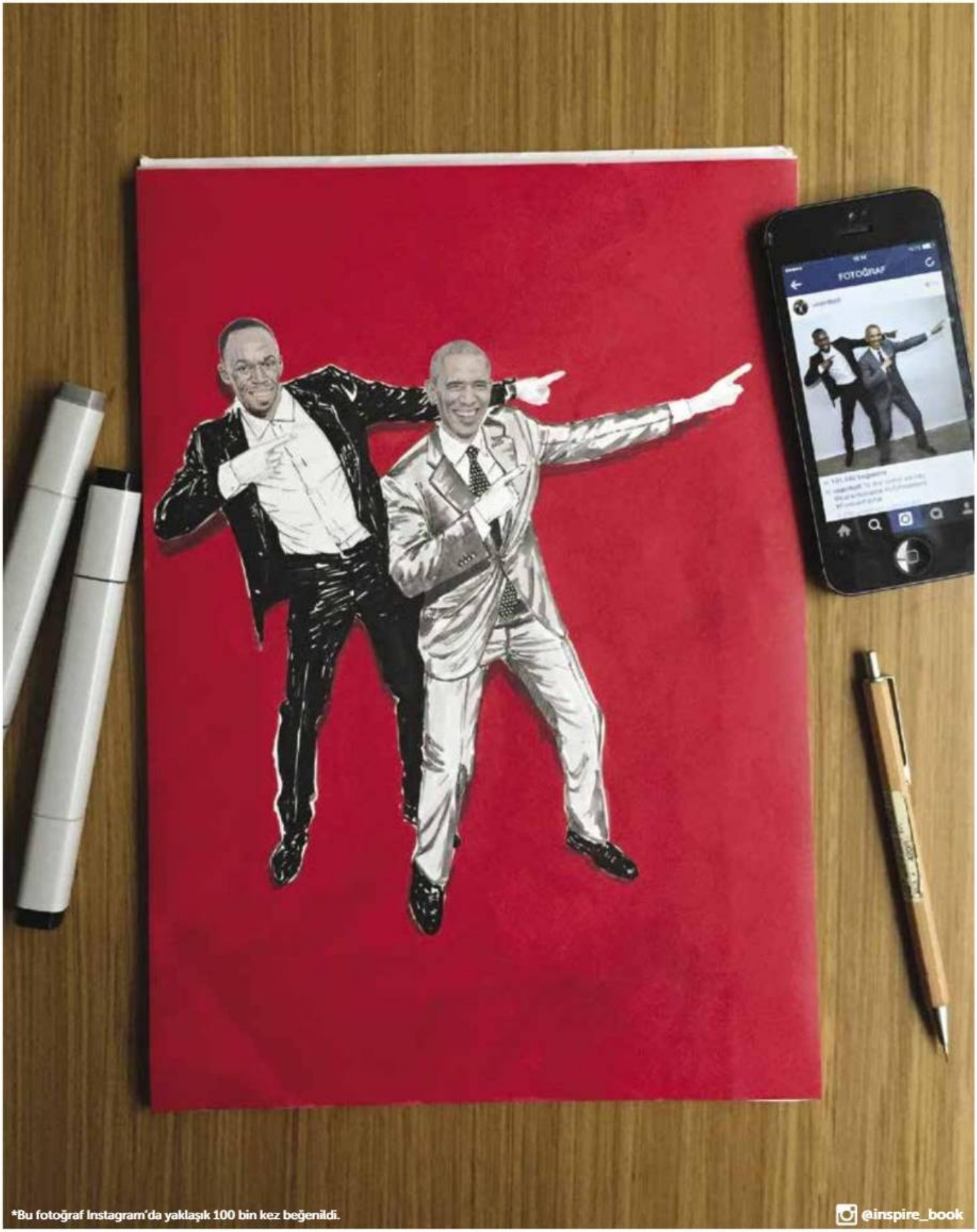

YANDAKİ GRAFİK, SON BİR YILDA TÜRKİYE'DEN ATILAN TWEET'LERDE TENİSİN EN BÜYÜK İSİMLERİNİN BAHSEDİLME ORANLARINI GÖSTERMEKTEDİR. NİSAN SONUNDA TÜRKİYE'YE GELEN ROGER FEDERER, TIPKI ŞAMPİYONLUK SAYILARINDA OLDUĞU GİBİ BU ALANDA DA LİDER.

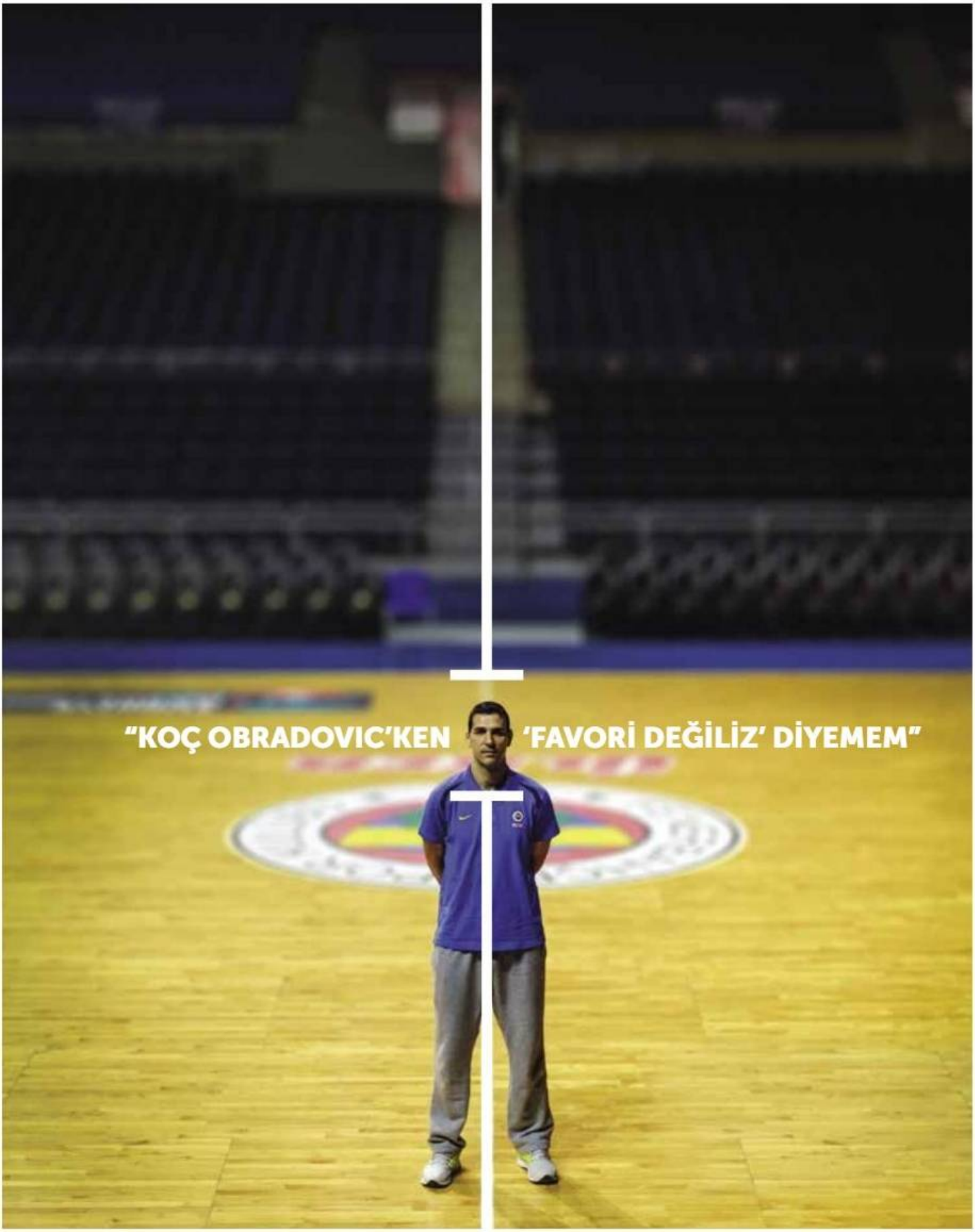
MESAJ SAYISI KULLANICI SAYISI

Fotoğraf Getty Images Turkey, AP Images (Zeljko Obradovic)

*Bu fotoğraf Instagram'da yaklaşık 100 bin kez beğenildi.

@inspire_book

"KOÇ OBRADOVIC'KEN 'FAVORİ DEĞİLİZ' DİYEMEM"

Fotoğraf Can Eskiler

TAKIMA KATILDIĞINDA FINAL FOUR İÇİN KİLİT ROL ÜSTLENECEĞİNİ DÜŞÜNEN KİŞİ SAYISI FAZLA DEĞİLDİ. NIKOS ZISIS ALDIRIŞ ETMEDİ. HÂLÂ DA ETMİYOR. YUNAN OYUN KURUCU, *SOCRATES*'E KONUŞTU

UĞUR OZAN SULAK

Zeljko Obradovic takımın başına geçtiği ilk günden bu yana, hücumun klasik bir oyun kurucu üzerinden dönmesini istemiyor. Senin gelişinle, topu yönlendirebilen Bjelica, Preldzic ve Bogdanovic gibi oyuncuların rolleri de iyice belirginleşti. Peki, Obradovic senden ne bekliyor bu sistemde?

Bu sistem daha fonksiyonel olmamızı sağlıyor. San Antonio Spurs'e benzer şekilde, hep boş atışları arıyoruz ve topu sürekli paylaşıyoruz. Koçun aklında her zaman ilk denemede şut kullanmamamız gerektiği var. Acele etmemizi istemiyor. Savunmanın dengesini bu şekilde bozuyoruz.

Benim takıma katılımımdan sonra bir set değişikliği olmadı. Özel bir oyun çizilmedi ya da ana planda değişikliğe gitmedik. Takımın başka öncelikleri var. Herkesin rolü belli, ben de ne yapmam gerektiğini biliyorum. Sadece Ricky Hickman'ın sakatlığından sonra biraz daha agresif oynamaya çalışıyorum. Çünkü koç buna ihtiyaç duyduğunu söyledi.

Pozisyon fark etmeksizin, temel görevim takıma dengeyi getirmek. Bu yüzden buradayım. Takımın ana hücum opsiyonlarını devreye sokmam gerekiyor. Hiç kimse "Bana neden top gelmedi?" diye düşünmemeli. Ayrıca bire bir hücum Avrupa basketbolunda başarıyı yakalamak için her geçen gün daha önemli bir faktör hâline geliyor. O yüzden homojen bir kombinasyona ihtiyacınız var.

Bir söyleşide, "Yunan Milli Takımı'ndaki arkadaşlarım bana Obradovic'le alakalı hikâyeler anlatıyordu. Onu Türkiye'ye gelmeden önce tanıyordum" dedin. Nasıl hikâyelerdi bunlar?

Bana anlatılan, arkadaşlarımın akşam 5-6 gibi salona gelip, ancak 11-11.30 gibi eve dönebildiğiydi. Çok fazla video izlediklerini, her konunun detayına indiklerini söylüyorlardı. Bunda bir problem de görmüyorum. Şampiyonlukları başka türlü nasıl kazanabilirsiniz ki?

Derbiler, şampiyonluk maçları ve playoff'lar detaylardan oluşur. Bu detayları anlamak için de sadece antrenman yapmanız yeterli olmaz. Koçla beraber vakit geçirmeli, onun izlettiği videoları anlamaya çalışmalı ve bunun üzerine mesai harcamalısınız. Böylelikle sorun yaşamazsınız.

Bir oyun kurucunun Bjelica'ya sahip olması nasıl bir duygu?

Nemanja'nın sahada yapamadığı ne var? Ben bilmiyorum. Şu anda Avrupa'nın en iyi dört numarası Fenerbahçe Ülker kadrosunda. Ona tipik bir skorer diyemezsiniz. Alçak post oyununda savunmacısını potaya kadar iten bir uzun da değil.

Ama boyu 2.10, kendi yarı alanından topu getirebiliyor. Bire bir oyunu kusursuz. Fiziksel açıdan da büyük gelişim kaydetti.

İstatistiklerin epey önemsendiği bir çağda yaşıyoruz. Doğruyu söylemek gerekirse, senin kariyer rakamların da Fenerbahçe taraftarını pek etkilememişti. Oyuncuları rakamlar üzerinden yargılamak ne kadar doğru?

Beni biliyorsunuz. Bir maçta 15 sayı atıp taraftara, "Vay Nikos da ne oyuncuymuş" dedirtmeye çalışan biri değilim. Maçtan sonra skorboarda yalnızca kaç sayıyla kazandığımızı ya da kaybettiğimizi öğrenmek için bakarım. Her zaman buna önem verdim.

Koçun kenardaki hareketlerinden, takımın neye ihtiyacı olduğunu anlayabiliyorum. Bu da aramızdaki iletişimi özel kılıyor. O kazanmaya odaklı, ben de öyleyim. Mesela Olimpiakos'a karşı oynarken, takımın hücumlarının yüzde sekseni Spanoulis üzerinden ya başlıyor, ya da bitiyor. Bunu biliyorum. Koç da benden Vassilis'in hayatını daha zor hâle getirmemi bekliyor. Elimden geleni yapıyorum.

Ama mesela Maccabi deplasmanını ele alalım. Goudelock ve Bogdanovic'e çok fazla yardımın geldiği, baskı altında oynadığımız bir maç. Bana boş alan oluşmamama ihtimali yok. Agresif olmalıydım. Oldum da.

Final Four'daki rakiplere bakıldığında, Fenerbahçe'nin muhtemel başarısı 'sürpriz' olarak nitelendirilebilir mi?

Eğer koçunuz Zeljko Obradovic ise bunu söylemeniz mümkün değil. O olmadan Final Four yapsaydık belki bunu diyebilirdiniz. Şu anda takımın başında Obradovic gibi her şeyi kazanmış bir antrenör olduğu için "Fenerbahçe favori" diyenler bile çıkabilir.

Büyük resme baktığımda tabii ki tecrübesiziz. Real Madrid ve CSKA uzun yıllardır buraları oynuyor. Olimpiakos'un diğer tüm takımlardan daha çok kendini kanıtladığını düşünüyorum. Son üç yılın ikisinde kupayı aldılar. Biz, bu oyuncu grubuyla beraber ilk kez Final Four'da yer alacağız. Ve bu aşamada bildiğim tek bir şey var: Önce yarı finali düşünmeliyiz. Kesinlikle bir sonraki aşama aklımızın ucundan dahi geçmemeli.

Real Madrid nasıl alt edilir?

Dış adam savunması çok önemli. Rudy, Llull ve Rodriguez, gerek bireysel gerek diğer oyuncular üzerinden takımın hücumunu sürüklüyor. Koşma özgürlükleri var. Kendi evlerinde oynayacaklar ve bu iyi bir haber değil.

Bir diğer kilit nokta hücum ribaundları olacak. Real uzunları hücum ribaundları için adeta deliriyor. Mümkün olduğunca onları kontrol altında tutmamız gerek.

Pablo Laso'nun takımıyla alakalı en büyük illüzyon savunmaları. Real Madrid'in iyi bir

savunma takımı olmadığı düşünülüyor. Bu yanlış. Yaptıkları baskılı savunma ve agresif tutum pas kanallarına yansıyor. Savunmaları, hücumda yaptıkları baskıyla başlıyor. Onlara karşı iyi savunma yaparsanız, koşma şansınız olur. Ama kötü hücum ederseniz, onlar koşacaktır. Bunu da hiçbirimiz istemeyiz.

Pire deplasmanında Vassilis Spanoulis kendinde değildi. Avrupa'nın en iyi oyuncusunu düzen dışına çıkarmanın sırrı ne?

Şu anda Vassilis'i savunmak Avrupa'daki tüm diğer oyunculardan daha zor. Zira onun rakip savunmayı okumak gibi, çok özel bir yeteneği var. Printezis, Mantzaris ve Sloukas'la da yıllardır birlikte oluşu, rahat hareket etmesini sağlıyor.

Hines ve Dorsey gibi oyuncular takımdan gitti ama yerine gelenler de benzer oyun stiline sahip. Spanoulis bunun bilincinde ve yine çok iyi perde yapan uzunların yardımını alıyor. Perde çıkışlarında, direkt potaya kat eden oyuncuların varlığı onun için büyük avantaj.

Vassilis her zaman perdenin tersine gider. Ve eğer o anda yüzde 100 hazır değilseniz zaten her şey bitmiştir. İki opsiyon vardır, Spanoulis ya boş adamı bulur ya da zaten şut atması için gerekli boşluğu oluşturmuştur kendine. Gerçekten onun karşısında olmak çok zor. Yüzde 100 hazır olmalısınız.

ZISIS'İN SAĞDICI SPANOULIS
Eşim Fani'yle düğünümüzde benim sağdıcımdı. Kendisi aynı zamanda büyük oğlum Alexandros'un da vaftiz babası. Hayatımda çok özel bir yeri var.

"Anderson Varejao'nun attığı dirsek beni hastanelik etmişti. Japonya'dan ayrılarak Selanik'teki bir kliniğe yerleştim. Orada beni ziyarete gelenlerden biri eski sınıf arkadaşım, şimdiki eşim Fani'ydi. Sakatlanmasam muhtemelen yeniden bir araya gelemeyecektik."

Kenan Sipahi Tel Aviv'deki üçüncü maçla alakalı, "Zisis bizi bir araya getirdi. Buraya kadar nasıl geldiğimizi hatırlattı" diye bir açıklama yaptı. O anı biraz anlatabilir misin? Kendini takımın liderlerinden biri olarak görüyor musun?

Hayır. Sorumluluk bana ait değil. Hep beraber kenetlendik. O an Emir, Kenan, Bogdan ve Jan'la birlikteydim. Unutulmaz bir dakikaydı. Maccabi, taraftarı için en azından bir maç kazanmak istiyordu. Bitime 9 saniye kalmıştı ve savunma yapmak zorundaydık. Birbirimize baktık ve "Onlara adım attırmayalım. Bunu yapabiliriz" dedik. Maçın son bölümünde ekstra enerji hissetmek için motivasyon konuşmaları yapmak, ilham vermek işimizin bir parçası.

UNICS'ten seni ayrılmaya ne itti? Fenerbahçe Ülker bonservisin için sadece sembolik bir miktar ödedi. Bu bağlamda Maurizio Gherardini'yle Benetton'da beraber çalışman, süreçte bir faktör oldu mu?

Kazan maalesef Avrupa'da basketbol oynamanın kolay olduğu yerlerden değil. Oradayken "Bu yaz 32 yaşında olacağım, iki yıldır Eurocup'tayım. Bir daha Euroleague'de oynayabilir miyim acaba" diye kendime soruyordum. Onlara teşekkür ediyorum çünkü bu sorunun cevabını bulmamı sağladılar.

Transfer sürecimde önce Gherardini benimle iletişime geçti, ardından koç Obradovic'le konuştum. "Ne gerekiyorsa yapmak istediğimi" söyledim. Ayrıca bu fırsatın bana ne ifade ettiği konusunda UNICS'e baskı yaptım. Nitekim 2 gün içinde transfer tamamlandı. Fenerbahçe'nin sembolik, bu seviyelerde önemi olmayan bir miktar ödeyeceğini de biliyordum.

AEK ve Benetton'da bir 'ilk beş' oyuncusuyken, yaptığın CSKA tercihi kariyerini ne yönde etkiledi? Messina'yla ikinci sezonun büyük bir bölümünde forma şansı dahi bulamadın.

CSKA gibi bir takım sizi istediğinde, gidersiniz. Benim gittiğim dönemde üst üste

iki yıldır Final Four yapıyorlardı ve birini kazanmışlardı. Benetton'dan takım arkadaşım Marcus Goree'yle beraber, Ettore Messina'nın takımına geçtiğim günden bir kez bile pişmanlık duymadım.

Özellikle gençken elbette daha fazla oynamak, devamlı 'ilk beş'te yer almak istiyorsunuz. Ben de böyleydim. Ama o an şunu da düşünmüştüm: Bir gün şampiyon olmak için, CSKA benzeri ortamı tecrübe etmem gerekiyordu. Euroleague'i kazanan bir takımın parçası hâline gelmek için ideolojiyi öğrenmek zorundaydım. Top 16 seviyesinde oynayarak bu bağlantıyı kuramazsınız. O yaz beni çok istemişti. Herkes de oraya gideceğimi düşünüyordu. CSKA'yı tercih ettim ve dediğim gibi, yedek kalsam bile, Ettore Messina için oynamaktan hiçbir zaman pişmanlık duymadım. AEK ve Benetton sonrası üst seviyeye çıkmamı sağlamıştı o deneyim.

AEK döneminde de Nikos Hatzis'in gölgesinden kurtulman uzun sürmüştü, değil mi? Dusan Ivkovic ile Fotis Katsikaris ikilisinin bu kadar beklemesinin sebebi neydi?

Koç Katsikaris beni AEK'e getiren kişidir. Dusan Ivkovic'in yardımcısıydı o dönem. Genç oyuncuları takıma katmaya çalışıyorlardı ve ben de o takımın Berk'i ya da Kenan'ıydım.

İlk yılımda, mart ayına kadar hiç oynamadım. Duda'nın her zaman gençlere yardım eden bir antrenör olduğunu biliyordum ama onun gözüne girmem hiç kolay olmadı. Çok çalıştım. AEK yıllarımda Fotis Katsikaris ve Milan Minic'le beraber çalışmaktan başka ne yaptım inanın bilmiyorum. Her gün, her saat, her dakika çalışıyordum. Durmadan, yıllarca devam etti bu tempo. En sonunda şans geldi. Ivkovic için oynamak istiyorsanız, yüzde

Fotoğraf İsrail yönündeki AP Images, Getty Images Turkey

100 hazır olmanız yetmez. Yüzde 1000'inizi vermeniz gerekir. Duda, şans vermeye hazırlandığı genç oyuncunun varını yoğunu ortaya koyduğunu bilmeli. Hiç unutmuyorum, AEK'teyken bir gün yanıma geldi ve "Genç adam, eğer üst seviye basketbol oynamak istiyorsan oyun kurucu olman gerek" dedi. Şoka uğramıştım. Çünkü iki numaralı pozisyondaydım ve bir oyun kurucu olmak için her şeye yeniden başlamam gerekiyordu.

Bu röportajı okuyanlar benim gençliğimi muhtemelen hatırlamıyor. Bana altyapı ve genç milli takımlarda 'bencil' derlerdi. Düşünebiliyor musunuz? Kenan'la bazen konuştuğumda bunu söylüyorum ve bana inanmıyor. Ama hakikaten öyle diyorlardı. Ben her zaman skor bulmak, sayı atmak için agresif olmaya çalışan bir oyuncuydum. Alt yaş kategorilerinde Avrupa şampiyonu olup, sayı krallığı yaşamam da bu yüzden.

Her iki koçla da çalışmış biri olarak, Andrea Trinchieri'nin "Avrupa'da iki basketbol okulu var. Biri Zeljko Obradovic, öbürü de Ettore Messina" sözüne ne diyorsun? Bu iki okulun arasında ne gibi farklar var?

Bence onların ortak noktası detaylara verdiği önem. Her geçen gün daha ileriye gitmeye, daha iyi duruma gelmeye çalışıyorlar. Obradovic ve Messina'nın takımlarında önemli bir maç sonrası belki ağır yüklemeli antrenman göremeyebilirsiniz. Fazla ağırlık kaldırılmaz ya da koşulmaz. Fiziksel bir rahatlama yaşanabilir. Ama asla zihinsel anlamda rahatlayamazsınız. Buna ikisi de izin vermez. İlk ısınmadan itibaren sizin konsantrasyonunuza dikkat ederler. Eğer konsantre değilseniz, başınız beladadır.

10 ay süren sezonda bu kolay bir şey değil. Biliyorum. Ama şampiyon, kazanan olmak için tek yol bu. Sevin ya da sevmeyin önünüzdeki tek opsiyon bu.

NBA neden olmadı? Bryan Colangelo'nun Raptors GM'liği döneminde yakın arkadaşın Andrea Bargnani'nin draft edilişi senin de ismini ön plana çıkarmıştı.

2005 ŞAMPİYONLUĞUYLA AĞABEYİNİ ONURLANDIRDI

Nikos Zisis, kendisinden dört yaş büyük ağabeyi Danis'i 2003 yılında bir trafik kazasında kaybetti.

"Daha dün gibi hatırlıyorum. Benden dört yaş büyüktü. O dönem AEK kafilesiyle Ancona'da antrenman yapıyordum. Haberi aldığımda sanki dünya ayaklarımın altından kaydı. Danis'i kaybettiğim gün onu nasıl onurlandırabileceğimi düşündüm. Özel bir şey yapmalıydım. Belgrad'da iki yıl sonra Avrupa şampiyonluğunu kazandığımda, zaferimi ona adadım"

Toronto dedikodusu doğru değil. Sadece NBA Draft'ına katıldığım ancak seçilemediğim 2005 yılında bir yaz ligi daveti almıştım. Takım Chicago Bulls ve koçu da Scott Skiles'tı. O da işte beni denemek istediklerinden. Ciddi bir teklif yoktu ortada. Oyuncu olarak Avrupa'ya daha uygun bir stilimin olduğuna inanıyorum.

Hâlâ "En büyük özelliğim kendimi diğer herkesten daha iyi tanıyor olmam" diyor musun?

Milli takıma bu kadar erken yaşta gidişim, ülke dışına Benetton'la erken çıkışım önemli adımlardı. İnsanlar her zaman bana "Nikos ne kadar olgunsun. 19-20 yaşında bu kadar olgun olman çok saçma" dediler. Aslında benim için garip değildi. Rol yapmıyordum, ya da başka biri gibi davranmıyordum. Öyleydim sadece. Karakterim buydu.

Kostas Sloukas'ın Galatasaray'a attığı son saniye basketinden sonra attığın tweet ile Oktay Mahmuti'nin reaksiyonunu, AEK-Efes maç sonuna benzetmiştin. O anı yeniden canlandırabilir misin?

2004-05 sezonuydu. Top 16 turu ikinci maçında, Efes Pilsen gibi harika bir takımla karşılaşıyorduk. Kaya Peker'in istemeden attığı dirsekle kenara geldim. Üçüncü çeyreğin 5-6 dakikasını tedavi olarak geçirdim. Burnumda kırık vardı ama yeniden oyuna girdiğimde iki-üç şut soktum ve iyi hissettim. O son saniye basketi ise biraz şansın yardımıyla oldu. Hatzis'ten pası alıp, sahanın sol tarafına doğru yöneldim. Ender Arslan yapılabilecek en iyi savunmayı yaptı. Gidecek fazla bir yerim yoktu. Dengemi kaybettim. "Bari topu elimden çıkarayım" dedim ve basket oldu. Şans. Oyuna girdiğim andan beri maçı kazanabileceğimize inanmıştım ve bu basket de bence o düşüncenin ürünüydü. Bazen fazla inanırsanız, olmayacak şeyler olur.

Zaman zaman hâlâ Bourousis'le bu pozisyonu konuşuruz. O hep "Ben pota altında bekliyordum, top girmese ben değecektim" der. Bence öyle bir şansı ve zamanı yoktu.

Uzun bir kariyeriniz olduğunda, zaten geriye dönüp bakma ihtiyacı hissedersiniz. Böyle kazandığınız ya da kaybettiğiniz birçok maç vardır. Oktay Mahmuti de onlardan birini yaşadı. Sloukas o basketi neredeyse kendi potasının altından attığında vereceği başka bir reaksiyon yoktu. Koç ben olsam ben de aynı şekilde davranırdım.

Dokuz yaşına kadar piyano çaldığın doğru mu? Eğer doğruysa, neden bunu kimse bilmiyor?

Evet, doğru. Şu an çalmıyorum ama. Basketbol yüzünden bıraktım. Yedi yaşında basketbol oynamaya başladığımda hayatımdaki tek aktivitenin bu oyun olmasını istedim.

Yalnız geçen günlerde en küçük oğlumun doğum günü vardı, küçük bir piyano getirmişler. Onu çalarken izliyorum. Hatta büyük oğlum Alexandros da ona öykündü ve şimdi piyano çalmak istiyor. Çılgınca değil mi?

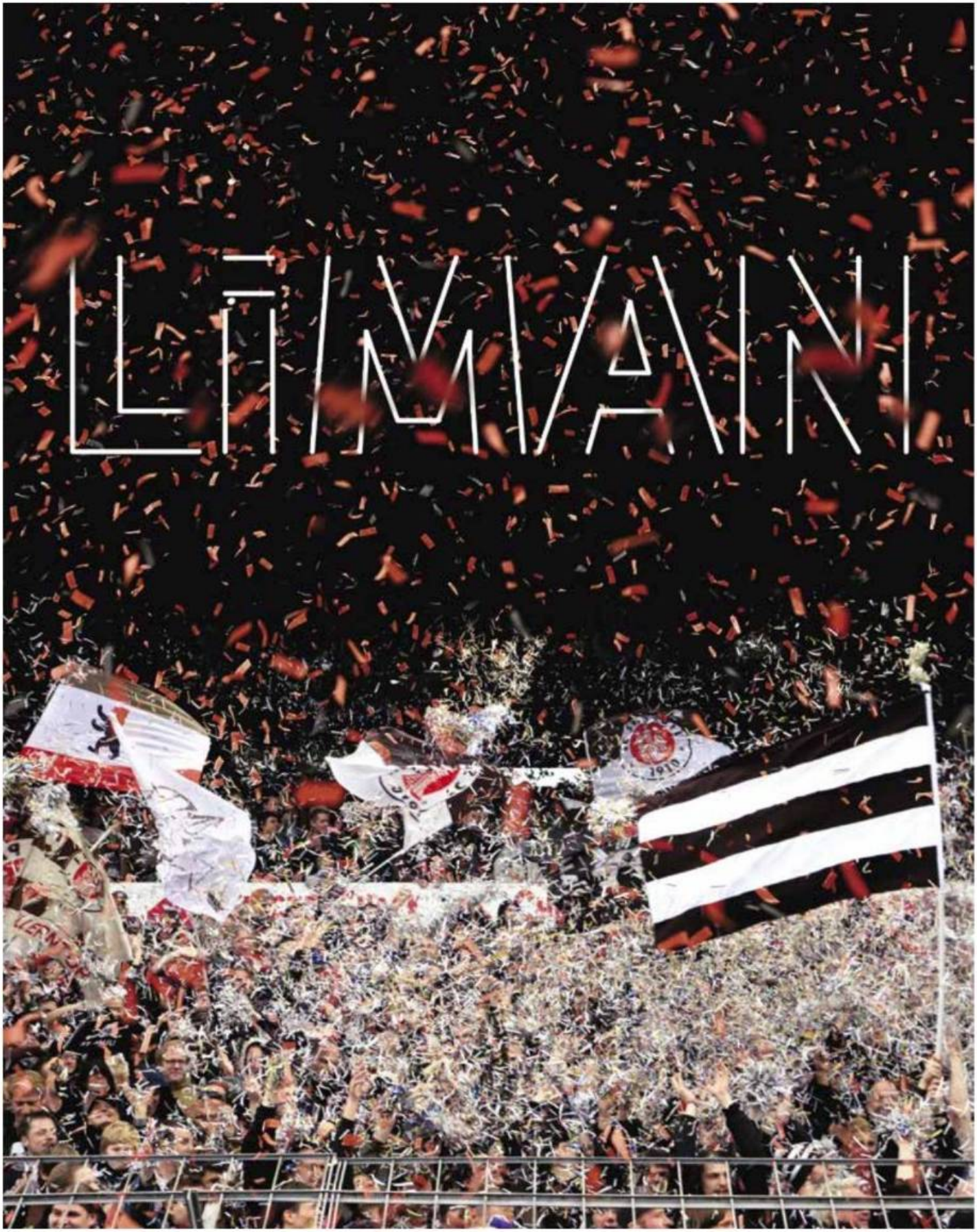
YÜZÜKLERİN EFENDİSİ LÂKABI

Nikos Zisis yıldız, genç ve A Milli takımlarda o kadar fazla kupa ve madalya kazandı ki, Yunan oyun kurucuyu 'Yüzüklerin Efendisi' diye çağıranlar var.

"Bunu kim buldu bilmiyorum. Muhtemelen biri durup dururken Google'a böyle bir şey yazdı. Eğer benim lakabım Lord of the Rings ise bu kadar kupa kazanan koçların lakabı ne olacak?

LETMAIN

Fotograf AP Images

HAKAN GÜNDAY, ROMANLARINDA OKURLARINA KARANLIĞIN İÇİNDEN SESLENİR. SATIRLARINDA NEŞEDEN YA DA UMUTTAN İZLER BULMAK ZORDUR. BU KEZ, BİR TRİBÜN HİKÂYESİ ANLATIYOR BİZLERE. HEM DE TAM KENDİSİNDEN BEKLENEN ŞEKİLDE...

HAKAN GÜNDAY

Laszlo Kontra Laszlo 15 yaşında bir Macar'dı. Ama ne 15 yaşında gibi görünüyordu ne de hayatı boyunca Macaristan'a ayak basmıştı. Annesinin karnında Avusturya sınırını, babasının kucağında İsviçre'yi geçmişti. İlk adımlarını Fransa'da atmış ancak daha fazla yürümemek için tramvaya biletsiz binmeyi Belçika'da öğrenmişti. Ve ben, Laszlo Kontra Laszlo'yla o tramvaylardan birinde tanıştım. Brüksel'i kuzeyden güneye yarıp geçen 92 numaralı tramvayda. Bir önceki durakta binen kontrolörü ikimiz de aynı anda fark etmiş ve nedendir bilinmez, göz göze gelmiştik. Etrafımız, tutunabilecekleri her yere, büyük bir vatandaşlık bilinciyle tutunan insanlarla doluydu. Bütün sarsıntıya rağmen birer Belçikalı heykeli gibi duran o Belçikalıların arasında tutunmaktan vazgeçen ve hızla yürümeye başlayan sadece biz olduk. O an bir kez daha göz göze geldik ve kontrolörün "Biletler" diyen sesini, hiç duymak istememize rağmen duyduk. Bu bir alarmdı. Denizde köpekbalığı vardı ve bir an önce sahile çıkmak gerekiyordu. Ancak varabildiğimiz tek yer, tramvayın sonu, yapabileceğimiz tek şey de, burunlarımızı cama yapıştırıp beklemek oldu. Caddenin iki yanındaki, bizden hızla uzaklaşan binalara, tramvayın ardında bıraktığı raylara ve arada bir de, birbirimize bakarak, bir sonraki durağı bekledik. Ve beklediğimiz gibi de oldu. Tam da "Biletler" kelimesi ensemize kadar yanaşmışken tramvay yavaşladı ve durdu. Kapılar açılır açılmaz Laszlo kendini dışarı attı. Ben de peşinden gidecektim ki sol omzumu bir el, sağ kulağımı bir ses yakaladı: "Biletler!" Olduğum yerde döndüm ve kontrolörle göz göze geldim. Ama bu bakışma uzun sürmedi çünkü bir el girdi hayatıma. Önce sağ kolumu kavradı, sonra da olanca kuvvetiyle beni tramvayın dışına çekip ayaklarımı yerden kesti. Kapıların kapanıp tramvayın hareket ettiğini ancak düştüğüm yerden görebildim. Ve yine o el uzandı yüzüme. Laszlo'nun eli... Tutunup kalktım. Güldük. En az 20 yaşındadır, diye düşünmüştüm o gün. O iri cüssesi ve tek eliyle beni tramvaydan çekip alan gücüyle... "15 yaşındayım," deyince inanamamıştım. "Sen?" diye sormuştu. "13," demiştim. Sonuçta, tramvaya biletsiz binmiş iki çocuktuk. Sıradan iki çocuk... O iki durak arasında Laszlo'yla benim, içinde bulunduğumuz şartlar bir an için eşitlenmişti. Ama artık tramvaydan inmiştik ve her şey değişmişti. Bir daha hiçbir zaman, hayat şartlarımız benzer olmayacaktı. Çünkü Laszlo o gün tramvaya, annesinin yattığı hastaneye gitmek için binmişti. Ve ben birkaç gün sonra, onkoloji kelimesinin ne anlama geldiğini öğrenecek, birkaç hafta sonra da annesinin cenazesinde Laszlo'yla birlikte sessizliğe gömülecektim.

Laszlo'nun sahip olduğu tek aile, annesiydi ve o da artık yoktu. Babası yıllar önce çekip gitmişti. Daima sokağı tercih etmiş bir çocuk olarak Laszlo bir okuldan atılıp diğerine sürüklenmiş ve sonunda "Bu kadar yeter" deyip bütün okulları bırakmıştı. Annesinin ölümünden birkaç hafta sonra da Brüksel'i bıraktı ve Paris'e gitti. Ve iki ay sonra da ilk mektubu geldi. Anlattığına göre, Paris'in karambol semtlerinden biri olan Les Halles'de dolanırken bir grup punkla tanışmıştı. "Aslında tam olarak punk değiller, redskin olduklarını söylüyorlar," diye yazıyordu. Sonrasında da bütün gün, sokak sokak faşist aradıklarını, bulduklarında da ağızlarını burunlarını kırdıklarını anlatıyordu. Faşist dediği, ırkçı dazlaklardı. Buraya kadar bir macera hikâyesi olan mektup birkaç satır sonra birden karanlığa düşüyor ve "Şimdilik sokaktayım, hâlâ bir iş bulamadım..." cümleleriyle devam ediyordu. Mektubun sonlarındaysa, annesini ne kadar özlediğini anlatıyordu. Ben o satırlarla öğreniyordum aslında. O hiçbir şeyi umursamıyormuş gibi duran dev Laszlo'nun ne kadar yalnız olduğunu... Bir aileye duyduğu özlemin ne denli büyük olduğunu... Hatta o satırlarla anlıyordum Lazslo'nun o dazlak avcısı çeteye girmesinin asıl nedeninin, kendine bir aile aramak olduğunu...
Aylar geçti ve ikinci mektup geldi... Bu defa macera yoktu. Sadece karanlık vardı kelimelerinde. Sokakta yaşamaktan yorulmuş ve çetesindeki çocuklardan uzaklaşmaya başlamıştı. Eksikliğini bir kemik gibi hissettiği o aileyi bir an için de olsa bulduğunu sanmış ancak yanıldığını, çok geçmeden anlamıştı. "Gitmek istiyorum!" diye yazıyordu. Defalarca. En az on kez, art arda... Eğer bir adresi olsaydı, elbet ona bir yanıt verirdim. Elbet ben de bir mektup yazar ve "Laszlo, mutlaka o ait olduğun yeri bulacaksın" derdim. Bir işe yarar mıydı? Hiçbir fikrim yoktu çünkü sadece 14 yaşındaydım.

LASZLO'NUN SAHİP OLDUĞU TEK AİLE, ANNESİYDİ VE O DA ARTIK YOKTU. BABASI YILLAR ÖNCE ÇEKİP GİTMİŞTİ.

Üçüncü mektup ise, bir öncekinden hemen sonra geldi. Birkaç gün sonra. Duvar takviminden koparılmış bir kâğıdın arka yüzüne yazılmıştı. Eylül ayının arkasına... "Burada bir oğlan var..." diyordu. "Bir Alman... Adı Marc... Almanya'da bir yerden bahsediyor... Hamburg diye bir şehirden... Orada bir yer varmış... İnsanlar, evleri işgal edip istedikleri gibi yaşayabiliyormuş... Tam olarak ne olduğunu anlamadım ama şimdilik en iyi plan bu... Yarın gidiyoruz... Otostop çekeceğiz... Belki bir tramvay durur! Ha ha ha!"

Ve mektuplar kesildi... Tam bir yıl boyunca, Laszlo'dan hiç haber alamadım. Sonra bir gün, postacı bir kutu getirdi. Her ne kadar, üzerinde gönderenin adı yazmasa da, neden bilmiyorum, Laszlo'dan geldiğini hissettim ve kutuyu açtım. İçinden oldukça kabarık bir zarf çıktı. Aradan geçen o bir yılla doluymuş gibi ağırdı. Ayrıca kutuda bir de paket vardı. Ama onunla ilgilenemeyecek kadar sabırsızdım. Zarfı yırtıp içindeki sayfaları çektim ve bir sigara yakıp okumaya başladım. Aslında galiba sigaraya o mektupla başladım, her neyse... Tam olarak şöyle yazmıştı Laszlo:

"Bugüne kadar seni habersiz bıraktığım için beni affet... Aslında hikâye o kadar uzun ki nereden başlayacağımı bilemiyorum... Neyse, hatırlarsan, en son, Hamburg'a gideceğimi söylemiştim. Ve öyle de yaptım. Şehre gelir gelmez, Marc beni Reeperbahn diye bir yere götürdü. Görmen lazım! Kerhaneler, barlar, deliler, punklar, hippiler, hepsi sokakta! Sirk gibi bir yer! Sonra bir eve gittik. Aslında bir bina... Eskiden içinde liman işçileri yaşarmış. Sonra kriz olunca hepsi gitmiş, bomboş kalmış binalar. Şimdi artık ressamlar, şairler, ayyaşlar, serseriler, aklına gelebilecek her türden insan kalıyor. Ama tabii, binayı yöneten birileri de var. Aslında yaptıkları, yönetmek değil... Sadece bütün bu insanların, bir arada yaşaması için kurdukları sistemi yürütmeye çalışıyorlar. Burada birkaç yıl önce büyük bir olay olmuş... Polis bunun gibi işgal edilmiş binaları boşaltmaya çalışmış ama insanlar öyle bir direnmiş ki vazgeçmişler. Black Block diye bir grup var. En sert direnenler onlar! Her neyse, binada kalmak için yapman gereken tek şey, diğerlerine destek olmak ve kimseden bir şey çalmamak. Ve Marc'la beni hemen kabul ettiler. Hafenstrasse diye bir caddedeyiz. Ve benim kaldığım gibi bir sürü bina var... Şimdi aklıma geldi: Bir zamanlar Beatles, bu Reeperbahn'daki barlarda çalmış, inanabiliyor musun? Her neyse... Esas anlatmak istediğim hikâye şu: Benim kaldığım bu bölgede bir de futbol takımı var. Evet, futbol! Şehrin içinde kalmış, küçük bir stadı var. Bizim binadan insanlar maçlarına gidiyormuş. Beni de çağırdılar. 'Ne yapacağım ben orada? Bana ne futboldan!' dedim önce... Ama sonra dediler ki: 'Biz oraya beraber olmaya gidiyoruz, sadece birlikte olmaya...' Kalktım, gittim ben de... Ve ne gördüm o statta, biliyor musun? Aradığım her şeyi! Takımın adı Sankt Pauli. Sana bir formasını gönderiyorum. Bir de bayrağını... Doktor Mabuse adında bir punk var. Burada, stadın (bu arada stadın adı Millerntor-Stadion) hemen yanında bir panayır yeri var. İki yıl önce Doktor Mabuse, o panayırdan bir korsan bayrağı alıp tribüne gelmiş ve o günden beri takımın resmî olmayan amblemi bu! Düşünsene! Aslında Klaus Störtebeker adında çok ünlü bir Alman korsan varmış. Ama Robin Hood gibi bir korsan! Korsan bayrağı onu da temsil ediyor! Ayrıca, bugün bütün Almanya'da, özellikle de şehirdeki diğer takım olan HSV'nin tribünleri Nazilerle doluyken, bizim statta bir tane bile yok! Arada gidip birkaç tanesinin kafasını patlatmak gerekiyor tabii ama inan, bütün buralar faşistlerden tamamen temizlenmiş durumda. Zaten Sankt Pauli, dediğin, tam da bu! Kim olduğun, nereden geldiğin, kesinlikle önemli değil! Hayatımda ilk kez böyle bir hayat görüyorum! Kimse kimseyi yargılamıyor. Volker Ippig adında bir kalecimiz var! Adam müthiş! Nikaragua'ya gidip devrimciler için çalışmış! Her neyse... Umarım sen de iyisindir... Ayrıca ilk defa burada, Laszlo Kontra Laszlo gibi garip bir adımın olması işe yaradı! Herkes beni, 'Laszlo Laszlo'ya Karşı!' diye tanıyor... Çünkü aslında Sankt Pauli böyle bir şey: Herkese ve her şeye karşı... Niye biliyor musun? Çünkü bugüne kadar, herkes ve her şey bize karşıydı!..."

Ve böyle sürüp gidiyordu... Bir çocuğun mutluluğu ve sabırsızlığıyla karalanmış o satırları okudukça gözlerim yaşarıyor, "İşte," diyordum. "Sonunda buldun aileni Laszlo...

LASZLO'YU SON KEZ ORADA GÖRDÜM. O STATTA, "KARDEŞLERİM" DEDİĞİ İNSANLARIN ARASINDA...

Sonunda aileni buldun... Umarım hiç ayrılmazsınız..."

O kutu elime geçtiğinde, yıl 1992'ydi. Laszlo'nun, Sankt Pauli adındaki ailesini görmeye ancak 1994'te gidebildim. Gerçekten de her şey anlattığı gibiydi. Ya da anlatamadığı gibi. Zaten anlatmasına gerek yoktu. Çünkü Sankt Pauli, tam da olması gerektiği gibiydi... Ne eksik ne fazla!

Laszlo'yu son kez orada gördüm. O statta, "Kardeşlerim" dediği insanların arasında... Herkes tarafından terk edilmiş ve her yerden kovulmuş olan binlerce insan birbirine sarılmış şarkılar söylüyordu. Ve Laszlo, dev bir Jolly Roger bayrağıyla, "Buradayım!" diyordu dünyaya. "Ben buradayım!" Dalgalandıkça şişiyordu siyah bayrak. Dev bir yelken gibi. O gün Laszlo, bir korsan değil, tek başına bir korsan gemisiydi. Güvertesi kardeşleriyle dolu bir gemi! Geçirdiği bütün fırtınalardan sonra sığınacağı o limanı bulmuştu! Laszlo ona doğru yüzüyordu. Hamburg Limanı, Sankt Pauli...

Yedi ay sonra haberi geldi. Annesinin peşinden gitmişti Laszlo. Annesi gibi kanserden... 20 yaşındaydı. Ne eksik ne fazla... Laszlo daima Laszlo'ya karşı oynamış ve gerçek bir Sankt Pauli taraftarı gibi, kimin kazandığını asla umursamamıştı. Çünkü kazanmak için değil, yaşamak için oynamıştı. Yaşadığını hissetmek için. "Hayattayım!" diyebilmek için. Ve bugün artık eminim:
Laszlo öldüğünde hayattaydı!

Fotoğraf Getty Images Turkey

COPPIVE BARTALI

İllüstrasyon Oya Oral

İTALYAN BİSİKLET TARİHİNİN EN HEYECAN VERİCİ DÖNEMİ GINO BARTALI VE FAUSTO COPPI'NİN KARİYERLERİNİ KAPSAYAN DEVİRDİ. REKABETLERİ VE HAYAT TARZLARIYLA 1940-1955 ARASINDA KOCA ÜLKEYİ İKİYE BÖLMÜŞLERDİ. GIRO 2015 ÖNCESİ, İTALYAN TOPLUMUNUN FAY HATLARINI YÜZEYE ÇIKARAN, TARİHİ DEĞİŞTİREN İKİLİYİ HATIRLADIK

SARPER GÜNSAL

İtalyanlar ve bisiklet arasındaki ilişki aslında İtalyanlar ile 'moda, futbol, tatil, yemek' arasında da var. Zaman ayıran, tadını çıkaran, sıcak ama kişisel bir ilişki biçimi söz konusu. Yaşlı başlı bir amca, küçük bir servete mal olmuş son model yarış bisikletine, üstünde 250 avroluk fuşya renkli mayoyla binmekten müthiş zevk alır. Hem başkaları umurunda değildir, hem de Paul Verlaine'in dediği gibi "Müzik, her şeyden önce müzik", yani İtalyanlar için her şeyden önce müzik, klas, stil, kalite gelir.

İtalyanlarda gözlemlediğim bir başka özellik de bisiklet sevgisinin daha dengeli ve kökleri derinde oluşu. Amerikalılar ve İngilizler tarafında son 15-20 yılda ortaya çıkmış, bizim de aynaladığımız 'taze' bisiklet tutkusuna pek rastlamadım. "Siz giderken biz geliyorduk" havası var daha çok. İngilizce internet kaynaklarında, elde yapılmış çelik-titanyum kadrolar pazarlanmaya başlayalı şurada ancak 15 yıl olmuşken, alemin piri, bir numaralı bisiklet kadrosu sanatçısı Dario Pegoretti, bir nedenle sinirlenip çok zarif bir cezayla İtalya'da satış yapmayı bırakıyor mesela. Millet Rapha markasının tasarımlarına bayılıp butik düzeyde imalat yapan mayo üreticilerinin peşinde koşarken, İtalyan markaları İngilizce site yapmayı bile gereksiz bulurlar.

13 Mayıs 1909'da başlayan ilk Giro d'Italia (İtalya Bisiklet Turu) sonradan pembe sayfalara basılan spor gazetesi *La Gazzetta dello Sport*'un satışlarını artırmak için düşünülmüş bir yarıştı. 127 sporcu, vitessiz bisikletlerle, 400 km'lik etaplarda yarı toprak, yarı stabilize yollarda yarıştı. Yaşamın ve sporun daha zorlu, insanların ve sporcuların ise daha dayanıklı olduğu zamanlardı. Luigi Ganna 18 gün sonra Milano'da birinci olduğunda şehir heyecandan yıkıldı. Gazeteci John Foot *Pedalare! Pedalare!* kitabında "Sanata düşkün... çalışan kesimin Milano'su kaybolmuştu. Sadece bisiklet Milano'su kalmıştı" diye bahseder o günlerden. 1920'ler Giro'da Girardengo ve Binda gibi efsanelerin üstünlüğüyle geçer ama İtalyan bisiklet tarihinin en heyecan verici dönemi Gino Bartali ve Fausto Coppi'nin kariyerlerini kapsayan devirdir. Rekabetleri ve hayat tarzlarıyla 1940-1955 arasında koca ülkeyi ikiye bölmüşlerdir. İtalyan toplumunun fay hatlarını yüzeye taşıdılar, görünür kıldılar. Ülkedeki ilerici ve muhafazakâr çatışmasını kişiliklerinde sembolleştirdiler. Floransalı 1914 doğumlu Gino Bartali dindar, zaferlerini Mussolini'ye yani 'Il Duce'ye değil Papa'ya adayan bir aile babası figürü. Savaşta bisiklet borularının içinde sahte kimlik kartları ve evrak taşıyarak Yahudilere ve direnişe yardım eden, 'eski nesil' bir şampiyon. 1935'te profesyonel olduktan sonra, 22 yaşında İtalya, 24 yaşında Fransa Turu'nu kazandı. Binda'dan bayrağı devralan yeni yıldızdı. Politikadan ve faşistlerden uzak dururdu. Yarışta hep dua eder, azizlerin ve Tanrı'nın sayesinde kazandığına inanırdı. 1939'da takıma 'gregario' olarak katılan Coppi ise kuzeyli, laik, Tanrı'yı pek işine karıştırmayan biriydi. Novi Ligure'liydi. Kasaba 1960'a kadar kırk yıl boyunca bir bisikletçi kentiydi. Bunda gözleri görmeyen efsanevi masör ve antrenör Biagio Cavanna'nın etkisi büyüktü. Kör olmasına karşın, dokunarak adelelerin ne durumda olduğunu anlar, sporcunun iyi çalışıp çalışmadığını, neye ihtiyacı olduğunu elleriyle hissedermiş. Cavanna'nın bir nevi doğaüstü gücü varmış gibi anlatıyorum ama inanın okuduğum kaynaklar da aynı şekilde bahsediyor. Kör masör Cavanna ve onun öğrencisi Fausto Coppi. Fausto belki de Faust?

GIRO'NUN YARATICISI LA GAZZETTA DELLO SPORT'UN SAYFALARININ PEMBESİ YARIŞIN SİMGESİ OLDU.

La Gazzetta dello Sport

Bartali kutsanmış su ve ekmekle yarışa başlarken Coppi antrenman taktikleri geliştirir, kimyasal desteklerden kaçınmaz, belki de inancı zayıf olduğundan her şeyi çalışmaya ve vücuduna endekslerdi. Coppi ve Bartali: Yin ve Yang, Kuzey ve Güney, Geçmiş ve Gelecek.

İkilinin rekabeti 1940 İtalya Bisiklet Turu'nda başladı. İkinci etapta kaza yapan Bartali geri düştü. Dizi iltihaplı olarak yarışı sürdüren Bartali, Coppi'nin domestiğine dönüşüp kriz anlarında yardımcı rolü üstlendi. Coppi liderliği ele geçirip, 21 yaşına rağmen müthiş performans göstererek, Giro'yu yani İtalya Bisiklet Turu'nu kazandı. Ama Bartali'nin egosu devdi. Yarış bittikten sonra "Genç arkadaşıma yardım etmek zorunda kalmasaydım Giro'yu kazanabilirdim" yollu bir demeç vermeden duramadı. Tatsızlık artık başlamıştı fakat dünyayı kasıp kavuran savaş her şeyin önüne geçince rekabet 1946'ya kadar buzdolabına kalktı.

Halkın 'Coppiciler' ve 'Bartaliciler' olarak bölünmesi savaş sonrası dönemde daha belirginleşti. Bartali savaş öncesinden beri ünlü olduğundan, geleneksel taraftarların desteğini alırken, Coppi, genç, yenilikçi, şehirli İtalya'nın tuttuğu yarışçı oldu. Üstelik son Giro'nun da galibiydi. İkilinin arasındaki düşmanlık 1946 Mayıs'ındaki Zürih GP'sinde alevlendi. Yarışın sonuna doğru önde ikisi baş başa kalmışlardı. Bartali, daha kuvvetli olduğu belli olan Coppi'ye, eğer atak yapıp kendisini ekarte etmezse zaferi ona bırakacağını söyledi. Coppi inanmıştı. Finişe doğru Fausto pedal kayışlarıyla uğraşırken Bartali atağa kalkıp yarışı kazandı. Fausto bir daha Bartali'ye hiçbir zaman güvenmeyecekti. Birbirlerinden bahsederken isimlerini anmayacaklar, diğeri yarış kazanmasın diye yarış kaybetmeye razı olacaklardı. Bartali anılarında Coppi'nin otel odasına gizlice girip kullandığı ilaçları kontrol ettiğini anlatacaktı.

Bartali 1936-37'de Giro'yu iki kez kazandıktan sonra faşist rejimin emriyle 1938'de yarışı pas

geçmiş, Fransa Turu'na hazırlanıp kazanmıştı. 'Sofu Gino' lakabına rağmen, Faşist Parti'den hep uzak durmuştu, sosyalist bir babası vardı. En iyi yıllarında savaş nedeniyle yarışmasa da bisikletten uzak durmamış, binlerce kilometre pedal basmıştı. Savaş bittiğinde 30 yaşını geçmişti ama vücudu yıpranmamıştı. Müthiş bir rekabet sonucu 1946'da İtalya Turu'nun ödülü olan pembe mayoyu Coppi'nin 46 saniye önünde kazandı. 1947 Eylül'ünde Papa XII Pius, savaş sonrası yükselen sol harekete karşı yaptığı bir konuşmada, komünizme karşı iyi bir Hıristiyan örnek olarak Bartali'yi gösterince iki şampiyonun taraftarları iyice ayrışmıştı. Sadece Bartali'nin rakibi olduğu için Coppi komünist sayılmaya başlanmıştı. Birisi neredeyse solcu ama anti-komünist hareketin sembolü olmuşken, diğeri solcu değildi ama komünist hareketin simgesine dönüşmüştü.

1948'de Bartali Giro'yu kaybetmiş, Fransa Turu'nda da favori gösterilmiyordu. 34 yaşındaydı. Ama yine de üç etap kazanarak sarı mayoyu giymişti fakat formda değildi. Yarışın ilerleyen bölümlerinde Fransız Louison Bobet'nin 21 dakika gerisine düşmüştü. İtalyan gazeteciler umudu kesip memleketlerine dönmüştü. Bu arada İtalya'da seçim sonrası yükselen politik gerginlik had safhaya ulaşmıştı. 14 Temmuz'da, İtalyan Komünist partisi lideri Togliatti Roma'da suikaste uğradı. Ülkede olaylar çıktı. Komünist Parti taraftarları birçok fabrikayı ele geçirdi, sendikalar genel grev ilan etti, çıkan olaylarda 15 kişi öldü. O akşam, başbakan De Gasperi, dostu Bartali'yi telefonla arayarak ülkenin zor durumda olduğunu, halkın sakinleşmesi ve gerginliğin düşmesi için ondan iyi bir performans beklediğini söyledi.

Bartali, ertesi günkü etapta, Bobet'ye 19 dakika fark attı. Bir gün sonra Bobet'yi yine geçip sarı mayoyu giydi ve Tour'u şampiyon olarak bitirdi. Bu arada İtalya'da olaylar da duruldu. Bartali ülkesinde yeniden büyük bir prestij kazanmıştı. Bartali'nin olası bir iç savaşı -elbette Tanrı'nın yardımıyla- önlediği ve vatanı kurtardığı yazılıp durdu. Başbakanın onu aradığına dair net bir kayıt yoktu. Ama efsaneler kayıt aramaz. İnanmak kafidir. Bartali 2000'de ölene kadar karısı ve iki oğluyla Floransa'da yaşadı.

Coppi ise ülkesinde daha farklı bir fırtına yarattı. Muhteşem bir sporcu ve şampiyondu; 'Campionissimo' yani 'Şampiyonlar Şampiyonu' lakabı 30 yıl sonra, son kez ona verilmişti. Sayısız büyük yarış galibiyetlerinin yanında belki de yaptığı en önemli şey, geleneğe, kanunlara, kiliseye ve ailesine rağmen yüreğinin peşinden gitmesiydi.

1945'te evlenmiş ve baba olmuştu. 1949'da aynı yıl Giro-Tour dublesini yaptıktan sonra artık bir süperyıldızdı. O yıl İtalya Turu'nda 170 km'yi tek başına beş zirve geçerek kazandığı Cuneo-Pinerolo etabı hala Giro tarihinin en büyük zaferi olarak kabul edilir. 1952'de bir kez daha Giro-Tour dublesi yaptı. Bartali yaşlanmıştı, Fiorenzo Magni ise pek karizmatik değildi. Artık Coppi dünya bisikletinin bir numaralı ismi olmuştu. Kasap çıraklığından starlığa yükselmişti ama yaptığı evlilik pek iyi gitmiyordu. 1953'te Lugano'da dünya şampiyonu olduğunda podyumda çekilen resimde bir kadın vardı. 1948'de bir yarıştan sonra tanıştığı, hayranı bir doktorun karısı olan Giulia (Occhini) Locatelli ile Fausto bir ilişkiye başlamışlardı. Olay bisiklet camiasında biliniyordu ama basın üstüne gitmiyordu. Coppi birkaç ay sonra karısını terk etti, 'beyazlı kadın' olarak bilinen Giulia ile birlikte yaşamaya başladılar. Fakat İtalya'da zina, hapis gerektiren bir suçtu. Polis 'cürm-ü meşut' yapmak için bir gece evlerini bastı, Occhini tutuklandı. Mahkemeler, skandal, rezalet... Papa dahi

devreye girdi ve Coppi'den karısına dönmesini istedi. Ülke bir kez daha bölündü. Solcular ve komünistler Coppi'nin tarafını, sağcılar ve kilise aldatılan eşin tarafını tuttu.

Coppi karısına dönmedi ama kariyerinin sonuna kadar da başka büyük yarış kazanmadı. Giulia'dan bir oğlu oldu, adını Faustino koydular. 1959'a geldiğinde artık dopingsiz yarışamıyordu. Aralık ayında Burkina Faso'da sıtmaya yakalandı. Döndüğünde doktorlar bir türlü hastalığı teşhis edemediler. Durumu kötüleşti. 2 Ocak 1960'da kırk bir yaşında öldü.

Coppi'nin ölümüyle Giro'nun altın çağı da bitti. 1960'lar başka değerlerin, farklı önceliklerin dönemiydi. Gençler yeni şeyler istediler, Avrupa zor da olsa değişti. Değişirken romantizmi, kadim gelenekleri bıraktılar. Moderne, yeniye, pratiğe geçtiler. Bisiklete de Eddy Merckx, Jacques Anquetil gibi daha büyük yıldızlar geldiler. Teknoloji ilerledi, haber kaynakları arttı. Ama tam da bu yüzden, sporun efsane yaratma gücü yok oldu. Zamanın tülü detayları örtmeden, dağın tepesinde bile sporcular yakın çekimle seyredilirken efsane olmak artık zor. Coppi ve Bartali, ortak bir tarih, rekabetleri ve karşıtlıklarıyla birlikte, beraber yoğurulup tek bir mit hâline geldiler. İtalyanlar, ayrı anlatınca eksik kaldığı için bu efsaneye "CoppieBartali" diyorlar. Biz de bir harf ekleyip bitirelim: "CoppiveBartali".

S

Fotoğraf AP Images

İllüstrasyon/Tasarım Hüseyin Sandık

ANLI ŞANLI BİR YENİLGİ: **JULIE MOSS'UN ACILARI**

1982'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN IRONMAN TRİATLON DÜNYA ŞAMPİYONASI'NA KATILAN BIR KADININ YENİLGİSİ SPOR TARİHİNDE ADETA BİR YILDIZ GİBİ PARLIYOR. "YENİLGİ NASIL PARLASIN?" DİYECEKSİNİZ. PARLAR! ZİRA BAZI YENİLGİLERİN KENDİLERİNE GÖRE BİR IŞILTISI, ŞANI ŞÖHRETİ VARDIR

KİRAZ AKIN

Julie Moss 1982'de 23 yaşında. Spor olarak sadece dalga sörfüyle ilgilenen Kaliforniyalı bir kadın ve işin doğrusu triatlonda yarışmaktan da epey uzak birisi. Dördüncüsü yapılacak Ironman'in o yıl Hawaii'de düzenleneceği haberini televizyonda ilk gördüğünde, işin onu en heyecanlandıran tarafı Hawaii'yi görme ihtimali. O günlerde sağlık üzerine eğitim alıyor ve belli tip egzersizlerin vücut üzerindeki etkilerini araştırıyor. Mezuniyet için gereken şartlardan biri de bu türden bir yarışa katılmak ve kendi tecrübelerini tezinde kullanmak.

Triatlonda ilk ayak 3.3 kilometre yüzme. Sonra 180 kilometre bisiklete biniliyor ve son olarak da tam maraton koşuluyor, yani 42 kilometre. Moss yıllar sonra bu mesafelerin sadece rakamlardan ibaret olduğunu, bir uzaklığı ya da gerçeği yansıtmadıklarını söyleyecek! O günlerde onun aklında sadece biraz eğlenmek, mezuniyet işini halletmek ve en çok da Hawaii'yi görmek var.

Onun yarış için yaptığı hazırlık da gayet rahat ve kolay oluyor: Neredeyse hazırlanmayarak! Bisiklet ve yüzme parkurlarını tamamlamadan, maraton kısmını da yarıştan altı hafta önce şöyle bir koşarak, Hawaii'ye varıyor. Dünyamız adil değil, yine de insan bozulmuyor değil. Kiminin aylarca hazırlandığı yarışlara, bazıları böyle neredeyse koltuktan kalkarak katılıyor. Moss'un Hawaii'de dikkatini ilk çeken de nitekim aylarca hazırlık yapan, en havalı kıyafetleri giyen, gergin diğer yarışmacılar.

KİMİNİN AYLARCA HAZIRLANDIĞI YARIŞLARA, BAZILARI BÖYLE NEREDEYSE KOLTUKTAN KALKARAK KATILIYOR.

Yarış başlıyor! Yüzme kısmında zorlanmayan Moss, bisiklet etabını da rahatlıkla tamamlıyor. Bisikletteyken, mümkün olan en doğru pozisyonda sadece önüne bakarak ilerleyen diğer yarışmacıların yanında, etrafa el sallıyor, kameralara gülüyor. Bütün gün su içen ve sadece muz yiyen Moss bisiklette bir ara cebinden çıkardığı bir çikolatayı yemek istiyor, fakat kendisini kaydeden kameralar önünde dişleriyle paket açmayı istemediğinden gayet havalı bir şekilde bir kenara atıveriyor paketi.

Moss yarışın bu noktasında, sürekli nasıl göründüğünü kollayan, en başta olduğu gibi derece almakla ilgilenmeyen, fakat aslında hiç de fena gitmeyen bir yarışmacı. Bisiklet parkuru bitip koşmaya başladığında, ona yarışta ikinci olduğu söyleniyor ve bu beklenmedik haber onda birtakım değişimlere sebep oluyor. Hiç planlamadığı anda birinci olma ihtimali elbette çok akıl çelici.

Fotoğraf AP Images

Önündeki yarışmacıyı maratonun 12. kilometresinde yakalayıp geçen Moss belirgin bir rahatlama duyuyor ve biraz daha hızlanıyor. Bir noktadan sonra, arkasında kalan yarışmacıyla aralarındaki mesafe dört kilometreye kadar çıkıyor. Eğlencesine geldiği dünya şampiyonasında birinciliğe koşan Moss'un düşünceleri, etraftaki ilgiden, o an nasıl göründüğünden, eğlenceden sıyrılıp bambaşka bir yere yöneliyor. Kazanabileceğini fark edince üzerindeki baskı artıyor. Arkada kalan koşucuyla arasındaki ara açıldıkça, onun nefesini daha yakında hissetmeye başlıyor ve aslında koştukça beklenmedik bazı başka şeyler de oluyor: Bacaklarına giren kramplar sıklaşıyor, midesi bulanmaya ve vücudu da biraz savrulmaya başlıyor.

Moss, muhtelif acı ve ağrı eşiklerini geçerek, kramplarla boğuşarak giderek yavaşlıyor, yavaşlıyor ve bitişe çok yakın bir yerde ve kimsenin beklemediği bir anda yere düşüyor. O anların görüntüleri internette var. Kameraların gösterdiği, incecik, upuzun bir bedenin hafif bir rüzgârla savrulup, yere düşmesi gibi. Ama sanki durum çok da kötü değil. Zaten düştüğü gibi kalkıyor, fakat yıpranmışlığı öyle çarpıcı ki etrafını saran seyircilerin çığlıkları kesiliyor bir anda. Kalkabilmeyi başarsa da artık ayakta zor duruyor. Müthiş bir yalpalama ve bir iki adım sonraki düşüş değil, daha çok yıkılmak gibi. Öylece duruyor yerde ve çektiği acı artık neredeyse elle tutulur bir hâlde.

"BOŞVER, VAZGEÇ" DİYEN EGOMUZDUR, VAZGEÇMEYİP DEVAM EDENSE 'KENDİ'MİZ, ESAS İRADEMİZDİR.

İyi bir plan yapıyor bu an. Hâlâ gücü olan kollarını kullanarak önce dirsekleri üstünde doğruluyor, sonra da elleriyle vücudunun ön tarafını ve ardından bacaklarını kaldırabiliyor. Ayakta durmasıyla seyirciden alkışlar ve çığlıklar geliyor yeniden. Artık bu noktada Moss'un vücudu, iradesini çoktan terk etmiş durumda ve şortunun arkasında, bacaklarının arasında bir kahverengilik görünüyor. İflas eden tek kas grubu bacaklarda değil.

Durumun umutsuzluğunu gören sağlık görevlileri geliyor yanına Moss'un; koluna girmeye çalışıyorlar. Diskalifiye olmak endişesiyle kalan son gücüyle onları itiyor ve bir-iki adım sonra bu kez pek öncekilere benzemeyen bir biçimde devriliyor. Daha doğrusu adeta yerle bir oluyor. Moss'un tam bu ana dair hatırladığı bir görüntü var: Kalabalığın içinde ağır ağır koşan bir çift ayakkabı. Kendisinden uzaktaki yarışmacı Kathleen McCartney, bu düşme-kalkmaları sırasında ona yetişip, bitişe doğru ilerliyor.

Moss'un yarıştan sonra anlattıklarına göre, bu esnada kendisine sürekli ayağa kalkmasını söyleyen bir ses duyuyor içinde. Aynı anda kendisini bitiş çizgisini geçerken görüyor ve yapabildiğinin en iyisini yapmaya karar veriyor: Emeklemek. Yarışın son üç metresini, santim santim, ağır ağır emekleyerek tamamlıyor.

Moss'un toplam süresi 11 saat 10 dakika 9 saniye. Birinci olan McCartney'in süresiyse 11 saat 9 dakika 40 saniye. Aralarında 29 saniye fark var ve aslında McCartney, Moss'un etrafını saran kalabalıktan, karmaşadan ve yorgunluktan birinci olduğunu anlamıyor bile.

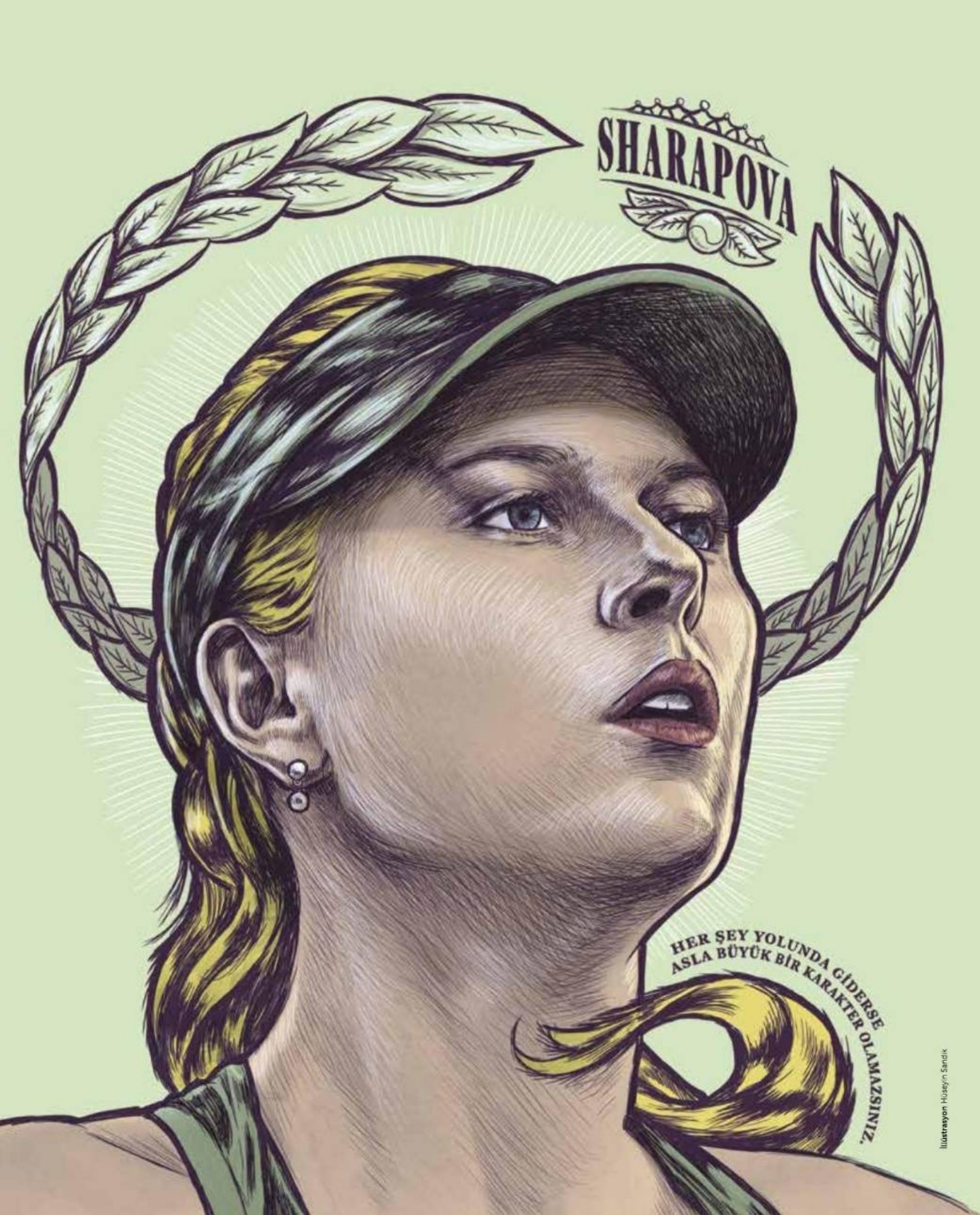
Bireysel sporların çoğunda böyledir muhtemelen ama uzun mesafe koşucuları iyi bilir: Güce, kondisyona göre, koşunun bir noktasından sonra insan kendisiyle kıyasıya bir pazarlığa girişir. Bittiğinizi düşündüğünüz yerde aslında daha çok gücünüz vardır, o güç de bittiğinde, son gücünüz vardır, son gücü de harcayınca vücudunuz ezberden biraz daha devam edebilir. Ağrıyı, acıyı yok sayabilirsiniz. Ta ki vücut, sizden ayrılıp kendi başına hareket etmeye başlayana dek devam edebilir bu.

Moss'un kameralar önünde gerçekleşen, an an kaydedilen bu pazarlık sürecinde çok çarpıcı bir yan var. Yerde yatarken duyduğu ses ona boş vermesini, yarıştan vazgeçmesini değil sürekli ayağa kalkıp devam etmesini söylüyor. Yıllar sonra verdiği bir mülakatta, böyle durumlarda "Boşver, vazgeç" diyenin aslında egomuz olduğunu, vazgeçmeyip devam edeninse 'kendi'miz, esas irademiz olduğunu söyleyerek aslında muğlak bir ayrım yapıyor. Tabii Moss'tan iyi bilemiyoruz! Belki haklıdır.

Moss'un acıklı halleri, televizyonlarda yayınlanmasının ardından kendisine ulusal çapta bir şöhret getiriyor. Yerlerde sürünse, acılar içinde kıvransa, emeklese de kararlılığın canlı bir örneği artık o. Hatta madalya töreninde birincilik şöyle bir alkışlanırken, Moss'un ikinciliği çılgın partilerle kutlanıyor. Çünkü bazen yenilmek de çok güzel. Yıllar içinde çeşitli vesilelerle bir araya gelen bu ikiliye, gazetecilerin sorduğu bir soru çok güzel ama hiç de adil değil aslına bakarsanız: McCartney'e, Moss'u yerde emeklerken görseydi, bitiş çizgisini geçmekten vazgeçer miydi diye sorulmuş. O da, gayet kibar bir şekilde, belki iyi olup olmadığına bir bakmak isteyebileceğini, ama yarışı bitirmekten çekinmeyeceğini eklemiş.

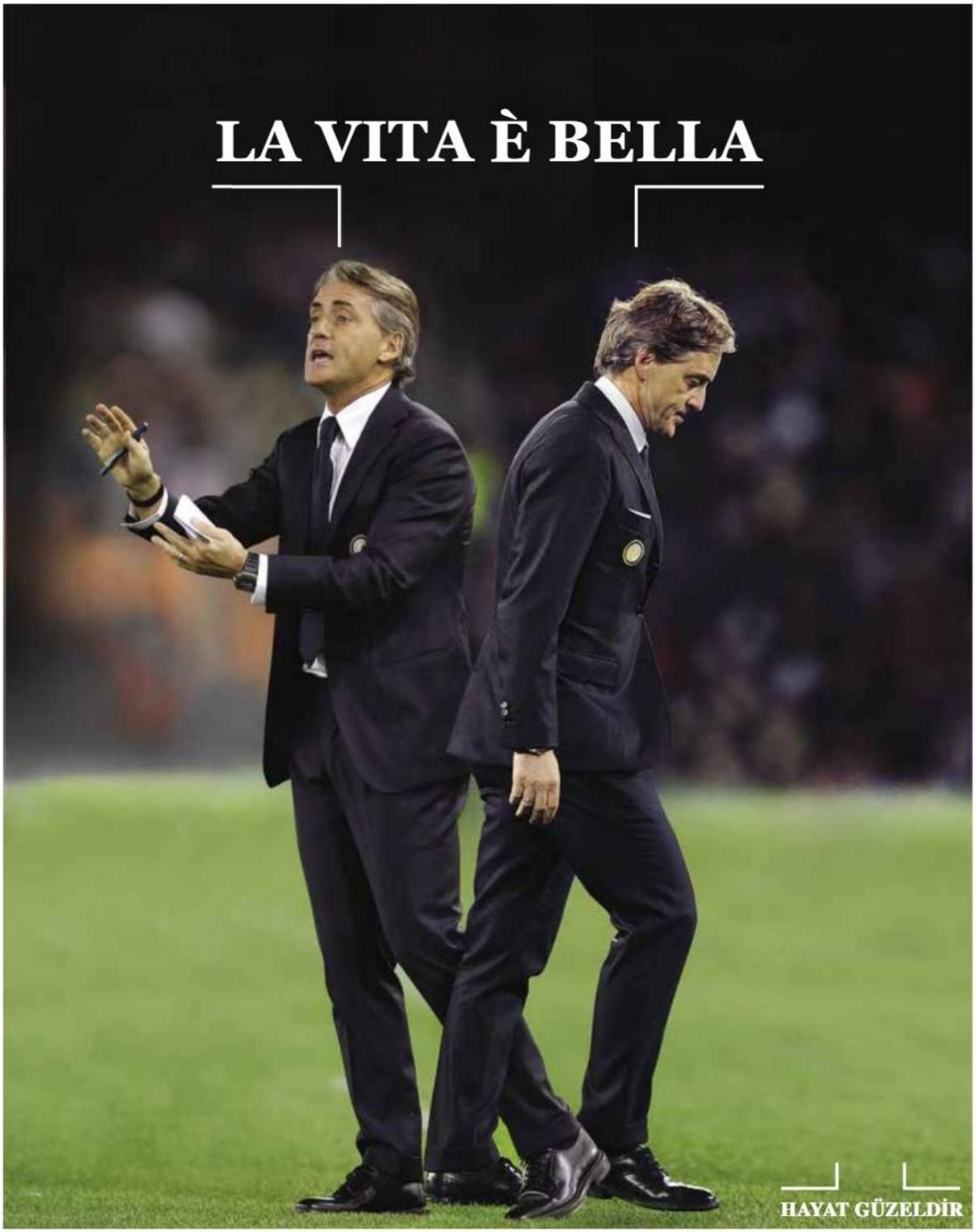
Julie Moss'un bu yarışta kazandığı derece, hayatında aldığı en iyi triatlon derecesi bu arada, ama o hiç vazgeçmedi.

S

İllüstrasyon Hüseyin Sandık

LA VITA È BELLA

"İÇTİĞİM EN İYİ ŞARAP, MANCHESTER UNITED'I 6-1 YENDİĞİMİZ MAÇTAN SONRA FERGIE'NİN BANA İKRAM ETTİĞİYDİ."

ESQUIRE UK

MİLANO'DA BULUŞTUĞUMUZ ROBERTO MANCINI, ADAŞI BENIGNI'NİN FİLMLERİNDEKİ KARAKTERLER GİBİ RAHAT VE KENDİ HALİNDEYDİ. İTALYAN ANTRENÖR, YOLU GALATASARAY'DAN DA GEÇEN KARİYERİNİ KISACA *SOCRATES*'E ANLATTI

UĞUR OZAN SULAK

Roberto Mancini başarısızlıklardan sonra asla odasına kapanan teknik direktörlerden olmadı. Belki bir kadeh şarapla başlayıp gerisini getirdiği geceler yaşamıştı ama esasen böyle bir alışkanlığı yoktu. Zor günlerde genellikle bisiklete binmeyi tercih ederdi.

11 Mayıs, o günlerden biriydi. Wembley'deki finalden eve yeni dönmüştü. Bir kadeh şarap koymak yerine salona gidip kütüphaneye daldı. Babasının önceki hafta okuduğu, Fausto Coppi ve Gino Bartali'nin hikâyelerini ele alan *Fallen Angel* ile *Road to Valor* vitrinin hemen önündeydi. Kitapları gördü ve bu, kahramanları Felice Gimondi, Francisco Moser ve Eddy Merckx'i hatırlamasına sebep oldu. Bisiklete binmek istiyordu.

GALATASARAY'DA FANTASTİK BİR YIL GEÇİRDİM. TARAFTAR, KULÜP, İSTANBUL'DAKİ RUTİN YAŞAM... HER ŞEY HARİKAYDI.

Alderley Edge'deki evinin yakınlarında, haftada en az üç kez ziyaret ettiği bir parkur vardı. Bazen sabah erken saatlerde yola koyulup, Manchester City'nin antrenman sahası Carrington'a gittiği de olurdu. Bu gece fazla kalmayacaktı. Prestigio'sunu almak için garaja yöneldi. Ertesi gün her şey bitti.

"City taraftarını her zaman çok sevdim. Onların da beni sevdiğini biliyorum. Premier Lig, FA ve Carling Kupası'nı beraber kazandık. Bu takım 35 yıldır kupa kazanamıyordu, kazandı. 44 yıldır şampiyon olamıyordu, oldu. Manuel Pellegrini dedikoduları haftalar, aylar önce son bulmalıydı. Eğer yazdığınız bu saçmalıklar doğruysa, zaten günü geldiğinde ortaya çıkacaktır."

"Inter'de yedi kupa kazandıktan sonra kovuldum. Kontratlar feshedilebilir. Eğer ayrılırsam, dünyadaki bir numaralı Manchester City taraftarı olacağım. Mutluyum ve hayatta mutluluktan daha önemli çok az şey var."

Wigan'a kaybedilen Federasyon Kupası finalinden sonra söyledikleri, Roberto Mancini'nin hayata bakışını özetleyen cinsten. İtalyan teknik adam, çok değil, bir sene önce Premier Lig şampiyonu olmuştu. Takip eden sezonda ise kendi tabiriyle, ne başarıldıysa hepsi unutuldu.

Evet, City kesinlikle iyi futbol oynamıyordu ve sezona Robin van Persie'yi transfer ederek giren Manchester United, yapbozun eksik parçasını tamamlamıştı. Öyle ki ocak ayı sonunda puan farkı 10'du. *Telegraph*, *Guardian* ve hatta BBC, Manchester City'nin sezon sonu için Şilili teknik adam Manuel Pellegrini'yi istediğini yazıyordu. Mancini yaşananlara pek anlam verememişti.

Kariyerinde yaşananlara anlam veremediği tek durum bu değildi. Milano'nun kuzeybatısındaki Angelo Moratti Tesisleri'nde kısa bir söyleşi için sözleştiğimiz İtalyan teknik adam, bu yanlış anlaşılmalardan gittiği her yerde şikayetçi oldu. Dışarıdan bakanların düşündükleri ile onun hisleri arasında uçurum vardı. Bugünlerde Inter'i çalıştıran ve her gittiği yerde buluştuğu baskı ile yine kol kola olan tecrübeli futbol adamı, Galatasaray günlerini hatırlarken de kırgın değildi. Aksine, hiçbir şey için pişmanlık duymuyordu. "Galatasaray'da fantastik bir yıl geçirdim. Taraftarlar, kulüp, İstanbul'daki rutin yaşam... Her şey harikaydı. Başkalarının

Fotoğraf Getty Images Turkey

söylediği aptalca şeyler üzerinden o günleri anmak istemiyorum. Kısa süre kalmış olabilirim ama yine de bir kupa kazandık. Şampiyonlar Ligi'nde Juventus'u eledik. Florya'daki herkesle iyi hatıralarım var."

"Mutluyum. Önemli olan da bu. Geçmiş hakkında uzunca konuşmayı hiçbir zaman doğru bulmadım. Mesela bana sürekli Galatasaray'ın teklifini neden kabul ettiğim soruluyordu. Bunun üzerine bu kadar kafa yormaya ne gerek var? Teklifi kabul etmişim işte. Evet demişim, çünkü Galatasaray Avrupa'nın en büyük kulüplerinden biri. Her zaman kaliteli yabancı oyunculara sahip. Burak Yılmaz, Selçuk İnan ve Semih Kaya gibi sıra dışı yerli oyuncular bu kulübün formasını giyiyor. Neden hayır diyeyim ki?"

Roberto Mancini, City'den ayrılışının üzerinden ancak bir sene geçtikten sonra yaşananları anlatma ihtiyacı hissetmişti. Yöneticiler Ferran Soriano ile Txiki Begiristain'i, 'Judas' (hain) olmakla suçlayan İtalyan teknik adam, o dönem Carlo Ancelotti ve Pep Guardiola'yla görüşüldüğünü biliyordu. "Manchester City'den ayrılışım tepeden

KÖTÜ BİR TENİS OYUNCUSUYUM. GENELDE FİLEYE YAKIN DURMAYA ÇALIŞIRIM.

EVET DEDİM. ÇÜNKÜ GALATASARAY AVRUPA'NIN EN BÜYÜK KULÜPLERİNDEN BİRİ.

tırnağa farklı. Mukayese etmem doğru olmaz. Galatasaray'da görevi bıraktım, zira başkan Ünal'la yaptığım görüşme sonucu ortaya çıkan şartlar, geldiğim günle aynı değildi. Başkan bana UEFA Finansal Fair Play'le alakalı problemlerin olduğunu ve belki bu sebeple gelecek sezon daha güçlü bir takım kuramayabileceğimizi söyledi. Ben de 'Tamam' deyip takımdan ayrıldım. İki yıl daha kontratım vardı, hiç para istemedim."

Galatasaray, kulüp tarihinin en yüksek ara transfer dönemi harcamasını Roberto Mancini yönetiminde yaptı. Dokuz oyuncunun transferine 18.2 milyon euro ödeyen Aysal yönetimi hâlâ eleştirilerin odağında. Mancini ise bu hamlelerin 'hata' olarak nitelendirilemeyeceğine inanıyor.

"Lucas Ontivero transferinin eleştirildiğini biliyorum. Ontivero benim nezdimde iyi bir oyuncu. Henüz 18 yaşında ve bire bir çalışmalarımızda kalitesini gördüm. Burdisso'yu transferin son gününde kadroya kattık, çünkü istediğim diğer stoperleri alamamıştık. Hajrovic konusunda da bir şey söylememe gerek yok. Zaten parasını alamadığı için Galatasaray'dan ayrılmadı mı?"

Mancini, söyleşi boyunca 'Fatih' diyerek samimiyetini ortaya koyduğu Fatih Terim ile kariyerinin sürekli kesiştiğinin de farkında. Terim'in Fiorentina'da kupa finaline taşıdığı takımı devralarak kariyerinin ilk teknik direktörlük deneyimini yaşayan İtalyan antrenör, Galatasaray'da yine aynı koltuğa oturmuştu.

"Bu bizim işimiz. Bu işi yapmaya karar verdiğimiz an, belirli riskleri kabul etmiş oluyoruz. Kovulabileceğimizin farkındayız. Fatih'in Fiorentina'daki tecrübeleri, bana göre biraz farklıydı. Ben başkan Vittorio Cecchi Gori'yle hep iyi geçindim, o geçinemedi. Bence o çok iyi bir insan, Fatih'e göre belki de değil. Ya da ben antrenörlük kariyerime Cecchi Gori'nin verdiği iş sayesinde başladığım için olumsuz düşünemiyorum."

"Fiorentina'nın başına geçtiğimde kulüp batmıştı. Rui Costa'yı, Terim'in yeni takımı Milan'a satmak zorunda kalmıştık. Daha sonrasında Lazio'ya gittim. Durum yine farklı değildi. Finansal problemlerden bu kez Alessandro Nesta ve Hernan Crespo'yu sattık. Bu zor durumda menajerlik yapmak benim için önemli deneyimdi."

Roberto Mancini, bu tecrübelerinin yanı sıra, Sven-Göran Eriksson'un Lazio takımında futbolcu ve yardımcı antrenör görevlerini üstlenişini kariyeri açısından 'dönüm noktası' olarak görüyor. İtalyan teknik adama göre, milenyumdan sonra çalıştırdığı

Fotoğraf İsmet yönündeki Claudio Lucca, Getty Images Turkey

ERIKSSON'UN MANCINI HİKÂYESİ

Sezon 1999-2000. Sakatlıklar nedeniyle Lazio'da merkez orta saha eksiği çekiyorduk. Roberto bir gün ofisime gelip bu pozisyonda oynamak istediğini söyledi.

-Bay Eriksson, bırakın da maça merkez orta sahada çıkayım.
-Bunun için biraz savunma yapman gerek, biliyorsun değil mi?
-Elbette.

Bu diyalog sonrasında oynanan ilk maçta onu orta sahanın merkezine koydum. Kazandık. İkinci maça da merkez orta sahada çıktı, yine kazandık. Roberto Mancini 17 maç boyunca merkez orta sahada oynadı. Bu 17 maçın hiçbirini kaybetmedik. Kenardan büyülenmiş bir şekilde onu izliyordum. Takımdaki tüm oyunculardan daha fazla top kazanıyordu. Sezon sonunda da şampiyon olduk.

tüm takımlarda başarısız sonuçlar alan ve saygınlığını yitiren Eriksson'a karşı oluşan algı adil değil.

"Sven'i çok iyi tanıyorum. İngiltere'de onunla alakalı yazılıp çizilenler saçmalıktan ibaret. Harika bir teknik direktör. Harika. Lazio'da onunla üç yılda yedi kupa kazandık. Daha sonra yardımcısı oldum. Kariyerimde emeği büyüktür. 90'larda İtalya'ya geldiğinde biz sadece 5-3-2 formasyonunda oynuyorduk. Sven ise 4-3-3 ya da 4-2-2 oynatmayı tercih etti. Farklı yaklaşımı beni çok etkilemişti. Taktiksel esnekliğe dair farklı bir perspektif kazanmam da oradandır. Şu an 'Üçlü defans mı, yoksa dörtlü mü?' diye gelen sorulara '3'le, 4'le ya da 2'yle de kazanabilirsin' cevabını veriyorum. Zira kadron iyi oyunculardan kuruluysa her zaman bu opsiyonlar sana aittir. Sadece mental yönden güçlü durumda olmak gerekir. Yoksa 2, 3, 4, 5 önemli değil. Takım felsefesi önem arz eder."

"Son dönemde nasıl deniyordu? Ah, kale önüne otobüs çekmek. Bunun gerekeceği maçlar da olabilir. Öyle takımlar önünüze gelir ki, savunma yapmanız şarttır. Bu sebeple esnek olmalısınız. Kalıplara bağlı kalmayıp kreatif çözümler üretebilmelisiniz. Teknik direktörlüğün sırrı budur."

Manchester City'deki yardımcısı David Platt, aynı zamanda Sampdoria'da beraber oynadığı Mancini'nin teknik direktörlük meziyetlerinin, futbolculuğundan izler taşıdığını söyler. Konu Platt'ın, Mancini hakkındaki "O bir dâhi. Oyuncuyken topu hedeflediği her noktaya, istediği her anda gönderebilirdi" sözüne geldiğinde, ufak bir tebessümle Genoa günlerini anlatmaya başlıyor.

PARA HAYATIN BİR PARÇASI AMA MUTLU OLMAK İÇİN BAŞKA ŞEYLERE İHTİYACINIZ VAR.

KOŞMAYI SEVMİYORUM. FUTBOLCUYKEN 20 YIL BOYUNCA KOŞTUM. ARTIK BİSİKLETE BİNİYORUM. YİNE DE ÇOK FAZLA GİDEBİLDİĞİM SÖYLENEMEZ. EN FAZLA 80-90 KİLOMETRE. BUNU HER GÜN YAPABİLSEM BRADLEY WIGGINS GİBİ OLURDUM!

"Başkan Paolo Mantovani benim ikinci babam gibiydi. Bize karşı hiç sesini yükseltmezdi. Üzüldüğünde, kızdığında sadece şöyle bir bakış atması yeterliydi. Yeri çok ayrıdır. Onunla hayatımın sonuna kadar Sampdoria'da kalabilirdim. Daha büyük kulüplerden teklifler gelmesine rağmen reddetmiştim. Ancak bazen olaylar planladığınız gibi gelişmeyebiliyor."

"Mesela Sven'in kariyerimdeki etkisinden bahsettim. Aynı şekilde Sampdoria'daki teknik direktörüm Vujadin Boskov da menajerlik kariyerime bakış açısı katmıştır. O ve Sven, birbirlerine tezat oluşturacak tarzlara sahipti. Boskov'la çok gençken tanıştım ve onun, oyuncularına tamamen serbestlik tanıyan felsefesi hoşuma gitmişti. Dertsiz, tasasız, sadece futbol oynuyorduk. Paha biçilemez bir deneyimdi."

2000'ler futboluna damga vuran birçok antrenör kendisinden üçüncü tekil şahısla bahsetmeyi sever. İsimleri tek tek zikretmeye gerek bile yok, bazılarını sıfatlarla çağrıyoruz. Manchester United'ın başındaki Louis van Gaal de bu furyayı benimseyenlerden. Hollandalı geçenlerde kendisini "küstah ama karizmatik" olarak tanımladı. Peki Roberto Mancini'ye üçüncü tekil şahıs hakkı versek, kendisinden nasıl bahsetmeyi tercih eder?

"Bu klasik bir cevap gibi gelecek ama öyle değil. 'Roberto şöyle, Roberto böyle' demek istemem. Kişiyi başkalarının tanımlaması daha doğru olur. Ben sadece insanların beni gerçekten tanıyabilmesine ve sevmesine önem veriyorum. Hepsi bu."

S

MERKEZ KORT

Bazen şans yanımızda oluyor. Birkaç gün içinde Roger Federer ve Mark Cavendish'i izleme şansı bulmamız başka türlü nasıl açıklanır? Önce kafamızın sürekli iki yana çevrildiği bir tenis maçına gittik. Bir noktadan sonra topun hızına yetişmeye çalışmanın boşuna olduğunu fark ettik. Sonra bir bisiklet yarışında saatlerce yolun kenarında bekledik. Sabrın peşinden gelen zincir sesleri ile heyecanlandık. Hepsini yaşarken, geçmiş deneyimlerimizi anlattık. Oradaydık. O gol atılırken, o 100 metrede, o maratonda, hemen oradaydık.

Sonra bir yorgunluk çöktü, akla eve dönüş yolu geldi. Maça gitmek çoğu zaman gitmemekten daha mutlu eden bir tercihtir ama insan bazen de koltukta kalmak ister. Orada, televizyon yardıma koştu. Kanallar arasında gidip gelirken Almanya Ligi'nden bir maça rastladık, yanımızdakine seyirci üzerine ahkâm kestik. Sonra bir curling maçında oyalandık, acıktığımızı fark ettik. Apartmandan gelen köfte kokuları, tek bir şeyi hatırlattı. Hiçbiri, stadyum çıkışında yenilenin yerini tutmuyor. Hiçbiri, orada olmak gibi hissettirmiyor.

MAÇ İZLEME DENEYİMİ

KÂH ÇIKARIM

TRİBÜNE SEYREDERİM ALEMİ...

Dünyanın hangi kıtasına giderseniz gidin; bir stadyum, bir salon, bir kort ya da bir hipodrom görürsünüz. İçeri girin, orada gözlerini sahadan alamayan insanlar göreceksiniz. Kimi hayatının en sıra dışı deneyimlerinden birini yaşıyor; cebine, yıllar sonra çocuklarına anlatacak bir hikâye koymak üzere. Kimi ise bir derginin sayfalarına aktaracağı anlar biriktiriyor, tıpkı az sonra okuyacaklarınız gibi...

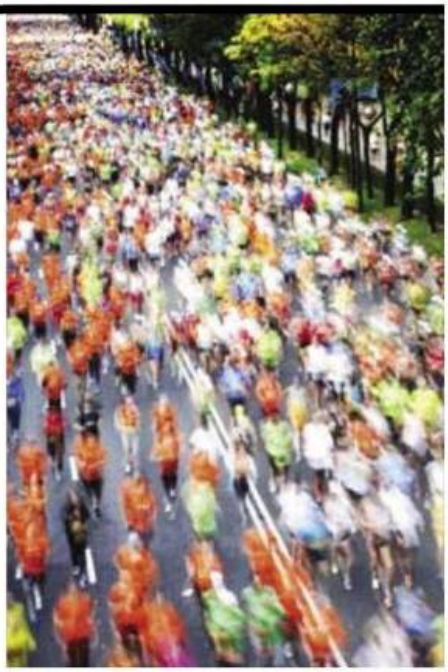
Fotoğraf AP Images

BURUŞUK BACAKLAR

BANU YELKOVAN

Sene 2011. El Clasico için Madrid'deyiz. Maçı izlemiş, şehir görüntülerini pazar gününün erken saatlerine bırakmışız. Heyhat sokağa çıktığımız anda o güne kadar Madrid'de rastlamadığımız bir kalabalığın içine düşüyoruz. Meğer maraton varmış. Maraton biz Türkler için yolların trafiğe kapanması demek, gereksiz kalabalık demek, aman bitene kadar evde oturalım demek. Ama çaresiziz. Kalabalığa karışıyoruz. Bari atletleri görelim diye barikatların en önüne geliyoruz. Ne atleti? Ne Kenyalısı? Ne Etiyopyalısı? Bildiğin halk koşuyor! Göbekli adamlar, yaşlı teyzeler, acaip kostümlü gençler, aralarında bu işi çok ciddiye aldıkları belli olan sportifler. Birdenbire yanımızdaki iki çocuklu genç kadın bağırmaya başlıyor, kalabalıktan bir koşucu gelip ona ve çocuklara 'çak' yapıyor. Çocuklar 'Papa... Papa...' diye sevinçle zıplıyorlar. Yaşlı bir kadın var, yürüsem tur bindireceğim bir tempoda koşuyor. Bir dede var, serum şişesiyle koşsa daha normal görünecek gözüme ama hayır buruşuk bacaklarıyla elinden geldiğince o da koşuyor. Dünyanın her yerinde, her tür sporu izlemiş biri olarak gözlerim doluyor. Bugüne kadar benim için spor, istesem de olamayacağım kadar mükemmel fizikteki insanların, istesem de yapamayacağım yoğunluktaki mücadelesi. Yaptıkları, temelde oyun olsa da, biz diğer faniler için "Ne yapabilirim? Elimden ne gelir ki?" hissi yaratıyor. Yapmamak, yapmaktan çok daha olası. Maraton, şaka değil 42 km (+195 m!) demek. Binlerce insan bir pazar sabahı kalkmış, kendileriyle yarışıyor. Onlara para veren yok, onları izleyip tezahürat yapan taraftarları yok, sonunda şampiyon olma şansları yok. Demek ki bizim sandığımız nedenlerin dışında sebepler için de yapılabiliyormuş! O günden bu yana yerinde izlediğim spor müsabakalarının sayısı arttı, maratona bakışım değişmedi. Profesyonel atletlerden bahsetmiyorum ama binlerce insanın hiçbir nedeni olmadan kendisiyle girdiği mücadeleyi izlemek, kenardan annelerini, babalarını, dedelerini ya da hiç tanımadıkları insanları cesaretlendirmek için alkışlayanları seyretmek beni hâlâ en duygulandıran spor olayı. Kesin bilgi. Yayabilirsiniz.

MARATON, ŞAKA DEĞİL 42 KM (+195 M!) DEMEK. BİNLERCE İNSAN BİR PAZAR SABAHI KALKMIŞ, KENDİLERİYLE YARIŞIYOR.

DÜNYA GÖZÜYLE 2006 DÜNYA KUPASI

UĞUR VARDAN

Bir yanda sevda, öte yanda korku. Dennis Bergkamp, Lars von Trier gibi isimleri de barındıran 'Uçaktan Korkanlar Derneği' üyesi biri olarak 2006 Dünya Kupası'na 'yerden' gitmenin bir yolunu bulmalıydım. 21 Haziran sabahı 07.00'de Esenler Otogarı'ndan atladım otobüse, Yunanistan, deniz yoluyla İtalya, ardından Avusturya derken yaklaşık 43 saatte ya da başka bir söylenişle gece 01.30 suları Münih'e vardım. Birlikte otel ararken aramızdaki samimiyet dozajının arttığı Alman şoför Günter, "Saat oldu 02.30-03.00, günün ışımasına ne kaldı? Ben zaten sabaha kadar çalışacağım, gel bende kal, otele para kaptırma" dedi. Sabah da onun rehberliğinde 'Akreditasyon Merkezi'nin yolunu tuttum. Meğer merkez Allianz Arena'nın yanıymış. En güzel hizmeti veren 'hızlı tren'le Leipzig'deki Arjantin-Meksika mücadelesi için yola koyuldum. Dört saatlik bir yolculuğun ardından 'Doğu Almanya' topraklarına ayak bastım. Şehirde küçük bir tur, stat çevresinde biraz Meksikalı taraftarların yanında geçirilen zaman ama daha çok Arjantinlilerle hasbihal derken basın merkezinin yolunu tuttum. İçeri adım atar atmaz göz göze geldiğim Jose Luis Chilavert'in ardından Valderrama, Batistuta gibi Güney Amerikalı büyük futbol figürlerinin kendi ülke gazetecileriyle ayaküstü söyleşilerine tanık oldum. Peşi sıra stada yollandım. Che'nin vatandaşlarıyla

Fotoğraf İsaat yönündeki AP Images, Getty Images Turkey

KARİYERİMDEKİ İLK DÜNYA KUPASI MÜCADELESİYDİ. LIONEL MESSI'Yİ ÇIPLAK GÖZLE İZLEDİĞİM TEK RANDEVUYDU.

Zapata'nın torunları arasındaki mücadele bir hayli zevkliydi, Meksika Marquez'le öne geçti, Crespo'nun beraberlik sayısıyla mücadele uzatmaya taşındı. 97'de Maxi Rodriguez'in jeneriklik golüyle de Arjantin çeyrek final biletini aldı. Leipzig Zentral'de oynanan bu maç 'seyircilik kariyerim'deki ilk Dünya Kupası mücadelesiydi. Ayrıca hâlihazırda Lionel Messi'yi (84'te Saviola'nın yerine oyuna dahil olmuştu) çıplak gözle izlediğim tek randevuydu. Turnuvayı dört maçla kapadım ve 10 gün sonra Türkiye'nin yolunu tuttum. Bu kez aynı güzergâhı tersten kat ederek... Değdi mi, değdi elbette. O gün bugün hep söylerim, dünyadaki tüm futbol organizasyonlarını Almanlar yapsın.

KEYFİN BAŞKENTİ

ŞEVKET FURKAN ERBAY

Sporun evreninin üç bölgeye ayrılıp, her birine birer merkez atanmış olsaydı, doğu başkentinin Melbourne olacağına kuşkum yok. 250'ye yakın etnisiteden insanların düzgün yaşaması için dizayn edilen bu kentte spor, herkesi kapsayan bir payda görevini ifa ediyor. Güney yarım kürenin ilk olimpik kentini spor hacılarının gelip görmesi lazım. 21 Mart'ta uluslararası atletizm sezonunun açılışının yapıldığı Lakeside Stadı, bu yıl David Rudisha'yı ağırladı. 25 dolara stada giren izleyiciler, çocuklarıyla birlikte harika bir gün geçirdiler. Athletics Australia'nın önceliği, stadyuma gelenlerin gününe keyif katmaktı. Mesela, numarasız biletler sayesinde stadı çevreleyen seyirci pistinden istediğiniz gibi parkuru tavaf etmeniz mümkündü. Sırıkla atlamayı izlerken güneşlenmek isteyenlere, kale arkasında piknik yeri mevcuttu. Yapılan anonslar, kara cahilin bile (b)ilgilendireceği bir ortam sağlıyordu. Bir de kapanışta 5 bin metre ülke şampiyonası yarışı vardı ki, ne söylesem az. Yarışmacıların eşi-dostu, tartan pistin ortasına kadar girip 12 tur boyunca dönen arkadaşlarını iki metre mesafeden yüreklendirken, yarışa 'dâhil oluyordu'. Tüm bunlar, Türkiye'de görülmedik hareketlerdi. Atletizmden bahsetmişken, bir süre önce Geelong Meydanı'nda gördüklerim aklıma geldi. Bir pazar günü şehrin merkezine kurulan pistte yerel atletler yarışıyordu. 80 metreden 1600'e kadar kısa-orta mesafeli bu yarışların ne olduğunu öğrendiğimde küçük dilimi yutacaktım: Her hafta çeşitli kentlerde yapılan 115 yıllık Victoria Athletics League'in bir etabı! Piknik eşliğinde atletizm ambiansını, birkaç kifayetsiz satırla anlatmam mümkün değil. Tıpkı, Avustralya Açık'a giderken tramvayda vatmanın 'Baylar, bayanlar. Az önce yedi kez Wimbledon şampiyonu Todd Woodbridge aranızdaydı. O da sizin gibi Yarra Trams ile turnuvaya gidiyor' anonsunu duyduğumda hissettiklerimi anlatamayacağım gibi.

GÜNEY YARIM KÜRENİN İLK OLİMPİK KENTİNİ SPOR HACILARININ GELİP GÖRMESİ LAZIM.

SAHADAKİ TEFERRUAT

EMRE ATASOY

Eski ünlü Boca Juniors tribün lideri Rafael Di Zeo bir keresinde Boca Juniors tribünleri için "La Doce holiganizmin Harvard'ıdır. Avrupa'dan gelirler ve işi burada öğrenirler" demişti. Arjantin'de farklı birçok stadyumda, defalarca maç izledim. Superclasico için bu sefer biletim River Plate'in ünlü tribün grubu Los Borrachos Del Tablon'un oradan. Yani bir nevi Yale'de 90 dakikalık hızlı eğitim. Her yaştan, her gelir grubundan insan var stadın etrafında. Maç bileti için günlerce öncesinden stat etrafında sabahlayanlar, son dakika biletin en az on katını ödemeye hazır insanlar... Onların da tek bir amacı var, tıpkı sahada oynayanlar gibi: bu maçı yerinde izleyerek tarihe geçmek. Takımlar sahaya çıkmadan hemen önce Los Borrachos Del Tablon, diğer üç tribünün kendilerine yaptığı tezahüratla kale arkasındaki yerini alıyor. Artık sahne onların. Her biri birkaç metre yükseklikteki sette ayakta duruyorlar. Birçoğunun yüzü tribüne doğru dönük, kimse onlarla göz göze gelmek istemiyor. Bunun da tek bir yolu var. Kendinden geçercesine tezahürat yapmak! Ve işte karşı kale arkasındaki Boca Juniors'un ünlü taraftar grubu La Doce de yerini alıyor. Onların yerini almasıyla River Plate'li taraftarlar Boca'lılara küfürlü hoşgeldiniz tezahüratlarına başlayıp balonlara bağladıkları şişme domuzları havaya uçuruyor. Boca Juniors'luların buna cevabı ellerindeki kağıtları yakıp hemen alt tribündeki River taraftarlarına atmak oluyor. Futbol terörüne bugüne kadar üçyüze yakın kurban veren Arjantin futbolu için gayet olağan hadiseler. Bu hengâmede maçın bir süre geç başlamasına sebep olacak konfeti yağmuru başlıyor. Sahada oynanan oyun, bütün ülkenin tansiyonunu haftalarca en yukarıda tutan rekabetin yanında gerçekten teferruat olarak kalıyor. Maç bitiminde metroya üç kuşak River Plate taraftarı bir aile ile birlikte biniyoruz. Gururlu ailenin sevincini uzaktan izliyoruz. Üç kuşağın en küçüğü nefes almadan dedesine bir şeyler anlatıyor ve yerden zıplayıp yanağına okkalı bir öpücük konduruyor. Kaş göz işaretleri ile anlaştığımız baba merakımızı gideriyor: "Oğlum kendisini River Plate taraftarı yaptığı için dedesine teşekkür etti!". Futbolda kazanmak kadar kaybetmenin de, sevinçler kadar hezeyanların da olduğunu bilen bizim yaştakiler birbirine bakıp gülümsüyor.

SCHUMACHER'İN EVİ

SERHAN ACAR

Formula 1 anlatıcısı olarak tüm şampiyonayı pistlere giderek yerinden anlattığım dört sezonda, şahit olduğum en etkileyici olay 2006 İtalya GP'sinde yaşandı. O yarışa lider gelen Renault takımının aylardır kullandığı bir süspansiyon sistemi, aniden yasaklanmıştı. Gergin başlayan hafta sonunda, Schumacher'in Ferrari'de emekliliğini açıklamasına ve 2007'de Raikkonen'in onun yerine oturacağına kesin gözüyle bakılıyordu. Yapılması beklenen bu anons da, padoku zaten germişti. Cumartesi günü sıralama turlarında, Renault'dan Alonso'nun, 100 metre kadar gerisinden gelen Ferrari'den Massa'yı engellediği gerekçesiyle, en iyi üç derecesinin silinmesi ve İspanyol pilotun beşincilikten onunculuğa gerilemesi, ortamı daha da gerdi. Ben de bu cezanın haksız olduğunu düşünüyordum. Pazar sabahı Alonso padok girişinde 'Bana göre F1 artık spor değil' açıklamasını yaparken; Renault mekanikerleri dünyaya yapılan canlı yayına Ferrari International Assistance (Ferrari'ye Uluslararası Yardım) şeklinde modifiye edilmiş FIA logosunu gösterdi. Renault kampı, sporun yönetici federasyonu FIA'yı; Ferrari adına manipülasyon yapmakla suçluyordu. Schumacher ve Ferrari'nin, İtalya'da, tutkulu 100 bin Ferrari taraftarı Tifosi'nin önünde bu yarışı kazanıp puan farkını kapaması lazımdı. Aksi bir sonuç, şampiyonluk umutlarının belki de tükenmesine neden olacaktı. Kısacası Ferrari de gergindi. Atmosfer o kadar ağırdı, Ferrari ve Renault öylesine karşı karşıya gelmişti ve herkes o kadar gergindi ki; resmen yayına da gerilmiş bir şekilde çıktım. Yarışa başlarken Alonso, Schumacher'in sekiz puan (bir ikincilik kadar) farkla önündeydi. Son on tura girilirken Schumacher liderdi, ama Alonso üçüncülüğe kadar çıkmıştı. Tam önümüzde de seyirciler vardı. Birden bir hareketlilik yaşandı ve önümdeki seyirciler ayağa fırlayıp bağırmaya başladı. Ben de ne olduğunu anlamak için ayağa kalktığımda yoğun bir duman gördüm. Birkaç saniye içinde de canlı yayına, Alonso'nun dumanlar çıkartarak patlayan motoru geldi. Pistteki bütün seyirciler, sanki İtalya Dünya Kupası'nda gol atmış gibi çıldırmıştı. Herkes bağırıyor, çağırıyor, zıplıyor, Alonso'ya hareket çekiyordu. Neticede Schumacher yarışı kazandı, yüz binin üstünde taraftarın önünde İtalya'daki son zaferini kutladı ve şampiyonada liderliğe yükseldi. Yarış sonu basın toplantısında da, bir dönemin sonunun geldiğini, sene sonunda emekliye ayrılacağını açıkladı gözyaşlarını tutamayarak.

Fotoğraf isaat yönündel Getty Images Turkey, AP Images

BİRA, YER FISTIĞI VE GÜNEŞİN TADI

SEVECEN TUNÇ

Beyzbol lanetlerle malul bir oyun. Bambino'dan Rodriguez'e uzanan lanetler kumkuması... Peki oyunun batıl dünyası bununla mı sınırlı? Yankees Stadyumu'ndayız. Yanımda iki genç hararetle içiyorlar biralarını. Önce bitirenin takımı kazanacak. Senelerdir böyleymiş! Arkamdaki Meksikalı'nın salvoları kulağımda: "Kahretsin!" diyor, "Patrick'in fıstığı bitmiş. Var bir uğursuzluk..." Meğer her maç ondan alırmış fıstığını. Senelerdir böyleymiş! Papa John's'ta pizza kuyruğundaki Çinli teyze, 'Tanrı Amerika'yı Korusun' çalmaya başladığı an sırasını terk edip tribüne koşuyor. Eli göğsünde selamlıyor dev ekrandaki Amerikan bayrağını. Yankees, Red Sox, Nike, Adidas... Tüm şapkalar başlardan çıkıyor bayrak yükseldiği vakit... Red Sox'un ilk sayısından sonra yaşlı bir teyze formasını çıkarıp tersten giydiği an bir defa daha anlıyorum: Talihini tersine giyen insanların geldiği ülke burası. Bense bir yerleşik yabancıyım. On aydır Amerika'dayım. Yüzler yabancı, sohbetler yabancı, tribün yabancı. Rekabetin hırçınlığı yok; biralarını tokuşturan rakip taraftarlar var burada. Erilliğin yakıcı dili yok; güneşli bir hafta sonu, aile eğlentisi var burada. Sesini kaybedene değin tezahürat eden taraftar yok; kendini stat ekranında görebilmek için tepinen insanlar var burada. Marşların, sunturlu küfürlerin kolektif deneyimi de yok. Lanetin de uğurun da bireyselliği burada.

SON BEYAZ ADAM

ATTİLA GÖKÇE

Tarih, kimilerine kıyamet, kimilerine de saadet getirir. ABD Başkanı Jimmy Carter'ın 1979'da Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği'ne karşı 1980 Moskova Olimpiyat Oyunları'nı boykot etme çağrısı, Olimpik Hareket üzerinde travma yarattı. Katılan ülke sayısı 80'e düştü. Carter'ın boykot çağrısına Türkiye de -hükümet kararıyla- katılan ülkelerden biriydi. İngiltere ve Avustralya, ABD'yi desteklediler. Ancak oyunlara katılıp katılmama kararını sporcular ve federasyonlara bıraktılar. Margaret Thatcher, desteğini pekiştirmek için kamu görevlisi sporcuları Moskova'ya göndermeme kararı aldı. 25 Temmuz 1980, işte o tartışmalı boykot kararından bir kahraman çıkardı. Kahramanın adı, Alan Wells'ti. Wells, gemi inşa mühendisiydi. Üniversite yıllarında uluslararası yarışlara katılmaya başlamıştı. En büyük yardımcısı ise eşi Margot oldu. 100 metre finalinin koşulacağı o sıcak ve nemli Moskova akşamında karı-koca Wells'ler büyük bir sınavla karşı karşıya idiler. Alan Wells, ocak ayının sonlarına doğru antrenmanlara başlamış ve kısa sürede form kazanmıştı ama madalya için bu yeterli miydi? Hele yılın en iyi derecesini yapan Kübalı Silvio Leonard, Polonyalı Marian Voronin ve Doğu Alman Eugene Ray ve Sovyet Alexandr Aksinin'e karşı açıkça zorlanacağını biliyordu. Lenin (bugünkü adı Luzniki) Stadı'nın basın tribününde Kahraman Bapçum, Hıncal Uluç, Ertuğrul Akbay, merhum ağabeylerimiz Doğan Koloğlu, Vural Saygılı ve diğer arkadaşlarla bu 'öksüz' finalini kimin kazanacağını tartışıyorduk. Üç adım atlama finalleri devam ederken Moskovalılar, orada altın bekledikleri Saneev'e "Haydi rekor, rekor, rekor!" tezahüratı yapıyordu. İlk fırlayanlar, Sovyet Aksinin ve Kübalı Lara Canizares'ti. Lara 60. metrede geriye koşarcasına koptu. Sivio Leonard ile Alan Wells omuz omuza korkunç bir çekişme sergilediler. Göz açıp kapayana kadar biten yarışı son 7 metrede inanılmaz kol ve omuz hamleleriyle öne çıkan Wells kazandı. Leonard aynı zamanda (10.25) ortak olup gümüşü aldı. Bu yarıştan aklımda kalan "C'mon Alan! C'mon Dear!" sesiydi. Margot Wells, sevgili eşini finişe böyle çağırdı. Sonra da öpücüklere boğdu. 1928'de *Ateş Arabaları* (1971) filmine ilham veren Harold Abrahams'dan sonra Büyük Britanya ikinci altın madalyayı kazanıyordu, biir... Stanley Floyd, Mel Lattany, Carl Lewis ve Harvey Glance gibi devleri de geride bıraktı, ikiii... O, olimpiyat tarihinin 'son beyaz şampiyonu'ydu, üüüç!

MASALA TANIKLIK ETMEK

KAAN KURAL

Deliliği "Aynı şeyi tekrarlayıp farklı sonuçlar beklemek" şeklinde tanımlayanlar var. Bu açıdan spor başlı başına deli işi. Gerçi bu tanımda da ciddi sorunlar var ama sonuçta sürekli aynı oyunu oynayıp farklı sonuçlar elde ediyoruz. Büyüsü de burada galiba. Her bir karşılaşma yepyeni benzersiz deneyimler ve sonuçlar doğuruyor. Bir maçı yerinde takip etmek ise tarihe tanıklık etme fırsatı veriyor izleyenlere. Yüzlerce maç izlersiniz belki ama aralarından 2-3 tanesi size yıllar yıllar sonra bile dost meclisinde anlatacağınız muhteşem bir hikâye verir. Ve "Oradaydım" dersiniz. Bu 2-3 hikâyenin değerini tanık olunan olayın tarihteki önemi ve olağandışılığı verir. Ben 2013 final serisi 6. maçında salondaydım. Miami'de American Airlines Arena'nın 7. katında, tribünden bozma bir canlı yayın anlatım istasyonunda. Solumda Japon televizyonu, sağımda merdiven. Aslında bayağı uzaktık parkeye. Maçın önemli bölümünü de önümüzdeki monitörden izledik ama oradaydım. Ve maalesef bu hayatımda seyrettiğim yüzlerce belki binlerce maç arasında en özel olanını anlatmama imkân yok. Güçlü olduğuna inandığım hafızama da pek bir şey kazınmamış ilginçtir ki. Bundan 17 yıl önceki Efes-Teamsystem maçını veya 92'deki Partizan-Joventut maçında olanları çok daha net hatırlarken sadece iki sene önce olan bir karşılaşma zihnimde hayal meyal resimler halinde. "Neyse ki Youtube var" diyeceğim ama açıp tekrar izlemeye korkuyorum. Nesini anlatayım ki o maçın? Mike Miller'ın ayakkabısı çıktıktan sonra attığı üçlüğü mü? Çok pasif görünen LeBron James'in saç bandı çıktıktan sonra delirmesini mi? Vasat bir maç çıkaran Ginobili'nin son çeyreği sırtlayıp, maç sonuna iki akılalmaz top kaybı sıkıştırmasını mı? Seride yokları oynayan, özgüveni yerle bir olmuş Tiago Splitter'ın Miami tam oyuna hakimken son çeyrek başında attığı iki basketle her şeyi değiştirmesini mi? Popovich'in o görkemli kariyerindeki en akılalmaz hatayı yapıp son 30 saniyede 3 kere fırsat gelmesine karşın Tim Duncan'ı oyuna almayarak kaptırdığı 2 hücum ribaundunu mu? Harika oynayan Kawhi Leonard'ın maçı bitirecek serbest atışlarda çizgide 2'de 1'de kalması ve farkın 4 değil, 3'te kalmasını mı? Son topta fark 3'ken taktik faul yapmamayı mı? Miami seyircisinin çoktan maçtan ümit kesip çıkışlara gitmesini, tekrar giriş yapmak yasak olduğu için maçın dönme ihtimali belirince otoparktan dönenlerin kapıları yumruklamasını mı? Nesini anlatayım? En iyisi "Ray Allen müthiş bir üçlük soktu, maçı uzatmaya götürdü. NBA tarihinin en çok üçlük atan adamı, obsesif kompulsif bir tekrar manyağı olduğu için geri geri adım atarken ayaklarına hiç bakmadığı halde üç sayının gerisine ama dış çizginin içine gitti ve uzatmayı getiren şutu soktu" diyeyim yeter. Yeter çünkü bu aşırı doz oluyor. Tanıklık ettiğim şey tarih olamayacak kadar inanılması güç durumu aynı anda içinde barındırıyordu. O yüzden hayal meyal hatırlıyorum. Belki spor gerçekten deliliktir, bilemiyorum. O maçın gerçek olduğuna bile inanamıyorum. Ve ben o maçı televizyonları başında izleyenlere anlatmaya çalışıyordum. Sonra hiç dinlemedim ne dediğimi. Muhtemelen deli saçmasıdır. Çünkü gerçekten delirdim ben o 53 dakikalık maçta.

HAYAL PERDESİ

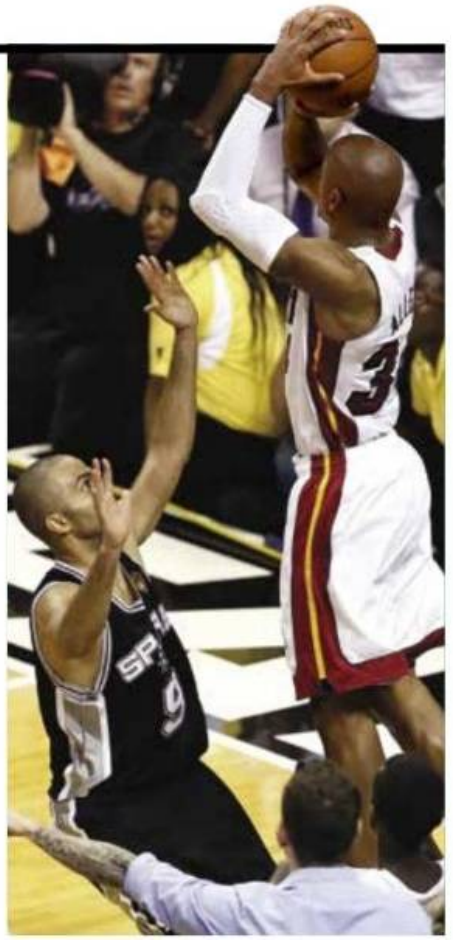
AYDAN ÇELİK

İtalya Bisiklet Turu organizatörleri 2009'da ekstra bir heyecan içindeydi. Nasıl olmasınlar? 4 yıldır bisikletten uzak kalan 'Patron' lakaplı Lance Armstrong, geri dönüyordu ve kariyerinde ilk defa Giro'da yarışacaktı. İtalyanların bisiklet izleme kültürü bambaşkadır. Onlar için, bisikletçiler o toprakların evladıdır. Ya 'bizim mahallenin bambino'su' ya da 'aşağı köyün chicco'sudur. Hem 9 Mayıs'ta start alacak olan Giro'yu izlemek hem de Lance'i izlemek için aylar öncesinden biletlerimizi aldık. Patron mart sonu Castilla-Leon'da da bir görüneyim derken, kaderin domino taşı, ona bir köprücük kemiği kırığı armağan etti. Lance, hüsranla evine dönerken biz de kahrederek köşemize döndük. 5 haftalık bir sürede o kemiğin düzelmesine imkân-ihtimal yoktu. Lakin bir mucize oldu. Lance iyileştiğini ve Giro'ya katılacağını duyurdu. E doğal olarak biz de ver elini İtalya. Venedik tren istasyonunun önünde Veronalı Damiano Cunego hayranlarıyla karşılaştık. Genç yaşta, bu spora parlak bir giriş yapan 'Küçük Prens' maalesef zaman içinde kendinden bekleneni verememiş, Yeşilçam'ın çocuk yıldızlarına benzeyen bir kariyeri olmuştu. Ama buna rağmen hemşehrileri onu yalnız bırakmamış, Cunego bayraklarıyla arz-ı endam etmişlerdi. Giro brüt olarak 100 yaşındaydı. 1909'da başlamış ama iki dünya savaşı boyunca toplamda 9 yıl yapılamamıştı. Savaş denen musibetten midir nedir, birçok binanın üstünde Pace (Barış) yazan bayraklar asılıydı. 9 Mayıs'ta podyuma çıktı Lance. Köprücük kemiğinden doğmuş bir Zümrüdüanka kadar kendine güvenliydi. O çıkana kadar mutedil takılan, "işlerini yapan" medya mensupları bir anda

Fotoğraf İsrail yönünde| Getty Images Turkey

Cevat Kelle'ye evrildiler. Oysa az önce gümüşi saçlarıyla eski efsane Francesco Moser, Big Mig lakabıyla Miguel Indurain, olimpiyat ve dünya şampiyonu Bettini bir adım ötede duruyorlardı. Lance sadece bedeniyle gelmemiş, bir kampanyayla mevzuya dahil olmuştu. Bisiklet sponsoru Trek ile bir grup sanatçıya yaptırılan

KARELİN'İN ELİ

MERT AYDIN

bisikletlere biniyordu. Milan-San Remo'da ünlü tasarımcı Kaws'ın bisikletiyle yarışmıştı zaten. Lido'da sahneye Kenny Scharf'ın Time Trial bisikletiyle çıktı. Ertesi günkü etaplarda Shaperd Fairy'nin (ki kendisi Obama'nın seçim afişlerini yapan OBEY'in ta kendisidir) bisikletiyle yolları kat etti. Fransa Turu'nda bu bisikletlere Marc Newson'un rüya makinesi, Yoshitomo Nara'nın anime karakterleri ve Paris'te Damien Hirst'ün kelebekli-masalsı oyuncağıyla aşık atıyordu. Ve bu bisikletlerin tamamında rakamla 1274 yazıyordu. Bu, 'Patron'un yarışlara ara verdiği gün sayısını temsil ediyordu. Bazı bisiklet otoriterleri Lance için sonun başlangıcı olarak 2009 Giro'ya işaret ederler. Eğer geri dönmeseydi belki de başına bunlar gelmeyecekti derler. Onu bilmiyorum ama, kariyerinin başından beri izlediğim bu adam bana bir gölge oyunu karakteri gibi görünmüştür. Kendi iplerini kendi elinde tutan güçlü bir karakter. Bisiklet de onun hayal perdesi.

Karşımızda bir dev vardı. 1.90'ın üzerinde bir boy ve enlemesine Edirne'den Ardahan'a uzanan bir adam. Ona bile bol gelen bir kot pantolonun içinde medya mensuplarının ellerini sıktı. Ellerimiz, onun kimbilir kaç numara ellerinin içinde küçük birer ayrıntı gibiydi. Alexander Karelin 1 gün önce tarihi bir yenilgi almıştı ama hâlâ gururlu hâlâ dimdikti. Henüz 30'uma gelmemiştim. Sidney'e meslek yaşamımdaki ilk olimpiyatı izlemeye gittiğimdeki heyecanı anlatmaya gerek yok aslında. Şehrin merkezinde güreş müsabakalarının yapılmakta olduğu salona geldiğimde içim kıpır kıpırdı. O gün Hamza Yerlikaya'nın finali vardı. Ama tarihe geçmesi beklenen karşılaşma 130 kilodaydı. Karelin, Rulon Gardner'a karşı! Karelin grekoromen ağırda 1988, 1992 ve 1996 Olimpiyat Şampiyonu'ydu. 'Sibirya Ayısı' lakaplı güreşçi yere bile düşmüyordu. Sanki bunu göz önüne alan Uluslararası Güreş Birliği (FILA) akıllara zarar bir kural değişikliğine gitmişti: Devre 0-0 biterse iki güreşçinin elleri bağlanıyor, eli çözülen puanı kaybediyordu. Gardner, 28 yaşına kadar büyük başarıların uzağında kalmış bir güreşçiydi. Belki de fazlasıyla *Rocky* filmi seyrettiğinden rakibini Ivan Drago haline getirmişti gözünde. Kulislerde hazırlık döneminde memleketi Wisconsin'de büyük sığırları iterek Karelin maçı provası yaptığı söyleniyordu. Dostoyevski hayranı ve parlamento üyesi Karelin'e dördüncü altını vermek için Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı Juan Antonio Samaranch ve kankası Bilderberg Prensi Henry Kissinger, basın tribününden görebileceğimiz koltuklarına oturmuşlardı. Maçın ilk devresi beklendiği gibi geçti. Gardner, ilk saniyeden itibaren penaltıları bekliyor gibiydi. Onun penaltıları ikinci devrenin başıydı. Biliyordu ki Karelin yere düşmeyecekti. Tek şansı kendisinin de ayakta kalabilmesiydi. Bu gerilimli bekleyiş, Amerikalının istediği gibi sonuçlandı. Devre 0-0 bitmiş ama sempati Karelin'in tarafına geçmişti. İkinci yarı eller bağlanarak başladı. Gardner ittiği sığırların faydasını görüyordu. Bir anda eller çözüldü. Hakemler birbirlerine bakıyordu. Kimse bir taraf lehine karar veremiyordu. Ellerini kim çözmüştü? Hakemler, video başına gittiler. Yaklaşık 1,5 dakika boyunca pozisyonu incelediler. Verecekleri kararın büyük ihtimalle şampiyonu belirleyeceğinin farkındaydılar. Biraz da istemeyerek puanı Gardner'a verdiklerinde altının nereye gittiği aşağı yukarı belli olmuştu. 1-0'ı korudu Gardner. Bizler hüznümüzü bir saat sonra Hamza'nın kazandığı altın madalyayla attık. Dört yıl sonra Atina'da güreş maçlarının yapıldığı salonda Rulon Gardner'la karşılaştığımda ellerimi uzattım. Ama galiba içimde Karelin'in elimi sıktığı andan daha farklı duygular vardı. Negatif elektrik, Gardner'ın ellerine yayıldı. Sonuç mu? Amerikalı, bronzla yetindi!

BOLT MU

SPOR İZLEMEKTEN SÖZ ETTİĞİMİZDE BU İKİ ADAMDAN SÖZ EDERİZ, 2008'DEN BERİ. KENDİ SPORLARIYLA BİRLİKTE OLİMPİYAT OYUNLARI TARİHİNİ DE DEĞİŞTİREN İKİ SPORCUYU CANER ELER İLE MERT AYDIN KIYASLADI. STARTLA BİRLİKTE KAPIŞMA BAŞLADI, FİNİŞ İSE HAYLİ TARTIŞMALIYDI. SONUÇ NE OLURSA OLSUN, BİZE KALAN YİNE İKİLİYİ İZLEMEKTEN EDİNDİĞİMİZ O DERİN HAZ VE UNUTAMADIĞIMIZ HATIRALAR OLDU. SİZCE KİM DAHA BÜYÜK SPORCU?

PHELPS Mİ?

M.A. Usain Bolt, dünya sporuna öyle bir noktadan girdi ki bugün atletizm deyince ilk o akla geliyor. Hızla ilgili bir şey konuşuluyorsa, Bolt o cümlenin devamına giriyor. Bu Michael Phelps'i küçültmez ancak onun bu tip benzetmelere girmediğini belirtmek lazım. Bolt, insanların yaşamında Phelps'e göre daha büyük bir yer kaplıyor. Bu yüzden Bolt'un damgasının daha büyük olduğunu düşünüyorum. Altını çizerek söylüyorum, kavga dövüş olmasın. Bugün sokakta belki de Michael Phelps'i görüp tanımayacak olan yüzbinlerce insan vardır ama dünya nüfusunun büyük çoğunluğu Bolt'u sivil kıyafetlerle görse dahi tanır.

C.E. Evet, Bolt gibi dünyanın neresine giderseniz gidin, hangi dil konuşuluyorsa konuşulsun size bir şey ifade eden markalar var. Michael Jordan da öyledir. Phelps ise bu konuda daha geride. Bence onu Bolt'un önüne geçiren şey, spot ışıkları altında olmayan bir mecrada bu başarıları elde edip, global bir ün yaratması. Dediğin gibi çok zor bir karşılaşma bu. Ringe döksek, iki Muhammed Ali'yi karşılaştırmak gibi bir şey olacak. O yüzden de hayli zorlu münazara bu. Farklı silahlarımla saldıracağım Mert Aydın'a. Şaka yapıyorum, centilmence bir kapışma olacak.

Fotoğraf Getty Images Turkey, AP Images

İki yıldızın yarıştıkları döneme bakalım. Sizce rakiplerin kolaylığı açısından hangisi daha avantajlı bir jenerasyona denk geldi?

M.A. İkisinin de zayıf rakiplerle yarıştığını düşünmüyorum. Ancak Bolt lehine olan faktörleri de eklemeden olmaz. Jamaikalı, bu inanılmaz dereceleri yaparken kendisi olmasa, şu anda dünyanın en hızlı adamı olacak adamlarla yarıştı. 9.72'nin altına inebilen Tyson Gay'den bahsediyoruz. Asafa Powell, Yohan Blake de öyle sıradan isimler değil. Ve ilginç olan Bolt'un 6 olimpiyat altını var, hiçbirinde yarıştan sonra kimin kazandığını öğrenmek için fotofinişi beklemedik. Bu kadar üst düzey rakibe karşı kısa mesafe koşmasına rağmen 20 metre kutlama yapar haldeydi.

C.E. Rakipler demişken Ryan Lochte'den bahsedelim. Lochte belki de Phelps'in kariyeri boyunca kazanamıyor ki aynı ülkeden, birbirini çok iyi tanıyan iki adam.

M.A. Yani Ryan Lochte de Tyson Gay ile aynı kaderi paylaşıyor biraz.

C.E. Tek şansı, Phelps'in katılmadığı bazı Dünya Şampiyonaları oldu. Oralarda işi götürdü ama hep ikinci adamdı. Ki Lochte, muazzam bir yetenek. Karakter olarak da biraz daha Bolt'a yakın. Eğlenceyi seven, daha renkli bir imajı olan Floridalı bir adam. Ama onu dahi belli bir çalışma disiplinine sokan, Phelps'in çalışma azmi. Yüzme gibi, her anlamda çok zor bir antrenman temposu olan, sabah 5-6'da ilk antrenmanın çoktan bittiği bir spordan bahsediyoruz. Bunun üzerinden, sırf Phelps'e ulaşabilmek için kendine yeniden bir hayat çizen bir adam Lochte. Ona rağmen ulaşamıyor. Tabii tek Lochte değil. Phelps, 2000'den bu yana çok rekabetçi bir ortamda yer aldı. Ian Thorpe'undan, Pieter van den Hoogenband'ına...

MAYO TEKNOLOJİSİ DEĞİŞİMİNİ UNUTMAMAK LAZIM. PHELPS ONA DİRENİP, RAKİPLERİNİ YENMEYİ BAŞARMIŞTI.

Buradan devam edecek olursak, Phelps, Ian Thorpe ve Pieter van den Hoogenband'ın damga vurduğu nesilden sonra geldi. Bolt ise hâkimiyetin başlarda Maurice Greene'e ait olduğu 2000'lere imzasını attı. Bu isimleri kendi sporlarında tüm zamanların en iyisi ilan edebilir miyiz?

C.E. Bu tüm branşlarda hep yapılan bir tartışma. Dönemleri karşılaştırmak zor. Yüzme tarihine baktığımızda 22 yaşında emekli olmuş Mark Spitz gibi bir efsane var. Devam etse kim bilir neler olurdu? Bir de 1968 Olimpiyat Oyunları ile gelen dijital zaman ölçme imkânı var. Ondan öncesi, yani Weismüller gibiler dönemi zamanlar açısından biraz muğlak. Phelps ise Thorpe, Popov, Hoogenband gibi isimlerin olgunluk döneminde ortaya çıkıp devamında iyi rakipleri olmasına rağmen hep en üstte kaldı. Bu daha geçmişte kalan isimlerle karşılaştırması zor bir durum. Fakat yüzme gibi çok çabuk yıpratıp erken yaşta emekli eden bir spor dalında çok uzun süre en tepede kalıp devamlılık sağlamasıyla herkesten ayrılıyor. Mesela Phelps, Beijing'deki 8 altın rekoru herkesçe izlenebilsin diye eleme-final programında uğruna saat ayarlaması yapılan bir adam. Tüm zamanların en iyisi olması sadece madalyalarla alakalı değil. Özellikle koçu Bob Bowman ile geliştirdiği yeni tekniklerle çığır açmıştı. Büyük torsosu bu konuda fiziksel avantajıydı.

M.A. 90'ların ikinci yarısı Ato Boldon'ların, Frankie Fredericks'lerin yarıştığı, Carl Lewis'in bıraktığı, Linford Christie'nin artık iyice yaşlandığı bir dönem. Orada Maurice Greene öne çıktı, iyi dereceler de yaptı ama hiçbir zaman Lewis ya da Bolt gibi bir iz bırakmadı. Sadece "Dünyanın en hızlı adamı kim" diye sorulduğunda adı akla geliyordu. Ama Greene hiçbir zaman onun dışına, üstüne çıkamadı.

C.E. Bir de Phelps için yapılan tüm zamanların en iyisi tartışmasında mayo teknolojisi değişimi meselesini de unutmamak lazım. Phelps ona direnip, teknolojik mayolarla yüzen rakiplerini de yenmeyi başarmıştı.

M.A. Haklısın. Aynı şekilde Bolt da sprinti farklı bir noktaya getirerek "100 metreyi kaç adımda koştu?" geyiğini yapmamıza sebep oldu. Artık sprinter olmak isteyenlerde farklı özellikler aranmaya başlandı. Daha önceki sprinterlere baktığımızda, belki Donovan Bailey ve Frankie Fredericks'i bir yana koyarsak genelde çok uzun olmayan, tıknaz, daha çok enlemesine belli bir noktada olan atletler vardı. İşte bu noktada Bolt olayı değiştirdi. Evet, yüzmede o istikrarı sağlamak ve uzun yıllar orayı domine edebilmek önemli bir şeydir. Ama atletizm dediğimizde milyarlarca insanın aklına gelen ilk branşta böyle bir fenomen haline gelebilmek hiç kolay değil. Eğer öyle olsaydı Maurice Greene de bir fenomen olurdu ama olamadı.

C.E. Bu iki adamın en önemli özelliği, insanların hayal edemediği sınırları zorlaması. Ama Bolt'un şöyle bir avantajı var: Spot ışıklarının patladığı ve herkesin ilgi gösterdiği, genelde atletizm izlemeyenlerin bile 100 metre için televizyon başına veya stadyuma gittiği bir disiplinden bahsediyoruz. Bununla ilgili bir örnek de Seul 1988'de aslında en başarılı sporcu Matt Biondi olmasına rağmen Carl Lewis'in en popüler yüz olmasıdır. O zamanın Phelps'i gibiydi

BOLT'U BELKİ DE BİRÇOK ESKİ SPORCUNUN ÖNÜNE KOYAN, JAMAİKA'NIN BİR ÜRÜNÜ OLMASI.

Matt Biondi, beş altın almıştı. Ama Carl Lewis hatırlanır genelde.

M.A. Carl Lewis, Senato'ya girmek istiyor, oraya buraya girmek istiyor. Matt Biondi, bir kasabada tarih öğretmenliği yapıyor. Yani geldiğimiz nokta budur.

C.E. Biraz Bolt'u savunuyor gibi olacağım ama onu biraz daha farklı yapan şu: Öteki atletler takozun başına geçtiğinde sert bakışlar atar. Ama Bolt önce dans ediyor, bir hareket yapıyor, herkes ona bakıyor. Bir sus işareti yapıyor, bütün stat susuyor. Ama işte Phelps sporun yapıldığı yer ve kıyafetler açısından bir dezavantaja sahip. En basitinden yüz ifadesini göremiyoruz. Dolayısıyla gösteriş açısından bir eksiği var.

M.A. Şunu söylemek lazım, Bolt'un genel hayata bakışı, hayat felsefesi biliniyor. Yani zaten o iklimde çok sert, çok katı bir insan olmak pek mümkün değil.

C.E. Evet o iklimde daha rahat olman lazım. Fakat Bolt sanki umursamıyor gibi gözüküyor ama çok çalışan da bir adam.

M.A. Bolt'u belki de birçok eski sporcudan da ön plana çıkaran, Jamaika'nın bir ürünü olması. Yani UCLA, Louisiana State veya atıyorum Duke Üniversitesi'nden çıkanlar gibi Amerika'daki steril spor çarkının bir ürünü değil. Böylece Bolt'un ve daha sonra diğer Jamaikalıların, Shelly-Ann Fraser-Pryce'ın, Veronica Campbell-Brown'ın, Yohan Blake'in, Asafa Powell'ın performansı Amerikalıların bu işi sorgulamasına da neden oldu. Yani, sadece atletizm sporunun evrilmesini değil, atletizm sporunun tanınmasında yaptığı katkıların yanı sıra, aslında Amerikalılara da büyük bir katkıda bulunuyor. Sistemlerini sorgulatıyor.

Beijing 2008'e dönecek olursak hangisi daha ciddi bir iz bıraktı?

M.A. Birinci hafta Phelps, ikinci hafta Bolt. Aslında, bu işin esprisi. Şunu ifade etmek lazım. Atletizm, yüzmeye göre daha rahat seyredilebilir bir spor. Yüzmede o kulaçlar atılırken sular fışkırıyor, çok büyük bir fark olmadığı sürece kim önde tam anlayamıyorsun. Atletizmde iş daha kolay. Süper olduğunuzu performansla gösterebiliyorsunuz. Phelps'in büyüklüğünü gösterme şansı sadece madalyaları. Bolt'un ise son 15 metrede tribüne dönüp komik hareketler yapma şansı var. Bu anlamda, "2008'e kim damga vurdu" diye sorulduğunda, yüzde bir milyon, Bolt derim.

C.E. Bolt'un avantajı şu: Olimpiyatlarda finali atletizm yapıyor. Hep söylüyorum, tekrarlamak gibi oluyor ama burada başarıları üzerinden yani madalya sayıları üzerinden karşılaştırmak da sorun olabiliyor. Çünkü birinin daha az yarıştığı dal var, birinin daha çok. Ama bu onu tabii ki bu kadar dalda yarışıp madalya aldığı için kötü adam yapmıyor.

M.A. Yok, kesinlikle katılıyorum.

C.E. Tam tersine bunu her yüzücü yapamıyor. Hepsi gelip 5-6 madalya birden alamıyor. Bunun ne kadar zor olduğunu yüzücüler daha iyi anlatır ama benim bildiğim kadarıyla ciddi anlamda dört disiplini de birden yüzmek çok zor bir şey. Mesela iyi bir serbestçiyken kurbağa yüzmek. Zaten hepsinin kasları, uzmanlaştıkları disipline göre farklı gelişiyor. Bir sırtçının mesela daha kalın sırtı vardır, omuzları vardır; Alexander Popov, Hoogenband gibi serbestçilerin kolları daha incedir. Phelps bunların hepsini bir arada buluşturan bir süper kahraman. Ama izlemesi de tabii bu adam nasıl bu kadar harikalar yaratıyor diye farklı bir duygu uyandırıyor bende. Bolt da öyle ama senin de dediğin gibi biraz daha normal hayatımızda yaptığınız hareketleri yapan bir adam. Ama işte hepimize normal gelen hareketlerle yarışırken bile buna kusursuz bir şekilde renk katabiliyor Usain Bolt.

M.A. Kesinlikle öyle. Bugün kulağını çok çınlattık ama mesela Tyson Gay, Bolt gibi aynı dereceleri yaparak şampiyon olsaydı, belki Michael Phelps'i daha çok konuşuyor olurduk. Çünkü Tyson Gay bitirince şöyle bir elini sallardı ve giderdi. Ama Usain Bolt bunun üzerine, yaptığı hareketlerle belki o zaman Jacques Rogge'u kızdırmıştı ama...

C.E. Tabii tabii... Tepki vermişti Olimpiyat Komitesi Başkanı.

M.A. Jacques Rogge'u kızdırırken aslında kendisine milyonlarca hayran edindi. Çünkü demin söylediğim gibi Bolt klasik bir Jamaikalı ve gerçek bir insan. Mesela diyor ki "Ben Manchester United'da oynamayı çok istiyorum." Altı olimpiyat altını olan bir adam United'da oynamak istediğini söylediğinde o takımın taraftarı bir çocuk kendisiyle bir yakınlık kuruyor. Bu belki bir PR oyunu da olabilir. Bu bir taktik, politika da olabilir.

C.E. Evet, bu çok ciddi şekilde onun dünyada daha fazla tanınmasına ve daha fazla ilgi çekmesine neden oluyor. O dansları, senin de bahsettiğin klasik hareketi...

M.A. Phelps'in tabii ki sporu gereği öncesinde ve havuz içerisinde o şekil hareketler yapma

şansı yok. Ama emin ol, olsaydı da Phelps'in o hareketleri yapmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Yani Phelps bir 100 metreci olsaydı çok başarılı olurdu, belki Bolt'u da geçerdi. Ama onun da ben Tyson Gay'den çok farklı bir görüntü çizeceğini zannetmiyorum. Bu yüzden de Phelps, Amerikan sisteminin ürettiği, dünya tarihinin en büyük sporcularından bir tanesiyken, Bolt bir anlamda halkın şampiyonu.

Klasik olimpiyat tartışmasıdır. İlk hafta yüzme, ikinci hafta atletizm var. Hangisini izlemek daha keyifli?

M.A. Burada bir tanesini üstün görmek zor. Tabii ki ben atletizmi daha çok takip eden biriyim, ama yüzme yarışlarında da aynı keyfi alıyorum. İstanbul'daki Avrupa Yüzme Şampiyonası'na Pieter van den Hoogenband, Inge de Bruijn, Alexander Popov gibi isimler gelmişti. Onları görmek çok kıymetliydi. 2000 Olimpiyat Oyunları'nda saat farkı sayesinde sadece Türk sporcuları değil, hepsini izleme gibi bir şansımız vardı. Ama final yarışlarını her basın mensubu izleyemiyordu. Ben de her akşam Esat Yılmaer'den yüzme biletleri alıyordum. O yüzden ben bu soruda tarafsız kalmayı tercih ediyorum. Çünkü bunun Bolt ya da Phelps ile ilgisi yok diyor ve protesto ediyorum!

C.E. Ben de ilk olarak 1999 Avrupa Şampiyonası'nı canlı izlemiştim ve hayran olduğum ilk adamlardan biri olan Popov'u izlemek inanılmazdı. Canlı yüzme izlemenin çok farklı bir enerjisi var. Çünkü daha yakından izleme şansına sahipsin. Ben Ataköy'de havuza en yakın yerdeydim, inanılmaz bir histi. Ben de ayırmakta çok zorlanıyorum.

M.A. Yüzmenin şu avantajı var: Herkes aynı yere bakıyor. Ama atletizmde bir yandan koşu olurken bir yandan yüksek atlaması falan var. Basın mensubuysanız yine sorun yok çünkü önünde ekranlar var. Bir yandan koşu izlerken bir yandan cirit atma takip edebilirsin. Ama tribünde seyirciysen o konuda biraz daha sıkıntı verdiğini söylememiz lazım.

C.E. Bolt ile Phelps'i iyice spesifik bir açıdan karşılaştırmak gerekirse, Bolt'u 10 saniye izleyebiliyorsun ya da maksimum 20 saniye. Tabii o sonsuzluğa giden bir 10 saniye gibi. Ama öbür tarafta en azından birkaç dakika daha Phelps'i ya da onun gibi özel yüzücüleri izleyebiliyorsun. Bu çok büyük bir ayrım mı? Değil. Tamamen en kısa zamanda aldığınız keyifle alakalı bir şey.

Dışardan bakıldığında sanki hiç havuzdan çıkmıyor havası veren Phelps'in magazin basınına yansıyan skandalları olduğunu biliyoruz. Bolt ise zaten en başından bu tip ilginçliklerin adamı. Sizce hangisi popülariteye daha iyi ayak uydurdu?

M.A. Şimdi tabii ikimiz de ne Bolt'la ne Phelps'le yaşıyoruz. Dışarıdan gördüğün zaman doğal olarak bir yapaylık da oluyor. Dışarıdan bakıldığında Phelps biraz "Keşke ünlü olmasaydım" havasında. Yetiştiriliş gereği de olabilir ama Bolt da hayatından çok memnun gibi bir hava yaratıyor. Mesela o marihuana olayı Bolt'un başına gelse, daha güleryüzlü ve daha az panik olarak atlatılabilecek bir sorundu diye düşünüyorum.

C.E. Evet, kendisinden hiç beklenmediği için Phelps ayıplanmıştı o olayda.

M.A. Bolt da ayıplanırdı ama çizdiği imajla ilgili bu. Phelps hayatında çok eğlenmeyen, sadece çalışan bir adam profili çizdi bugüne kadar. Böyle olunca insanlar bu durumlarda daha çok şaşırıyor. Phelps biraz daha fanusta korunuyor gibi. Halk diyor ki "Bolt bizden, hata yaparsa da yapar, insandır." Ama robot hata yapmaz diye düşünüyor.

C.E. Ama şu var Phelps ile ilgili, biraz değiştiğini görüyorum son zamanlarda. Sosyal medyanın da etkisi olabilir. Daha böyle güler yüzlü fotoğraflar koyuyor Instagram hesabına mesela. Tamam,

geçmişte Instagram diye bir şey yoktu ama dışarıya bunu pek yansıtan bir adam değildi. Yine gülerdi, podyumda, seremonide ya da mülakatlarında gülen bir adamdı ama Bolt gibi her şeyin eğlencesini alan bir adam değildi. Biraz daha oraya kayıyor gibi hissediyorum.

Yüzme de atletizm de doping şüphesinin çok fazla olduğu branşlar. Konu olimpiyat olunca, madalyalarla birlikte şüpheler daha da artıyor. Bolt'un da Phelps'in de temizliğinden emin olabilir miyiz?

M.A. Ben kendi temizliğimden bile emin değilim. Yani ne Usain Bolt benim arkadaşım ne de Michael Phelps. Burada başkaları adına kefil olmamız mümkün değil. Şunu da söylemek lazım; doping kullanması bir sporcunun etik dışı

BOLT'U 10 SANİYE İZLEYEBİLİYORSUN YA DA MAKSİMUM 20 SANİYE. TABİİ O SONSUZLUĞA GİDEN BİR 10 SANİYE GİBİ.

Fotoğraf Getty Images Turkey

davrandığını gösterir ancak sporcu özelliklerinin kötü olduğunu göstermez. Ben o dopingi alsam Lance Armstrong gibi yedi kez şampiyon olamam. Özetle Phelps de Bolt da bir şeyler kullanıyorsa bunu biz uzun yıllar öğrenemeyiz.

C.E. Lance'e de izin vermemeye çalıştılar ya.

M.A. Çalıştılar tabii ama Travis Tygart mıydı, öyle bir savcının ortaya çıkması, böyle bir şeyi kafaya takması lazım. O olmadığı sürece yapıyorlar mı yapmıyorlar mı bilmek çok zor. Ama bildiğim bir şey var, ikisi de süper yetenek. Yapıyorlarsa da yapmıyorlarsa da o süper yeteneği değiştirecek bir şey değil.

C.E. Artistik sporlar dışında bir şüphe çağındayız zaten. Özellikle yüzme ve atletizm tamamen performansa dayalı olduğu için.

PHELPS'TE OLUP BOLT'TA OLMAYAN ŞEY, ÜSTÜNLÜK. BOLT'UN HERHANGİ BİR "ACABA BEN Mİ KAZANDIM YOKSA DİĞERİ Mİ?" ŞÜPHESİ HİÇ OLMADI.

Bolt ve Phelps öyle üst seviyede başarılar elde ediyor ki metalaştırılmayacak gibi değiller. Özellikle Armstrong olayıyla, bu tip başarılar elde eden sporcuların dokunulmaz mertebesine konulması tartışılıyor. Tabii atletizmde de yüzmede de geçmişte doping örnekleri çok oldu ne yazık ki. Atletizmde özellikle Balco skandalı çok faciaydı hakikaten. Marion Jones tarihin en büyük hayal kırıklığı mesela. Belki de kadınların Bolt'uydu.

M.A. Mesela ben 2000 Olimpiyat Oyunları'nda üç altın iki bronz alışını izledim. Şimdi bakıyorum o yarışları boşu boşuna izlemişim. Şu anda o yarışlar yok. Dereceleri iptal edildi.

C.E. Bolt ve Phelps'le ilgili şüphe anlamında konuşursak, Phelps bıraktığı sürede ne yaptı da geri döndü? Veya Bolt arada bir sakat sezon geçiriyor ama sonra acayip bir dönüş yapıyor. Hep bunun üzerinden bir tartışma var. İki büyük efsaneyi Rio'da yine birer hafta arayla izleyeceğiz. Bir süre sonra bu isimler sahneden çekilecek ve biz bu şüphelerin bir karşılığını göreceğiz ya da böyle bir şey hiç ortaya çıkmayacak. Başardıklarıyla orada kalacaklar.

M.A. Veya 70 yaşında otobiyografisini yazıp Andre Agassi gibi "Ben o sırada bir ilaç kullanmıştım" diyecek, bilmiyoruz..

C.E. Şu an kestirmek zor, ben olmamasını umuyorum sadece. O zaman benim için de büyük üzüntü olur. O bağırmalarımıza yazık olur yani.

İzleyici ve anlatıcı olarak birçok önemli yarışa tanık oldunuz. Bunlar arasında Bolt ve Phelps'i izlemeyi nasıl konumlandırırsınız?

M.A. Bu Messi'yi ya da Ronaldo'yu izlemek istemek gibi bir şey. Bir sporu özellikle olimpiyattan olimpiyata izleyenler için, büyük yıldızların yarışmasını izlemeyi istemek ve onun için heyecanlanmak çok doğal bir tepki.

C.E. Phelps veya Bolt'un olduğu yarışma ayrı bir odak oluyor, ayrı bir medya ilgisi çekiyor. Ama bizim için tabii ki atletizm eşittir Bolt veya yüzme eşittir Phelps değil.

M.A. Dışarıdan baktığınız zaman öyle duruyor. İşte seninle Diamond League yarışlarını sunuyorduk ve her seferinde sorular "Bolt bugün var mı yok mu?" ile başlıyor. Bize tanıtımı hazırlayacak arkadaşın ilk sorusu da aynıydı.

C.E. Bizim için en zoru Britanya Grand Prix'leri. Vergi oranları yüksek olduğu için Bolt gelmiyordu ve biz anlatırken devamlı sorular geliyordu Bolt'un neden olmadığı üzerine.

İki sporcunun kariyerinde tek bir an seçmenizi istesek bu ne olurdu? Mesela diğerinin kariyerinde olmayan bir an...

M.A. Phelps'te olup Bolt'ta olmayan şeyin, Bolt'un üstünlüğü olduğunu düşünüyorum. Bolt'un herhangi bir "Acaba ben mi kazandım yoksa diğeri mi?" şüphesi hiç olmadı.

C.E. Hatalı çıkış vardı bir tek.

M.A. Onun da yüzmede olma ihtimali az. Phelps'in antrenörü Bob Bowman anlatmıştı bana; yarış bitmiş, ilk listede Michael 1, Cavic 2 görünüyor. Michael'a, "Hemen git, karar değişmeden madalyanı al" demiş.

C.E. Valla Phelps için en önemli an, saniyenin yüzdeleri ile Cavic'in önünde dokunduğu an. Çok ilginçti ki Hırvatistan'da hâlâ tartışılır.

M.A. Fotofiniş yok yani.

C.E. Bir de bir başka ünlü kelebekçi Ian Crocker'ın 4x100'de havuza yanlış girişi ve dünya şampiyonasında rekoru kırmaya ve 8 madalyaya yaklaşmışken başaramaması var. Bu da bir ironi.

M.A. Jamaikalıların o rahat halleriyle bayrak yarışında hiçbir hata yapmaması ve Amerikalıların hep çok çalıştık diyip hata yapması da başka bir spor ironisidir.

S

SPORCU DİSİPLİNİ VAR DA İZLEYİCİ DİSİPLİNİ YOK MU?

VAR TABİİ. HEM DE ÖYLE HER GÜN İDMAN YAPMAYA, KITALARARASI YOLCULUKLARA ÇIKMAYA FALAN BENZEMİYOR. BU ONDAN ÇOK DAHA ZOR. SEHPASI VAR, DERGİSİ VAR, KÜLLÜĞÜ VAR, KUMANDASI VAR, VAR OĞLU VAR. ÜSTÜNE ÜSTLÜK BİR DE NE GECESİ VAR NE GÜNDÜZÜ. YATTIĞIMIZ KANEPEDEN İZLEDİĞİMİZE BAKMAYIN, GÜN GELİYOR SPORCULAR KADAR YORULUYORUZ. GELİN ANLATAYIM...

Fotoğraf Getty Images Turkey

KANAT ATKAYA

Uzandığı yerden binlerce metre koşmuş, fantastik goller atmış, bombastik smaçlar yapmış, Alpler aşmış, okyanuslar yüzmüş bir insanım... 'Pasif katılımcı olarak atletik insan' başlığı altında anlatacağım bu hayat tarzı özenilecek bir hadise değildir ey vatandaş; olsa olsa ibret alınması gereken bir dramdır! Okuyanlarda "Ah ne büyük spor aşkıdır bu!" etkisi yaratma ihtimali yüksektir fakat özünde bir tembellik manifestosudur...

Olaylar 1970'li yıllarda, henüz meyvelerin çekirdeklerinin ayıklanarak servis edildiği (çok aptaldım, yutma ihtimalim yüksekti!) bir çocuk olduğum o güzel çağda başlamıştı. Televizyonda bir spor hadisesi başladığında, bulunduğum noktada yere uzandığımı ve mecbur kalmadıkça (terlik fırlatma vb.) kıpırdamadan olanı biteni seyrettiğimi fark eden ilk kişi hâliyle annem olmuştu. Sokakta oynamayı, mahallede futbol/basketbol/voleybol/hentbol (valla oynardık) maçları yapmayı, bugün manasız gelen uzunlukta koşu yarışmalarına katılmayı her çocuk gibi seviyordum elbette. Ama televizyonda bir maç varsa (ki o yıllarda az rastlanan bir hadiseydi), gece Muhammed Ali adam dövecekse, Mark Spitz yüzecekse, Nadia Comaneci bizleri perende manyağı yapacaksa, televizyon ve regülatöre (bilenler bilmeyenlere anlatsın) en yakın noktaya uzanan kişi ben olurdum.

Zorunlu eğitim, televizyonsuz (varsa da muhakkak antensiz) öğrenci evleri, 'serinkanlı yapıyı vurgulamak bakımından' özellikle televizyon alınmamış bekâr evleri, 7/24 gazete mesaileri gibi karanlık çağları atlattıktan sonra 2000'lerin başında ütopik gözüken hayata ulaştım... Ufak ufak evden çalışmaya başlamıştım. Kendi zamanımı az da olsa kendim yönetecektim. Bir sporcu disipliniyle yaklaşma kararı aldım yeni hayat şartlarına. Her sabah en geç 7'de kalkacaktım ki hâlâ böyle yapıyorum. İşlerimi en geç öğlen 2'de bitirecektim ki olağanüstü bir gelişme yoksa hâlâ böyle yapıyorum.

Ve bu sayede idealize ettiğim, hatta yıllar önce manifestosunu da yazdığım 'Kanepe Adam' karakterine, yani özüme dönebilecektim.

'Kanepe Adam' olmak kulağa çok basit gibi gelse de uzanmak ve televizyonu açmaktan öte bir çaba gerektirmediği düşünülse de çok incelikleri olan bir uğraştır! Kanepeyi ve sağ kolunuz konumundaki sehpayı doğru konumlamak gerekir öncelikle. Televizyon ters ışıkta kalmayacak, güneş gözünüze girmeyecek vesaire... Sehpa üzeri yerleşimi hayati önem taşır. Kumandaların konumu, likit stokunun yerleşimi, aralarda uzanıp okunacak kitap ve dergilerin maksimum yüksekliği derken ince hesaplar gerektirir. Küllüğün (sigara sağlığa zararlıdır!) dolma süresini hesaplayıp, gerekirse boşalmış teneke meşrubat kutularına izmarit aktarımı yapmak filan ince işlerdir, gülmeyin rica ederim! Bir dönem evden çok kendi içinde dağılmış sahaf dükkânını andıran evimdeki tek görkemli obje, benzerlerini über lüks otel veya restoranlarda görebileceğiniz, ayaklı bir buz kovasıydı. Nereden gelmişti (büyük ihtimal bir otel veya restorandan!) tam hatırlamıyorum ama kanepesinde yaşayan insanı en mutlu edecek eşyalar sıralamasında hâlâ üst sıralardadır...

Kanepe Adam'ın kitabında temel amaç, kesintisiz olarak en uzun süreyi pozisyonunuzu koruyarak geçirmektir. Londra'daki Olimpiyat Oyunları'nda geliştirdiğim rekorumu paylaşarak önünüze zorlu hedef koymak istemem şimdi...

Bu hayat tarzı bazı sosyal problemlere de yol açıyor tabii. Mesela sevgilinin/hayat arkadaşının durumu kabullenmesi güç olabiliyor. Siz Premier Lig, Bundesliga, Süper Lig, JFL, NBA, TBL, Tour de France, La Vuelta, Amerika Açık, Avustralya Açık derken, haliyle karşınızdaki insan da "Aaa! Bu adam kaçık!" noktasına gelebiliyor. Kayıt yapabilen dekoderler filan bu sorunu halletmekte epeyce yol kat etmemizi sağladı ama malumunuz canlı seyretmeyince tadı olmuyor. Durumu yakın arkadaşlarınıza, hatta futbol/basketbol fanatiği arkadaşlarınıza açıklamak da güç olabiliyor.

Mesela hiç kayak yapmamış, lunapark dışında tüfek kullanmamış birinin biatlon sevmesini anlamıyorlar. Mesela curling'i sadece "Hahaha bu ne yav! Ne sıkıcı" diye dalga geçilecek bir aktivite olarak görenler, aşkla bir sonraki hamleyi beklemenizi çözemiyorlar. Mesela öğrenciyken bilardo salonlarını "Lümpen proletarya ocağı" diye aşağıladığım bilinirken bir snooker turnuvasına kapılmamı "Vay adi!" şeklinde karşılıyorlar...

Horizontal spor izleyicisi kas yapmaz... 100 metre rekoru kırılırken sadece uzandığı yerden "Vay beee!" der ama bunu çok yürekten söyler. Bazen yumruğunu sıkar sevinçle, bazen gözleri dolar olağanüstü çabanın getirdiği zafer veya yaşattığı hezimet karşısında... Yakın zamanda bir film seyrettim *Blended* diye; galiba bizdeki adı *Karışık Aile*... Drew Barrymore ve Adam Sandler'ın oynadıkları ve insanoğlunun çağımızda karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden biri olan 'romantik komedi' tarzında çekilmiş bir filmdi. Romantik komedi tarzı filmlerin niye tehdit olduğunu ayrıca anlatmak gerekir, oraya takılmayalım şimdi...

Filmin başında son derece başarısız bir ilk buluşma sahnesi var. İki tarafın da 'Bir an önce bitsin' diye baktıkları randevu Hooters'da gerçekleşmektedir ki; yine bilenler bilmeyenlere anlatsın diyeyim... Drew Barrymore tuvaletten döndüğünde Adam Sandler'ın kendisine bakmadığını fark ediyor. "Yüzüme bakmadığının farkındasın değil mi" diye soruyor. Adam Sandler da "Çok heyecanlı..." diyor gözlerini baktığı noktadan ayırmadan. Seyirciler olarak nereye baktığını görmek için Drew Barrymore'la birlikte döndüğümüzde ekranda bir 'Lumberjack' müsabakası görüyoruz. Malum, baltayla kütük kesme, testereyle budağa girişme vesaire... Filmi birlikte seyrettiğim arkadaşım "Vay ayı!" diyerek ve hiç kibar olmayan bir şekilde güldü! "Espriyi anlamadım" dedim ve devam ettim: "Lumberjack oyunları çok heyecanlı bir hadisedir gerçekten de. Ne var ki bunda gülünecek?.."

Son söz olarak iyi bir kanepe seçmenizi öneririm, yoksa harbiden ağrı yapabiliyor. Söyleyeceklerim bu kadar. Sevgiler...

S

İBRAHİM ALTINSAY

Socrates tarzı dergi *When Saturday Comes*'ın adıyla söylersek, 'cumartesi olunca' herkes takımının maçına gidiyor, biz öksüz kalmış gibi ortada dolaşıyorduk.

O zaman Londra'nın kuzeyinde, sempatizanı olduğumuz Arsenal'in semti Islington'da oturuyorduk. Aradık taradık, sonunda Londra'nın tek siyah-beyazlı takımı Fulham'ı bulduk. Third Division'da, yani Premier Lig'i de saydığınızda dördüncü kümede oynuyorlardı. Güneybatıda, Thames Nehri'nin kıyısındaydı statları.

Yolu hesaplayamadığımız için ilk maça geç kaldık. Devre arasında açılan kapıdan girdik içeri. Zamanda geriye yolculuk gibi bir şeydi. 1896'da açılan Craven Cottage, özellikle de 1905'te biten Stevenage Road tribünü o zamanda kalmıştı resmen. Her yaştan her renkten mahalleli aile tribünlerdeydi.

Sonraki altı yıl bu tribünlerin sezonluk kart sahibi müdavimleri olacak, deplasmanlara giderek bütün İngiltere'yi tanıyacak, önce üst kümelere yükselme heyecanını, Premier Lig'e çıktıktan sonra da düşme korkusunun gerilimini yaşayacaktık. Totem olsun diye eşim Gülengül'ün adının ilk harflerini ve uğurlu sayılarını taşıyordu tribündeki koltuklarımız...

CUMARTESİLERİ NEDEN SEVERİM?

İngiltere'de maç saati, hâlâ, cumartesi 15.00'tir. İşçi sınıfının izinden giderseniz hayatın devri şöyledir: Hafta içi akşamları Pub (Public House), saat 23.00'ten sonra iş gücünüz yenilensin diye yatak, cumartesi 15.00 futbol maçı, pazar 10.00 kilise ya da mütedeyyin değilseniz evde kışın koltukta, yazın minnacık bahçede gazete okumak. O yüzden İngiltere'de maç izlemek sadece 90 dakika sahaya bakmaktan ibaret değildir. Hayatınızın bütün cumartesileridir.

Biz Craven Cottage'a üç metroyla giderdik; Northern Line, Piccadilly Line ve yine zamana takılmış Earls Court istasyonundan

Wimbledon'a giden District Line... Putney Bridge'de indiğinizde önünüzde iki seçenek vardır. Biri, nehri izleyen ve içinde 500 yıllık bir meşenin de bulunduğu yüksek ağaçlı Bishops Park... Parkın dar yollarında kalabalıkla birlikte akarken mutat maç öncesi yorumlara katılırsınız ve bir süre sonra kendinizi Beşiktaş'tan Dolmabahçe'ye o çınarlı yoldan gidiyormuş gibi hissedersiniz.

İkinci yol, 'çarşı'dan, yani Fulham High Street'ten... Eğer erken gelmişseniz Fisher's'ta bira eşliğinde Morina 'fish and chips.' Ardından eğer sıkışabilecek bir yer bulabilirseniz herkesin konuştuğu ama kimsenin kimseyi duyamadığı taraftar pub'ı Golden Lion'da son cila. Onun ardından, şimdi kapanan 'store'a bir ziyaret ve parkta akan kalabalığa karışma... Sonunda kırmızı tuğlalı ve kabartmalı cephesiyle Victoria dönemi fabrikalarını andıran ve 2005'te vefat edince 18 yıllık futbol hayatını Fulham formasıyla geçirmiş Johnny Haynes'in adı verilecek olan Stevenage Road tribünü.

Yüzyılda sadece elektronik bilet okuma aygıtları eklenmiş daracık turnikelerden geçtikten sonra artık içeridesiniz. Geçmişe hoş geldiniz. Sıkışık ve buz gibi fuayede son bir kez büfeye uğrar, ardından tribüne çıkar, taşlaşmış ahşap koltuğunuzu açar, o çelik ve dökme demir karışımı, nedense is kokan tribünde yerinizi alırsınız. Gerisi o anda öteki statlarda yaşananların size özgü bir versiyonudur. Sonuç mu? Ya galibiyet, ya yenilgi ya da beraberlik.

DELİKANLI TARAFTAR

Bizim yanımızda gerçekten 7'den 77'ye bir aile otururdu. Bana bitişik babaanne, dede, oğul,

KIRMIZI TUĞLALI VE KABARTMALI CEPHESİYLE STEVENAGE ROAD TRİBÜNÜ, VICTORIA DÖNEMİ FABRİKALARINI ANDIRIR.

gelin, 7-8 yaşlarındaki torun. Atıyor olabilirim ama yeni bir torunları olduğunda henüz bir yaşını geçmişken babaannenin kucağında yerini almıştı. Yaşlılarda el örgüsü atkılar ve eğer mevsim kışsa battaniyeler olur, gençler hep sezonun formalarını giyerdi. Bizim nasıl olup da Fulham'lı olduğumuza şaşar, her maçta bizi görünce çok sevinirlerdi.

Serde 'kapalılılık' var. Maçlar sırasında sık sık yerimden fırlar, "Ofsayt!" ya da "Faul!" diye bağırırdım, ya da ıslığı basardım. Yanımdaki babaanne de her seferinde "Calm down young man, calm down" (Sakin ol genç adam, sakin ol) diye beni yerime oturturdu. Fulham taraftarının fazlaca nazik ve sakin olduğunu söylemeliyim. O ortamda güvenliğin dikkatini çekeceğimi düşünerek stattan atılmamı engellemeye çalışırdı koruyucu teyzem. Tabii "Genç adam" denmek bir yandan gururumu okşar, bir yandan da benim yabancı aksanlı bağırışlarımın hemen ardından yardımcı hakem ofsayt bayrağı kaldırdığında, hakem faul düdüğü çaldığında ve çevremdeki yüzler takdirle bana döndüğünde bundan kendime pay çıkartırdım.

ÖMÜR BİTER...

Maç maçla bitmezdi. Ardında yoğun kalabalıkla birlikte dağılır, tenis kortlarının bittiği köşedeki İtalyan kafesi Tinto'ya uğrardık. Statta ayaz yemişsek burada ısınır, sonra West End'in yolunu tutardık.

Bir keresinde dikkatimizi çekti. Maç bittikten neredeyse 45 dakika, bir saat sonra, 90'larına merdiven dayamış bir çift geçiyordu kafenin önünden. Boyunlarında el örgüsü siyah-beyaz kaşkolları, birbirinin koluna girmiş, minicik adımlarla yürüyor, herhâlde biraz önce izledikleri maçı tatlı tatlı konuşuyorlardı.

Sonraları o çift geçmeden kalkmadık kafeden ve Gülengül'le birbirimize bakıp aynı şeyi düşündük: "30-40 yıl sonra biz de onlar gibi olabilecek miyiz?"

S

TRİBÜN ANSİKLOPEDİSİ

KUTAY ERSÖZ

Televizyon karşısında izlediğiniz maç, sizi gerçek dünyadan koparabilir. Hatta belki de izlediğiniz gösterinin başka bir evren olduğunu düşünebilirsiniz. O zaman bir de tribüne çıkmayı deneyin! Binlerce insan coşkuyla tezahüratlara eşlik ediyor, davullar çalınıyor. Veya tam tersi, buz gibi havada tek başına bir adam, boynunda atkısı, inatla oyunu ve takımını takip ediyor. Psikolojik açıdan bu eylemler toplum normlarına uymayan hareketler olarak düşünülebilir. Bu sayfalar, onlarla dolu.

Saha içi ve tribün arasında ince bir çizgi olsa da tribün kendine has bir dünya yaratır. Davullar, konfetiler, meşaleler, köfte ekmekler...Oyunun kendisini bir kenara bırakıp, tribünde olmayı tercih edenlerin sayısı hiç de az değildir. İkinci sayımızın ana konusu maç izleme kültürü. Biz de ülkemizin yıllardan beri en büyük eğlencesi olan maç izlemeyi sayfalarımıza taşıdık. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu kültürün ritüellerini, geleneklerini ve figürlerini sıraladık. Çekirdekçi tayfa ile Karıncaezmez Şevki'yi, İtalyan Curva'ları ile sabahlayanları bir araya getirdik. Zaten tribün denilen yer de böyle olmalıydı. Herkes burada, her şey burada. Tüm biletler satıldı, hatta bire iki yapanlar bile oldu!

AMİGO

Sahadaki yıldız futbolcu ne kadar havalıysa, tribündeki amigo da o kadar karizmatiktir. Tek hareketle herkesi ayağa kaldırmak, maçın gidişatına yön verecek tezahüratı belirlemek... Bu yüzden, futbolcu olamayacağını anlayan çocukların yeni hayalidir, 'büyüyünce amigo olmak.' Bu özel kavramın Türkçeye nasıl girdiği tam olarak belli değil ama ülke sınırları içindeki ilk amigo olarak Eskişehirspor'un Amigo Orhan'ı kabul edilir. Hatta milli takıma kadar yükselir! O ise ortaya çıkışını 1960 Anayasası'nın getirdiği özgürlük havasına bağlar ve "Kim olsa yapardı" der. Zaten sonrasında onun açtığı yoldan onlarca isim gelir. Yeni düzende ise zamana yenilirler. Artık tribünlerde amigoların değil, 'reis'lerin hâkimiyeti var.

BAYRAK

Bir tribün bayraksız düşünülemez. Zaman içinde değişikliğe uğrasa da tribünlerdeki varlıklarını koruyorlar. Annelerin evde iki renk kumaştan diktiği bayraklar, 2000'lerde 'Store'lara girdi. Eskiden bayrağını kapan tribüne gelirdi, şimdi ise bayrak sopası yabancı madde sayıldığından bayrağı düşünen pek kalmadı. Yine de önemli maçlardan önce bayrak şovları yapılıyor. Zaten tezahüratlarda da hâlâ "Donatalım dört bir yanı bayraklarla" cümlesinden vazgeçilmiyor.

CURVA

İtalyanların tribün jargonuna soktukları kelimelerden biri. Eğri ve dönüş anlamına gelmektedir. İtalya'da tribün grupları, stadyumların eğik bölümü olan kale arkalarında yer aldıkları için, hem stadın o kısmına hem de kendilerine 'curva' adını verdiler. İlk 'curva' olarak Milan'ın efsane tribün grubu FDL (Fossa dei Leoni) kabul edilir. İtalya'dan Avrupa'ya hatta Güney Amerika'ya kadar yayılırlar. Türkiye ise bu kavrama uzun süre uzak kalır. Nedeni, tribün gruplarının daha çok stadın merkez tribününde yer almasıydı. Yeni stadyumlar yapılınca en iyi yerler localarla doldu. Tribün grupları zaman içinde kale arkalarına göç etmek zorunda kaldı. Bu da onların bir anlamda dönüşü oldu.

ÇEKİRDEK

Tribünün hem vazgeçilmezi hem de küçümseneni... Eskiden taraftarlar tribündeki en iyi yeri kapmak için stada erkenden girerdi. Maçın başlamasını bekleyen birinin zaman geçirmesi için çekirdek önemlidir. Üstelik bozuk paraların değerlendirilebileceği en verimli yatırım aracı. Çevredekilerle muhabbete girmek için bir vesile, bir paylaşım ağı... Bu kadar kutsal görevleri olmasına rağmen, tribünün sert çocukları çekirdeği sevmez. Çekirdek, bağımlılık yaptığı için elden düşmez. Eğer çekirdek henüz bitmediyse, maç başladığında tezahürat yapılamaz, bu da tepki çeker. 'Çekirdekçi tayfa' tribün içinde kendine ait bir sınıftır ve aslında diğerleri tarafından pek sevilmez.

DAVUL

Tribünlerin Real Madrid'i... Seveni çok sever, sevmeyeni nefret eder. Seveni yokluğuna

üzülür, sevmeyeni ona yakın olmaktansa kötü yerde maç izlemeyi tercih eder. Özellikle Güney Amerika ve Akdeniz'de yaygındır. Türkiye'de hemen her tribün grubu davulu tribüne ilk sokanın kendileri olduğunu söyler. Davul kadar davulcu da önemlidir. Davulun emanet edildiği kişi, yeteneğinin yanı sıra belirli bir güveni de kazanmış demektir. Tokmak tribündekiler için bir madalya, bir liyakat nişanı sayılabilir. Tokmak aynı zamanda tehdit unsurudur. Tribünde haylazlık yapanların karşılaşacağı en büyük cezadır.

EKMEK ARASI KÖFTE

Tribün ahalisinin vazgeçemediği lezzet. Bu bölümde saydığımız birçok madde, modern çağa yenik düştü, düşüyor. Fakat ekmek arası köfte, gelişen fast-food zincirlerine rağmen hâlâ stadyum önlerinde yerini koruyor. Hijyenik olmadığı kabul edilir ama lezzetini buradan aldığı iddia edilir. Hem ucuzdur hem de güzel kokar. Stadyumun içindeki büfede de vardır ama dışarıdaki seyyar arabalar her zaman daha çok rağbet görür.

FORMA

Futbolun en eski malzemelerinden biri olmasına rağmen tribüne çıkması oldukça yenidir. Türkiye'de 90'lara kadar insanlar maçlara sivil kıyafetleriyle giderdi. 90'ların ikinci yarısında tek tip giyinen tribün grupları ortaya çıktı ve aynı anda forma satışı kavramı türedi. Sonuç olarak, hemen her taraftar sezona yeni bir formayla başlar. Bazı formalar uğurludur ve taraftarlar tarafından 'maç forması' olarak nitelendirilir. Hatta sırf o nedenle sezon boyunca yıkanmayanı bile vardır. Avrupa'da İngilizler formasını çıkarmaz, İtalyanlar ise halen deri montlardan ve güneş gözlüklerinden vazgeçmediler.

GÜNDÜZ MAÇI

Maçlarını ağırlıkla gece oynayan takımların taraftarları özlediklerini söylüyor. Haksız da sayılmazlar. Bir kuşak gündüz maçlarıyla futbol sevgisine tutuldu. Maçlar bitince, günün golleri için ekran başına gidilirdi. Herkesin beraber hareket ettiği bir dönemi temsil ediyordu gündüz maçları. Hiç değilse tüm takımlar kâğıt üstünde eşit gibi duruyordu. Sonra 'gece oynansın' tezahüratı geldi ve şifreli yayına geçildi. Şimdi sadece reytingi az olanlar gündüz oynanıyor. Fakat taraftar hissiyatı aynı. Gündüz maçlarını özleyenler, bahar aylarını bekliyor. En azından, ilk yarılar güneş batmadan oynanacak diye seviniyorlar. Zaten taraftarlık, ufak şeylerden mutlu olmayı mecbur kılar!

HOLİGAN

Kelimenin kaynağı olarak çeşitli teoriler var ama dünyanın her yerinde aynı çağrışımı yapıyor. İngiliz holiganlar, 80'lerde en güçlü hallerine ulaştılar. Ta ki 'Demir Leydi' Margaret Thatcher sert çocukların karşısına çıkana kadar. Zaman içinde azaldılar ama yok olmadılar. Avrupa'da artık stadyumlar yerine boş arazilerde hüküm sürüyorlar. Bir de Athena'nın şarkısı vardır; genelde birçok statta maç öncesinde ve ev sahibi takımın kazandığı maçların sonunda çalar.

ISLIK

Tribünde ıslık bir savunmadır. Ya rakip atakları savuşturmak için çalınır ya da takımın hakkını hakemlere karşı korumak için. Salonlarda geçmişi daha eskidir, 2000'lerde zirve yapmıştır. En az 60 lira bilet parası veren birine maç boyunca tezahürat yaptırmanız oldukça zor ama kırılma anlarında ıslık çalmak en rahatı... Hatta artık sizin çalmanıza da gerek yok; stadyum/salon hoparlöründen ıslık sesini vermek mümkün. Kulüpler müşterileri için her şeyi düşünür!

İNÖNÜ KAPALISI

Bir zamanlar İstanbul'da üç büyük takım tek bir stadyumda mücadele ediyordu. 1980 sonrası, taraftarlar için İnönü kapalısının anlamı çok büyüktü. Orası, rakip takımlara bırakılamazdı. Kapalı'yı alan maça 1-0 önde başlardı. Derbiler öncesinde ufak çaplı çatışmalar yaşanırdı. Bu çatışmalar sabaha karşı olurdu, o nedenle örgütlenmeler geceden başlardı. Tribünlerin heyecanlı isimleri bu çatışmaları yapar, maç saatinde gelenler buradan çıkan sonuca göre tribündeki yerini alırdı. Darbe sonrası büyük baskıyla karşılaşan sağ ve sol grupların da bu kapışmalara iştirak ettiği rivayet edilir.

JIMMY JUMP

Avrupa'nın en ünlü tribün figürlerinden. Bir Barcelona hayranı. Defalarca güvenlikleri atlatarak sahaya girmeyi başardı. Bir sistem karşıtı olarak da düşünülebilir. İlk büyük olayını Euro 2004 finalinde oynanan Portekiz-Yunanistan maçında gerçekleştirdi. Sahaya girmekle kalmadı, Real Madrid'e transfer olan Figo'nun üzerine Barcelona bayrağı attı. Birçok tribüncünün hayalindekini gerçeğe dönüştürerek 'saygınlığını' üst düzeye taşıdı.

KONFETİ

Her şey Arjantin'de düzenlenen 1978 Dünya Kupası'nda başladı. Görsel şölen denilen kültüre en büyük katkıydı. Dünya buna seyirci kalamazdı. Güney Amerika'dan Avrupa'ya geçti. Şu an en çok Yunanistan'da kullanılıyor. Türkiye'de özellikle bahar aylarında oynanan maçların vazgeçilmeziydi. Şampiyonluk

maçlarında 'düğün gibi süslenen' stadyumların en önemli materyaliydi. Ne zaman aynı anda başlayan maçlarda avantaj sağlamak için sahaya atıldı, o dönem sonu geldi. Artık sahaya atması zor ve sakıncalı...

LAZER

Sahaya yabancı madde atmadan rakibi nasıl yıldırabilirsiniz? Tribündeki insan yaratıcı olmak zorunda... Lazer bu yaratıcılığın ürünü. Nereden geldiği belli olmayan bir ışık, rakip kalecinin işini oldukça zorlaştırır. 2000'lerde tribüne girmesi önemli bir ayrıntı, tek başına modern sporu ve tribünü anlatabilen bir simge. Öte yandan şampiyonluk kutlamalarında da büyük rol üstleniyor.

MEŞALE

Türkiye'de gece maçları başlayınca meşaleler de tribünlerde yer aldı. Önce Avrupa kupası maçlarında el oğluna 'hell' hissiyatını tattırmak için yakıldı. Daha sonra yerel müsabakalarda tribünlerin birbirlerine üstünlük kurma aracı oldu. Hatta bazen birbirlerine fırlattılar. İstanbul tribüncüleri meşaleyi genellikle Karaköy'den alır. Liman bölgesi olduğu için en kaliteli meşaleler orada olur. Fakat ucuz olanları her anlamda yakıcıdır. Hem genzi hem de etrafındakilerin formalarını yakabilir. Artık stadyumlara sokulması yasak ama atılan kritik bir golden hemen sonra kalabalığın arasından çıkmaya devam eder. Eski ekolün bir anlamda 'ben buradayım' deme şekli...

NUMARALI TRİBÜN

Bir zamanlar mühendis ve işçi aynı tribünde yer alırdı. Daha üst sınıfta olanlar ise numaralı tribüne giderdi. Futbol seyircisi arasında keskin farklar yoktu ama 'Numaralı'ya girenlere farklı gözle bakılırdı. Onlarla 'sosyete' diye dalga geçilirdi ama aslında sosyete henüz futbolu keşfetmemişti. Artık maç izlemek, herkes için bir statü aracı. Tribünlerdeki dengeler tamamen değişti. Sınıflar giderek belirginleşti, hatta birbirinden uzaklaştı. İnsan sevdiği ile uğraşır denir ya; artık numaralı tribüne gidenlere 'sosyete' diyen de kalmadı!

OTAKU

Anime ve manga kültüründen gelen bir kelime spora uyarlanabilir mi? Kesinlikle. 'Nerd', 'geek' gibi terimlerle akraba olan Otaku, bir şeye saplantılı, tutkulu bir şekilde ilgili olmak anlamına geliyor. Tsubasa devrimi sonrası futbola farklı gözle bakmaya başlayan, 2002 Dünya Kupası ile birlikte meşin yuvarlağa iyice ısınan Japon halkı gezegenin her tarafında tribünlerde daha fazla görülmeye başladı. Sadece futbol da değil, maratonlardan voleybol şampiyonalarına, El Clasico'dan bisiklet yarışlarına hemen her yerde artık bir Japonya gerçeği var.

TEL ÖRGÜ

Bir zamanlar tribün ile saha arasındaki en büyük engeldi. Saha içini, zarar verme potansiyelli kişi ve maddelerden koruma amacıyla örülmüştü. En büyük zararı ise tel örgünün arkasındakiler gördü. 1985 yılında Liverpool ile Juventus arasında oynanan Şampiyon Kulüpler Kupası Finali'nden önce yaşanan ve 39 kişinin ölümüyle sonuçlanan Heysel faciasında rolü büyüktü. 1989 yılındaki Hillsborough faciasından sonra tartışılmaya başlandı. İki trajik olayın ardından İngiltere'de tribünler hakkında radikal kararlar alındı. 90'larda Avrupa'da önce duvar yıkıldı, ardından tel örgüler kalkmaya başladı! Türkiye'de de bu devrimi ilk gerçekleştiren Denizlispor oldu, ardından diğerleri bu uygulamayı takip etti.

PARK

Artık tribünde koltuğunuz belli, üstelik her yer aynı görüş açısına sahip. O zaman maçtan saatler önce içeri girmenin ne anlamı var? Tribün milleti vaktini artık parklarda geçiriyor. Hatta maça giremeyenler bile maç günleri parklara akın ediyor. İstanbul'da Gezi Parkı, Abbasağa Parkı, Yoğurtçu Parkı gibi stadyum havzalarında yer alan parklar, tribün kesimine ev sahipliği yaptı, yapmaya da devam edecek gibi görünüyor.

RADYO

Maçların aynı saatlerde başladığı ve akıllı telefonların olmadığı dönemde radyo önemli bir araçtı. "Mikrofonlarımız şimdi İzmir Alsancak Stadı'nda" repliğini duyup da heyecanlanmayan yoktur. Zamanla aynı anda başlayan maçların sayısı azaldı. Önce sezonun son haftalarında ortaya çıktı, sonrasında telefonlara yenildi. 2010'da Kadıköy'de yaşananların ardından önemi bir kez daha anlaşılsa da eski gücüne kavuşamadı.

SABAHLAMA

Biletlerin maç günü çıktığı zamanlarda sabahlamak mecburiyetti. Stadın önünde saatlerce beklenirdi. Bu nöbet için erzak hazırlığı yapılırdı. Sabahlarken güçlü olmanız lazım, yoksa saatlerce koruduğunuz yeri aniden kaybedebilirdiniz. Bu güçlü olma zorunluluğu

arkadaşlık bağlarını da geliştirdi. Devir değişti, artık biletler günler öncesinden alınıyor. Maçlar da gece oynanıyor. Ama sabahlama devam ediyor. Kazanan taraf keyiften, kaybeden kederden maç sonu sabahlıyor.

KARINCAEZMEZ ŞEVKİ

Amigo değil, tribün lideri değil... Başka bir karakter, bir simge. Asıl adı Şevki Güney. Sarı-kırmızı bayraklı arabası, havaya kalkan yumruğu ve karizmatik duruşuyla kendine has bir tribün adamı. Lakabını, şoförlüğü boyunca hiç kaza yapmaması nedeniyle zamanın İstanbul Emniyet Müdürü Orhan Eyüboğlu'ndan almıştı. Galatasaray sevgisi ona işini kaybettirdi. Sonrasında da eşi ve çocukları onu terk etti. 23 Mart 2000'de, Galatasaray tarihindeki en büyük başarı olan UEFA Kupası'nı göremeden; finalden yaklaşık iki ay önce vefat etti.

TOTEM

Yeni yasalar, "Kombinesi olan taraftar kendi koltuğunda oturacak" diyor. Bazıları için zaten öyleydi! Bir sezon boyunca aynı koltukta maç izleyenler, sezon boyunca aynı atkıyı takan, işler kötü gidince yanındaki ile yer değiştiren, gol gelsin diye sigara yakan, hatta maçı izlemekten vazgeçip, koridorda gol bekleyen... Totem tribünde hep vardı, oyuna etki etmek için daha gerçekçi bir yöntem oluşana kadar da var olacak! 11 tane genç adamla duygusal bağ kuran insanlardan bahsediyoruz. Onlar için en gerçekçi yöntem tabii ki totem...

ULTRAS

Curva gibi İtalya'dan çıkan bir başka tribün akımı. Zaman içinde değişikliğe uğrasalar da hâlen endüstriyel futbola mesafeli durmaya çalışıyorlar. Kendilerine ait bir manifestoları var. Her şeye rağmen beraber hareket etme reflekslerini koruyorlar. Bu sayede zaman zaman kazanımlar elde ettiler.

ÜÇLÜ

Türkiye'de tribünlerin en büyük ritüeli. 1990'ların ortasına kadar daha uzundu, sonradan kısaldı. Fakat kısa hâli daha çok tuttu. Maçın ilk düdüğüyle beraber, top oyuna girer girmez tüm taraftarlar bu ritüele eşlik eder. Yemek duası gibidir; maçın bereketli olması üçlünün kuvvetine bağlıdır. Gollerden sonra kutlama niyetiyle bir kez daha tekrarlanır. Yenilen golden sonra 'yıkılmadık ayaktayız' mesajı verir. Maç sonunda ise bu sefer günün kahramanı veya takımın en sevilen ismine yaptırılır. Bir takımda üçlü çektiren futbolcu olmak önemlidir, uzun süre takımda kalacağınızın yazılı olmayan garantisidir.

VUVUZELA

Islık çalamıyorsanız üzülmeyin, tribünde gürültü çıkarmanız için her türlü araç mevcut; düdükler, kornalar hatta adı konulamayan bazı materyaller... Dünya, tribünden yayılan gürültünün en yoğun hâline 2010'da tanık oldu. Vuvuzela, Güney Afrika'da düzenlenen Dünya Kupası'nın önüne geçti.Güney Afrika Cumhuriyeti için büyük bir öneme sahip olan müzik aleti, dünyanın geri kalanına pek de sempatik gelmedi. Turnuvanın başlarında çok eleştirildi fakat devam eden günlerde insanlar evlerine vuvuzela almaya başladı. 2010 yazı dünyada vuvuzela çılgınlığıyla geçti. "Vuvuzelanın içi boş" diyenlere Şenol Güneş'in "İçinde bağımsızlık ve özgürlük var" cevabı da unutulmazlar arasına girdi.

WC

Bir stadyumun en önemli sorunu tuvaletlerdir. Hatta yeni stadyum projelerinde en çok bu konuya ağırlık verildi. Fakat bir şey değişmedi. Yine sular akmıyor, yine kuyruklar oluşuyor, bazen kavgalar bile çıkıyor. Erkekler her zaman alternatif çözümler üretebiliyor. Fakat kadın taraftarların sıkıntısı bitmek bilmiyor. Kadınların sorununa çözüm üretemeyen erk, kadınların neden maça gelmekten kaçındığını hâlâ bulamadı!

YUMRUK ŞOV

Tribünün saha içiyle kurduğu en samimi ilişki. Sporcular ısınırken tek tek tribüne çağrılır. Kendi içinde bir kast sistemi vardır, futbolcuların çağırılma sırası önemlidir. Hiçbir futbolcunun yumruk şova çağrılmaması ise maç sonu yapılacak sert protestoların habercisidir. Olayla ilk kez karşılaşan yabancı futbolcuların ilk maçlardaki acemiliği tribünün en büyük eğlencelerindendir. Böyle durumlarda, arkadaşına yardım etmesi için takımın en fırlama oyuncusu onunla beraber tribünün önüne gelir.

ZİYARET

Buraya kadar hep stadyumlardan bahsettik. Fakat taraftarlık 90 dakika sürmüyor. Sporcunun moralini yüksek tutmak önemli... O nedenle bazen tesisler ziyaret edilir. Futbolculara baklava ikram edilir, tezahürat yapılır, idman seyredilir. Son dönemde ziyaretler azaldı. Tesisler şehir dışına çıktı, takımlar taraftardan uzaklaştı. Yenilgiden sonra hesap sormaya gidenlerin de bu değişimde payı büyük. Fakat hâlâ önemli maçlar öncesinde bir tepsi baklava yaptırılıyor.

SEYİRCİNİN ÇİÇEK DÜRBÜNÜ

FUTBOLUN SİHRİNİN EN ÖNEMLİ KANITI ONU 'OLAY YERİNDE' İZLEYENİN BOLLUĞU. BU BOLLUK GÜNDEN GÜNE ARTARKEN SEYİRCİ DE KABUK DEĞİŞTİRİYOR. SEYİRCİ, TRİBÜNE ADIM ATTIĞINDA ÖNCE KONUŞMACI VE DİNLEYİCİ KİMLİĞİNİ EDİNMİŞTİ, ŞİMDİ SAHADAKİ MÜCADELEDEN ROL ÇALACAK DERECEDE GÖSTERİNİN İÇİNDE. BİNBİR TÜRLÜ PROFİLİ İÇEREN BU KALABALIĞI İZLEMEK DE İŞİN BİR PARÇASI

Fotoğraf Getty Images Turkey

TANIL BORA

Spor felsefecisi Hans Ulrich Gubrecht iki tür spor seyircisini ayırt ediyor: Birincisi katılımcı ve analitik seyirci, ikincisi duygusal ve rasyonel yönelimli seyirci. Bazı futbol sosyologları, dört tipoloji saptıyorlar: Mesafeli-pasif, angaje ama kontrollü, fanatik-taraflı, saldırgan-çatışmacı. Edebiyatçı Tahsin Yücel *Söylemlerin İçinden* kitabındaki "Top yuvarlaktır' bölümünde üçlü bir tasnif yapar: Yandaşlar-karşıtlar-yansızlar. Galiba bütün bu kategorileri seyreltip ikiye ayırabiliriz: Taraftarlar ve seyirciler.

Taraftarın bir kısmı gerçekten seyirci falan değildir, maçı izledikleri söylenemez. Tipik örneği: sırtı maça dönük tribün lideri ve avanesi. Taraftar, sahanın iyi ihtimalle yüzde 64'ünü görebildiği kör açılardan olup bitenleri yan gözle izlemeye razıdır. Korner öncesi ceza alanını andıran bir karambol içinde, maç diye, kafalar ve gövdeler arasından görebildiği kadarını seyreder o. Hem son yirmi-otuz yılda, taraftarların kendisi de seyirliğe dönüşmüştür artık. Onlar da gösterinin bir parçasıdır, sahnede bir aktördürler; seyretmekten daha önemli işleri vardır. Fakat ne olursa olsun, en delirmiş taraftar bile bir yüzüyle seyircidir. Birçokları, tezahürattan geri kalmazken, maçtan da gözünü ayırmazlar. Bazıları, son düzlüğe giren atlarla beraber tellere seğirten hipodrom seyircisini hatırlatan interaktif tepkiler gösterirler. Gayri ihtiyari kafaya çıkar gibi yaylanır, şut vurmaya yeltenip yerlerinde şöyle bir hamle ederler. Tepinir, tribünde yer varsa üç beş metrekare içinde volta atarlar (Ayakta maç izlemek men edildikçe, bu halk sporu da darbe yiyor.) Muhtelif uğurları tecrübe edenleri, totem yapanları bilirsiniz. Futbol şamanizmidir: Kâh gönüllerini yaparak kâh onları kovalayarak, ruhları ve tanrıları takımları lehine döndürmeye çalışırlar.

GÖZÜ MAÇTA, AKLI OYNAŞTA

Herkes o kadar 'angaje' olmaz. Britanyalı sosyolog Richard Giulianotti geleneksel ve tüketici seyirci tipolojilerini ayırt ederken, işin bu yanına da dikkat çekiyor. Bazılarının gözü maçta aklı oynaştadır. Zevzeklik eder, eğlenirler. Bazısı, sadece vakit öldürmeye oradadır. Meşhur 'çekirdekçilerin' bir kısmı böyledir. Radyodan/akıllı telefondan öteki maçların skorlarını takip edenler, bence ayrı bir tür oluşturur. Bunları üçe ayıracağım. a) Rakiplerin alacağı sonuçların kritik öneminin bilincindeki endişeli taraftarlar, b) bahisçiler, c) marazî enformasyon bağımlıları.

SEYİRCİ, AYNI ZAMANDA KONUŞMACI VE DİNLEYİCİDİR. MAÇ SEYREDERKEN BİR YANDAN SOHBET EDİLİR.

B ve c'den şahsen hazzetmem. Kulağınızın dibinde mıyırmıyır alakasız mevzulardan söz açanlardan da hazzetmem (Devre arasında olabilir. "Unutturma, devre arasında sana bir şey söyleyeceğim" diyenlerden de hazzetmem).

Bazısının lâkaydisi, kötü niyetten değil acemiliktendir. Tipik numunesi, taraftarın yanında getirdiği arkadaşıdır. Stadınıza, takımınıza yabancı olanlar ("6 numara kim?") olduğu gibi, bütünüyle futbol 'olgusuna' yabancı olanlar vardır. Saha çimlerinin yol yol olması için acaba nasıl biçildiklerini soran birisini hatırlıyorum, rahmet olsun.

Görülüyor ki seyirci, aynı zamanda konuşmacı ve dinleyicidir. Maç seyrederken bir yandan sohbet edilir. Bazısı hem konuşur hem dinler; bazısının payına sadece konuşmacılık, bazısının sadece dinleyicilik düşer. Bazısı, maç hakkında konuşmaktan çok, sanki maçla konuşuyordur, cevap vermek gerekmez. Münferit küfür de bu fasıldandır ve lağım akıntısına dönüşmedikçe meşrudur.

Bazıları ise ciddi ciddi, uzun uzun yorum yaparlar. Teknik direktör salahiyetiyle, anlık direktifler verir, aksayan pozisyonları saptar, oyuncu değişikliklerine hükmederler. Alman spor gazetecisi Andreas Beune, bunları üç kategoriye ayırmış: a) En doğrusunu bildiğini düşünenler, b) hiçbir şeyden haberi olmayanlar, c) haberi olmadığı hâlde en doğrusunu bildiğini düşünenler. Ama kabul etmek lâzım, bazıları gerçekten de iyi bilirler.

İyimserle kötümseri unutmayalım. Mutsuz ve menfi tip, ebedî bir bıkkınlık ibadeti gibi izler maçı. Takımıyla alay eder, her pas hatası onun ömründen ömür çalar. İyimser ve şen tip, netice getirmese bile dâhice bir aksiyonun keyfini çıkartır, bir verkaçın birkaç saniyelik güzelliğinde futbol tanrısının vahyine şükreder.

BURASI SİNEMA - TİYATRO...

Bazı futbol sosyologları da 'yaşantı odaklı-futbol odaklı' seyircileri ayırıyorlar. Yaşantı odaklılar, sadece deli taraftarlar değil, mesela groundhopper tayfasıdır (hayatta kaç yerde maç izlediğinin çetelesini tutan stadçekirgeleri). Bunlar için maçı izlemek değil, tribün hayatına katılmak, 'orada olmak' önemlidir. 'Futbol odaklı' seyircinin ideal tipi, Tahsin Yücel'in ta 1999'da soyunun tükenmekte olduğunu yazdığı 'yansız izleyici'dir. Lakin yine taraftar nazarıyla baksa, neticeye kilitlenmiş olsa bile, bir yandan da gözü 'Hatice'de olanlar yok değildir. Kulağının

dibindeki yorumları bir iki kelimelik cevaplarla geçiştirerek hatta bazen hiç duymadan ve bir an gözünü ayırmadan maçı takip eder. Oyun düzeni ve ofsayt hattının esenliği, onun dikkatini gevşetmemesine bağlıdır sanki. Bir nevi meditasyon deneyimi...

Sahiden pür dikkat maçı seyreden bu tipe, 'pürist' (saflık/arılık yanlısı) veya 'estetikçi' de diyorlar. Zaten Almanca hariç (orada dümdüz 'seyreden, bakan'dır) bütün Batı dillerinde spor seyircisi anlamındaki kelime (spectator) Latince specto kökünden geliyor: dikkatle bakan, gözlemleyen, demek bu. Yunancada seyirci, theatis. Tiyatroyu çağrıştırması boşuna değil. Kökündeki théa fiili, 'görmek' yanında 'tasavvur etmek' demek. Eski Yunanca: theoros. Teori kavramı da buradan geliyor! Velhasıl, maçı zihnen içine dalarak dikkatle izlemek, ciddi bir temaşa faaliyeti olabilir ve tezahürata katılmadan maça konsantre olanlara "Burası sinema-tiyatro değil..." diye höykürmenin manası yoktur!

En futbol aşığı, 'pürist' seyircinin bile, ustalaştıkça merakı pörsür ister istemez. Oysa ilk maçına gelen çocuğun taze bakışındaki iştah nasıldır! O, çiçek dürbününden görür maçı: Her teferruat bir keşif, bir hayret şenliğidir. Edebiyat, bu bakışın ömrünü uzatır. Mehmet Seyda'nın 'Hastalar' hikâyesinden (1969) şu pasaj, aklımdan silinmez mesela: "Sonra, Gazhane'ye yakın yerden bir güvercin havalandı. Ayaklarına, sarı-lacivert upuzun bir kordele bağlamıştılar. Stadın üstünden, şaşkınca, denize doğru uçarken bir alkıştır koptu"

Statta, maçta, seyredecek ne çok şey vardır! Merakınız hiç ölmesin!

S

SEYREDENLERİ SEYRETMEK

Hikmet İldiz'in 1950'li, 60'lı yıllarda çektiği tribün fotoğraflarında, insanları günlük kıyafetleriyle görürüz. Çok zaman seçkinci bir romantizmle anlatıldığı gibi en güzel kıyafetleriyle değiller ille de. Gerçi şık şıkırdım giyinmiş, takım elbise kravat takınmış olanlar da var. Fakat pejmürdeler, çapaçullar da var. Önemli olan: 'sivillerini' giymiş olmaları. Günümüz tribünlerinde tamamen 'sivil' giyimli olanlar azdır. Herkesin üzerinde tuttuğu takımın hiç yoksa atkısı, beresi bulunur, birçokları takımının formasını giymiştir, taraftar 'ürünü' olarak dizayn edilmiş palyaço kukuletası türünden fanteziler de cabası. Tribünler aşağı yukarı 1970'lerin sonlarına kadar dünyanın her yerinde böyleydi: gündelik kıyafetli bir kalabalık, birkaç bayrak ve pankartla belli ederdi rengini. Bazen, o zamanlar 'amigo' denen taraftar liderinin refakatinde bir büyük sancak bulunurdu, o kadar.

Aşağı yukarı 1980'lerde, taraftarlar giyinip süslenmeye, tribünü donatmaya başladılar. Futbolun bir seyirlik olarak kültür endüstrisi tarafından işlenmeye başlanmasıyla ilgiliydi bu. Piyasa dinamiğinin derinleşen nüfuzu, dev bir müşteri potansiyeli teşkil eden taraftarlara 'sunduğu' ürün yelpazesini genişletti. Taraftarlar için envai çeşit tekstil ve aksesuar üretilmeye başladı. Taraftarlar sadece özel tribünlüklerini giyinip kuşanarak değil, koreografiler geliştirerek, sopalı pankartlarına çarpıcı sloganlar aklederek, meşaleler yakarak, besteler yapıp tezahürat repertuarlarını sürekli genişleterek de daha fazla sahne almaya başladılar. Zamanın ruhuyla da alakalıydı bu: görünür olmak, temel varoluş kipi hâline geliyordu.

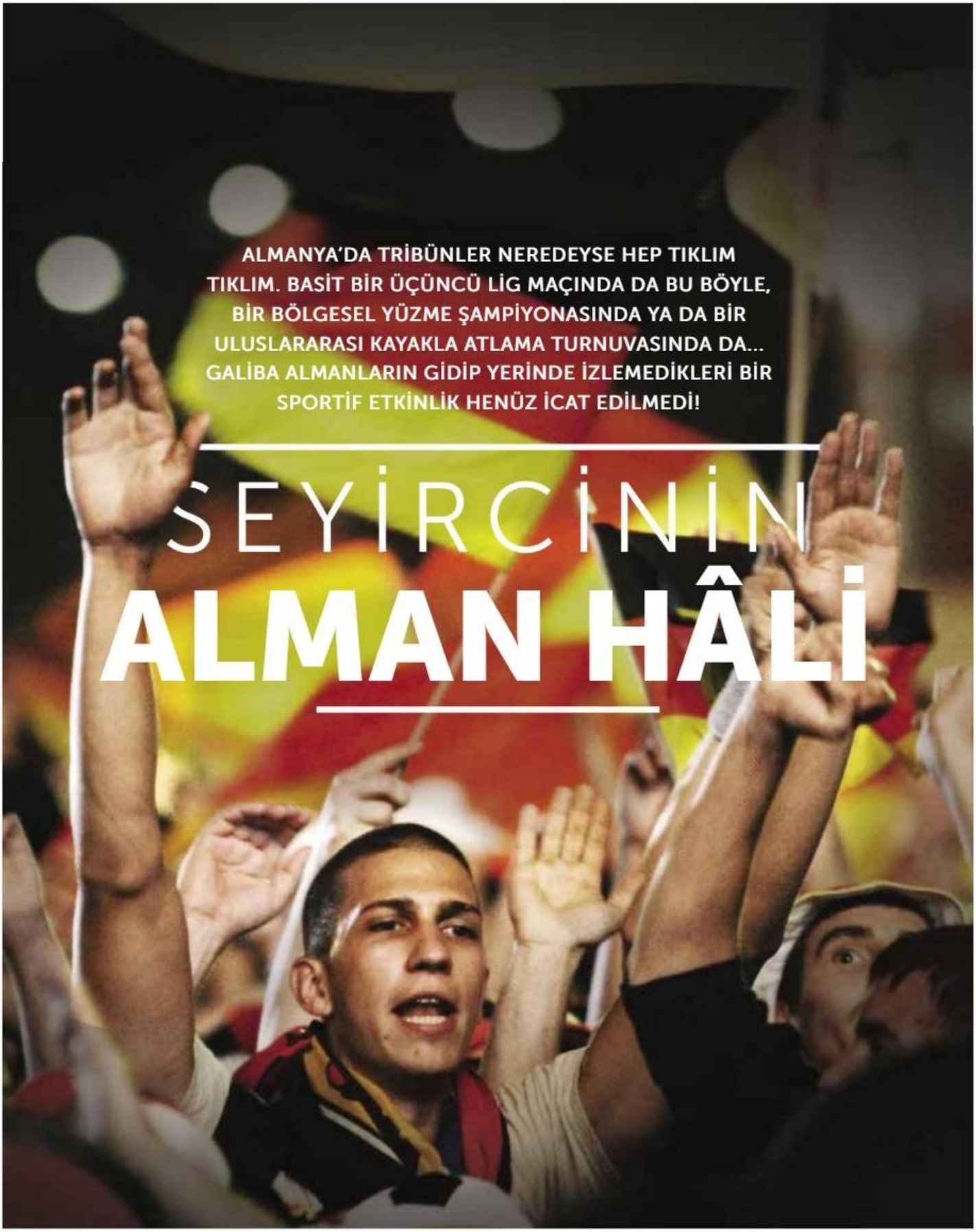
Demokratik bir dinamikten de söz etmek gerekir. Bazı taraftar grupları, ebedî ergenlere, ağzı açık hayran-budalalara veya müşteriye indirgenmemek için örgütlenmeye yöneldiler. Neticede, seyirciler de seyirliğe dönüştü. İşte, fotoğrafçı Hikmet İldiz'in kareleri, seyircilerin henüz seyirlik olmadığı bir çağın tribün ahalisini belgeliyor. 1945'ten itibaren foto muhabirliği yapan, 1951'de bir fotoğraf ajansı kuran İldiz'in bir spesiyalitesi bu: Tribün peyzajları. Çoğunlukla Dolmabahçe Stadı'nda çektiği tribün fotoğraflarını tab edip ertesi gün dükkânının vitrinine koyarmış, kendilerini teşhis edenler satın alırlarmış bu fotoğrafları! Seyircinin henüz seyirlik olmadığı çağda, görünür ve meşhur olmanın mütevazı bir imkânı...

Kravatlı beyefendilerin, şık hanımefendilerin yanı sıra pejmürdelerin, çapaçulların varlığından bahsettik. Yoksul giyimlilerden... Evet, futbolun endüstrileşmesi sürecinde gitgide orta sınıflaşan tribün ortamı, evvelce, yoksulların mahalliydi. 'Eski' zamanlarda tribünlerin, yoksullarla orta sınıfları yan yana barındıran bir demokratlığı da vardı. Fotoğraflarda seçebiliyoruz bunu.

Özellikle Duhuliye'de görüyoruz yoksulları. Duhuliye, İstanbul İnönü/Dolmabahçe Stadı'nın kendine mahsus bir tribün sektörüydü. 'Girişlik' anlamına geliyor. Birkaç kuruş ödeyerek girilebilen, radikal derecede konforsuz bir seyir yeridir orası: saha seviyesinin altındadır, sipere yatmış gibi, hemzemin açıdan izlersiniz maçı. Öğrenciliğimde birkaç maç izlemiştim oradan; nitekim yoksulların yanı sıra öğrenci milletinin –mecburen– iltifat ettiği bir mahaldi. Oyunun akışı bir muammadır oradan bakınca, buna karşılık ikili mücadelelerin, koşturmacanın hararetini hissedersiniz.

Saha seviyesinin altında, bir kafesin arkasındaki itiş tepiş ama yine de şen şatır duhuliye seyircisini seyretmek de bize bu oyunun etrafında kurulmuş sihir hakkında bir şey söylemiyor mu?

Fotoğraf Ege Berensel'in hazırladığı Dinamo Meşken Sergisi'nden alınmıştır.

ALMANYA'DA TRİBÜNLER NEREDEYSE HEP TIKLIM TIKLIM. BASİT BİR ÜÇÜNCÜ LİG MAÇINDA DA BU BÖYLE, BİR BÖLGESEL YÜZME ŞAMPİYONASINDA YA DA BİR ULUSLARARASI KAYAKLA ATLAMA TURNUVASINDA DA... GALİBA ALMANLARIN GİDİP YERİNDE İZLEMEDİKLERİ BİR SPORTİF ETKİNLİK HENÜZ İCAT EDİLMEDİ!

SEYİRCİNİN ALMAN HÂLİ

Fotoğraf Getty Images Turkey

2006 Dünya Kupası'nda Almanya'nın lideri Ballack'tı.

FİKRET DOĞAN

Almanlardaki bu temaşa hevesi nereden geliyor? Spora teveccüh neden bu kadar yüksek? Niçin her spor dalında tribünler hınca hınç dolu? Her şeyden önce maddi koşullar çok elverişli. Biletler el yakmıyor. Her keseye hitap eden bir fiyat yelpazesi hâkim. Tuzu kurular da düşünülmüş, işsiz güçsüzler de. Bayern Münih'te en ucuz bilet 15 euro iken, Werder Bremen'de 12 euro. Geçen sezon Bundesliga'da 18 stadyumu dolduran toplam seyirci sayısı 13 milyon. Üstelik bunların dörtte biri kadın. Sistem de seyirciyi soyup soğana çevirmek üzerine kurulmuş değil. Misal; Borussia Dortmund yıllardır forma fiyatını arttırmadı. Taraftarın kulüp üzerinde bir ağırlığı var. Yöneticiler kafalarına estiği gibi davranamıyor, birçok konuda taraftarın görüşüne başvurmak esas, özellikle bilet fiyatlarında ve statla ilgili düzenlemelerde. "Biz ayakta, hoplayıp zıplayarak maç seyretmek istiyoruz" diyen fanatiklerin sesine de kulak veriyorlar. Hülasa, seyirci burada adam yerine konuyor. E ne diyordu Ece Ayhan? *Aşk örgütlenmektir abiler.*

Seyirci yelpazesi çok geniş; bilet parasını denkleştirmek için resimli romanlarını satan ilkokul çocuğundan, huzurevinde kalan nineye; akşam feneri nerede söndürdüğünü bilmeyen alkoliğinden, fosur fosur puro tüttüren züppe işadamına; düğün davetlilerini öylece bırakıp kaçan damatla gelinden, punk'ına kadar her renkten, her cinsten insan... Felekten bir gün çalmak için keyfe keder maça giden de var, yüksek aidiyet duygusuyla gece gündüz takımının peşinden koşturan da.

Öte yandan ırkçılık, yabancı düşmanlığı, homofobi başlı başına bir sorun. Özellikle doğuda. Mesut Özil'in milli marş söylememesi hâlâ bir eleştiri kaynağı. Alt liglerde siyahi oyunculara hakaretin bini bir para. Yabancıların aleyhine tezahüratlar gırla gidiyor. Nazi grupları, uzun zamandan beri olageldiği üzere, tribünlerden milis topluyorlar.

Alman Spor Birliği'nin 27 milyon üyesi var, bunun 10 milyon kadarını kadınlar ve kızlar oluşturuyor. Yediden yetmişe herkese spor yapma imkânı sunulmuş; 50 yaş üzeri futbol ligleri bile var, gerisini siz hesap edin. Sporla uğraşanların yüzde 34'ü bisiklet müptelası; dağ bayır demeden pedal basıyorlar. Yüzde 31 ile onları yüzücüler takip ediyor. Yürüme sporuyla uğraşanların oranı da yüzde 27 ile hayli yüksek. Futbol dokuzuncu sırada, top tepikleyenlerin oranı yüzde 11.

Sözün özü; sporcu insanların meşgalesi elbette gene spor olur. Lakin insanları spor temaşasına iten tek faktör bu değil. Sürekli duygularını ve dürtülerini bastırmak, kendini kontrol altında tutmak zorunda olan modern insan için statlar, spor salonları, arenalar artık son özgürlük kaleleri. Oralarda istediğin gibi kudurabilir, tepinebilirsin. Almanya gündelik yaşamda dakikliği, düzenliliği, kışla nizamıyla ünlü bir ülke. Bu dile de sirayet etmiş; misal, "Su içebilir miyim?" diye soramıyor bir çocuk, "Su içmeme müsaade var mı?" diye soruyor. Her şeyin böyle yetkililerin iznine bağlı olduğu, herkesin kendini kastığı bir toplumda statlar, elbette birer teneffüs avlusudur. Hiyerarşiye verdikleri önem, spora bakışlarına da yansıyor. İşler sarpa sarmaya görsün, hemen "Lider kim?" diyerek takımı çekip çevirecek bir oyuncunun peşine düşüyorlar. 2014'te dünya şampiyonu olan milli takımlarını uzun zaman şu gerekçeyle eleştirdiler: 'Bu takımın niye Ballack gibi bir lideri yok?' Siyasette demokrasi ipine tutunan Alman halkı, sporda sorumululuğun bütün takıma yayılmasına, hiyerarşinin gevşetilmesine yeni yeni alışıyor. Löw'ün takımı sayesinde.

Almanların spora yükledikleri anlamların en önemlilerinden biri de 'Leistung' (Başarım) zihniyeti. Bu kelime 'bir işten elde edilen netice, verim, randıman' anlamına geliyor. Fizikte de kuvvet, güç demek. Fakat kelimenin kullanım alanı daha da geniş; aynı zamanda bir şeyin uhdesinden gelmeyi, zorlu bir işle başa çıkmayı da içeriyor. Sadece çalışıp didinmek yeterli değil, beceri ve başarı da şart. Başarım ilkesine göre bireyin toplumdaki konumunu belirleyen faktör onun performansı. Ne kadar çalışırsan, o kadar başarılı olursun. Fırsat eşitliğini gözeten bu sözümona liberal zihniyetin, toplumdaki haksızlıkları gizlemeye yönelik bir hamle olduğu açıktır. Maden ocağında günde 10 saat kazma sallayan bir işçiye, 'arkadaş senin performansın düşük' demek abestir. Marx; insanın kendini ve dünyayı çalışma sayesinde tanıdığını söyleyerek emeğe varoluşcu bir önem atfediyordu. Zaten başarımın emekten soyutlanıp ekonominin emrine tabi tutulmasıdır asıl sorun. İnsan hem kendine hem de yaptığı işe yabancılaşır. Marcuse insanların artık kendilerini arabalarında, ruhlarını da buzdolaplarında görmeye başladığını söylerken 'başarım'ın kötümcül sonuçlarına dikkat çekiyordu.

Almanya'da spora atfedilen anlamların bir de tarihsel boyutu var. 1936 Olimpiyat Oyunları'nın üstün ırkın gücünü yedi düvele göstermek amacıyla Naziler tarafından nasıl istismar edildiğini herkes bilir. Ama işin evveliyatı var. Daha 1812'de Turnvater (Jimnastiğin Babası) Jahn, gençleri jimnastik etrafında örgütlemeye başlamıştı. Amaç, beden terbiyesinden ziyade, bu silahı düşmana, yani Almanya'yı işgal eden Fransızlara karşı kullanmaktı. Muratlarına 1871'de erdiler. Ulus inşasında da spor, ilk andan beri iş başındaydı. 1954'te Sepp Herberger'in öğrencileri Dünya Kupası'nı kaldırdığında mutluluk gözyaşları içinde sadece 2. Dünya Savaşı'nın acılarından silkinmekle kalmadılar. Aynı zamanda, 'Dünya gene bizi adam yerine koyuyor' diye özgüven de kazandılar. Ve böylece, spordaki başarıların bir saygınlık vesilesi olduğu belleklerine bir kez daha nakşedilmiş oldu.

Fotoğraf AP Images

HİPODROM KİMİLERİ İÇİN TALİH YUVASI, KİMİLERİ İÇİN DE HAYALLERİN YIKILDIĞI YER AMA ASIL ÖNEMLİSİ ORADA OLABİLMEK

SON 400'ÜN BÜYÜSÜ

ADNAN **BOSTANCIOĞLU**

Mevzu tribün olduğunda at yarışları camiası diğer spor dallarıyla, hele ki futbolla mukayese edilemez. Bir futbol müsabakasının öncesindeki temrinler de hesaba katıldığında, pekâlâ saatlerce süren bir ayinden söz edebiliriz. Oysa hipodromda, yaklaşık 30 saniye süren patlamalar vardır sadece. Atların 400 metrelik son düzlüğe çıkmalarıyla birlikte kopan bir fırtına...

Öncesi sabırsız ve gergin bir bekleyiştir. Yarışın son 400'e kadar olan bölümü tribünlere hayli uzak bir mesafede cereyan ettiğinden, olup biteni görmeniz de pek mümkün değildir. Ne zaman 600 dönüşünün ardından tribünlerin önüne gelirler, seyirci için yarış o zaman başlar. Ortalık nal sesleriyle gümbürdeyince -müthiş bir sestir bu- futbol tribünlerindeki Meksika dalgasını andıran bir ayaklanma ve tezahürat bir uçtan başlar, giderek artan bir heyecanla finiş çizgisine kadar sürer. Hele bir de yarışın son metreleri bir kaç atın 'kafa-burun' mücadelesine sahne oluyorsa, tribünlerin tansiyonu eşine az rastlanır bir çılgınlığa dönüşür.

Sonra? Sonrası tam bir hengâme! Kazananın sevinci, kaybedenin hüznü, yarışın sonucuna bağlı olarak kimi zaman bir şaşkınlık hâli, çoğu kez isyan... Hepsi yüksek sesle dile gelir bu duyguların... Yanınızda ille de bir tanıdığınız olması gerekmez. Öylece orta yere söylersiniz aklınızdan, gönlünüzden geçeni. Kaybedenin isyanı galiz ifadelerle dile gelse de buna aldırış eden olmaz genellikle...

HERKES TEK BAŞINA

Futbol tribünlerinde taraftarlık hâli, binlerce kişinin ortak bir duygunun etrafında birleşmesi olarak tezahür eder. At yarışlarında durum farklıdır. Bir yarışta ne kadar at koşuyorsa -teorik olarak- o kadar 'taraftar grubu' vardır tribünde ve birbirleriyle uyumlu, planlanmış ya da önceden tecrübe edilmiş bir teşvik eylemi göremezsiniz. Herkes "Yürü be!" benzeri bir şeyler haykırır ama sadece kendi kuponunda yer verdiği ata... Hasılı, hem ortak bir bağrışma hâli görülür, hem de herkes tek başınadır.

Her yarışta tekrar eder aynı şeyler... İki yarış arasındaki yarım saatlik sürede -hayattaki en sıkıcı yarım saatir bu- insanların çoğu bir sonraki yarışta kapışacak atların boy gösterdiği padok etrafına doluşur. Safkanların halinden tavrından kendince sonuçlar çıkarıp hızla yeni kuponlarını hazırlamak için gişelere koşarlar.

Atlar piste çıkıp 'starting box'ın arkasına geldiklerinde tribünler yeniden dolar. Ve bir kez daha o müthiş son 400'ün bekleyişi başlar.

HİPODROM ÖZGÜRDÜR

Hipodromda, statlara göre çok daha özgürsünüzdür. Tribünün bir koltuğuna mıhlanıp kalmazsınız. Yarışların koşulduğu anlar dışında gezip dolaşırsınız. Hipodrom size bu imkânı fazlasıyla verir. Yeme içme işleri de iyidir. Misal, Veliefendi... Güzel isimli

'Padok gözü' diye bir şey vardır. Yarış öncesi atların görünümünden form durumunu anlama meselesi. O göz bende hiç olmadı. Yılların tecrübesiyle kazanılan bir meziyet. Ben oraya kendi kahramanlarımı, jokeyleri yakından görmek için giderdim. Sonradan bir Gazi günü jokey odasına çekim yapmak için girmişliğim de oldu. Galiba Miramis'in kazandığı seneydi. Doğrusu, hayatımın en heyecan verici günlerinden biriydi. Halis Karataş, Selim Kaya, Fuat Çakar, Arslan Birdal, Saadettin Boyraz ve diğerleri... Hepsi oradaydı, yarı başımda... Hatta o gece Dettori bile at biniyordu ve o da jokey odasındaydı.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Fotoğraf Getty Images Turkey

mekânlar vardır: Şans Büfe, Ganyan Restoran, Gölgeyele Bistro... Bahisçilerin damak zevkine uygun envai çeşit yiyecek içecek bulabilirsiniz hipodromda. Acılı-acısız turşu suyu, meşhur Adana şalgamı, Çengelköy bademi, İnegöl köfte, nohutlu pilav, döner, meşrubat, bira... Sağda solda "Biranızla dışarı çıkmayın" uyarıları görebilirsiniz, pek aldırış etmeyin, şeffaf plastik bardaklarda verilen 50'lik biranızı tribünde bile yudumlayabilirsiniz. Zaten herkes öyle yapıyor. Dahası, ehlikeyifseniz, cüzi bir meblağ karşılığı kendinize bir loca da ayarlayabilirsiniz. Eşinizle dostunuzla bir yandan yiyip içip, bir yandan da yarışları takip edebileceğiniz, tribünün en güzel yerinde bir muhabbet mekânı...

Hipodromlar zengin bir insanlık galerisidir. Şimdilerde genç popülasyonda ciddi bir artış var gözleyebildiğim kadarıyla... Çoğu, tecrübe müessesesine saygılı çocuklar. Yaşlı ağabeylerine şöyle seslendiklerine sık tanık olursunuz: "Erdoğan Abi, var mı bir şey?"

Bu kısa sorunun kendi içinde ne kadar çok şey barındırdığını herkes bilir. Kulağına gelen bir tüyo var mı? Şöyle sağlam bir tek verebilir misin? Bugün bomba hangi ayakta patlar? Erdoğan Abi'nin keyfi yerindeyse yapar bir güzellik. Yoksa, soruya soruyla karşılık verir: "Sizde bir şey var mı?" Diyalog başlamadan biter.

'Erdoğan Abi'lerin sayısı az değildir hipodromda... Onları hemen tanırsınız. Gösterişsiz insanlardır. Son ayakta yatmış ve buruşturulmuş altılı kuponları gibi hüzünlü kırışıklıklarla doludur yüzleri. Kimbilir kaç Gazi'nin, kaç Tay Deneme'nin, kaç Kısrak Koşusu'nun hatırası gizlidir o çizgilerde. Bu abilerin hâlâ umudunu ve hevesini kaybetmemiş olanlarıyla geçmiş zamanların yarışlarına dair yapacağınız bir rakı masası muhabbetinin tadına doyum olmaz. Bulunmuş altılılar, direkten dönmüş kuponlar, ismi yıllar sonra bile saygıyla telaffuz edilen şampiyon safkanlar, korkunç jokey hatalarına kurban gitmiş yarışlar, tribünden renkli tipler...

Bakın, hemen aklıma bir tanesi geldi bile. Vaktiyle dostum Şakir Sinan Güngör anlatmıştı... Hadise hipodromda yaşanıyor. Gaddar'ın bir koşusu. Üstünde Dede Mutlu var. Start ile birlikte Gaddar numarayı alıyor, epey de bir fark yapıyor. Artık bütün mesele, son düzlükte arkadan gelen sprinter atlara yakalanıp yakalanmayacağı... Şakir'in hemen arkasında dikilen, iyi giyimli, efendiden bir bey namütenahi aynı cümleyi tekrarlıyor: "Yürü bakiim be Dede! Yürü bakiim be Dede! Yürü bakiim be Dede!"

Beyefendi belli ki Gaddar'ı tek geçmiş, Dede Mutlu geriden gelenlere yakalanmasın diye yalvaran bir ses tonuyla kendince teşvik ediyor. Lakin işler umut edildiği gibi seyretmiyor; Dede Mutlu sonlarda yakalanıp geçiliyor... O düzgün görünümlü bey, durmaksızın "Yürü bakiim be Dede! Yürü bakiim be Dede!" derken, birden rotayı galiz bir yöne çeviriyor: "A... s... be Dede! A... s... be Dede! A... s... be Dede!"

Burada Dede Mutlu'dan özür dilerim. Kendisi yarışçılık tarihimizin hiç kuşkusuz en büyük ustalarındandır. 1992 yılında 50 yaşındayken altılı ganyana dâhil altı koşunun tamamını kazanmışlığı vardır. Tesadüf bu ya, o gün bindiği atlardan biri de Gaddar. Evet, tribünde yaşanmış bir hadiseyi anlattık. Zaten, bütün jokeyler muhtemelen bu türden öfke patlamalarının hedefi olmuştur ve kendileri de bunun farkındadır. "Jokeyliğin kaderinde var" diyelim... Böyledir bahisçiler... Nasıl diyelim, biraz vefasızdırlar. Bir koşuda baş tacı ettiği jokeyi yarım saat sonraki koşuda terreddüt etmeden harcar. Süleyman Akdı'ya bütün koşu boyunca "Yürü be İmparator!" diyen insanların yarış sonunda, o İmparator'u küfür kabilinden bir ön ekle "Sülo" mertebesine indiriverdiğine çok tanık olmuşumdur. Kabul etmek gerekir ki bahisçiliğin tabiatı gereği bencilce bir tarafı var. Kupon yapan insanın kazanmak dışında başka bir seçeneği yoktur. Kendi yazdığı atı geçmesin diye geriden gelen atı televizyon ekranında eliyle durdurmaya çalışanları, rulo yaptığı bültenle ekrana vurarak yarışın sonucunu etkilemeye çalışanları gördüm. Bu arada belirtmeden geçmeyelim; eskiden TJK'nin resmi bahislerinden başka, biracılarda, ocakbaşlarında, kahvelerde gayriresmi bahis oynatan 'yazıcılar' vardı. Yarışların televizyondan seyredildiği o mekânlar da en az hipodrom kadar, belki de daha enteresan ve renkliydi. Tabii oralar ancak bir başka yazının mevzusu olabilir.

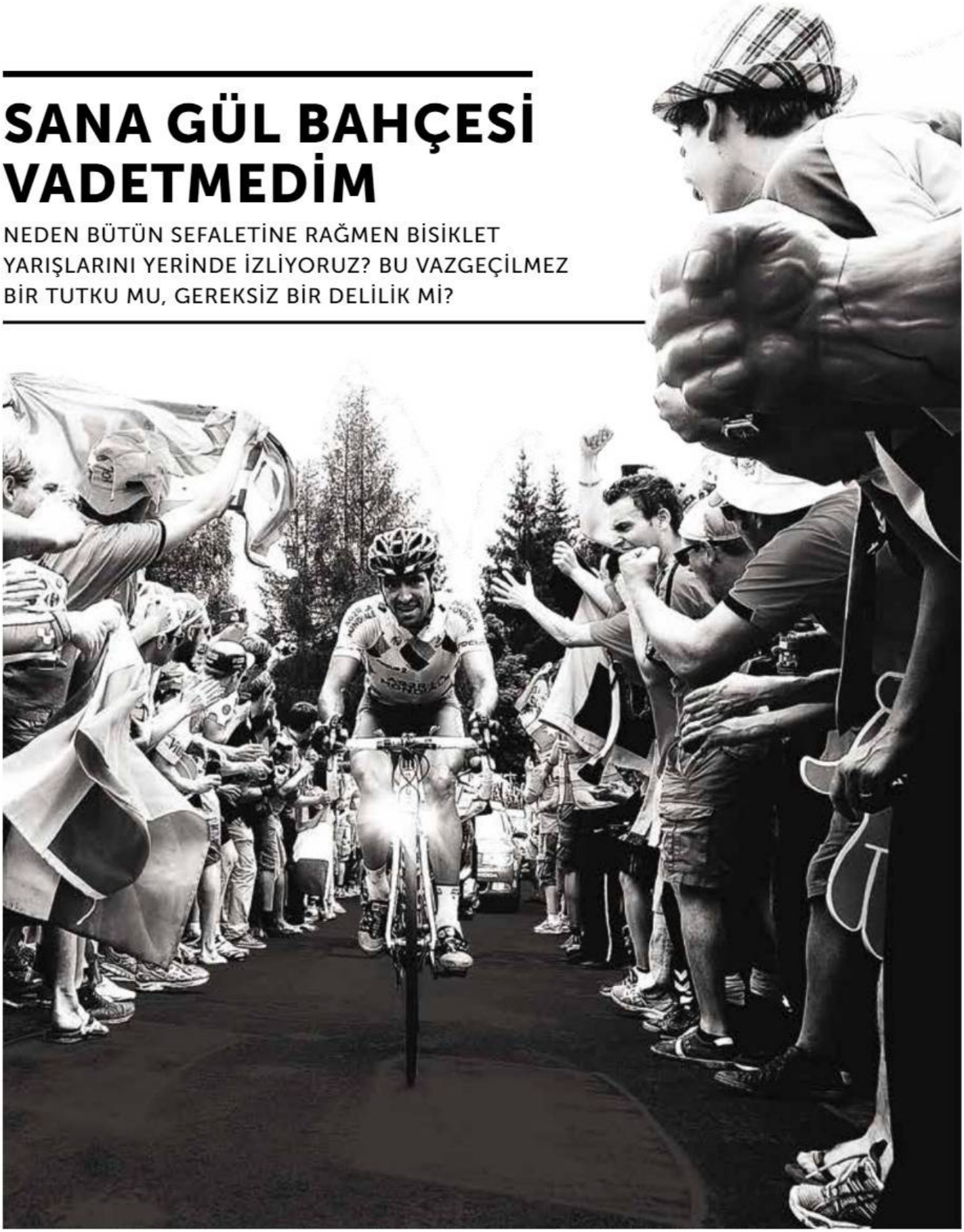

Ben bu işlere ilgi duymaya başladığımda haftada sadece üç yarış günü vardı. Şimdilerde her gün iki şehirde yarış var. Yetmedi, yabancı yarışlar üzerinden de bahis oynatılıyor. Hâl böyle olunca, işin mesaisi gereğinden fazla uzadı. Bahisçilik, disiplinli ve sabırlı bir çalışmayı ve yarış takibini gerektirir. Lakin bu kadar çok yarış koşulunca insan ipin ucunu kaçırıyor, heves de azalıyor. Tabii bunun da iyi yanları yok değil. Hırstan arınmış bir bahisçilik giderek hoş bir hobiye dönüşüyor. O güzelim safkanlar, son 400'e çıktıklarında, yer gök nal sesiyle dolunca artık kuponunuzda ne yazdığına bakmıyorsunuz. Köpük köpük tere batmış atların üzerinde bütün güçleriyle fotoya önde ulaşmaya çalışan jokeylerin, Bukowski'nin deyimiyle 'parlak ipek giysilerinin içindeki küçük şeytanlar'ın mücadelesi, o mücadelenin hakikiliği ve estetiği ilginizi daha fazla çekiyor. İyi şanslar...

S

SANA GÜL BAHÇESİ VADETMEDİM

NEDEN BÜTÜN SEFALETİNE RAĞMEN BİSİKLET YARIŞLARINI YERİNDE İZLİYORUZ? BU VAZGEÇİLMEZ BİR TUTKU MU, GEREKSİZ BİR DELİLİK Mİ?

Fotoğraf Getty Images Turkey

İNAN ÖZDEMİR

Gişe rekorları kırmayacak bir filmin açılış sahnesi olabilir bu. Geçmişinde büyük kitaplar olan bir yazara ölüm döşeğinde o meşhur soru yöneltilir. Hayattan bir pişmanlığı var mıdır? Evet der, "Fransa Bisiklet Turu'na katılmamak." Nasıl yani? Etrafındakiler izlemekten söz ettiğini düşünür. Efsane tersler, yarışmaktan bahsediyordur.

O yazar Francis Carco. Tanıdık gelmeyebilir, zira beyefendi 20. yüzyılın başında edebiyat dünyasına giren ve kitapları Türkçeye çevrilmeyen bir isim. Dostlarının testine verdiği bu yanıttan sonra şunları ekler: "1903'te Fransa Bisiklet Turu'na katılmak için başvurmuştum ama Henri Desgrange reddetmişti. "

Le Tour, geçen yüzyılın başında sadece bisiklete binmeyi bildiğiniz için katılabildiğiniz bir yarıştı. Para ödülleri cılızdı, yollar bozuktu, etaplar gece karanlığına kalıyordu. Organizasyon yönetimi trene binen, bisiklet dükkanlarından yardım alan, içki içen bisikletçileri kontrol etmekte zorlanıyordu.

Bugünlerde büyük yarışlara katılmak, yüz yıl öncesine göre daha zorlu. Her şey değişti, takımlar ve sporcular profesyonelleşti, spora giren para inanılmaz bir noktaya ulaştı. Lakin aradan geçen yüzyılda bir şey aynı kaldı: Seyirci. Belçika'nın tepelerinde, Fransa'nın arnavut kaldırımlarında Türkiye'nin sahillerinde bisikletçileri izleyen insan grupları hâlâ 1903'tekiler gibi. Oraya gidiyorlar, eski günlerdeki gibi, bilet almadan, para vermeden, dünyanın en iyilerini izlemek için.

BİR DENEYİMDEN DAHA FAZLASI

Bu bizi çağımızın popüler kelimelerinden birine götürüyor. Tatillerimizin tamamını üzerine kurduğumuz bir kelime bu: Deneyim. Bazen Ortaçağ'da yaşamanın nasıl bir şey olduğunu anlamak istiyoruz, bazen İngiltere'de bir müzeye girip Beatles'ın çıkış yaptığı ilk yıllara gidiyoruz. Haydi, *Strawberry Fields Forever*'ın yazıldığı ormana gidelim.

Bir deneyim olarak bisiklet bu noktada rakiplerinden ayrılıyor. Evet, herkes sevdiği sporun ötekilerden farklı olduğunu düşünür. Bisiklet ise gerçekten öyledir. Hayatında bir kere yarışa gitmiş herhangi biri bu duyguyu anlar. Bu yazı, o duygunun peşinde koşmaya çalışacak ve muhtemelen baştan kaybedecek. Zira yaşanması gereken bir şeyi anlatarak resmetmek, her şeyin deneyimden ibaret olduğu bir çağda çok zor.

Her şeye rağmen klasik bir soruyla başlamak en iyisi. Neden bu yarışlara gidiyoruz? Neden televizyonun bu kadar geniş imkânlara sahip olduğu, telefon ve bilgisayarlarla her şeye ulaşabildiğimiz zamanlarda bisikletçilerin peşinde kan ter içinde kalıyoruz?

TELEVİZYON YALAN SÖYLÜYOR

Bir zamanlar, spor yazarı Roger Angell bu soruya yanıt aramıştı. Tribünde izlemek ile televizyonda izlemek arasında ne fark var? Amerikalı, beyaz ekranın milyonları kendisine bağladığını itiraf ederken oyunu tribünde olmaktan yana kullanmıştı. Zira ona göre televizyonun oyunun kendine has olan o ritmi anlatabilmesi mümkün değildir. Angell, bunları kaleme aldığı *The Interior Stadium* metninin devamında izlediği yıldızları anlatmaya başlar. Bir asıra merdiven dayayan hayatının her noktasında bu isimler vardır. 1930'lardan alır, sonra 1960'lardaki bir finale döner. Ona göre hiçbir spor, beyzbol kadar yoğun değildir ve televizyon asla bu deneyimi sunamaz. Ve sonunda yerinde çıplak gözlerle seyrettiğiniz yıldızları unutmadığınızı hissedersiniz.

ORAYA GİDİYORLAR, ESKİ GÜNLERDEKİ GİBİ, BİLET ALMADAN, DÜNYANIN EN İYİLERİNİ İZLEMEK İÇİN.

Bisiklet seyircisi de bu hâletiruhiyeyi iyi bilir. İki tekerin tarihine meraklı biri, eski çağları yaşamış gibi anlatabilir. Zira bu sporun doğuşunda efsaneler vardır. Televizyonun olmadığı zamanlarda her şey gazetelerle başlamış, söylentilerle efsaneler bir arada büyümüştür. Fransa Bisiklet Turu'nu kuran *L'Auto* gazetesi zamanla edebiyatçılara kapılarını açmış, yarışlar kurgu ile hakikatin bir karışımı hâline gelmiştir. Bu yüzden şu an 1971 yılına dönmemizi isteyin, akıllara hemen Luis Ocana gelir. O sene Eddy Merckx'in önünde şampiyonluğa giden İspanyol büyük bir şanssızlık yaşar. Col du Menté inişinde düşer ve sarı mayo ile Paris'e gidecekken bir helikopter ile hastaneye yetiştirilir.

Bu anı televizyonları başında canlı izleyen insan sayısı azdır. Çoğunluk, daha sonra eski yarışların gösterildiği programlardan görmüştür. Şimdilerde internet sayesinde o ana dikiz yapabiliyoruz. Ama her şeyden önce, bisikletin bütün efsaneleri gibi Ocana da bir kâğıt parçasından ibaretti.

Bir romancı, Christian Laborde, Ocana'nın düştüğü 12 Temmuz 1971'de gözyaşlarına boğulduğunu anlatır. Siz de bir an, onu okurken, orada olduğunuzu düşünürsünüz. Laborde yazısını şöyle bitirir: "Odama dönmüştüm. Annem kapımı çaldı, 'Pencereni kapat, fırtına var, gök gürültüsü seni sarsmasın' diye bağırdı. Ona 'Zaten sarstı anne, Luis düştü' dedim. Ellerini uzatıp, 'Seneye kazanacak ve şerefine, sana tatlı yapacağım' diye cevap verdi."

Bisiklet izleme deneyiminin bir parçası da bu kâğıtlar ve yazarlardır. Gittiğiniz her yerde kendinizi tarihin bir parçası hissedersiniz.

Organizasyonlar da bunu her fırsatta kullanır. Her yarış efsaneler geçidine sahne olur. Bir etabın finişinde Hinault'yu görebilirsiniz. Karlı bir günde kazandığı 1981 Liege-Bastogne-Liege yarışı oradadır işte, beş Fransa Bisiklet Turu zaferi ile birlikte. Kafanızı çevirir, köşede duran Greg LeMond'a rastlarsınız. Televizyon için etapları yorumlamaktadır. Geçmişte aynı takımda yarıştığı ve büyük bir rekabete giriştiği Hinault ile aralarında şu an 100 metre vardır. 1986 Fransa Bisiklet Turu da oradadır işte, LeMond'un emrinde çalışacağını söyleyen Hinault bir anda içgüdülerine dayanamaz, atağa kalkar. Sonrasında LeMond onu yakalar ve birlikte finişe gelirler. Bugün, biraz yağ bağlayan vücutlarıyla birlikte, tarih de orada yan yana durmaktadır.

ORADA OLMAK

Bisiklet izlerken akıllara gelen tek şey geçmiş değildir, 'şimdi' de önemlidir. Yani bugün. Zira bir deneyim olarak orada olmak unutamayacağınız bir hadisedir. Aylar öncesinden biletinizi alır, tatil planınızı hazırlar, yarışın olduğu kentin yolunu tutarsanız. Büyük gün öncesi rotanızı tasarlar, arabadan trene bütün gidiş yollarını araştırırsınız. Akabinde o gün gelip çattığında en zorlu kısım başlar. Yarışta nerede duracaksınız? Kaç saat bekleyeceksiniz?

Asıl gidiş sebebiniz Bradley Wiggins'i yakından görmek, Tom Boonen'e bakmak, Thomas Voeckler'e "Allez" diye bağırmaktır ama bir yerde bu aklınızdan çıkar. Önünüzdeki Lüksemburglunun şapkasına bakar, yanınızdaki Hollandalılar ile sohbet etmeye başlarsınız. Size Alpe d'Huez deneyimlerini anlatırlar. Birkaç saat sonra sandalyelerini çıkaran ve bisikletçilerin gelişini oturarak beklerken radyodan yarışı dinleyen yaşlı çifte gözleriniz takılır. Bir anda, dünyanın ortasında, merkezden o kadar uzak olmadığınızı düşünmeye başlarsınız. Coğrafi olarak hafif kuzeyde kalmanız problem değildir. Burası, şu an, gezegenin ve medeniyetin tam ortasıdır.

Sonra bu duygu kaybolur. Yorgunluk belirtileri başlar. Vücudunuzun yandığı dakikalarda

ETABI KAZANANI KİMSE HATIRLAMAZ. TEK BİLDİKLERİ, TURUN 'BURADAN' GEÇMİŞ OLMASIDIR.

önünüzdeki Lüksemburglunun şapkası eskisi kadar ilginç gelmez. Şu yanınızdaki Hollandalılar amma da gevezedir.

Bu, müzik festivaline gitmek gibidir. Hevesle öncesinden bilet aldığınız festivalde en büyük heyecanınız, favori müzisyenlerinizi görecek olmaktır. Lakin ikinci günün ortasında çadırda yatmaktan her tarafınızın ağrıdığını, ilk gün gözünüze ziyafet gibi görünen yemek standlarının eski çekiciliğinden uzaklaştığını fark edersiniz. Ayakta beklemekten ve konser izlemekten yorulmuşsunuzdur. Duşların pisliği, etraftaki çamur, dinmeyen yağmur, kesilmeyen müzik bir noktada sizi bezdirir.

Sonunda sahne sırası Fabian Cancellara'ya ve Arctic Monkeys'e gelir. Bir anda, bütün o yorgunluğun bir anlamı olduğunu düşünürsünüz. Cancellara, 2011 Ronde'de gördüğünüz atağın benzerini tam önünüzde yapar, Arctic Monkeys ilk albümünden beklemediğiniz bir şarkıyı 20 metre uzağınızda çalar. O anda, bütün sefaletine rağmen, orada olmanın evde kulaklıkla müzik dinlemekten ya da televizyonda pelotonu izlemekten ne kadar farklı olduğunu kavramaya başlarsınız. Her şey bir saniyede değişir; sesle, gürültüyle, atakla birlikte.

TUR BURADAN GEÇECEK

Orada olan adamlardan biri, Amerikalı yazar Samuel Abt, 1995 Fransa Bisiklet Turu'nda yaşadığı bir deneyimi *Off The Races* kitabında anlatır. O sene Fransa Bisiklet Turu'nun geçtiği yerlerden biri Saugues kasabasıdır. Abt, kaldığı otelin patronu ile resepsiyonda karşılaşır. Patron, çalışma ritmini şöyle aktarır: "Sabah 7'de iş başlar, çoğu zaman gece 1'e kadar çalışırız. Tatil yapamayız, ara verecek, dinlenecek zamanımız yoktur. En kötüsü de nedir, biliyor musunuz? Fransa Bisiklet Turu'nu televizyondan bile izleyememek. Tur bu otelin önünden geçiyor ve televizyondan bile seyredemiyorum."

O küçük ve güzel kasabada yapacak başka ne vardır? Abt, bölgede düzenlenecek konserlerin tarihlerini verir, kasabanın tanıtıldığı iki konferansı haber eder, akordeon festivalini tanıtır. Ama esas sahne ise bisikletçilerindir. Yarış sabahı geldiğinde her şeyin değiştiğini gözlemler. Yol kenarlarına dizilmiş binlerce insanı görür. Finişe çok vardır ve Abt birkaç seyirciyle konuşmaya karar verir. Bir gün önce, Bastille gününde Fransız Laurent Jalabert etap kazanmıştır ve halk mutlu bir şekilde kenarda durmaktadır. Seyircilerden biri "Tur birkaç sene önce buraya gelmişti, bu kasabaya" der. Etap buradan sadece geçmişti, başka yerde başlamış, başka yerde bitmişti. Meraklı gözlerle Abt, o gün etabı kazananın kim olduğunu sorar. Kimse bilmiyordur. Kazanan akıllarından çıkmıştır. Tek hatırladıkları buradan geçmiş olmasıdır. Fransa Bisiklet Turu, buradan geçmiştir. Bu kasabadan. "Unutulmaz bir gündü" diye bitirirler.

Bugüne dönelim. Artık yazarların ölüm döşeğindeki en büyük pişmanlığı bir bisiklet yarışına katılmamak değil. Bir bisiklet yarışını yerinde izleyememek de hayattaki büyük pişmanlıklar arasına girmez. Bu deneyimi daha önce yaşamayanlara koca bir gün ayakta beklemek, sadece birkaç saniyeliğine önünüzden geçecek bisikletçiler için çile çekmek anlamsız gelir. Oysa bir kere orada olduğunuzda zamanın nasıl yavaşladığını, her şeyin nasıl farklı akmaya başladığını anlarsınız. Geçmiş, şimdi ve gelecek gözlerinizin önüne gelir. O an asla ölmez. Bundan 100 sene önce başka birilerinin babaları ve anneleri yol kenarlarında bekliyordur, bundan 100 sene sonra başka birilerinin torunları orada olacaktır. Siz de o anlarla ve insanlarla birlikte ölümsüz olacağını düşünürsünüz. Birkaç saniyeliğine. Sonra bisikletçiler gelir ve geçer.

S

Fotoğraf Getty Images Turkey

İNÖNÜ'NÜN UNUTULMAZ YAZI '93

Fotoğraf Getty Images Turkey

1993 çok sıra dışı bir yıldı. Tam olarak neden, nasıl olduğunu anlayamadığımız çok sayıda uğursuz gelişmeye sahne oldu: Uğur Mumcu cinayeti, Eşref Bitlis'in hayatını kaybettiği şaibeli kaza, Madımak katliamı, Turgut Özal'ın ölümü ve daha neler neler... Öyle bir yıldı ki politik olarak '90'lar karanlığı' diyebileceğimiz şeylerin, 'beyaz reno'ların, faili meçhullerin, kutuplaşmaların, kirli savaşın, dev ekonomik krizlerin müsebbibi değilse de işaret fişeği sayılabilecek gelişmelerle doluydu. Ama bir yandan da özel televizyonların ve popüler kültürün patladığı yıllardı aslında 90'lar. Rüstem Batum'un talk show'unda Cumhurbaşkanı Özal'ı yanında taklidini yapan bir komedyenle beraber ağırladığı, Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in HEP milletvekili Ahmet Türk'le birlikte türkü söylediği, Tutti Frutti adlı erotik şovun bir ulusal kanalda şifresiz yayınlandığı, iki yöne evrilebilecek tam bir araf aşamasıydı sanki o yıllar. İşte yine aynı '93 yılında, şimdi adıyla birlikte yeniden inşa edilen İnönü Stadyumu'nda sekiz konser düzenlenmişti. O yıllar için herhangi birinin gelişi büyük olay sayılacak sekiz devi ağırlamıştı Dolmabahçe ve 1992'deki Bryan Adams konserini saymazsak, bunlar İstanbul'un gördüğü ilk ciddi stadyum konserleriydi. Hatırlayanlara sorduk, tanıklıklarını *Socrates* için yazdılar...

HARUN TEKİN

MICHAEL JACKSON

ÇİĞDEM MATER

YILLAR SONRA BİR GÜN MICHAEL JACKSON ÖLDÜ. ÇOCUKLUĞUMUZUN BİR SAYFASI DAHA KAPANDI.

Ne yazdı ama... 1993 yazından söz ediyorum. İlk gençliğini ve gençliğini İstanbul'da geçiren ya da İstanbul'a gelme imkânı bulabilen herkes için efsanevi bir yazdı. 15 yaşındaydım ve o yaz, hayatımın en çok para peşinde koştuğum yazıydı sanırım. Para, beleş davetiye ve şişe kapağı! Michael Jackson konserinin en aklımda kalan tarafı da bu zaten. Konserin kendisi değil, konser bileti almak için topladığımız kapaklar aklımda... Biz 1993'te, bazı konserleri bazı içeceklerin kapaklarını biriktirip aldığımız biletlerle izledik. Sağa sola haber salıp, insanlara masalardan kapak toplattığımı anımsıyorum, annemin çantasından kapak çıktığını falan. Topladık, aldık biletlerimizi ve son anda, gelmedi Michael Jackson. Hatta sanki, Michael Jackson Türkiye'ye geldi de gelmesine rağmen iptal edildi diye kalmış aklımda. Dedikodunun bini bir para. Yok teninin rengi çok tuhaflaşmış da sahneye çıkmak istemiyormuş, yok hastalanmış ölüyormuş, yok aslında zaten ölmüş de bir dublör varmış... Biletlerimiz var ama konser yok. Neyse ki yıl bereketli, üzüntüden ayılıp bayılmıyoruz. Sonra Ahmet San'dan -ki hemen hemen bütün konserleri o organize ediyordu- bir haber geldi, yapıyoruz konseri diye. Sanki eski biletlerimizle girdik diye hatırlıyorum. Konser hayal meyal aklımda, internetten bakınca hafızam tazelendi, konserin başındaki gözlük atışını hatırladım mesela. O güne kadar görmediğim bir ışık şovuyla başlayıp bittiğini, arkadaşlarımla konserden sonra günlerce "Aslında o değilmiş, dublörü gelmiş" geyiği yaptığımızı, biraz kıvırmaya başladığımız İngilizcemizle bağırarak eşlik etmeye çalıştığımızı ve o dans ederken hepimizin ağzımız açık kalakaldığımızı anımsıyorum. Bir de ya gelişinde ya da gidişinde, uçağının kapısından el sallamasını. Yıllar sonra bir gün Michael Jackson öldü. Çocukluğumuzun bir sayfası daha kapandı. Denedik, moonwalk dansını yapamıyoruz. Hoş zaten çocukken de yapamıyorduk ama artık hiç yapamıyoruz.

SCORPIONS

ÇAĞLAN TEKİL

Bryan Adams'ın *Summer of 69*'ı varsa, bizim de '93 yazımız var. Türkiye'de stat konserleri 1992 yılında Bryan Adams'ın İnönü Stadı'nda verdiği konserle başladı, 1993 yazında ise doruğa ulaştı. Hepsine gittim ve her konser öncesi sanki İnönü Stadı'nda maça çıkıyormuşçasına heyecanlıydım. Hepsinde saha içindeydim, bazen önlerde, bazen en önde. Tıpkı yukarıda saydığım isimler gibi Scorpions'ın da ilk İstanbul konseri olacaktı bu. O zamanlar biraz *Still Loving You*, biraz da *Wind of Change*'in etkisi ile ülkemizde 'bakkal rock' statüsüne sokulsa da ve zaman zaman ben de aynı görüşte olsam da grubun diskografisine saygı duyuyordum, özellikle ilk dönemlerine... Gitarda Michael Schenker,

sonra yerine gelen Uli Jon Roth'un olduğu dönemler bunlar. Ne yazık ki iki gitaristle de izleme şansımız olmadı, bir başka hastası olduğumuz Matthias Jabs denk düştü içinde bulunduğumuz yıllara. *Face the Heat* albümü İstanbul konserinden bir süre önce çıkmıştı, bu nedenle setlist'in üçte birini oluşturan albüm şarkılarına kulaklarımız aşina değildi henüz. Eski ve yeni şarkılarla geçen dakikalardan sonra grup sahneyi terk etti, ışıklar söndü ve sahnenin ön tarafına daha küçük ölçekli bir davul ve birkaç tabure konuldu. O da ne, Scorpions sahneden beş kişi indi ama altı kişi çıkıyor. Işıklar yanınca altıncı elemanın Michael Schenker olduğunu anlayanlar ortamı alkış, ıslık ve çığlığa boğdu. İnanılmaz bir andı, az sonra Uli Jon Roth da fırlar diye düşündüm ama fırlamadı. Tıpkı gruptan ayrılmasına rağmen '93 İstanbul konserinde Guns N' Roses'la sahneye çıkan Izzy Stradlin gibi, Michael Schenker'in varlığı da bu konseri kişisel tarihlerimizin unutulmazları arasına soktu. *When The Smoke is Going Down , Always Somewhere, Under the Same Sun* ve *Holiday* akustik bölümün şarkılarıydı. Bu şarkılar ne zaman bir mekânda çalsa aklıma gelen hep konserin Michael Schenker'li akustik bölümü oldu. Hem de şarkıların hiçbiri Michael Schenker'li döneme ait olmamasına rağmen...

IŞIKLAR YANINCA ALTINCI ELEMANIN MICHAEL SCHENKER OLDUĞUNU ANLAYANLAR ORTAMI ALKIŞ, ISLIK VE ÇIĞLIĞA BOĞDU. İNANILMAZ BİR ANDI.

METALLICA

DOĞU YÜCEL

Metallica'nın ilk İstanbul konseri, Türkiye'deki rock-heavy metal neslinin dönüm noktasıdır. O yüzden, kişisel bir hatıranın çok ötesinde anlamlara sahiptir. Ama hikâyenin kişisel kısmında da olayın önemine dair ipuçları yatıyor diye düşünüyorum. Ben o sıralarda İzmir'de lise ikinci sınıfa giden bir öğrenciyim. İzlediğim en büyük grup Pentagram. Popüler yabancı gruplar o dönemde Türkiye'ye hiç gelmemiş. Düşünün; Almanya'nın küçük ama kült thrash grubu Tankard İstanbul'a geldiğinde infial yaratıyor. Öyle bir yokluk... Bryan Adams, Guns'n Roses ile bu kabulleniş biraz yıkılıyor ama Metallica bir başka tabii. İzmir'in tek metal dükkanı Stüdyo Ümit, Metallica'ya üç otobüs kaldırdı. Biz de onlarla gitmek istedik ama annelerimiz izin vermedi. Ben 16 yaşındayım, kardeşim 14 yaşında. İzmir'de Göztepe'den bile çıkmışlığımız az, bir de İstanbul'a stadyum konserine gideceğiz! Israrlarımızdan sonra ailelerimiz tek şartla izin verdiler: Onlar da gelecek. E peki! Arkadaşlarım Tolga, Barış, kardeşim Fırat, annemiz ve Tolga'nın annesi dizilişinde bir kafileyle yola koyulduk. Bizi stadyumun oradaki sırada bıraktılar ve Taksim'e gittiler. Nihayet özgürüz! Saatlerce sırada bekledikten sonra kapılar açıldı. Biz önlerde yer almayı kafaya koymuşuz, dört genç depardayız. Stadyumun ana kapısına yaklaştık ki o da ne! Yolun ortasında annem ve Tolga'nın annesi kollarını açmışlar "Gitmeyin lütfen çocuklar gitmeyin hayırrrr!" şeklinde duruyorlar. Tam Babam ve Oğlum'daki "Kollarımı açaydım, gitme diyeydim!" sahnesi. Meğer Taksim'de takılırlarken "Rock konserlerinde çocuklar sakatlanıyor" gibi hurafeler duymuşlar, endişeleri katlanmış, polise yalvar yakar içeri girmişler. Tüm asiliğimle "Anne saçmalama!" deyip deparımıza kaldığımız yerden devam ettik. Konsere gelelim. Ön grup The Cult sahnedeyken yanımdaki insanlar "Az sonra Metallica'yı göreceğim" diye ağlıyordu. Ben onlara biraz gülüyordum ama James Hetfield'ı ilk gördüğümde gözümün sulandığını itiraf edebilirim. Konserde Hetfield'ın komutan edasıyla 40 bin kişiye hükmedişini ve Jason Newsted'ın iç organlarımın yerini değiştiren bas gitarını asla unutamam. Ama daha önemlisi Metallica'nın bizim nesil için ifade ettiği anlamda, 'büyümek'te yatıyordu. O dönemki sloganlarının 'Birth-School-Metallica-Death' olması boşuna değildi! Annemin son dakika kuralını yıkmamla ve binlerce insanla *Master of Puppets*'a eşlik etmemle birkaç yaş büyüdüm sanki. Çıkıp annelerimizle buluştuğumuzda sanırım onlar da bunu fark etti. İstanbul'da sonraki konserlere anneler olmadan gittik.

İNSANLAR "AZ SONRA METALLICA'YI GÖRECEĞİM" DİYE AĞLIYORDU. HETFIELD'I GÖRDÜĞÜMDE BENİM DE GÖZLERİM SULANDI.

Fotoğraf Getty Images Turkey

STING

VOLKAN GÜRKAN

Lise yıllarımda yazın herkes yazlığa, bense konserlere koşardım. Bunlardan '93 yazı hem bereketli geçmiş, hem de yeni bir lezzet katmıştı konser kültürüme: stadyum konseri. İnönü Stadı, iki adım ötedeki Açıkhava Tiyatrosu'ndan yükselen tınılara kulak vermiş, kafasını kaldırdığında gördüğü Spor Sergi Sarayı'nda konser yapılmasını kıskanmış olacak ki çimlerine basılmasına göz yummuştu artık. O zamanlar Gökkafes gibi çirkin, işgalci bir yapı ya da uzay tünelleri yoktu stadın dibinde. Onun yerine Beleştepe vardı. Nitekim Guns N' Roses konserini oradan dinlemiştim. Keza Metallica da öyle ama son şarkılarda kapılar açılıp içeri hücum ettiğimizden, birkaç şarkılığına da olsa ilk stadyum konserim oldu. Benim iple çektiğim tarihse başkaydı. 4 Temmuz günü saat sabahın 07:30'unda bitiverdim İnönü'de. 20 kişi kadar daha vardı, garaj kapısının orada. Uzun bir bekleyiş olacaktı, her şey Sting'i en önden izleyebilmek içindi. 10.30 gibi acı haber geldi; bütün kapılardan giriş yapılacaktı. Bu, üç saattir boşu boşuna beklediğimiz anlamına geliyordu. Herkes farklı kapılara dağıldı. Ben de seçtim rastgele bir kapıyı ve orada yeni sıra arkadaşları edindim. Biri rica etti; "Ben hızlı koşamam, lütfen beni de tut ve sürükle en öne" diye ve sözümü aldı. Nitekim o an geldi, çattı ve tüm kapılar aynı anda açıldı. Sahaya ilk adım atan bendim. Dört bir yandan açılan kapılardan akın eden rakiplerimi gördüğüm gibi başladım depara. Sağ elimde bir ağırlık, bir insanı sürüklemekteyim. Ben Johnson halt etmiş, ben de bu 100 metreyi 9.79'da koşabilirim, hem dopingim de sağlam, beni bekleyen bir Sting konseri var. Nitekim ipi ben göğüslüyorum! En öndeyim ya, artık gerisi teferruat. Konser mi? Hiçbir şey hatırlamıyorum! Zaten stadyum konserlerini bu yüzden pek sevmem. Hani futbol maçına gidip pozisyonları ya da golleri anca evde izleyebilenler vardır ya, işte stadyum konserleri de benim için öyledir. Yine de o konserden hatırladığım bir 'pozisyon' var elbette. O da konserin ön grubu, o zamanlar hayranlık beslediğim Bulutsuzluk Özlemi'nin sahne alışı. Bulutsuzluk en iyi zamanındaydı, hem de Richard Hammer'lı, Demirhan Baylan'lı, Akın Eldes'li kadroyla. Konser süper değildi esasında, tahminen çok da rahat değillerdi sahnede, ama yine de enerjileri yerindeydi, özellikle Demirhan'ı hayranlıkla izlemiştim. O zamanlar bilmiyordum tabii yıllar sonra Demirhan'ın konserinde çalışacağımı, Bulutsuzluk'un kaydını yapacağımı. Aradan geçmiş yirmi yıla yakın zaman, yine Sting gelecek, hem de Back to Bass formatında, gitmek farz. Mekân yine bir spor alanı: Ataköy Atletizm Arena. Artık olmuşum VIP, konsere bir saat kala varıyorum mekâna. Her şey harika, yanımda sevdiğim kadın, etrafımda müzisyen dostlarım, önlerdeyiz. Tabii beklentilerim değişmiş, illa adamın burun kılını görmem gerekmiyor, sahneyi ve sesi biraz daha bütün olarak algılamak istiyorum. O yüzden en öne yönelmeyip birkaç metre arkada duruyorum. Her şey harika, süper bir konser izliyorum. Ama rahat batıyor, arkamı dönüyorum, biletleri ateş pahası sahne önünü saha içinden ayıran o bariyerleri ve ona yapışmış duranları görüyorum. Durduğum yer onların hakkı, ilk gelenin, en çok isteyenin, yirmi yıl önceki benim. Ama aradan geçen zaman, seyirci ile sanatçı arasına endüstriyi iyice sokmuş, olan sahnedeki sanatçıya, sahadaki sporcuya, tribündeki taraftara, sahadaki seyirciye, aralarındaki duygusal bağa olmuş. Kaldırın şu bariyerleri.

MİKROFONLARIMIZ AHMET SAN'DA

"Michael Jackson'ı 1992'de İstanbul ve İzmir'de çıkartacaktım ama büyük bir talihsizlik yaşadık; Bükreş'ten İstanbul'a geçecekti, yorgun düşmüş, hava da iyi değilmiş, hasta geldi buraya. Sesi gitti. Konseri iptal ettik. Sonra basın nasıl üstüme yüklendi, anlatamam. Biletlerin parasını yedi diyeni mi istersiniz, dublörünü getirdi diyeni mi? Ben de kızdım; herkesi sarsmaya, bu şehir efsanelerini yıkmaya karar verdim. 8-10 sanatçıya saldırdım. Nihayetinde Michael Jackson, Madonna, Guns N' Roses, Metallica, Elton John ve Bon Jovi'yi getirdim."

"En son Madonna konseri bittiğinde 'Hah, çok güzel oldu!' diyebildim. Çünkü, hepsi ayrı bir risk barındırıyordu. Mesela, Axl Rose uyuşturucu kullanıyordu ve her zaman için konsere çıkmama ihtimali vardı. O yüzden, hatırlıyorum; grubu son güne kadar Atina'da bekletmiştim, direkt konsere getirttim. Bir gün önce buraya gelse, problem çıksa, çekip gidecek adam. 1998'deki Metallica konseri mesela; kalp krizi geçiriyordum. Abdullah Öcalan'ın yakalandığı dönem tam, adamlar uçaktan inmek istemedi. Zar zor ikna ettim."

"Michael Jackson gerçekten çocuk gibiydi. Düşünsenize; bir insan aynı gün üst üste üç kez Jurassic Park'ı seyreder mi? Elinde patlamış mısırlar, ekrana atıyor falan... Çocuk yani. O da muhtemelen çocukluğunu yaşayamadığından."

"Övünmeyi hiç sevmem, mütevazıyımdır, egom da yoktur ama doğru olan şu ki; bugün bu büyüklükte organizasyonlar yapılmıyorsa, nedeni başka bir Ahmet San'ın olmayışıdır."

MADONNA

ÇAĞAN YÜCE

Ahmet San Productions'ta tüm saha prodüksiyonunun başında çalışıyorum. O yaz beş konser yapmışız, adeta İnönü Stadı'nda yaşıyorum. Madonna son konserimiz. Genelde sanatçılarla konser öncesi tanışıp konuşmuş olurum ama Madonna'ya ulaşmak mümkün değil. Kimseyle görüşmüyor. Onca süper sanatçı içinden bir tek bu mükemmeliyetçi kadın stada saatler öncesinde geliyor. Dansçıları ile full soundcheck (ses ve dans rutin provası) yapıyor. Her konserinde yaparmış. Bütün ekip hayretler içindeyiz. Konsere bir saat kala basın danışmanı yanıma geliyor. "Birisi ile konuşmak istiyor, sen ol istiyorum, gel benimle" diyor. İki telsizimi kapatıp soyunma odasına giriyorum. İçeride sadece bir sürü mum ve makyaj aynasının ışıkları yanıyor. Küçük olduğunu biliyoruz hepimiz ama hiçbir şey, insanı onu gördüğünde ne kadar ufak tefek olduğuna hazırlayamıyor. Makyajı yapılırken yanına gidiyorum. "Konuşmak istiyormuşsun" diyorum. Bana bakmadan "Beklentim ne olmalı?" diyor. Ben "Sorularını detaylandır lütfen" deyince makyözü durduruyor, bana dönüp bakıyor ve "Arkama geç, aynadan birbirimizi görüp konuşalım" diyor. Sınıfı geçiyorum ve başlıyor sormaya. Hem de ne detay! Michael Jackson konseri nasıl geçti? Doluluk oranı neydi? Seyirciyle konuştu mu? Sence bu konsere gelenlerin yaş ortalaması kaç? Türkiye'de eşcinsel haklarına nasıl bakılıyor? AIDS bilgilendirilmesi ne noktada? İngilizce konuşsam kaç kişi ne düzeyde anlar? Ne kadarı senin kadar konuşuyordur? Sonra "Bana birkaç Türkçe kelime öğret" diyor. Ne söylesem anında hiç aksansız tekrar edebiliyor. İki tekrar ve laf, artık ezberinde. 20 dakika sonunda çok içten teşekkür ediyor ve "Ben senin için ne yapabilirim?" diye soruyor. O sıralar Power FM'de program yapıyorum, yanımda kayıt cihazı var. "Bir şey söyle, kaydedeyim" diyorum. "Ne istersen" diyor Madonna bana! "Hi this is Madonna, you're listening to Power FM 100!" de diyorum. O zamanlar dünyada hiçbir radyoda onun böyle bir kimlik kaydı yok. Söylüyor. Şoktayım. Kimler geldi, kimler geçti onun kadar profesyonel ve zekisini görmedim. Tesadüfen Madonna olunmuyor.

"NE İSTERSEN" DİYOR MADONNA BANA! "HI THIS IS MADONNA, YOU'RE LISTENING TO POWER FM 100!" DE DİYORUM.

BON JOVI

TAYFUN POLAT

Heyecanlıydım; "Çalışır mısın?" dedi Hamdi, ne iş yapacağımızı bile sormadım. Bon Jovi sevdiğimden değil, stadyum konseri izleyeceğim için heyecanlıydım. Sabah erkenden İnönü'ye girdik. İşin en keyifli tarafı, 'Mabed'in hiç görmediğim ve belki de bir daha göremeyeceğim yerlerini görüyor olmaktı. Büyükçe bir salonda toplandık. İki gönüllü istediler. 23 yaşında ve her şeyi bildiğini sanan biri olarak tabii ki her şeye atlamamak gerektiğini de biliyordum. Diğer çocuklar da benim kadar biliyorlardı sanırım, kimse gönüllü olmadı. Rastgele iki kişiyi alıp götürdüler. Daha sonra bütün günü Bon Jovi ile geçirdiklerini öğrendik. İşimiz sponsorun meşrubat satışını organize etmekti. Bütün gün boş boş oturduk, "Oraya giremezsiniz" demedikleri her yere girip çıktık. "Nirvana ve Pearl Jam varken Bon Jovi ve Guns kimmiş!" diye bolca ahkâm kestim. Sonra 'ses' geldi; soundcheck. Hiç bu kadar yüksek bir ses duymamıştım. Hipnotize oldum. Sonra seyirciler girdi. Üzerimizde görevli olduğumuzun işareti Bon Jovi tişörtleri olduğundan kasılmaya başladık. Hava kararkdığında Bon Jovi sahneye çıktı. Numaralı tribündeydim. Işık; bir futbol sahasını dolduracak kadar çok insanın üstüne vuran ışık. Bayağı bir süre seyirciyi izlediğimi hatırlıyorum. Sonra da ister istemez Richie Sambora'yı. Enteresan, basçılarını hiç hatırlamıyorum ki hep basçıyı izlerim. Ama ilgimi çekmiyordu konser. Benim de saçlarım belime kadardı ama fönlü değildi işte. Kale arkasına geçtim. Her yer idrar kokuyordu. Herkes organizatöre küfür ediyordu. Üstümdeki tişört yüzünden bana da ettiler. Satış noktalarından birindeki çalışanlara yemek gitmemişti. Yemek getirmeye gittim, bitmişti. Ben de bitmiştim. Dönüp "Yemek bitmiş" dedim koca koca adamlara. Onlar da küfür ettiler. Ben de ettim. Sahaya inip Kapalı'ya geçtim. Orada da sıkıldım. Sonuçta, önümüzden koşan bir Metin yoktu.

Fotoğraf İsmet yönündeki Coşkun Çelik Arşivi, Getty Images Turkey

GUNS N' ROSES

İLKSEN BAŞARIR

Yıl 1993, günlerden 26 Mayıs, lise birinci sınıfın son günleri. Türkiye'nin ikinci, benim ilk stadyum konseri maceram. Guns N' Roses geliyor haberleri çıktığından beri hepimizde büyük bir heyecan; kuyrukta beklenip alınan biletler, zaman yaklaştıkça acaba nasıl olacak konuşmaları, şarkıları daha da iyi ezberleme çalışmaları... Gönlümüzde *Appettite For Destruction* ve *Use Your Illusion 1-2* taht kurmuş. Konsere gidip bağırarak şarkı söylemek istiyoruz. Önceden deneyimimiz yok ama duyduklarımız var, öğrenmişiz ki geceden sıraya girmek lazım. Sırtımızda çantalar, kısa bir vapur yolculuğu ve İnönü Stadyumu'na varış. Uykusuz bir gece, tuvalet sorunu kimin umurunda... Gece kalabalık olmayan sıra, hava aydınlanmaya başlayınca uzamış, bir süre sonra ucu görünmez olmuş. Saatlerce beklemenin yorgunluğu herkese çökmüş ama binlerce insanla aynı şeyi beklemenin heyecanı hepimizi sarmış. 22 yıl sonra her detayı hatırlamak zor ama stadyumun ortasında durduğum anı, bir de konserde tanıştığım arkadaşlarımı hâlâ unutmam. Tabii bir de Axl Rose'un kırmızı taytıyla sahneye fırlamasını... Gerçi ben Izzy'ciydim. Bağıra bağıra şarkı söylediğimiz konser, Axl Rose'un atılan maytaplara sinirlenmesi ve "Giderim ha!" tehditleriyle geçti. Ama bir daha hiçbir konser benim için o kadar heyecanlı olmadı. Artık kuralları biliyordum çünkü...

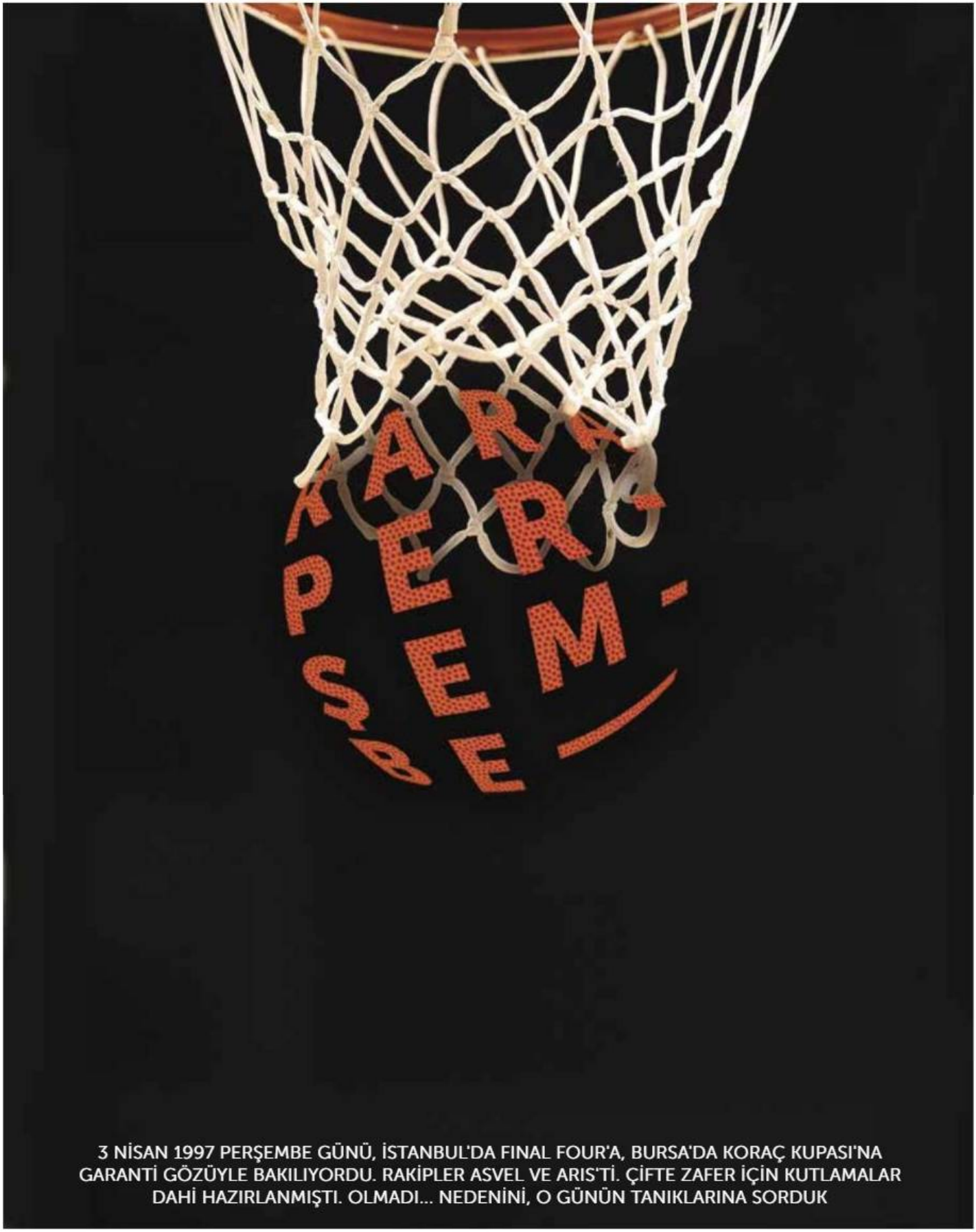

ELTON JOHN

HARUN TEKİN

Kendi paramla aldığım ilk kasetlerdendi. *Reg Strikes Back*. Bir geri dönüş albümü olduğu adında saklı. Geri dönen Reg, gerçek adıyla Reginald Kenneth Dwight. Bildiğimiz adıyla, Elton John. İşte o albümle tanıştığım bu usta, daha yeni gitar çalmaya başlamışken beni çok etkilemişti. Şarkı yazma konusunda en büyük rehberlerimden biri olan bu sıra dışı müzik insanının bulabildiğim tüm albümlerini edinmiştim. Metalci olmamanın en hafif ifadeyle 'zor' olduğu arkadaş grubumda tuhaf karşılanan bir dikkatle sürekli dinliyordum ki o haber geldi: Elton John İstanbul'a geliyordu. 1993 yılındaki bana, "Bir stadyumda kimi izlemek istersin?" diye sorsalar tereddütsüz "Elton John" diyeceğim için bu küçük mucizeyi kaçıramazdım. Yalnız gitmek istemiyordum konsere ama Elton John seven tek bir arkadaşım bile yoktu. Yani 'sert' olmayan bir müzik dinlemeye razı olacak bir kurban bulmam gerekiyordu. Sağ olsun, sınıf arkadaşım Boran Evren benimle gelmeyi kabul etti. Konser günü erkenden stada gittik. O yılın diğer konserlerinin aksine, sırada bekleyen binlerce insan yoktu. Biz de 1-2 saat sonra döneriz diyerek sahile doğru yürümeye başladık ve birer turist edasıyla Dolmabahçe Sarayı'na girdik. Stada döndüğümüzde yine büyük bir kalabalık yoktu. İzleyicilerin çoğu işten çıkıp gelecekti çünkü. Konser yaklaşırken benim heyecanım, Boran'ın can sıkıntısı artıyordu. Hangi şarkıların çalınacağını, sesin nasıl çıkacağını, gitarist Davey Johnston başta, bütün ekibi, her şeyi çok merak ediyordum ki konser başladı. Harika bir setlist ve iyi bir performanstı. "Sağ eli biraz tutuk mu ne?" gibi bir yorum duyup sinir olduğumu hatırlıyorum ki ihtimal, şimdi de farklı hissetmem. Neredeyse bütün şarkılara eşlik ettiğimi, çok mutlu olduğumu hatırlıyorum. Bir de henüz hiç şarkı söylememiş ve şarkı yazmamış bir velet olarak müziğin nasıl bir etkisi olduğunu anlamaya başladığımı.

Fotoğraf isaat yönündeL AP Images, Getty Images Turkey

3 NİSAN 1997 PERŞEMBE GÜNÜ, İSTANBUL'DA FINAL FOUR'A, BURSA'DA KORAÇ KUPASI'NA GARANTİ GÖZÜYLE BAKILIYORDU. RAKİPLER ASVEL VE ARIS'Tİ. ÇİFTE ZAFER İÇİN KUTLAMALAR DAHİ HAZIRLANMIŞTI. OLMADI... NEDENİNİ, O GÜNÜN TANIKLARINA SORDUK

HAZIRLAYAN: UĞUR OZAN **SULAK** - İLHAN **ÖZGEN**

1

BEKLEYİŞ

"HERKES KAZANACAĞIMIZI DÜŞÜNÜYORDU"

Aydın Örs - *Efes Pilsen Antrenörü*

Formumuzun zirvesindeydik o dönem. Grupta harika maçlar çıkartmış, eleme turunda da Maccabi Tel Aviv'i geçmiştik. Sonra ASVEL çıktı karşımıza. Onlara karşı da ilk maçta çok iyi oynadık, 16 sayıyla kazandık. Fransa'daki ikinci maçta ise gidişat son 6-7 dakikada tersine döndü. Seriyi orada da bitirebilir, İstanbul'a bırakmayabilirdik.

Ufuk Sarıca - *Efes Pilsen*

Sahaya çıktığınızda rakip sizi yeneceğine inanmıyorsa zaten oyunun yarısını çözmüş oluyorsunuz. Seride saha avantajına sahiptik. Fransa'daki maçı da neredeyse kazanacaktık. Deplasmanda oyunu ortaya getirişimiz ASVEL'de tedirginlik yaratmıştı, hissediyorduk bunu. Bizi favori görüyorlardı. Hiçbir zaman geri adım atmayan, her zaman oyuna ortak olabilen bir takımdık. Limoges, ASVEL'e oranla hem Fransa'da hem de Avrupa'da daha ön plandaydı. Fakat biz her rakibe gösterdiğimiz saygıyı ASVEL'e de gösterdik. İyi oyunculara sahip olduklarını biliyorduk.

Alain Digbeu - *ASVEL*

Efes'in o dönem Avrupa Şampiyonu olması gerekiyordu. Herkes Efes'ten korkardı o yıllarda. Abdi İpekçi çok zor bir salondu ve biz orada oynamak için yeterli tecrübeye sahip değildik. Bir şampiyonluğumuz bile yoktu. Finallerde, kritik maçlarda hep kaybetmiştik. Sadece Fransa Kupası'nı alabiliyorduk.

Gregor Beugnot - *ASVEL Antrenörü*

Oyuncularım daha serinin ilk maçında Abdi İpekçi'deki ambiyanstan çok etkilenmişti. Ben biliyordum o sıcak atmosferi ama genç takımım bunun ayırdına biraz geç vardı. Farklı kaybettiğimiz o maçta ne oyun planımı uygulayabilmiştik, ne de oyuncularım taktiksel yapıya konsantre olabilmişti. Korkuyorlardı. Daha ilk maçtan takıma hâkim olan o korkuyu dağıtmak zor oldu. İstanbul'a ikinci gelişimizde, oyuncularıma sürekli "Ambiyansı ve skoru önemsemeyin, sadece stratejimize konsantre olun" telkininde bulundum.

Alain Digbeu - *ASVEL*

Maçtan önce antrenörümüz Beugnot bir toplantı yaptı. Koç gelmeden şaşkın şaşkın etrafa bakıp, Abdi İpekçi'de acayip gürültü çıkaran 12 bin taraftarı dinliyorduk. Beugnot bizi topladı ve o atmosferde oksijen almamızı sağlayacak cümleleri sarf etti: "Bazen rüyaları gerçekleştirmek için hayal etmeniz lazım."

Efe Aydan - *Tofaş GM*

Selanik'teki maçın başında skorbord arıza yapmıştı. Seyirci de o ana kadar devredeydi. Bağırdılar, tansiyon yükseldi, tam oyuncular hazır hâle gelirken... Hop, skorbord gitti. Herifler bir anda dibe vurdu. Pilleri bitti. Maç da gecikmeli, bir saat sonra başladı. Adamlar soğumuş, biz oynuyoruz. Ama biz de yani öyle bir oynuyoruz ki, görmeniz lazım; rezalet bir basketbol! Aris de hiç oynamıyor. Biz en azından konsantreyiz. Yunanistan'dayız, yaparız, kazanırız, aslan Türk erkekleri falan diyoruz. 11 sayı farkla kazandık Selanik'te. Bursa'ya geldiğimizde sağ olsun başta Levent Topsakal olmak üzere, "Abi, 11 fark var. Biz bu kupayı alırız. Aris ne ya?" minvalinde konuşmalar vardı. O maçı kazandıktan sonra da tabii hayaller kurmaya başladık.

Panos Kapazoğlu - *Aris GM*

Koraç yarı finalinde Mike D'Antoni'nin çalıştırdığı Benetton'ı elemiştik. Glenn Sekunda, Zeljko Rebreca ve Henry Williams gibi oyuncular vardı onlarda. Benetton'ın yanında Tofaş çok zayıftı. Her türlü şampiyon oluruz diye düşünüyorduk. İlk maçtaki 11 sayılık fark bizim için problem değildi.

Slobodan Subotic - *Aris Antrenörü*

Oyuncularım hiçbir şey kazanmamıştı. Ne bir lig kupası ne bir Avrupa şampiyonluğu... Tamam bu bizi tecrübesiz yapabilirdi ama bir anlamda başarıya aç kılıyordu.

Tolga Öngören - *Tofaş*

Çelik Palas'ta kamp yapıyoruz. Hollanda ile oynanacak milli maç için bütün futbolcular da orada. Konuşmalar hep, "Biz Hollanda'yı geçeriz, siz zaten Yunanları yenmişsiniz" şeklinde. Herkes birbirini rahatlatıyor. Aslında öyle olmaması gerekiyordu.

Atilla Çakmak - *Tofaş Antrenörü*

Bence de hatalarımızdan biri oteli değiştirmemekti. Yani öyle bir ortam vardı ki, bir bakıyorsunuz bizim Levent Topsakal, Hakan Şükür'le yan yana. "Gelin beraber fotoğrafınızı çekelim" diyorlar. Beş-on dakika sonra milli takımdan başkasını yakalayıp, "Amerikalılarla seni çekelim" diye garip işler yapıyorlar. Hatta o milli maçın başında bizim takımı rica minnet Bursa Atatürk Stadı'na çıkardılar, "Tofaş kazandı" diye... Çok kötüydü. Bizim de biraz tecrübesizliğimize geldi.

Efe Aydan Cinlik ediyoruz, diyoruz ki, iki maçı aynı güne koymayalım. Salon dolmaz. Şampiyonluk maçı bu, Aris üzerinde baskı kurmak şart diyerek maçın gününü değiştiriyoruz. Aslında çarşamba günü oynasak, seyirci gelsin gelmesin biz maça daha çok odaklanacağız çünkü en azından İstanbul basınıyla, bizi gaza getirecek olan o, "Aferin, aslansın, kaplansın" kitlesiyle aynı otelde kalmayacağız.

Şemsettin Baş - *Tofaş*

Dönüşte Efe Abi'yle yan yana oturduk. Efe Abi, "Aman oğlum, bu sayı farkı bizi yanıltmasın" diyordu sürekli. Esasen, otelde o milli takımla yapılan kamp bizi çok etkiledi. "Biz bugün kazandık, siz de yarın şampiyonsunuz" konuşmaları bizi gevşetti. Yunanistan'da çok sert bir maç oynamıştık aslında. Yalan yok, o bizi kenetlendirmişti. Bursa'da ise tam tersi oldu.

BASKETBOLDA RÜYALARI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN BAZEN HAYAL ETMENİZ LAZIM.

GREGOR BEUGNOT

2
'ACABA?'
"YA KAYBEDERSEK?"

Ufuk Sarıca Yani, küçümseme diyemem. Ama son maça çok gereksiz bir stresle çıktık. Bahsettiğimiz seviyelerde rakibi küçük görme gibi durumlar pek olmuyor. Ama kendi salonunda oynarken 'acaba' soruları kafana girdiği an, gidişat tamamen rakip takımın lehine dönmeye başlıyor.

Alain Digbeu Koç Beugnot'un o söylediğim konuşması elektroşok etkisi yarattı bizde. Ne zaman korksak o cümleyi hatırlayarak ekstra enerji ürettik. 12 bin kişinin önünde ısınmaya çıktık, takımda herkes, "Hadi gidelim, hadi kazanalım" diye bağırıyordu. Muhteşemdi.

Aydın Örs ASVEL, belki spektaküler oyunculara sahip değildi ama çok atletiktiler. Özellikle takım savunmasını müthiş yapıyorlardı. Brian Howard, Jim Bilba ve Alain Digbeu bu alanda öne çıkan isimlerdi. Ayrıca, Delaney Rudd gibi çok iyi bir oyun kurucuya sahip olmaları onları rahatlatmıştı. Ama ne olursa olsun biz yine de daha iyi bir takım görüntüsündeydik. Abdi İpekçi'deki son maça da kendimize çok güvenerek çıktık.

Tamer Oyguç - *Efes Pilsen* Şöyle bir durum var, kendi sahanda vurup gitmek istersin seyircinin de gazıyla; ama biz vuramadık. Güven eksikliğinden "Ya kaybedersek" diyorduk hep. ASVEL'den değil de kendimizden korkarak çıktık sahaya.

Panos Kapazoğlu Bursa'da hiç baskı hissetmedik. Salon tıklım tıklımdı ama takımlarını itmediler. Salondaki seyirci sanki bir 'sevinç yumağı' gibiydi. Taraftar gibi davranmıyorlardı.

Tolga Öngören Bizim kadrodaki tecrübeli oyuncu eksikliği aşikârdı. Rogers ilk kez oynuyor. Griffith öyle. Belki Alanovic ve Samir Avdic o hususta yardımcı olabilirdi ama sonuçta onların tecrübesi de sınırlı. Bunun dezavantajını yaşadık.

3
MAÇ BAŞLIYOR
"FORMASINI YANAĞINA SİLDİĞİNDE BENİ UYUTMAYA ÇALIŞIYORDU"

Gregor Beugnot Serideki stratejimizi özetlemeye çalışayım. İlk maç 40 dakika boyunca bire bir savunma yaptık. Efes Pilsen hem takım, hem de bireysel anlamda bizden çok daha güçlü olduğu için, her alanda üstün geldi. Lyon'da oynanan ikinci maçta ise, bir 10 dakika kadar match-up zone, yani eşleşmeli alan savunması uyguladık. Bu Efes'te şok etkisi yarattı ve hücum etkinlikleri sınırlandı. Seriyi ancak böyle 1-1'e getirdik. Oyuncularım ikinci maçtaki zaferden güç alarak, serinin finalini tamamen eşleşmeli alan savunması yaparak geçmek istedi. Bense karşı çıktım. Zira oyunun tamamında bu tip bir alan savunması yapmak, Efes'in kolayca adapte olmasını ve bu önemli savunma silahını bertaraf etmesini sağlayabilirdi.

BİR ADAM GÖRMÜŞTÜM, PARA ÇANTASIYLA GELİP KOÇUN ARKASINA OTURMUŞTU.

TOLGA ÖNGÖREN

Aydın Örs Üçüncü maçın baskısını hissedeceğimizi tahmin ediyorduk. Düşünsenize, salonda 12 bin kişi var, dışarıda da tonlarca insan içeriye girmeyi bekliyor. Herkesin gözünde biz Final Four'a gitmişiz. Müthiş bir sezon geçiriyoruz, ASVEL'e elenmemiz için hiçbir sebep yok.

Alain Digbeu O maçta Naumoski'yi 20 dakika tuttum. Görevim buydu. O kadar çok video izledim, analiz yaptım ki... Oturup saatlerce "Naumoski ne seviyor, ne zaman şut atıyor?" diye izledim. Formasının askısını yanağına sildiğinde beni uyutmaya çalışıyordu, bunu biliyordum. Ama işin en acı veren yanı, bunun farkında olsanız bile Naumoski'nin o şutu atmasını engelleyemezdiniz. Ben sadece onu biraz yavaşlatmaya çalıştım. Hepsi bu.

Tamer Oyguç Naumoski formayı yanağına sildiği zaman perdelemeye giderdim, o da perde üstünden şut kullanırdı. Bir takım seti değildi ama ikimiz bunu kanıksamıştık. Petar'la aramızdaki özel bir şeydi.

Jim Bilba - *ASVEL* Son maçtan önce ekipte herkes daha doğru işleri yapmaya odaklandı. Hem savunmada hem hücumda çözüm odaklı

ilerledik. Psikolojik olarak durumumuz, diğer iki maçla kıyas kabul etmezdi. Hiç geri adım atmadık. Baskıyı hep Efes'e ittik. Bu da dakikalar geçtikçe özgüvenimizin artmasına sebep oldu.

A **Alain Digbeu** Genel olarak oyun planımız şu şekildeydi;
-Savunmada yardımları unutma.
-Mirsad'ı box-out et.
-Hücumda Derrick Alston üstünden ikili oyun oyna.
-Naumoski'ye kolay şut imkanı verme.

E **Ufuk Sarıca** O dönem birinin çıkıp 30 attığında takımına maçı kazandırdığı yıllardı. Skorerleriniz iyi durumda olmadığında ise işiniz zordu. Biz ASVEL'e karşı bu tehditten yoksunduk. Ne Naumoski ne de Karasev'in performansları, maçı kazanmamız için yeterli olabildi. Zaten Karasev çok kaliteli bir oyuncu olsa da Efes Pilsen performansı hep beklenilenin altında kalmıştı.

ASVEL baskıyı omuzladı. Delaney Rudd ve Brian Howard gibi oyuncuların iyi performanslarıyla, gerginliği minimize ettiler. İşler özellikle ikinci yarı iyi gitmeyince bizim gerginliğimiz artmaya başladı. Aslında o Efes kadrosunun en iyi yaptığı şey, oyunu kontrol edip istediğimizi aldıktan sonra tempoyu düşürmekti. ASVEL'e karşı bunu yapamadık. Demoralize olduk.

A **Alain Digbeu** Temelde, değişen savunma felsefemiz bize seriyi kazandırdı. Alan savunmamız Efes'i çok rahatsız etmişti. Zaman zaman tek uzun, dışarıda dört oyuncuyla sahada yer aldığımız da oldu. Kusursuz bir maç planıydı.

A **Gregor Beugnot** Maçın son bölümüne yakın ya da bir yerde çift hanelerle geriye düşersek alan savunmasına geçeriz diye düşündüm. Takıma da bunu net bir şekilde söyledim. Nitekim ilk üç çeyrekte çok iyi savunma yaparak güven depoladık. Son periyotta da eşleşmeli alan savunmasını uygulayarak Efes'i şaşırttık. Kritik husus buydu. Stratejiyi doğru zamanlamayla uygulamak mühimdi.

E **Aydın Örs** Vasili Karasev'in kaçırdığı o iki üçlüğü hâlâ unutamıyorum. Naumoski'nin penetrelerinden iki boş pozisyon yaratmıştık ona. Her zaman çok kolay sayıya çevirdiği atışlar. Belki bir tanesini soksa maçın kaderi değişebilirdi. Ama olmadı işte. Sonunu getiremedik.

E **Tamer Oyguç** Karasev'in çemberden çıkan şutunu hatırlıyorum. Bir anlamda Efes kariyerinin özetiydi. Ondan takımın şutörü olduğu için beklentimiz hep büyüktü. Ama bir türlü o beklenilen seviyeye gelemedi. Güven eksikliği her an hissediliyordu. Naumoski'nin takım lideri oluşu da performansını çok etkilemişti. Efes'e gelene kadar çok başarılı bir oyuncuydu. Bizde ise tamamen Petar'ın gölgesinde kaldı.

A **Jim Bilba** Biz oyunu kendi lehimize çevirince Efes'in saha avantajı da bir anda dezavantaja dönüştü. Tribünleri bir endişe hâli sardı, şüpheye düşmüşlerdi. Biz bunu hissettik ve kendimize güvenimiz tavan yaptı. Maçın son beş dakikasında Efes belki de tam olarak ilk kez "Acaba gerçekten bu maçı kaybediyor muyuz?" korkusuna kapılmıştı. ASVEL için olabilecek en iyi senaryoydu.

A **Slobodan Subotic** Oyun planımız, içeriden oynayarak Tofaş'ı zorlamaktı. Maç başında Samir Avdic'in sakatlanması bu anlamda işimize geldi. Onun iyi bir oyuncu olduğunu, eşleşme problem yaratabileceğini biliyordum. Ayrıca savunma yönünde, Tofaş oyun kurucularına baskı yaptık. Bu durum da fark yarattı.

T **Atilla Çakmak** Devreye üç sayı geride girdik. Soyunma odasında bile farkı önemsemedik. Konuşmalar hep, "Biz bu maçı kazanacağız. Orada kazandık, burada da kazanırız" şeklindeydi. Ama Selanik'te bize maçı getiren Rashard'ın bu kadar kötü durumda olduğunu tahmin edemedik. Zaten kader anı demeyeyim de, daha 4. dakikada Samir Avdic'in sakatlanması çok büyük şanssızlıktı.

T **Efe Aydan** Bir basketbol maçı izlerken hiçbir zaman kim girdi, kim çıktı falan onlarla ilgilenmedim. Genelde şu soruları yöneltirim kendime;
-Maçtan düşen oyuncum var mı?
-Konsantrasyonları nasıl?
-Bu maçı ne kadar istiyorlar?
Evet, sahada bir mücadele vardı ama Samir'in sakatlığından sonra "Eyvah" dediğimi hatırlıyorum. Rashard çok etkisizdi zira.

Hiçbir topu tutamıyordu. Hatta dönemiyordu. Steven'ın (Rogers) ilk devre mücadelesi vardı bir tek. Epey candan oynuyordu çocuk. İkinci yarı başları Tofaş tarihinde hep problem olmuştur. O maçta da yine benzer bir senaryo vardı. Neden olduğunu bilmiyorum ama öyle bir derdimiz var bizim. Soyunma odasına girince gevşiyoruz.

Samir Avdic - *Tofaş*
Bursa'daki maçta ayağıma Mario Boni bastı ve sakatlandım. Maçı da bu yüzden izleyemedim. Direkt hastaneye götürdüler beni. Salonda olmadığım için hâlâ pişmanlık duyarım.

Atilla Çakmak Samir çıktıktan sonra Shackleford ve Ortiz eşleşmeleri Murat (Konuk) ve Serdar'a (Çağlan) kaldı. Murat'ın boyu 2.00, hakeza Serdar da öyle. Gerçekten pota altında bizi çok ezdiler. Beni en çok rahatsız eden durum da bu oldu. Bir ara alan savunmasına döndük, hatta iyi savunur gibi de olduk ama yetmedi. Shackleford ve Ortiz belki o dönem Avrupa'nın en önemli iki uzunuydu.

Efe Aydan Bir de Yunanistan'dan sürekli gelen telefonlar vardı. Samir, Rashard ve Alanovic'in telefonları isteniyordu. Israrlı olarak, durmak bilmiyordu bu talepler. Ben de bu röportaj taleplerinden hep rahatsızlık duydum. Oyuncularımızla bire bir görüşülme fikri beni çok tedirgin ediyordu. Ne tekliflerle geldiler, ne söylendi, bunu bilemezsin. Önlem almak için epey mesai harcıyorduk.

Tolga Öngören Biz kadrodaki herkese kendimiz kadar güveniriz, çünkü Tofaş oyuncusudur. Mesela ben de bir detay biliyorum. Charles Shackleford'un özel primi vardı bu final maçında. Bir adam görmüştüm, para çantasıyla gelip koçun arkasına oturmuştu. Maç bittiğinde de Shackleford'a parayı verip gitti. Bu bir şehir efsanesi falan değil, gözümün önünde oldu. Ama ortada bir basketbol maçı vardı ve adamlar onu bizden daha iyi oynadı.

BEN SONRADAN ÖĞRENDİM BILBA MEVZUSUNU. SOYUNMA ODALARI AYRI YERLERDEYDİ VE ÜZÜNTÜDEN BİTMİŞ VAZİYETTEYDİK. DUYMA İHTİMALİMİZ YOKTU.

AYDIN ÖRS

Panos Kapazoğlu Ben hayatımda öyle bir maç sonu görmedim. Ki Yunanistan'da da atmosfer başkadır, biliyorsunuz. Bursa'daki maçın son periyodunda sahaya jeton, bayrak ve sopa yağdı. Sadece bir dakika içinde ortalığı yabancı madde kaplamıştı. Korkutucuydu.

4 HASTANE KORİDORLARINDA

"JIM, NE YAPTIN? JIM!"

Alain Digbeu Bitime 45 saniye, en fazla bir dakika kalmış. Artık biliyoruz ki kazanacağız. Koç Beugnot da bunun farkında. Bir mola aldı. Dedi ki: "Maç bittikten sonra, sakın koşmayın. Yavaş yavaş, sakin sakin tünele doğru gidin." Mola çıkışında bütün takım "Tamam koç" diye yanıtladı. Maçı aldık. Ama sonrasında ne göreyim, Jim Bilba tünele doğru koşuyor. Takımın en tecrübelisi. Düşünebiliyor musun? Brian Howard da hemen onun önünde. Ben de onlara katıldım. Üçümüz koşarak soyunma odasına gittik.

Gregor Beugnot Ben oyuncularıma saygı göstermeleri gerektiğini söyledim ve nazik bir şekilde salondan çıkmalarını rica ettim. Bu tip yoğun atmosfere sahip salonlardan çıkarken seyirciye karşı makul olmalısınız. Saygı göstermeniz gerek. Oyuncularım ise söylenileni yapmadı.

Alain Digbeu Zaten esas olay o koşudan sonra meydana geldi. Bilba, heyecanından bir cam kapıya vurdu ve bileğini kesti. Korku filmleri gibi, felaket bir görüntüydü. Kan fışkırdı ve hemen bayıldı zaten. Ben onun arkasındayım, bağırıyorum: "Jim, ne yaptın? Jim!" Final Four sevincimiz bir dakika bile sürmedi. Onu da suçlamadık, sadece ne yapacağımızı düşünüyorduk.

Gregor Beugnot Maçtan sonra oyuncular soyunma odasına girmeye çalışıyor, kapı kapalı. Bir pencere var kapının üst bölümünde; kapıyla aynı renk. Kapı mı yoksa pencere mi, farkı pek anlaşılmıyor. Jim o sırada adrenalin yüklü. Heyecan ve sevinçle karışık, kapıyı açmak için yumrukla kapıya vurunca cam kırılıyor. Halbuki onun isteği cama vurmak değil. Sadece içeri girmek. Bu olay sonucunda da ne yazık ki bileğindeki tendonlar kesiliyor.

Alain Digbeu Daha sonra el cerrahisi uzmanı bulmak için bir hastaneye gittik. Şans eseri biz oraya vardığımızda, doktor da tam çıkmak üzere. Tercümanımız "Lütfen kalın, çok acil bir durum var" diye durumu anlattı. Jim'i sonra hemen ameliyata aldılar. Bir grup otele döndü, ben hastanede bekledim.

Doktorlar sürekli "Otele geç sen de, çok uzun bir ameliyat olacak" diyordu. Bütün gece Jim'den gelecek haberi bekledik. O haber de ancak sabaha karşı gelebildi. Jim'in hastanede biraz istirahat etmesi gerekiyordu. Biz Lyon'a döndük, o ancak 1-2 gün sonra Fransa'ya uçtu.

Jim Bilba Korkunçtu. Her şey çok kötüydü. Hastaneye gitmek zorunda kalmıştım, ne yapacağımı bilmiyordum. Hayatımdaki en büyük meydan okumalardan biriydi o sakatlıktan dönüş süreci. Kariyerime çok etkisi oldu. Her düşüşte bir çıkış yolu bulamazsanız hayata devam edemezsiniz.

Gregor Beugnot Bilba yaralanınca hemen Efes yöneticilerini aradık. Onlara durumu anlattık ve bir ambulans talep ettik. Aslında salon çevresinde çok yoğun bir trafik olduğundan, ambulansın gelmesi pek mümkün gözükmüyordu. Sağ olsunlar, tüm zorluklara rağmen bize bir ambulans tahsis edildi.

Aydın Örs Ben sonradan öğrendim Bilba mevzusunu. Soyunma odaları ayrı yerlerdeydi ve üzüntüden bitmiş vaziyetteydik. Duyma ihtimalimiz yoktu. Ancak evlere gittikten sonra "Ya duydunuz mu, böyle bir şey yaşanmış" diye haber verdiler. Çok üzücü bir olay elbette. Bildiğim kadarıyla kariyerine biraz da ara verdi bu yüzden.

Gregor Beugnot Ambulanstayken şoför, "Hangi hastane? Amerikan mı yoksa Türk hastanesi mi?" diye sordu. Efes'ten bize yardımcı olan kişi de "Türk hastanesine gidelim" diyerek fikrini söyledi. "Tamam" dedik ve iyi ki de oraya gittik. Bizimle olağanüstü bir cerrah ilgilendi. Bilba çok şanslıydı. Cerrah, hastanenin bütün imkanlarını kullanma hakkına sahipti ve ameliyat süreci tepeden tırnağa kusursuz ilerledi. Hatta, Fransa'ya döndüğümüzde ülkenin en iyi cerrahlarından birine gittik. Fransız doktor, Türkiye'de yapılan bu ciddi ameliyatın 'fantastik' olduğunu söyledi. Eğer o kararı vermeseydik, Bilba'yı o mükemmel cerrah ameliyat etmeseydi belki de oyuncumun kariyeri bitecekti. Elini bile kullanamayacak noktaya gelebilirdi. Ucuz atlattık.

Efe Aydan Selanik'teki ilk karşılaşmanın öncesinde Griffith hastaneye kaldırıldı. Zatürre teşhisi tam anlamıyla konulmamıştı ama belirtiler o yöndeydi. Uludağ Üniversitesi'ne yatırdık onu. Ağır bir antibiyotik tedavisi uygulandı ve Griffith, ancak o şekilde Yunanistan'daki maçtan bir gün önce ayağa kalkabildi. Tetkikler yapılıyor, vücutta mikrop falan yok. Sadece, "Çok halsiz olur, dikkat edin. Maçtan önce mutlaka serum verin" dediler. Selanik'teki maçta o şekilde sahaya çıktı. Sıfır antrenmanla, bir gün önce ayağa kalkmışken mükemmel top oynadı. 19 sayı attı, 14 ribaund aldı. Shackleford'u bitirdi. Yunanistan'da kazandık, döndük ülkeye Telekom maçı var. Adam bize sürekli, "Abi ben çok yorgunum. Bacaklarım ağrıyor" diyor. Biz de hastaneye götürüyoruz. Tetkikler yapılıyor, bakıyoruz bir şey yok. "Yok lan işte bir şeyin, bak bir şey çıkmadı" diye söylüyoruz Griffith'e. Onu maça çıkartmadık, Telekom da yendi bizi. Ama Avrupa Kupası finalimiz var, oynaması gerekiyor. Biz buna hâlâ antrenman yaptırıyoruz. Gel gör ki Rashard koşamıyor, yürüyemiyor ve gidip gelemiyor. Üç dakika koşuyor, beş dakika oturuyor. "Allah allah, ne oluyor bu adama?" diyoruz. Çok aradayız o anda dinlendirsek mi dinlendirmesek mi diye tartışıyoruz. Nitekim oynattık ama Griffith ikinci maçta batırdı. Sonradan öğreniyoruz; sebebi vücuda verilen ağır antibiyotiklermiş. Şimdi tam tıbbi tabirini bilmiyorum, vücutta bilmem ne birikimi yapıyormuş o antibiyotikler. O birikimin vücuttan atılması için hastanede dinlenmesi gerekiyormuş Rashard'ın. Bizse yedik bitirdik adamı. Bu da doktorlardan gelen hatalı bilgi yüzünden oldu.

Atilla Çakmak Bursa'daki maçtan sonra Rashard yerde yatıyordu. Bir süre de kalkamadı, baygın vaziyetteydi. Defalarca doktora gittik ama bize hep "Onun bir şeyi yok, merak etmeyin" dediler. Çok üzgünüm bu yüzden.

Rashard Griffith - *Tofaş*
İlk maçtan önce iki hafta boyunca hastanede kalmıştım. Sonra taburcu oldum, Selanik deplasmanında iyi oynadım. Bursa'da bir maç daha vardı ama kaybetsek bile 12 sayıyla bitmeyeceğinden emindik. Ben rövanşta biraz kötü hissettim, kendimde değildim pek. Maç başlayana da kadar bunun farkına varamamıştım.

TRANSFORMERS MI? VOLTRAN MI? NE O?

EFE AYDAN

5
TÜKENİŞ
"PEKİ BAŞARILI MIYIZ? BİLMİYORUM"

Aydın Örs Çok müthiş bir maç kazansak da kaybetsek de benim tarzım değişmez. Antrenörlük kariyerimde en çok 2002 Indianapolis'teki Brezilya ve ASVEL maçlarına üzüldüm. Sonrasında hayat devam etti. Yine olsa, yine edecek. O gün tribünde olan oğlum hüngür hüngür ağlamıştı. Eşimden bunu duyunca kendi üzüntümü unuttum bir anda. Yani o çocuk... Çok yaşamak istiyordu Final Four'u. Oraya kadar domine ederek gelmiştik. Her şey yolunda giderken... Tak diye bitti.

Gregor Beugnot Jim Bilba o sakatlığı yaşamayıp takımla beraber Final Four'a gelebilseydi Barcelona'yı yenerdik. Jimenez'i tutamamıştık o gün. Takımın lideri ve en iyi savunmacısı bizimle beraber olsa, her şey farklı gelişirdi.

Tamer Oyguç Türkiye'nin maksimumu bizdik. Türkiye basketboluna Koraç Kupası'nın yanı sıra, günde çift idmanı da Efes Pilsen getirmiştir. "Biz çift idmandan yeni çıktık" dediğimizde, "Siz manyak mısınız?" cevabını alırdık. Aydın Abi bizi lig sonuncusuna karşı oynarken bile aynı şekilde hazırlardı. Maç seçmezdik. O yüzden asla "ASVEL'i kesin eleriz" diye bir düşünceye kapılmamıştık. Maçtan sonra arabaya atladım. Sürüyorum öyle. Bir yandan bağırıyorum, küfür ediyorum. Nerede yanlış yaptığımızı anlamaya çalışıyorum. Otobandan basıp giderken kafayı bir kaldırdım, 'Edirne il sınırı' yazıyor. Tekirdağ'ı falan nasıl geçtim inanın hiç hatırlamıyorum. Anca benzin ışığı yanınca kendime geldim.

Alain Digbeu O takımla, o küçük salonda neredeyse her şeyi tecrübe ettik. Parasızlık çektik. Malzeme bulamadık. Ama aile gibiydik. Ego problemi yoktu. ASVEL kadrosu da o dönem çok az değişti. Birbirimize bağlanmamız açısından da önemi büyüktür. Final Four'a biraz boşu boşuna gittik. Çok düşünüyorduk Jim olmadan ne yaparız diye. Barcelona zaten kuvvetli, biz de eksik ve üzgündük. 1998 Fransa'dan Lillian Thuram'ı al, savunma nasıl olur? Thuram neyse Bilba da o işte.

Efe Aydan Son maç öncesi bize gelen Koraç Kupası'nı cam ekrana koyup duvara asmıştık. Sonra alamadılar kupayı oradan. Camın içinde ısındığından kimse tutamadı kupayı. Eli değen yanıyor, kimse kupayı alamıyor. Çok büyük bombaydı ya. Havluyla falan tuttular sonra da öyle verdiler Aris'e. O akşam Bursa'da bir zafer yemeği de planlamıştık. Koç Holding'in bütün yöneticileri davetliydi. Athena da gelecekti kutlamalara. Gerçi yine geldiler ama kutlanan bir şey yoktu.

Atilla Çakmak Ben maçlardan sonra çok kötü hissettiğim zaman kendimi odaya kilitlerim. O zaman kızlarım da küçüktü. Hemen kendime gelmeye çalışırdım. Bunun için de mahremiyete, yalnızlığa ihtiyacım olurdu. Aris maçında bundan farklı olarak, eşime bir şeyler demişim. "Dünü başa almak, tekrardan yaşamak isterim" sözünü neden sarf ettim hâlâ bilmiyorum.

Efe Aydan Maç bitti. Salondan çıktım. Arabaya atladım bastım gaza gidiyorum. Ulan nereye gitsem derken Pembe Çarşı diye bir alışveriş merkezi gördüm, daldım oraya. Girdim bir hamburger yedim. Sonra geçtim kenara, düşünmeye başladım. Düşündüm; biz başarısız mı, yoksa başarılı mıyız diye. Lan final oynayıp da "Yuh Allah kahretsin sizi" denilen ilk takım mı olmuştuk yoksa? Derken basın sözcümüz Murat Güzen çıktı karşıma. O da benim gibi boş boş dolanıyordu. Sinemaya girmeye çalışmış ama bilet vermemişler.

- Ne yapacağız Murat?
- Baba ben üst kata çıktım, bilet istedim sinema için. Vermediler.
- Ne filmi ya?
- Böyle adamlar arabadan insana dönüşüyor, insandan tek bir şey oluyor sonra.
- Transformers mı? Voltran mı? Ne o?
- Voltran, Voltran. Voltran'ı oluşturuyorlar.

Neyse sonra çıktık yukarı. Baktık kimse gelmemiş filme. Murat gişeyle konuştu. "İçeri girmek için en az beş bilet almanız gerekiyor" cevabını aldı. Aldık beş bileti, kapattık sinemayı. Sonra ben en arkada bir köşeye oturdum, o da diğer köşeye geçti. Yalnızız, Voltran seyrediyoruz.
O an boşluktayım. Ayaklarımı hissetmiyorum. Sezon bitmiş, ilk dörde girmişiz. Şampiyon olamamışız ama Koraç'ta final oynamışız. Peki başarılı mıyız? Bilmiyorum.

Tolga Öngören FIBA kurallarına göre kupa üç kez kazanılınca ancak

kulüpte kalabiliyordu. Son şampiyon sadece bir sene tutabiliyordu kupayı. Biz de birbirimize takılıyorduk, "Koraç sende mi kalacak, yoksa bende mi?" diye. Maç öncesindeki konsantrasyon kaybımız burada başlamıştı. Fener alayları falan planlandığını biliyorduk.

Şemsettin Baş Bir de Tofaş bayrakları verilmişti seyirciye. Maçın sonuna doğru, o bayrakların plastik sopalarını çıkarıp sahaya attılar. Dikkatimiz iyice dağıldı. Yahu maç devam ediyor, fark 18 tamam da biz iki üçlük atsak ne olacak? Her şey bitmemişti ki. Daha iki dakika vardı en azından.

Panos Kapazoğlu Ben hayatımda öyle bir maç sonu görmedim. Ki Yunanistan'da da atmosfer başkadır, biliyorsunuz. Bursa'daki maçın son periyodunda sahaya jeton, bayrak ve bayrak yağdı. Sadece bir dakika içinde ortalığı yabancı madde kaplamıştı. Korkutucuydu.

Fotoğraf AP Images

6

BOZGUN MU, MİLAT MI?

"O AŞAMALARDAN GEÇMEMİZ GEREKİYORDU."

Aydın Örs Tofaş'ın 11 sayılık avantajdan sonra böyle mağlup olması üzücü. Kolay kolay yaşanabilecek bir şey değil. Belki onlar kazansaydı, 'Kara Perşembe' olmayacaktı. Benim felsefeme göre, her karanlık gecenin sonunda aydınlık bir sabah vardır. Ertesi gün derhal çalışmaya başlamak lazım. Biz öyle yaptık.

Ufuk Sarıca Tofaş-Aris maçının skoru beni çok şaşırtmıştı. Açıkçası Aris'e karşı onları büyük favori olarak görüyordum. Bence erken kutlama yapmak Tofaş'a kupayı kaybettirdi. Havai fişekleri, kupanın nereye koyulacağı gibi konuları biraz yadırgadığımı söylemem gerek. Kendi tarafımızdan bakacak olursam, Türk basketbolunda Avrupa'daki düşünce tarzını etkileyen, hedeflerini yükselten takım o dönemki Efes Pilsen. ASVEL maçında neyi yanlış yaptık diye bakmaktan ziyade oraların kolay olmayacağını anlamak lazım. O seviyenin takımı olsak da bu kolay olmuyor. İlla bir şeyi eksik yapmana gerek yok, karar maçında işler ters gidebiliyor. Oralar hep tecrübe gerektiren yerler. Bugün Karşıyaka'da da bunları söylüyorum.

Tamer Oyguç Koraç üçüncü kupaydı ve daha önce kazanılmıştı. Bu yüzden Tofaş'ta onun baskısı olduğunu düşünmüyorum. Bilakis, "Onlar yaptı, biz de yaparız" düşüncesi hâkim olabilir. İnsanlar bizden sonra 'bir yerleri' hedeflemeye başladı. "Efes bunu başardıysa, birkaç senelik yatırımla biz de yapabiliriz" denildi. Türkiye basketbolu için 'Kara Perşembe' olarak anılan gün, aslında bir milat oldu bu açıdan. Efes, Real Madrid'i yenemeyince hesap soracak duruma geldik.

Atilla Çakmak Efes maçını oyuncular seyretmemişti. İstanbul'da maç bittiğinde, bizimkiler sahaya çıkmıştı. Ben de soyunma odasındaki televizyondan görmüştüm sonucu. Tabii ki üzülmüştüm ama bizim maça, en azından benim açımdan, herhangi bir etkisi olmadı.

Şemsettin Baş Efes'in yenildiği haberini alınca, "Artık Türk basketbolunu biz temsil ediyoruz" minvalinde bir konuşma yapmıştık. En nihayetinde biz de başaramadık ama o gün bir eşik atladığımıza inanıyorum. Kaybettik ama aslında kazanarak çıktık.

Tolga Öngören Yedi aylık emeğin, 3 Nisan gecesinde yok olduğu yaklaşımına katılmıyorum. Bu çok duygusal bir perspektif. Hiçbir kulübün yedi ayda, hatta yıllar içinde biriktirdiği emek heba olmaz. Zira şampiyon olduğunuzda da dünyanın tepesine oturmuyorsunuz. Evet, Tofaş 'Kara Perşembe'nin bir parçası oldu ama o gece acemiliğinden kaybetti. Bir maç bitmemişse, bitmemiştir. O seri de henüz bitmemişti. Şu anda hiçbir Türk takımı o konumdayken kupayı vermez.

Slobodan Subotic Selanik'te 10 bin kişi bizi bekliyordu. Havalimanından ancak üç saatte çıkabildik. İnanılmazdı. Oradan şehir meydanına gidene kadar peşimizden geldi Aris taraftarı. Kutlamalar sabah 3'e kadar devam etti. Koraç şampiyonluğu tabii ki kariyerimi etkiledi. Panathinaikos finalden sonra teklifte bulundu. Ben de Avrupa'nın en büyük kulüplerinden birine giderek iki yılda iki lig zaferi yaşadım. Hayatım değişti.

Alain Digbeu Efes galibiyetinin etkisiyle bizim takım o kadar popüler oldu ki hep manşetlerdeydik. Herkes, "ASVEL nasıl şampiyon olamadı?" diye üzülüyordu. Ama favori Efes değil de biz olsaydık ve seriyi kaybetseydik, Fransa'da kesinlikle Türkiye gibi melankolik bir hava oluşmazdı. Kaybetsek kimse 'Kara Perşembe' demezdi.

Fotograf Getty Images Turkey, AP Images

(Jordan) oyunculardı. James ve Durant ise NBA tarihinin en üst tabakasında bile istisna kategorisine ayrılan, belki de bugüne dek gördüğümüz en büyük basketbol potansiyeline sahip iki insan.

Yine de konu onların görülmemiş birer basketbolcu olmalarıyla kapanmamalı. Kural değişiklikleri ve yeni savunma stratejileriyle birlikte NBA basketbolunun yaşadığı evrimin, Durant-LeBron ve diğer kısa forvetlerin bu denli öne çıkmasında payı büyük. 2000'lerin başında önce alan savunması yasağının, savunma üç saniyesi kuralı dışında kalkması, birkaç yıl sonra da hand check, yani toplu oyuncuyu elle kontrol ederek savunma yapmanın yasaklanması, o noktaya kadar geçerli olan tüm ezberleri altüst etti ve yeni gereklilikler ortaya çıkardı.

Elbette bu değişim bir anda gerçekleşmedi. Önce gittikçe daha fazla takım artık alan savunması ve formlarının yasak olmamasından faydalanarak savunmada potasının yakınlarını kalabalık tutmaya ve rakip oyuncuların hem rahat hem de yakın mesafeli atış bulmasına engel olmaya yönelik şemalar oluşturmaya başladı. Böylece bir dönemin elit takımları için olmazsa olmaz listesinde yer alan post-up hücumları giderek daha zor ve buna bağlı olarak verimi daha düşük hale geldi, ekmeğinin önemli bölümünü bu şekilde oynayarak çıkaran oyuncuların rolü ve kıymeti de sarsıldı.

Buna karşılık elle kontrolün ortadan kalkması, dışarıdan içeriye penetreleri ve ikili oyunları topu pota civarına yaklaştırmanın daha kolay bir yoluna dönüştürmüştü. Ancak oralardaki kalabalığı temizlemek kaydıyla... İlk düzenli uygulamalı dersler, pas, şut ve dripling ustası oyun kurucu Steve Nash ve süper atlet pivot Amar'e Stoudemire'ın etrafına şutörleri yerleştirip sahayı alabildiğine bölen ve bir basketbol devrimini başlatacak olan, Koç Mike D'Antoni'nin Phoenix Suns takımından geldi. Savunmalar, boşluğu bulduğu an şutu yazacak Nash'i mi, onun bir pasıyla potaya uçmaya ya da duruma göre orta mesafeden şut atmaya hazır Stoudemire'ı mı yoksa onları çevreleyen şutörleri mi savunacaklarını şaşırıyor, mutlaka bir yerden açık veriyorlardı.

Ancak böylesi bir hücum takımını kurmak için D'Antoni oyunun diğer tarafında tavizler vermek zorunda kalmıştı. Pivot oynayan Stoudemire daha önce bir power forvetti ve hem fiziği hem de altyapısı gerçek bir pivot gibi pota altı savunması yapmak için yeterli değildi. Yine daha önce 3 numara oynayıp bu sistemde 4 olan Shawn Marion, üstün atletizmi ve savunma becerileriyle birçok rakibine karşı vaziyeti idare etse de, kendisine çok ağır basan uzunlar da vardı. Sakatlıkların ve 2007 play-off'larında Stoudemire-Boris Diaw ikilisinin bench'ten sahaya girerek maç cezası almaları gibi kritik terslikler yaşanmasa Suns belki şampiyonluk da kazanabilirdi ama şu bir gerçek ki savunmaları hiçbir zaman vasatın üstüne çıkamadı ve bu da başka takımların onların ortaya koyduğu formülü, savunmadan taviz verme pahasına birebir uygulama konusunda çekingen davranmalarına yol açtı. Haksız değillerdi.

Dolayısıyla bugün hücumda sahayı Suns gibi bölebilmek ve rakip savunmayı açabilmek herkesin istediği ama birçok takımın hâlâ yollarını aradığı bir şey. Bu oyunu, savunmada büyük gedikler vermeden oynayabilecek personele sahip takım çok az. Hücumda şut tehdidi yaratıp, pas verebilip, savunmada

PAUL GEORGE'UN NBA'İN EN İYİ BEŞİNE SEÇİLMESİNİ SAĞLAYAN, LİGİN EN İYİ OYUNCULARI KARŞISINDA GÖSTERDİĞİ PERFORMANS.

Fotoğraf AP Images

da rakibin 4 numaralarına ezilmeyecek ve yardım savunması da yapabilecek oyuncular kolay bulunmadığı için, Draymond Green gibi aslında çok iyi şutör olmayan ve pozisyonu için hayli kısa bir örneğin yazın maksimum kontrat alması gündemde. Veya -haklı şekilde- örnek alınacak takım olarak gösterilen San Antonio Spurs'ün, dış şutuna hiçbir zaman güvenmeyen oyun kurucusu Tony Parker'ın yanında, şut menzili üç sayı çizgisine gelmeyen iki uzun Tim Duncan ve Tiago Splitter'ı ilk beş çıkarıyor olması da, yine benzer kaygılardan. Rakip savunmayı açmak değerli ama bunu yapayım derken kendi savunmanızda büyük açıklar vermemek hâlâ daha önemli.

Dönüyoruz kapanan savunmalara... Pota ve civarını kalabalıklaştırmak, sadece sırtı dönük hücumları değil, penetreleri kesmek ve rakibe turnike attırmamak için de hemen hemen tüm takımların savunma şemalarının

KNICKS DÖKÜLÜYORDU AMA CARMELO ANTHONY SAYI KRALLIĞINI KAPMAYI BAŞARMIŞTI.

önceliği hâline geldi. Bir yandan da rakibin tehlikeli şutörlerinden fazla uzaklaşmamak ya da top onlara döndürüldüğünde hemen şutu kapatabilmek, bilhassa daha yüksek yüzdeyle isabet bulunan köşe üçlüklerine izin vermemek artık ezberlenen gereklilikler. Bu savunmalar karşısında, kalçayı dayayıp topu potaya kadar götürmek artık tedavülden kalktığı gibi, topu yere vurup 'paldır küldür' içeriye dalmak da geçerli bir yöntem değil. Russell Westbrook gibi özel bir oyuncu olsanız dahi en azından orta mesafe atmak zorunda kalıyor, atamayıp inat ettiğiniz günlerde de takıma zarar veriyorsunuz. Şutunu bir türlü düzeltemeyen Rajon Rondo'nun, birkaç yıl önce ligin en iyi oyuncuları arasında gösterilirken bugün alay konusu hâline gelmesi, geçirdiği çapraz bağ sakatlığından çok, son yıllarda savunmaların hızla değişmesiyle ilgili bir durum.

Ne var ki hem penetre edebilip hem de şut atabilen oyuncu bulmak kolay olmadığı gibi, bunların ikisini de iyi yapanları bulmak hepten zor. Ayrıca her penetre edebilen, kendisine doğru uzanan kolların üzerinden bitiremediği gibi, her şutör de el üstünden hedefi bulamayabiliyor. James ve Durant işte bütün bunların yanına çizik atabilen adamlar. Rakiplerde Duncan-Splitter, Rudy Gobert-Derrick Favors, LaMarcus Aldridge-Robin Lopez, Blake Griffin-DeAndre Jordan, Pau Gasol-Joakim Noah'lar hâlâ çifter çifter

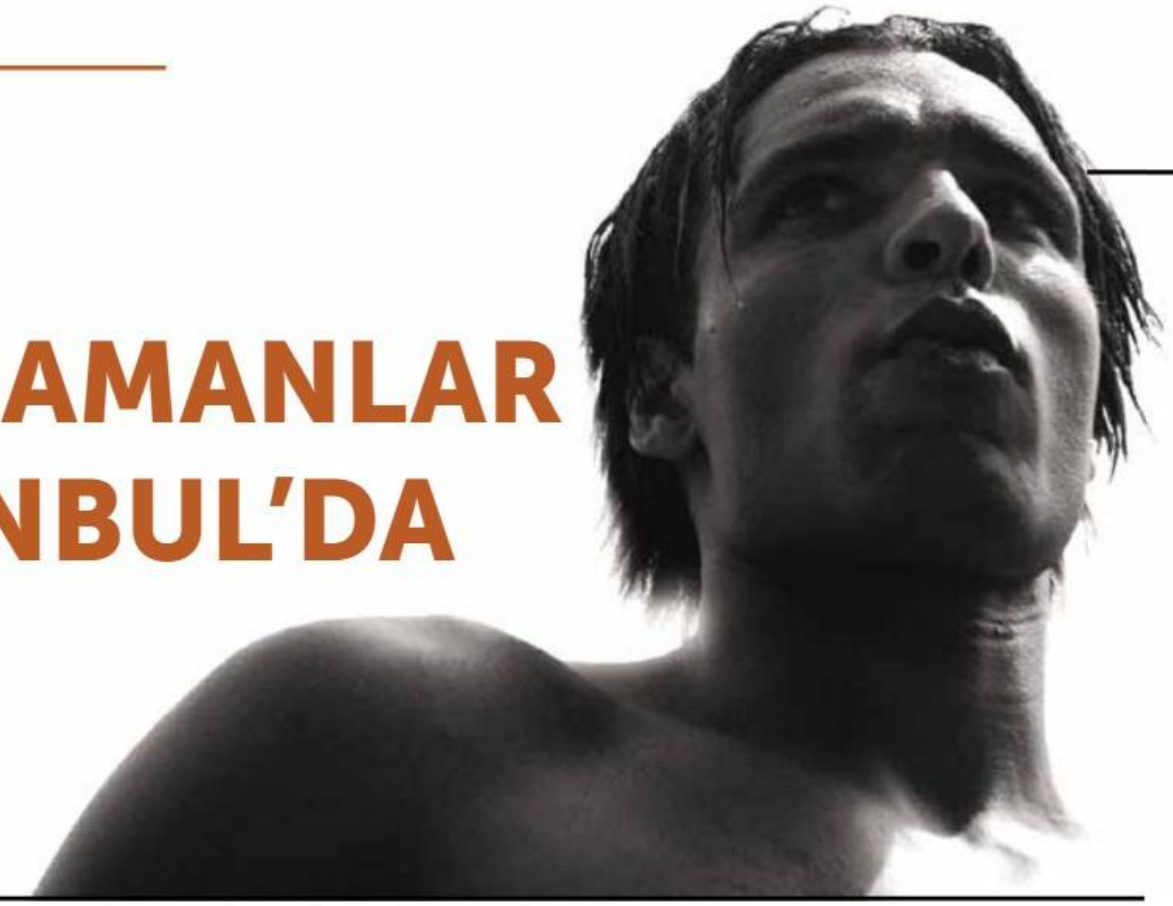
ANTHONY DAVIS, YETENEĞİ VE FİZİĞİYLE YAKIN GELECEKTE HER ŞEYİ DEĞİŞTİREBİLİR.

varken, sahip oldukları sıra dışı fiziksel özellikler onları 'dünyalı' rakiplerinin önüne koyuyor. Uzunlar için hücum etmenin eskisi kadar rahat olmadığı, şut atamayan ya da penetre edemeyen kısaların 'değer' yarışında ve tartışmasında doğal seleksiyona uğradığı bu yeni basketbol düzeninin hâkimi onlar. Leonard ve George ise bu ikisiyle aynı seviyede yeteneklere değilse de savunmada onlara kafa tutabilecek fiziksel ve atletik özelliklere sahip oldukları için değeri Durant ve LeBron'la birlikte yükselen oyuncular. İkisi de bir dönemin Bruce Bowen'ı gibi savunma yapıp hücumda boş şut beklemekten ibaret oyuncular değil, çok daha fazlası kesinlikle. Ancak Leonard'ın Ron Artest'ten 11 yıl sonra 'Yılın Savunmacısı' ödülünü kazanan ilk dış oyuncu olabilmesini ya da George'un benzer şekilde All-NBA seçilmesini sağlayan, biraz da ligin en iyi oyuncuları karşısında gösterdikleri performanslar.

Bu sezonun MVP yarışında geride kalsalar da (Durant'in sakatlığı nedeniyle 27 maç oynayabildiğini unutmayalım) James ve Durant'in hâlâ ligin en iyi iki oyuncusu olduğu gerçeği henüz değişmedi. Yakın gelecekte ise bunu değiştirebilecek bir adam var: Yetenek, fizik ve atletizm birleşimi onlarınki kadar doğaüstü gelen ve henüz 22 yaşında olan Anthony Davis. Davis'in oynadığı 4-5 pozisyonlarının standartlarının üstündeki dripling, şut ve denge gibi özelliklerine bakarak da Durant ve James'in bireysel rakiplerini eleyen basketbol değişiminin birkaç yıl sonra neyin arayışında olacağına dair ipuçları elde edebiliriz.

S

BİR ZAMANLAR İSTANBUL'DA

CANER ELER

Her yaz transfer haberlerinde adı geçenlerden biriydi Pierre Van Hooijdonk Ve bir gün imzayı attı. Gelişi gibi sonrası da olaylıydı. Önce günlerce adını sayıklayan medya, sonrasında düşmanlarından biri hâline geldi. Kendi ifadesİyle 'yalanlarla savaşmak zorunda' hissetmişti. Maradona muamelesi görerek itildiği soyunma odasından Pierre van Hooijdonk olarak çıktı.

Tecrübeli isim, sözünü kimseden sakınmadan geçirdiği Türkiye günlerinde her şeyiyle kendini gösterdi. Daha sonra buralara yolu düşecek vatandaşları Dirk Kuyt ve Wesley Sneijder gibi, o da Hollanda futbolunun rahle-i tedrisinden geçmişti. O topraklardan çıkan birçok ayak gibi o da işleri daha az tercih edilen yoldan yapmayı seçmişti ve bütün farkı yaratan bu oldu. Türkİye futbolunun kaos yaşadığı bir dönemde onu andık, aradık. Ne şans ki telefona cevap verdİ. Hattın ucunda bir zamanların 'Aziz Piyer' var. siz de sesini hemen tanıyacaksınız.

Kariyerinizin zirvesindeyken, Feyenoord sonrasında neden Fenerbahçe'yi seçtiniz, kararınıza etki eden faktörler nelerdi?

Çünkü daha önce Türkiye'de oynamış olan arkadaşlarımdan güzel anılar işitmiştim. Bir önceki sezon Şampiyonlar Ligi'nde Fenerbahçe ile oynadığımız maçta stadyumdaki atmosfer gerçekten hoşuma gitmişti. Teklif geldiğinde bunun benim için güzel bir meydan okuma olacağını düşündüm, bu yüzden kabul ettim.

Türkiye'de yabancı futbolcu olmak nasıldı? Oynadığınız diğer şehirlerle İstanbul'u kıyaslayabilir misiniz?

Yaşam şartları konusunda İstanbul uzak ara en iyisiydi. Özellikle iklim müthişti. Örneğin Lizbon'da olduğum dönemde çok şanssızdım çünkü tarihin en yağmurlu dönemine denk gelmiştim, gerçekten inanılmazdı. İstanbul'un kültürel yapısı, yemekleri ve alışveriş imkânları yabancı bir futbolcu için cazipti.

Fenerbahçe'ye geldiğinizde çok genç bir kadro vardı. Takımdaki en tecrübeli oyunculardan biri sizdiniz ama muhtemelen Türkiye futboluna dair pek malumatınız yoktu. O sene, takıma liderlik etmeyi nasıl başardınız?

Şaşırmıştım. Tecrübeli oyuncular da vardı ancak Christoph Daum onlardan kurtulmaya çalışıyordu. Genel anlamda gençlerin ön planda olduğu iyi bir ekiptik. Türkçe konuşamıyordum fakat takımdaki bazı oyuncularla Almanca iletişim kurabiliyordum. İngilizce veya Almanca bilmeyen oyunculara bir şeyler söylemek istediğim zaman tercüman kullanıyordum ve maalesef bu biraz mesafeli bir durum yaratabiliyordu. Genel olarak nasıl

1974 mü, 2010 mu? Hangi Hollanda takımını tercih edersiniz?
2010 demeliyim. Herkes 74 olarak düşünebilir; o jenerasyon, oyunu çok değiştirdi ama 2010'un daha takım olduğunu söylemeliyim. Şu an mücadele eden bir ekip için işleri zorlaştırabilecek çok fazla takım var. 1974'te bu türden çok fazla takım yoktu. Son Dünya Kupası'ndaki birçok takım favoriler için işleri oldukça zorlaştırdı, puanlar aldılar ve hatta favorileri yendiler. Eskiden pek böyle değildi. Eski takıma saygısızlık ettiğimi düşünmeyin, harika bir futbol oynuyorlardı.

Fotoğraf Getty Images Turkey

bir insan olduğumu herkesin kolay anladığını düşünüyorum. Geldiğim ilk gün bir toplantı vardı, takım arkadaşlarım ve teknik heyetle tanıştık. O gün, herkes bana Maradona muamelesi yapıyordu ama ben sadece buraya yardım etmeye geldiğimi onlara anlattım.

Türkiye'de oynadığınız ilk maçta İstanbulspor'a 3-0 kaybetmiştiniz. Maçtan sonra kaleci Robert Enke Almanya'ya geri döndü. O günlerde Fenerbahçe'ye gelmenin yanlış bir karar olduğunu hiç düşündünüz mü?

Hayır, düşünmedim. O yıl oldukça zor geçmiş olabilir, takım o maçta dağılmıştı ama işin iyi yanı, bir hafta içerisinde çok fazla maçımız olmasıydı. Bu sayede gidişatı değiştirebildik. İkinci hafta Trabzonspor ile oynadığımız maç kritikti. Golü de ben atmıştım. Belki de sezonun bizim adımıza en önemli maçıydı.

Şampiyon olduğunuz sene enteresan bir istatistiğiniz var. O yıl, Ekim ayına kadar üç sarı kart gördünüz. Bir kart daha gördüğünüz takdirde ceza alacaktınız. 24 hafta boyunca karttan uzak durmayı nasıl başardınız?

Aslında sadece riskli müdahalelerden uzak durdum. Genelde forvet oyuncularının 10'da 9'u sinirlendiği için sarı kart görür. Bir sarı kart daha görürsem bir sonraki maçta oynayamayacağımı biliyordum bu yüzden kendime "Tamam, o hâlde böyle bir şey yapmayacağım" dedim ve soğukkanlılığımı korudum. Sadece işime ve gol atmaya odaklandım. Karta neden olacak herhangi bir şey için hiç kimseye fırsat vermedim.

O dönem sıklıkla teknik direktörün taktiklerini ve yaklaşımlarını eleştirdiniz. Genel anlamda Daum'un performansını nasıl değerlendirirsiniz?

Çok da sık eleştirmedim. Evet, ara sıra tartışmalarımız olurdu ama genel olarak, o iyi iş çıkardı. Özellikle, takıma bana göre çok şey getirmeyen eski oyuncuları yenilerle, daha gençlerle değiştirmesi ona karşı olan düşüncelerimin değişmesinde etkili oldu. Yeni oyuncular, gençler çok daha çalışkandı, bu da kulüpte havanın olumluya dönmesini sağladı. Tüm bunlar Daum sayesinde gerçekleşti.

Özellikle Kadıköy'deki maçlarda yoğun bir atmosfer oluyor. O ortamda hiç baskı hissettiniz mi?

Aslına bakarsanız, bu her zaman bir soru işaretidir. Çünkü insanlar hep şöyle düşünür: "Önceki takımında çok gol atmış, burada da o kadar atar." Ama bana göre, durum oldukça farklı. Türkiye'de her şey dramatik ve çabuk bir şekilde değişebiliyor. İnsanlar attığınız golleri çok çabuk unutuyor ve bir anda yaptıklarınız tarih olabiliyor. İşte o zaman "Yeni bir forvete ihtiyacımız var" diyorlar. Özellikle Trabzonspor ve Diyarbakırspor maçlarında attığım gollerden sonra kendimi kanıtladım, herkes gol atabileceğime inandı ve bunun da bana çok yardımı oldu. Taraftarların sahip olduğu bu yeni bakış açısı, baskıyı da ortadan kaldırdı.

Emmanuel Emenike'nin Fenerbahçe'deki performansını nasıl değerlendirirsiniz? O da son dönemde baskı ile sorunları olan bir isim...

Baskı söz konusu olduğunda her şey değişir. Onun çok iyi bir oyuncu olduğuna inanıyorum. Fakat bazen taraftarlar, futbolcular için hayatı zorlaştırabiliyor. Kısacası, iç saha maçlarında taraftarın kendi oyuncusuna sırtını dönmesi pek hoşuma gitmiyor.

Türkiye'de kullandığınız ve çok tartışılan 'kaliteli Türk medyası' kavramını biraz daha açar mısınız?

Bence herkes ne demek istediğimi anlamıştı. Çok şaşırtıcı bir şey söylemedim. Maalesef Türkiye'deki medya küçük şeyleri büyütmekten ve yalanları gazete sayfalarına taşımaktan çekinmiyor. İngiltere'de oynadığım dönemde de medya ilgisinin aynı şekilde olduğunu görmüştüm. Ancak taraftarlar hâlâ gazetelerde yazanlara inanıyor, medyanın etki gücü yüksek. Kendini yalanlardan korumazsan insanlar seni yanlış tanıyor zira gazetelerde yazanların çoğu zaman gerçekle hiçbir ilgisi olmuyor. Bazen gazetecilerin bunu neden yaptıklarını düşünüyorum ama yanıt bulamıyorum.

HERKES BANA MARADONA MUAMELESİ YAPIYORDU AMA BEN SADECE YARDIM ETMEYE GELMİŞTİM.

Yolu buralardan geçen Colin Kazım Richards'ın kariyeri iniş çıkışlarla dolu. Şimdi Feyenoord ile birlikte performansını tekrar yükseltti ve uzun bir süre sonra milli takıma seçildi. Bu gelişimin arkasındaki sebep sizce nedir?

Onun yetenekli bir oyuncu olduğu ortada ve kafasını tamamen maçlara verdiğinde başarılı olabiliyor. Herkesin bakması gereken bir ailesi var, maaşınızı alamadığınızda üzülüyorsunuz. Tabii ki o İngiltere'de yetişti ve böyle durumlara alışık değil. Belki Türk oyuncular bu tür durumları daha önce duyduğu için bunu daha rahat kabulleniyor olabilir ancak bence bu hiç de iyi bir durum değil.

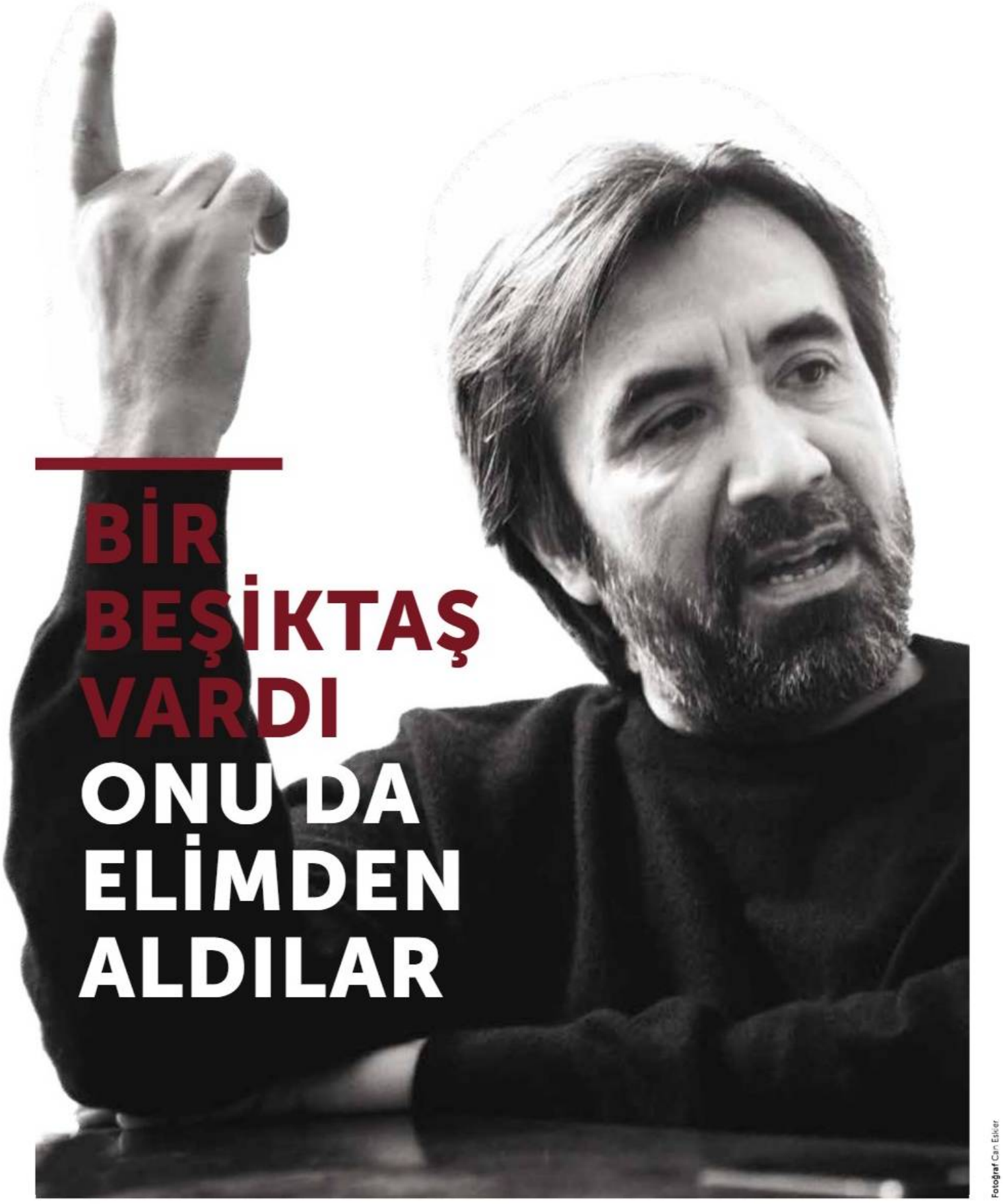
Türkiye'de oynayan Hollandalı futbolcuları, özellikle Sneijder ve Kuyt'u nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bunun çok kısa ve kolay bir cevabı var; onlarla gurur duyuyorum onlarla. Kuyt Fenerbahçe, Wesley de Galatasaray için büyük işler yaptı, yapıyorlar. Bunu görmek beni mutlu ediyor.

Bu soru biraz talihsiz ama bunu sormak zorundayız. Bildiğiniz gibi Fenerbahçe otobüsü silahlı saldırıya uğradı. Siz, eğer o otobüsün içinde olsaydınız ne düşünürdünüz?

Gerçekten ayrılmayı düşünürdüm. Taraftarlar arasında rekabet olur, bu iyi bir şeydir ama sağlıklı bir seviyede olmalı. Hepimiz birilerinin bağırmasını falan kabul edebiliriz; takım otobüsüne bağırsınlar, küfür tamam, bunlar dünya futbolunda kabul edilebilir. Ama bir takım otobüsüne ateş açılması başka bir seviye. Bu, oyuncuya kendini iyi hissettirmez.

S

BİR BEŞİKTAŞ VARDI ONU DA ELİMDEN ALDILAR

Fotoğraf Can Eskiler

ONUR ERDEM

ZEKİ DEMİRKUBUZ, 2015'E YENİ BİTİRDİĞİ İKİ FİLMİNİN YORGUNLUĞU İLE GİRDİ. ANCAK DERTLERİ BUNUNLA SINIRLI DEĞİL. KENDİ DEYİMİYLE 'BU ÜLKEYLE TEK BAĞI' BEŞİKTAŞ'I DA KAYBETMEK ÜZERE OLDUĞUNU HİSSEDİYOR. FİLMLERİNDE AHLAK VE KADER KAVRAMLARINA SIKLIKLA YER VEREN YÖNETMENE GÖRE, AHLAKEN SINIFTA KALAN TÜRKİYE'NİN KADERİ, HAK ETTİĞİNİ YAŞAMAKTAN İBARET. UMUTLARI ELİNDEN ALINAN İNSANLARIN HIRÇINLIĞINA SAYGI DUYMAK GEREKİR. DEMİRKUBUZ'UN İSE KİMSEDEN SAYGI BEKLEDİĞİ YOK. İNSAN OLSAK YETER...

Söyleşi için sizi aradığımda "Sinema konuşmayacağız değil mi? Sinemadan çok sıkıldım, nefret ettim" demiştiniz. Bu dönem özelinde mi söylediniz, yoksa genel bir durum mu?

Genelde öyle bir şey var bende. Sinema üzerinden konuşmayı inandırıcı ve faydalı bulmuyorum. Sinemanın kişiliğimizin, yaşamımızın sonunda bir yerde durduğunu düşünüyorum. Bu yüzden, sanki temel sorunu gözden kaçırıp sonuçla ilgilenmek gibi geliyor bu bana. Sinemanın insanlarla ilişki kurma biçiminin üstten, popülist ve ideolojik olması da bunu etkiliyor. O yüzden, mesela ders veriyorum bir üniversitede; 15 derslik programda direkt sinema üzerinden toplasan yarım saat konuşmamışımdır. Ama sana söylediğimin pratikte de bir sebebi var tabii. Bir sene içinde iki film çektim. Böyle senede bir yeraltından insan içine çıkıp, onlarla ilişki kurup, o ilişkilerin gerçekliğiyle yüzleşip, hiçbir şeyin değişmediğini görünce ister istemez öyle bir duygu oluşuyor insanın içinde. Yani, böyle bir kusasım geliyor. Kendimi kötü hissediyorum.

O zaman çektiğiniz iki filmi sorup bu konuyu kapatıyorum...

Yok, o kadar da değil aslında. Yani iki tane film yapmışım. İki senedir it gibi çalışmışım. Sorulsun istiyorum tabii, anlatayım istiyorum. Neden istemeyeyim? Biri *Bulantı*, biri de Kor diye iki ayrı film çektim ama ikisinin de hâlâ ne zaman vizyona gireceğini bilmiyorum. Ben çekmeyi biliyorum, işin diğer taraflarında ise bana bir pasif-agresiflik geliyor. Hatta mümkün olsa bazen sokmak bile istemiyorum filmi, en gıcık kısmı o.

Buradan bakınca sinema ile ilişkiniz biraz gelgitli gibi duruyor. Katılır mısınız?

Gariptir; üretim sürecinde sinemadan çok uzaklaşıyorum. Sinemadan duygu olarak en koptuğum dönemler, sinemanın en çok içinde olduğum dönemler. En yakın hissettiğim dönemler ise özlem duyacak kadar uzak kaldığım anlara denk geliyor. Sevgiliyle ilişki de böyle mesela. Uzak kalınca özlem büyür, yaşayınca sıradanlaşır. İnsan irrasyonel bir varlık. En uygun fırsatlar, en berbat durumların içinde oluşabiliyor. En büyük alçaklıklar, en değerli şeylerin içinden çıkabiliyor. Aslında ideal olan; uzak kalmadan, içinde yaşayarak bunu başarabilmek ama çok zor. Sonuçta bu en az iki kişilik bir şey; sevgili diyoruz, dost diyoruz, toplum diyoruz... İnsan kendi adına doğruyu yapabilir ama kendi iradesinin dışındaki konular için yapabilecek pek bir şeyi yok. Zaten idealler konusunda benim kronik bir ümitsizliğim var. Sosyalizm de bu yüzden artık bana uzak geliyor. Bütün başka düşlerim gibi.

Bizim de ideallerimizden biri futboldu ama son dönemde hali ortada. Sürekli yasalar çıkıyor, e-bilet uygulamasına geçiliyor, seyirci azalıyor, zeminler berbat, futbol kötü... Durum vahim anlayacağınız. Hatta şöyle bağlayayım; Sartre, İş İşten *Geçti* kitabında "Elbette yaşantımızı boşuna harcadık, bunu herkes yapar" der ya, biz de -aslında olmayan- bir futbol idealine çok mu kaptırmışız kendimizi?

Söyleyebileceğim en net şekilde söyleyeyim. Yıldırım Demirören'in en abarttığı, Beşiktaş'ı en kötü hâllere soktuğu dönemde bir grup arkadaşımla oturuyordum. Beşiktaş'ı bilen insanlardı hepsi. Bana kulüple ilgili bir sürü şey anlatmaya başladılar. Dinledim,

"İNSANLAR İDARE ETTİ AMA DENİZ BİTTİ"

Futbol, vatan ve millet meselesi değildir. Dünyanın her köyünde, her kasabasında, her şehrinde, her stadında rastlayabileceğiniz, insanın icat ettiği en su götürmez, en gerçek, en net, sonuçları en açık ve adalet duygusunu en iyi temsil eden oyundur. Hayatın her alanı için konuşuyorum. Adam kendisini aldatan karısını idare eder ama en sevdiği futbolcu da olsa onu bir, bilemedin iki kere idare eder, üçüncüde "Defolsun gitsin!" der. Futbol bu kadar net bir oyundur. O yüzden, insanlar idare edebildikleri kadar idare ettiler, herkesi idare ettiler ama deniz bitti. Dedim ya; ben yıllarca Yıldırım Demirören'in başkanlığındaki bir takımın maçlarını kaçırmadım. Kendime inanamıyorum. Benim Demirören'le, Sinan Engin'le falan ne işim olabilir ya?

dinledim... Sonra onlara "Rica ediyorum, bana bir daha bunları anlatmayın" dedim. Yani, her aklı başında insan gibi ben de neler olup bittiğini tahmin edebilirim değil mi? Sinan Engin gibi, Yıldırım Demirören gibi adamlara bir kere baksan anlarsın zaten bu kulüpte neler olabileceğini. Ama ben bunları duymak ya da bilmek istemiyorum. Çünkü ben bunların içyüzünü duyar ya da bilirsem Beşiktaş'ı bırakırım. Ve benim, özellikle bu ülkeye dair başka bir bağım yok. Maçtan maça bir hafta hasret, liglere ara verildiğinde üç ay acı çekiyorum. Heyecanla uyandığım ender sabahlar, maç sabahları... O yüzden, benim gibi her ağzını açtığında gerçekçilikten dem vuran bir insana hiç yakışmasa da yıllarca bu yapay, hiç gerçekçi olmayan 'yokmuş gibi' durumuna devam ettim. Ama itiraf etmem gerekiyor ki bugünlerde ben de artık kendimi sorgulamaya, yalpalamaya başladım. Fenerbahçe maçı da benim için son oldu, pilimin bittiğini hissettim. Aynı şekilde, Bilic'in gözlerindeki umutsuzluğu da gördüm. Beşiktaşlı futbolcuların çoğunu tanırım, çoğuyla görüşürüm ama o maçta Emre ve Volkan'a o kadar yol vermelerini, birinin bile Bilic'in üstüne yürüdüğünde "Ne olacaksa olsun" deyip Emre'ye tepki göstermemesini hazmedemiyorum. O gün, o sahada bulunan futbolcu grubuyla işim bitti benim. Özetle; benim Beşiktaş'la ilgili durumum pek iyi değil. Beşiktaş'la ilgili böyleyse Türkiye'deki futbol ortamıyla nasıldır, siz hesap edin.

Bunu biraz daha açsanız olur mu? Türkiye'deki futbol ortamının bir fotoğrafını çekebilir misiniz?

Ahlaki olarak çözümlenmemiş, ahlaki olarak aşılmamış, sınanmamış hiçbir şeyin gerçekliği önemli değildir. Aklıma geldiği için söylüyorum, bazı insanlar vardır; Recep Tayyip Erdoğan, Fatih Terim, Sinan Engin, Yıldırım Demirören, Emre Belözoğlu gibi... Böyle ağızlarıyla kuş tutsalar, getirip "Zeki bak, kuş!" deseler, gösterseler bana, inanmam. Ama Beşiktaş'ı mahvetmiş Yıldırım Demirören federasyon başkanlığına çok yakışıyor, onu söyleyeyim. İnanılmaz yakışıyor. Yanında Fatih Terim, takımında Emre Belözoğlu, Volkan Demirel falan, şahane bir grup oldu orası. Ben de bu ortamın içinde hangi noktaya geldiğimi şöyle açıklayayım; son maçta Hollanda son dakikada gol attı ya, istemsizce "Oh!" demişim, böyle yumruğumu sıkmışım. Bu ülkede futbolun manzarası aşağı-yukarı budur işte. Ama herkes bunu hak ediyor, ben de ediyorum. Çünkü öyle ya da böyle 8-10 sene Yıldırım Demirören gibi bir adamın yönetimindeki bir takımın maçlarına kombine alıp gittim. O yüzden, herkese hakkını vermek lazım. Bu toplum için de böyledir. Birtakım adamlara hakkını vermezsen, olacağı budur.

"Çok zor kendine yabancılaşan biriyim, tek istisnası Beşiktaş tribünleri" demiştiniz. O tek istisnanın da artık neredeyse elinizden alınmış olması sizi rahatsız etmiyor mu?

Aslında etmiyor. Duygularını, kızgınlıklarını, hayal kırıklıklarını, yediği kazıkları gösterebilen, dışa vurabilen bir adam değilim zaten. Ama sana gerçekten üzücü olan şeyi anlatayım. Bu hafta ben hayatımda ilk defa şöyle bir ikileme düştüm; Thomas Anderson'ın bir filmi oynuyordu festivalde ve Beşiktaş maçıyla çakışıyordu. İlk defa böyle yarım saat falan kalana kadar 'Acaba maça mı gitsem, filmi mi izlesem?'" diye düşündüm ve inanamadım kendime. Sıradan bir Avrupa Ligi grup maçı için Romanya sınırından, vizesiz, mültecilerle kaçak şekilde giriş yapıp donma tehlikesi geçirmiş ve son anda kurtulmuş biri olarak Beşiktaş'ın bir maçı öncesi bunları düşünür hale geldiğime inanamadım. Ben çok renkli bir adam değilim. Hayatım it gibi çalışmakla, düşünmekle, son derece Sovyetik bir biçimde geçiyor. Ve hayatımdaki tek şeyi bu şekilde kaybetmekten, üstüne üstlük bunun göz göre göre olmasından dolayı çok üzgünüm. Üzüntü sözcüğü eksik bile. Zaten hayatta bu kadar sorgularsanız, şüphe ederseniz, meraklı olursanız, tuttuğunuz her şey elinizde kalıyor. Göçüyor, yıkılıyor. İnandığım hiçbir şey yok bu hayatta. Bir sığındığım Beşiktaş vardı, o da elinden alınınca böyle boşluğa düşmüş gibi oluyorsun. Sabah kalktığında "Bugün nasıl geçecek?" sınırlarına geliyorsun.

AHLAK KAVRAMI ZEDELENİRSE, İNSANLARIN FUTBOLLA İŞİ BİTER.

Belki bana mahsus bir şeydir diye direnmeye de çalıştım ama sonra bir bakıyorum; budalaları falan ayırınca neredeyse Türkiye'deki bütün gerçek futbolseverler aynı durumda. Bizim tribünde, Çarşı'da Beşiktaş için canını verebilecek çocuklar var ve bu çocuklar maça gitmiyorlar. Bizi de geç; bütün o husumete rağmen ben Bursaspor tribünlerini

Fotoğraf Can Eskier

"Eskiden benim Çarşı ile aram iyi değildi. Bilen bilir. Tribün liderinden üyesine, ne gelirse ağzıma söylerdim ama Gezi'den beri onlarla gurur duyuyorum. Sadece Gezi de değil, bu Passolig konusundaki ya da memlekette olup bitenler hakkındaki tavırları da çok iyi. Ne başarının tutsağı oldular, ne başka bir şey yapıyorlar... En önemlisi, kendilerini koruyorlar. Bunun nimetini biz bir-iki sene sonra göreceğiz."

beğenirim ama onlarda bile bir bakıyorsun, Maraton tribünü bomboş. Bunları görünce de "Demek ki sorun bende değil" diyorum.

Filmlerinde ahlak kavramını çokça işleyen bir yönetmen olarak sizden şu sorunun cevabını duymak isterim: Futbolda ahlak var mıdır?

Elbette vardır. Ama burası taraftarlığın, seyirciliğin ahlaki olarak en fazla sorgulanabileceği ülkelerden biri. Hatta Türkiye halkının temel sorunlarından biridir bu, genel anlamda konuşuyorum; siyaset, hayat, sokak... Bir taraftan İslam'dan bahseder, "Komşum aç yatarken..." der ama evine gelene kadar elli tane aç adamın yanından geçer ve hiçbir rahatsızlık duymaz. Dolayısıyla futbol taraftarlığı da bundan bağımsız olamaz. Ama diyelim ki elimizde bir imkân var ve bu taraftarların en ikiyüzlü, en alçak olanını bulduk, haksızca atılmış bir gol sonrası sevincini izledik. Emin olun, onun bile yaşadığı sevincin içten içe bir tarafı gölgelidir. Futbolun bir ahlak oyunu olduğunun en büyük kanıtı da bu adamdır. O en ahlaksız dediğiniz adamın bile bu oyunu sevmesinin temelinde bu yatar. Hak edilerek kazanılmış bir goldür aslında herkesin istediği. O yüzden ahlak kavramı zedelenirse, insanların futbolla işi biter. Bugün Almanya'da, İngiltere'de tribünlere bakın. Neden bu kadar dolu? Neden bu kadar insan maçları takip ediyor? Çünkü adamlar hakemden emin, federasyondan emin, futbolcudan emin, şike olmadığından emin, olursa bunun istisnai bir durum olacağından emin. Dönelim tekrar buraya; bu ülkedeki taraftarlar ne zaman futboldan kaçmaya başladı? Şike sürecinden sonra. Niye? Çünkü inançları zedelendi. Bir de bunun üstüne Passolig gibi insanlara kendilerini yolunacak birer kaz, birer müşteri gibi hissettiren bir uygulama çıkardılar ve nihayetinde bu oyun, futboldan başka her şeye benzemeye başladı. Bunun da en büyük nedeni, dediğim gibi Türkiye'de futbolun ahlaki edimlerden soyutlanmış olması.

Suç ve Ceza'da insandan insana bir cezayı hak ediş farkından bahsedilir. Türkiye'de bunu üç büyük takım üzerinden okuyabilir miyiz? Fenerbahçe ve Galatasaray var, Beşiktaş ise ikisinden ayrı, ikisine göre daha mağdur bir noktada gibi. Ama bu ülkede Gaziantepspor ya da Karşıyaka olmak da var. Sizce bu ülkede herkes hak ettiğini alabiliyor mu?

Bu nereden baktığınıza bağlı ama ideal bir yerden bakarsak, elbette hayır. Daha somut konuşmam gerekirse; Beşiktaş'ı korumak adına söylemiyorum ama az önce söylediğin o 'üç büyük' kavramı bir kurgu. Çünkü Beşiktaş'ın üçüncü büyüklüğüne bir bakın yani. Bu ülkede Beşiktaş'a yapılanlar Fenerbahçe ya da Galatasaray'a yapılabilir mi, yapılamaz mı? Biri bana bunu anlatsın. Ayda yılda bir tabii Beşiktaş'ın da kollandığı oluyordur ama ben genel anlamda konuşuyorum. Mesela Başakşehir maçındaki hakem, o penaltı düdüğünü Fenerbahçe veya Galatasaray maçında çalmasa ona o düdüğü astırırlar. O yüzden Beşiktaş'ın üçüncü büyüklüğü kurgudan ibarettir. Ben bunu yıllardır söylüyorum. Beşiktaş'ın dirayetli bir başkanının ve taraftarının artık bundan feragat etmesi, "Başlarım üç büyüğüne!" demesi lazım. Çünkü sen bu üçlü içinde kalmaya devam ettiğin sürece diğer iki büyük her şeyi yapıyor, Beşiktaş da Anadolu takımları ile bu ikisi arasında tampon görevi görüyor. Dikkat edin; Anadolu takımlarının düşmanlık beslediği takım genelde Beşiktaş olur. Diğer iki büyük soyuttur çünkü. Beşiktaş daha gerçek, daha açıktır. Kişiliği ortadadır. Böyle olunca da bunun bedelini ödüyorsunuz. O da diğer iki büyüğün günah keçiliği oluyor.

Beşiktaş taraftarının da biraz olsun bunu içselleştirdiğine katılır mısınız peki? Şöyle bir örnek vereyim; Beşiktaşlı arkadaşlarım var, kura çekimi oluyor, en zorlu takım artık kimse, hepsi bir ağızdan "Zaten bize o gelir, görürsün o çıkacak" diyor. O kötümserlik, o ne olursa olsun en kötü senaryonun başına geleceğine dair inanç, camiayı da zararlı bir noktaya itmiyor mu bir yerden sonra?

Doğrudur, Beşiktaş taraftarına sirayet eden böyle bir duygu var. Ama bunun başka bir nedeni daha olduğunu düşünüyorum. O da karakterle alakalı. İnsanların karakterlerinin kaderleri vardır hayatta. Mesela bazen düşünüyorum, diyorum ki küçükken şöyle şöyle bir şey olsaydı da ben Galatasaraylı ya da Fenerbahçeli olsaydım ne olurdu? Ama bu imkânsız bir şey, gerçekten imkânsız. Çocukken hiçbir güç, benim gibi düşünen birini Fenerli ya da Galatasaraylı yapamazdı. Olamazdım yani, benim karakterim ona müsaade etmezdi. Yapsalardı da ben başka bir adam olurdum. Dolayısıyla, söylediğini biraz da buradan okuyorum. Metafizik anlamda değil bu arada söylediğim şey, hayatın böyle bir yanı var. Mesela Bilic gibi bir adam Galatasaray'a ya da Fenerbahçe'ye teknik direktör olabilir belki ama bu istisna olur. Beşiktaş'ta ise yadırganmaz, normali odur zaten. Elbette Beşiktaş'ta da beni çok utandıran insanlar ve olaylar oluyor ama genel anlamda baktığınız zaman bunlar istisnadır.

BEŞİKTAŞ'A DAİR MUTLU BİR FİLM ÇEKİLEMEZ, ÇEKSİNLER DE GÖRELİM.

O yüzden o başta söylediğim sirayet eden duygunun Beşiktaş'ın karakteriyle alakası var. Bir örnek daha vereyim. Bu ülkenin en kalabalık kesimi olmasına rağmen, siyasette, gündelik hayatta, sokakta en çok ezilen, en güçsüz sınıfı hangisidir? İşçi sınıfıdır. Bir ülkenin işçi sınıfı bu kadar zayıf olur mu ya? Bu kadar yok sayılır mı? Bu kadar şamar oğlanı olur mu? Sebebi ne peki? Çünkü bu ülkede adalet duygusu, hak arama duygusu zavallılaştırıldı, yerin dibine sokuldu. "Açım" diyen adama "Defol git!" deniyor artık bu ülkede. Bırakın hadi diğer haksızlıkları, insanlar aç, ölüyorlar, sokaklara bir bakın, dilenci dolu... Ama açlığa karşı vicdani anlamda öyle bir mesafe konuldu ki "Açım" diyene, "Haksızlığa uğradım" diyene ya da polisin gözünü çıkardığı adama kötü gözle bakılıyor artık. Hadi hepsini geç, Berkin Elvan'ın annesi ve babası geçenlerde savcı öldürüldüğünde kendilerini suçlu gibi hissetmek durumunda bırakıldı ya! Böyle şey olur mu? Ancak bizimki gibi bir memlekette olur. Buradan Beşiktaş'a döneyim. Türkiye'nin diğer iki büyük kulübünün taraftarları da Beşiktaşlıların haksızlığa isyanını yıllar içinde dejenere ede ede işi bu noktaya kadar getirdiler. Artık "Ama hakem..." bile demeye utanır olduk.

Bir Beşiktaş filmi çekeceğinizi söylemiştiniz, adını da 'Hayat' koyacaktınız hatta ama şu ana kadar konuştuklarımdan anladığım kadarıyla bu, olabildiğince karanlık bir film olacak ve aksi mümkün gözükmüyor. Beşiktaş'a dair mutlu bir film çekmek imkânsız mı gerçekten?

Tabii ki çekilemez. Beşiktaş'ı Galatasaray gibi, Fenerbahçe gibi gören bir aptal isterse yapsın da görelim bakalım nasıl oluyormuş. Eminim, başta Beşiktaşlılar olmak üzere herkes alay eder. Benim çekmeyi planladığım da biraz kişisel bir film, benden çıkacağı için de zaten mutlu bir film olmaz. Aslında *Bulantı* filminde biraz değindim buna. Egosu çok yüksek, kendini dünyanın en önemli adamı zanneden, çok akıllı bir profesörün hikâyesi bu ve kendim oynadım. Orada adamın küçük bir çocukla bir mevzusu var, onun üzerinden Beşiktaş'la ilgili anlatılabilecek en güzel hikâyelerden birini anlattığımı düşünüyorum.

Yönetmenlikle teknik direktörlüğü birbirine benzetiyor musunuz?

O kadar genel bakamıyorum ben. Yönetmen var, yönetmen var... Teknik direktör var, teknik direktör var... Fatih Terim de teknik direktör, Şenol Güneş de teknik direktör. Beşiktaş taraftarı Bilic'le aidiyet kuruyor, Şenol Güneş'le de kurar mesela. Hatta Şenol Güneş Trabzonspor forması ile gelsin Beşiktaş kulübesine otursun, ben bunu tüm kalbimle desteklerim. Ama Fatih Terim'le olmaz bu. İsterse on sene üst üste şampiyonluğu ve Şampiyonlar Ligi kupasını taahhüt etsin, Fatih Terim Beşiktaş'ın teknik direktörü olamaz. Ha olur, nasıl olur? Yıldırım Demirören gibi bir adam günün birinde getirebilir ama ondan sonra da kendileri çalar, kendileri oynarlar. Onun da adı Beşiktaş olmaz. O yüzden soruya dönecek olursak; Al Pacino da oyuncu, bilmem kim de oyuncu... Anlatabildim mi? Ama şunu söyleyebilirim; ben Beşiktaş'ın başkanı ya da teknik direktörü olsam tek bir garanti verebilirim. Şampiyonluk olmaz bu, şu olur; küçücük bir çocuktan en yaşlısına, hiçbir Beşiktaşlıyı bir kereliğine dahi -hem teknik, hem ahlaki anlamda söylüyorum bunu- utandırmayacak bir takım kurarım ve bunu sonuna kadar sürdürürüm. Yenilelim, yenelim, herkes gururla gelir maçını seyreder.

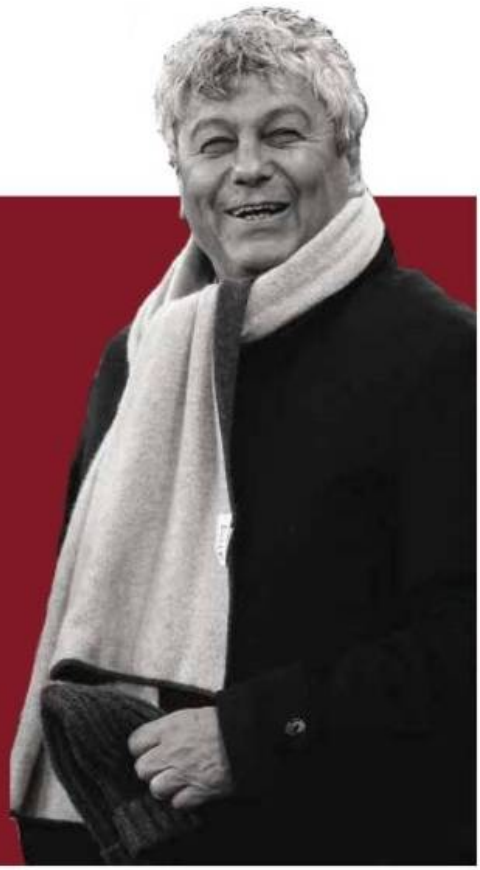
Sahaya da alalım o zaman sizi... Futbolcu olsanız hangi mevkide oynardınız?

Valla his olarak hücum hattını isterdim herhâlde ama gerçekte savunmanın ortasında ya da önünde oynardım herhâlde. Ortalığı toplardım, Beşiktaş'ın Puyol'u olurdum diyeyim.

Kendinizi özdeşleştirdiğiniz Beşiktaşlı futbolcu yok mu hiç? Giunti, Ernst, Zago, Ronaldo... Hiçbiri değil mi?

Bravo bak, saydıkların çok doğru örnekler. Bunlar, şu andaki Beşiktaş'ta en çok eksikliğini

Lucescu'ya sadece hoca değil, insan olarak da hayranım. Beşiktaş'ı bırak, ülkeyi bile yönettiririm. Lucescu benim başbakan, cumhurbaşkanı olmasını hayal ettiğim adamdır. Şimdi bir yetkim olsa ve bana "Başkanlık sistemine geçiyor bu ülke, karar senin" deseler, Erdoğan'a derim "Sen kenara", Lucescu'yu başa getiririm. İddia ediyorum; on yıla kalmaz, dünyanın en güzel ülkesi olur Türkiye.

Fotoğraf Getty Images Turkey

duyduğum, özlediğim futbolcular. Ernst'in eksikliğini çok hissediyorum, Giunti aynı şekilde... Atiba'dan çok ümitliydim aslında, emekçiliğiyle de bu isimleri biraz karşıladı ama asla o güven veren lider olamadı, biraz çocuksu kaldı. Zago gibi bir karakter olamadı yani.

Sizin bir de İlhan Mansız'a özel bir sevginiz var yanılmıyorsam, doğru mudur?

Bir defa şöyle söyleyeyim; bir insan bu kadar konuşamayıp da buna rağmen yüzüyle, davranışlarıyla, sahada oynadığı futbolla ve varlığıyla duygusunu, sevgisini, tutkusunu bu kadar mı ifade edebilir? Benim futbol tarihinde gördüğüm en namuslu oyunculardan biridir ayrıca, bir kez olsun bizi utandırmamıştır. Türk futbol tarihinin gelmiş geçmiş en yakışıklı futbolcusudur ama öyle düz yakışıklı değil hani, anlam var çocuğun suratında. Hele o bizim bir gri forma vardı, onunla bir duruşu vardı ki böyle kartal gibi olurdu. Beşiktaş'ı bir şeyle simgele deseler bana, ilk üçe koyarım o halini. Futboldan sonra da takip ettim. O buz pateni yarışmalarına falan katıldı ve orada da asaletini koruyordu çocuk. Herkesin kıçını başını dağıtarak yaptığı şeyleri büyük bir asaletle yapıyordu. Beşiktaş üzerinden de ekmek yemeye çalışmadı hiç. Futbolu bıraktıktan sonra kendi kendine takıldı öyle. O yüzden İlhan'ın yeri ayrıdır benim için.

***Yeraltı* filminde Engin Günaydın herkesi masanın etrafına toplar da bir tirat atar ya, siz Engin Günaydın'ın yerinde olsanız Beşiktaş ile ilgili o masaya kimleri oturtur ve onlara ne söylerdiniz?**

Slaven Bilic'i oturturum mesela. Çünkü Türkleşmeye başladı iyice. Basını ve bazı yöneticileri taraftardan daha çok önemsiyor ama farkında değil, taraftar ona hiçbir şey demezdi. Bu takımı yolundan sapmadan oynatsın, o takım küme de düşse taraftar ağzını açmazdı. İki tane gazeteyi okuyup da heyecan yapmasına gerek yoktu yani. Ona diyeceğim bu. Fikret Orman'ı oturturum sonra o masaya. Bir sürü şey söyleyebilirim ona ama asıl diyeceğim şu olur: Bu kadar standart olunur mu ya? Sen Beşiktaş Kulübü'nün başkanısın. İktidara karşı, sahada olup bitenlere karşı, yapılan haksızlıklara karşı bu kadar pasif olma.

Başkanı, teknik direktörü söylediniz, taraftarı da sorayım o zaman. Hatta konudan biraz sapıp şöyle sorayım; Çarşı darbe girişiminde bulundu mu? Ve iki sene sonra arkanıza baktığınızda Gezi'yi, o dönemi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Valla Çarşı'ya darbeci diyen, kim olursa olsun dünyanın en rezil insanıdır. Bu kadar netim bu konuda. Gezi'ye dair de benim bildiğim tek şey şu; ben ve benim gibi düşünen birçok insan, Gezi'ye ne devrim ihtimali ne de bir beklentiyle gitti. Benimki sadece bir haysiyet refleksiydi. Son derece manevi duygularla oradaydım. Ama şuraya da yazıyorum; o parka günün birinde AVM de yapılacak, Topçu Kışlası olmaz da bilmem ne kışlası olur, o da yapılacak, her şey yapılacak. O zaman da Türkiye'de insanlar ikiye ayrılacak. Çok az sayıda insandan oluşan bir grup "Ben bu alçaklığı engellemek için gaz yedim, hayatımı riske ettim, mücadele ettim" diyecek. Şimdi belki o ağaçların gölgesinde serinleyen, olup bitene hiçbir tepki vermeyen koyunlar ise bunun utancını yaşayacak. Özetle, bu sadece haysiyetli olmakla ilgili bir konu. Öyle devrimle mevrimle alakası yok. Bu arada oradaki insanlardan bazıları orduyu göreve çağırmış, darbe arzusu taşımış da olabilir. Ajanı, Ergenekoncusu, hepsi olabilir. İroni yapmıyorum. Camus der ya "İnsan gösterdikleriyle değil, sakladıklarıyla insandır" diye, olabilir yani. Ama ben kendimi bilirim, kendim gibi olanları bilirim. Çarşı'nın delikanlı çocuklarını bilirim. Ben Marksist değilim, sosyalist değilim, insanlığa dair böyle umutlarım yok benim. Ben onura, haysiyete, şerefe, insanın iradesine inanacak kadar saf bir adamım ve bu yüzden oradaydım. Bundan sonra da beni o şekilde ikna eden başka bir şey çıkarsa yine onun yanında olurum.

DEMİRKUBUZ'UN 11'İ

Ben bu 11'i yeteneğe göre oluşturmuyorum, ahlak da çok önemli kriter benim için. Ama bir tek ricam var; bana Gökhan Töre ile bir odada, başa başa saat vermeniz lazım. Onunla konuşup, kendisine bir ayar vermem lazım. Başkası olsa uğraşmam ama süperegosu çok güçlü bir herif ve ben onu doğru yönlendirebileceğime inanıyorum.

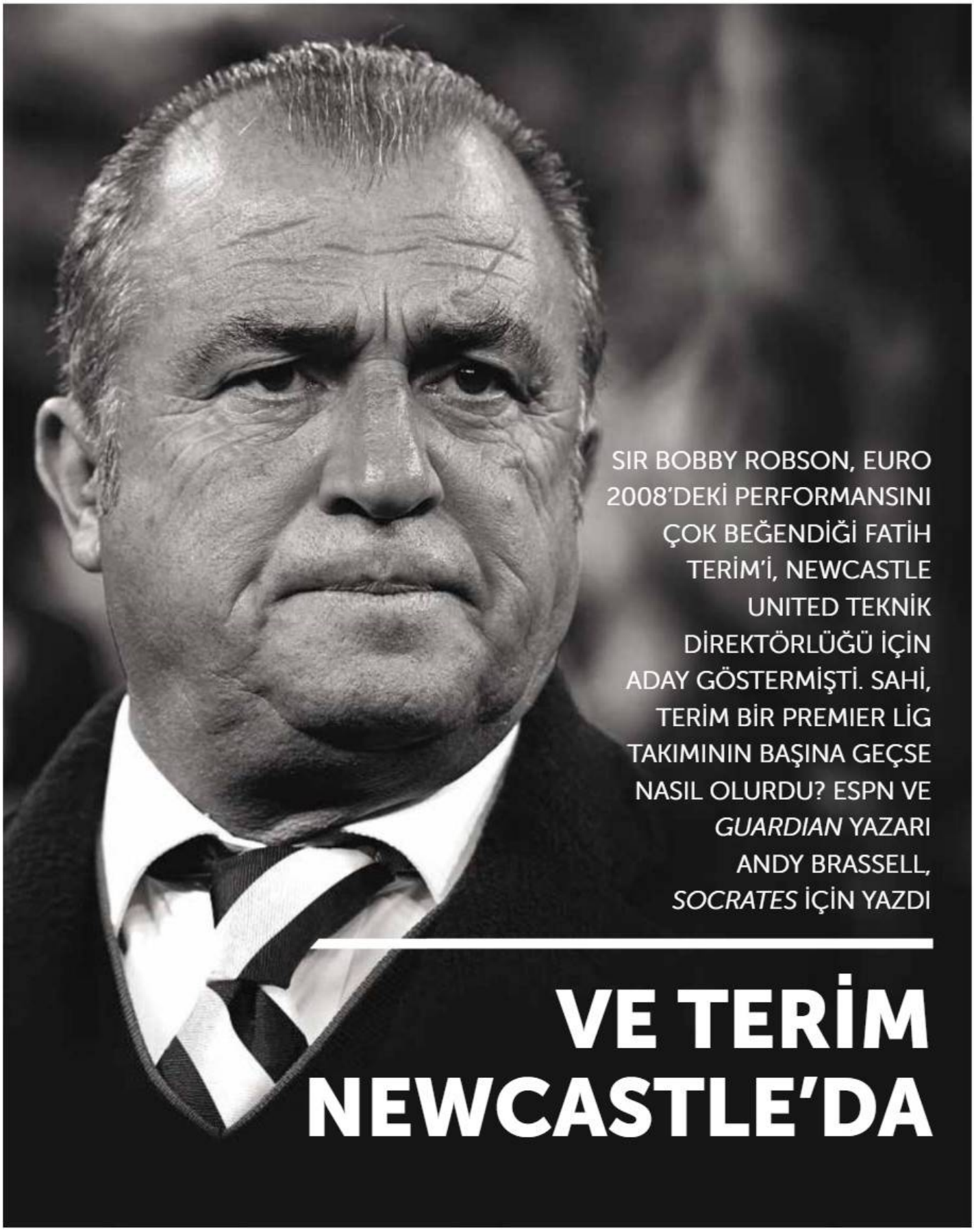

"Bu ülkeye ve bu hayata dair hiçbir şeyin, hiçbir zaman benim dilediğim gibi olmayacağını biliyor, artık bundan acı duymuyorum" tweet'i hakkında:

Ben bunu bir ümitsizlik hissinin ifadesi olarak yazmadım. Bu, sadece bir gerçeklik. Gecelerim bu ülkeyle ilgili, Beşiktaş'la, çocuklarla, Ermenilerle, yoksullarla, kendimle, herkesle ilgili büyük büyük hayaller kurmakla geçti. Ölçülebilen bir şey olsaydı, bu ülkenin en büyük hayalcisi ben olurdum. Bu hayalleri kura kura o tweet'te yazdıklarıma geldim. Dünya böyle bir yer. İnsan, kendine dönük durumlarda insan. Dışarıya dönük durumlarda ise hayvan bile değil. Bunun bir çaresi de yok. Ama bunu ifade etmek, bununla yaşamak, bunu bile bile her sabah yatağından kalkmak... Yenileceğini bile bile güreşmek gibi bir şey bu. Hatta bazen galip olmayı reddetmek... Benim için de dünyadaki en yüksek ahlak budur. Söylediklerim bir ümitsizlik hissi gibi algılanıyor ama değil. Aksine, bununla yaşamayı becererek büyük bir iş başardığımı düşünüyorum. Bu, bence insanların algıladığından daha umutlu ve ümitli bir durum.

Fotoğraf Can Eskiler

SIR BOBBY ROBSON, EURO 2008'DEKİ PERFORMANSINI ÇOK BEĞENDİĞİ FATİH TERİM'İ, NEWCASTLE UNITED TEKNİK DİREKTÖRLÜĞÜ İÇİN ADAY GÖSTERMİŞTİ. SAHİ, TERİM BİR PREMIER LİG TAKIMININ BAŞINA GEÇSE NASIL OLURDU? ESPN VE *GUARDIAN* YAZARI ANDY BRASSELL, *SOCRATES* İÇİN YAZDI

VE TERİM NEWCASTLE'DA

Fotoğraf Getty Images Turkey

TERİM ŞAŞKINLIĞA UĞRAMIŞTI. BOBBY ROBSON'IN ONU ÖNERDİĞİNDEN HABERİ YOKTU.

ANDY BRASSELL ÇEVİRİ: U. OZAN **SULAK**

Fatih Terim'le Mayıs 2013'te yüz yüze tanışma şansına eriştim. Galatasaray'ın Trabzonspor'la oynayacağı sezonun son maçı öncesinde, Florya'da bir araya geldik. Kendine güveni, daima pozitif kalışı ve motivasyon teknikleri beni çok etkilemişti.

Daha şaşırtıcı olan başkalarına görev verirkenki güveniydi. Futbolu iliklerine kadar hisseden, aldığı her nefeste oyunun bütün detaylarını saplantılı şekilde düşünen birinin, normal şartlarda işini şansa bırakmamak için her şeyi kendi başına yapması beklenirdi.

Terim ise böyle biri değildi. Galatasaray'daki son döneminde yardımcılarını, 2000 UEFA Kupası'nı kazanan kadrodan seçmişti. Ümit Davala, Hasan Şaş ve Claudio Taffarel'in de yer aldığı oyuncu grubuna o kadar güveniyordu ki takımı maçlardan önce kampa alma gereği bile duymuyordu. Bu durumu açıklarken, "Onlar beni tanır, ben de onları" demişti.

Olağanüstü oyun görüşüne rağmen asla 'ıssız bir ada' olarak da nitelenemezdi. Evet, futbolculuk kariyeri takım oyununa dayalı ilerlemişti ama Don Howe (ve esasen Malcolm Allison'ın) Terim'i ofansif orta saha pozisyonundan liberoya çekmesi, ona milli takım yıldızlığına giden yolu da açmıştı. İngiliz kariyerinin köklerini, Florya'daki bu güneşli akşamüstünde de hissettiriyordu.

Terim, yetenekli bir konuşmacı olduğu kadar iyi bir dinleyiciydi de. Yaşanan olaylarla ilgili karşısındakinin fikrini daima merak eder, sık sık soru yöneltirdi. Bizim diyaloğumuzun sadece bir noktasında; Sir Bobby Robson'ın Newcastle United teknik direktörlüğü için kendisini önerdiğini söylediğim anda şaşkınlığa uğramıştı. Bu dedikodudan haberdar değildi.

Bundan sonra okuyacağınız bölüm tamamen kurguya dayalı. Terim, EURO 2008'in ardından Sir Bobby Robson'ın önerdiği gibi Newcastle United'ın başına geçseydi olaylar nasıl gelişirdi? Bu soruya cevap aramaya çalıştım...

Güneşli bir Ağustos sabahıydı. Fatih Terim, Newcastle United'ın başına geçmek üzere yola koyulmuştu. Benton'daki A191 yolunun Whitley Road bölümünde ilerleyen Terim, Newcastle'ın antrenman tesisi Darsley Park'a ulaşmaya çalışıyordu. Ancak dönüşü kaçırmıştı.

Kulübün kendisine tahsis ettiği BMW'den indiğinde, çim biçme makinesini kullanan Barbour montlu adam, çitlerin arkasını işaret ederek "Hayır, bay Terim. Burası değil, yandaki kapı" dedi. Daha önce aynı hataya düşen yüzlerce ziyaretçi, antrenör ve oyuncu gibi Terim de yanlışlıkla yeni takımının tesislerine komşu olan halka açık kulüp Blue Flames'e gitmişti. Ülkesinde 'İmparator' olarak bilinen teknik adam bile bu bubi tuzağından kaçamamıştı.

Terim, ikinci denemesinde artık doğru yerde olduğunu biliyordu çünkü arkadaşça bir yüz tarafından karşılanmıştı. Öyle ki arabasından indiği gibi, "Günaydın bayım" dedi karşısındakine. Eşofmanlı adam gülümseyerek, "Bunu size söylemeliydim" şeklinde karşılık verdi.

Terim, Arthur Cox'un kulüpte kalışından ötürü memnundu. Şimdilerde 68 yaşında olan adamı, Galatasaray'da forma giyerken hocası olan Malcolm Allison'a yardımcılık yaptığı zamanlardan beri tanırdı. Cox, Allison'ın başkan Selahattin Beyazıt'ı çileden çıkardığı anlarda kulübe sükûnet getiren bir kontrol mekânizmasıydı. Karmaşa dönemlerinde 'Big Mal'e yardım ediyordu.

Cox'un Terim'den önceki Newcastle Teknik Direktörü Kevin Keegan'la da yakın ilişkileri vardı. Cox, 1980'lerde takımın başındayken Keegan'ı kendi elleriyle St. James' Park'a getirmişti. Ardından menajerliğe soyunduğunda da Cox'u yardımcısı yapmış, ikilinin ilişkisi devam etmişti. Ocak 2008'de, Keegan'ın ikinci Newcastle serüveni başladığında bu ikili yine birlikteydi.

Derken Keegan, Temmuz 2008'de kulüp sahibi Mike Ashley ile transfer politikalarında anlaşamayınca Newcastle'a veda etti. Cox'un

Fotoğraf Getty Images Turkey

da onu takip etmesi bekleniyordu. Ama öyle olmadı. Fatih Terim, onu kulüpte kalmaya ikna etmek için uzunca bir telefon konuşması yapacaktı.

Terim, etrafında güvenebileceği bir adam arıyordu ve Cox bundan fazlasıydı. Bir kere Newcastle tarihiyle direkt bağlantılıydı ve yalnızca eski bir menajer değil, aynı zamanda oyunu gerçekten hisseden bir adamdı. Cox, takımı çalıştırdığı dönemde Keegan dışında Peter Beardsley ve genç Chris Waddle'ı da kulübe kazandırmıştı. Şehrin destekçilerinin tutkusunu neyin ateşlediğini gayet iyi biliyordu. Takımda kalmıştı, çünkü Fatih Terim de farklı fikirlere sahip değildi ve ona istediğini verebilirdi.

Sir Bobby Robson da Newcastle menajerliği için Terim ismini önerdiğinde aynı şekilde düşünmüştü. Başkan Mike Ashley, ikna edilmesi zor bir adamdı. Bunu biliyordu. Ashley, spor ekipman endüstrisinde sadece içgüdülerini dinleyerek hareket etmiş ve muhalif sesleri duymazdan gelerek milyonlar kazanmıştı. Ama Keegan'ın ayrılışı sonrası Ashley'nin de taraftarın gönlünü almaya ihtiyacı vardı.

Ashley, ekibine bir görüşme ayarlamalarını söyledi ve öğle yemeği sonrası yapılan buluşmada Terim onu etkiledi. Türk çalıştırıcının karizması, toplantıya ev sahipliği yapan London's Park Lane'deki Dorchester Otel'in geniş odasını kaplamıştı. Terim neyle karşı karşıya olduğunun farkındaydı. EURO 2008'de yarı final oynaması, iş paraya geldiğinde burnu iyi koku alan ancak oyundaki saf yeteneği görme konusunda o kadar da iyi olmayan Ashley için çok fazla şey ifade etmiyordu. Ashley'nin katmanlı bir yönetim yapısı tercih ederek, eski Chelsea orta sahası Dennis Wise'a idareci rolünü vermesi de bu yüzdendi. Terim, Keegan'ın ayağını kaydıran kişinin Wise olduğunu hatırlamıştı.

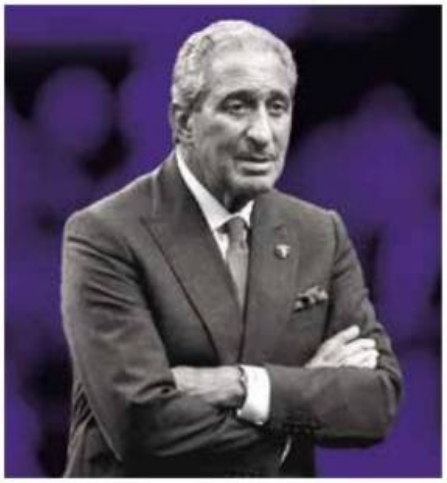
Toplantı mülakat şeklinde geçmemiş, gelinen noktada iki taraf da projeye ilgi duyar olmuştu. Terim, Wise'ı işaret ederek, ona İngiltere Milli Takımı formasıyla attığı tek golü (bu da EURO 92 elemelerinde Türkiye'ye karşıydı) hatırlattı ve karşısındaki aksileşmeye yakın karakteri hemen tavladı. Aslında Terim,

NEWCASTLE BAŞKANI MIKE ASHLEY İKNA EDİLMESİ ZOR BİR ADAMDI. TERİM BUNU BİLİYORDU. ZAMANINDA CECCHI GORI'YLE ANLAŞAMAMIŞ VE RÜYA İŞİ FIORENTINA'DAN OLMUŞTU.

emrinde daha nazik birini, mesela muhteşem Fiorentina'sının merkezindeki Manuel Rui Costa'yı tercih edebilirdi. Lakin Portekizli, Mayıs ayındaki jübilesinin ertesi günü Benfica'nın teknik direktörü olmuştu. Yine de Ashley'nin şüphe ettiği gibi, Wise'ın görevden alınması gibi bir durum söz konusu değildi.

Terim, takım sahibinin geçinilmesi zor bir adam olabileceğini biliyordu ancak daha kötüsüyle mücadele etmişti. Vittorio Cecchi Gori, Terim'le anlaşamayan ve onu rüya işi Fiorentina'dan eden kişiydi. Karizmatik teknik adam, Quayside bölgesinde, Tyne Nehri'ne bakan geçici evine yerleşirken bu perspektifte düşünüyordu. Zaten Floransa günlerinin nadiren aklından çıktığı olurdu.

Terim, Arthur Cox'u Galatasaray günlerinden tanırdı.

Newcastle'da Terim için ortam farklı ancak tutku aynıydı. Sabahları, kafasını boşaltmak için Tyne Nehri kıyısında yaptığı yürüyüşlerde, İngilizce öğrenme sürecini hızlandıracağını düşündüğü günlük gazeteleri almak için bayileri gözden geçiriyordu. Yerel halk açık sözlü, arkadaş canlısı ve iyimserdi. Bazen kelimeleri ve aksanları anlaşılmasa da hep iyi dileklerde bulunuyorlardı.

Terim, Keegan'ın takımdan ikinci ayrılışının taraftarı incittiğini anlayabiliyordu. Bu durum, Floransa'ya işe başlamak için gittiğinde kısa süre önce Fiorentina'dan Roma'ya transfer olan Gabriel Batistuta'nın bıraktığı tortuya benzerdi. Taraftarlar acı çekiyordu. Bir akşam yemeğinde bu konuyu Cox'a da açmış ve duruma dair başka bir perspektif kazanmıştı. Yardımcısı, konumunu Andy Cole'un Ocak 1995'te Manchester United'a transferi sonrası taraftarları yatıştırmaya çalışan Kevin Keegan'la karşılaştırmıştı. Bu durum, ona iyice Roma'daki ilk sezonunda Scudetto'yu kaldıran Batistuta'yı hatırlattı.

Hem politik hem de sportif bazlı problemler vardı. Ancak bu ikisine her işte rastlanabilirdi ve endişelenmek yersizdi. Fikstüre dik dik bakan Terim, Türkiye'nin EURO 96 için İngiltere'ye geldiği zamana benzer bir heyecan yaşıyordu. Açılış gününde Old Trafford'da Manchester United'la oynayacaktı. Fikstür, Arsenal ve West Ham deplasmanlarıyla devam ediyordu. İki tarihi stadyum, görevdeki ilk ayına sığacaktı.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Fotoğraf AP Images

Öte yandan, iç sahada Bolton, Blackburn ve ligin yeni takımı Hull'la oynanacak maçlar Terim'i cesaretlendiriyordu. Böylelikle yeni oyuncularına, kalitesini ve hırslı oyununu bir an önce ispatlayabilecekti. Efektif ve hızlı bir 4-3-1-2 oynamasını sağlayacak, doğru oyuncu grubuna sahip olduğunu hissediyordu.

Öncelikli plan, Damien Duff'ı iki santrforun (Michael Owen ve Obafemi Martins/ Alan Smith) arkasında, serbest bir rolde kullanmaktı. Terim, Newcastle'daki ilk sezonunda gol atamamış olmasına rağmen Alan Smith'e hayrandı. Bu hayranlık 2000 UEFA Kupası'na giden yolda Galatasaray'ın oynadığı trajik Leeds maçlarından geliyordu. Smith, o Leeds takımının bir parçasıydı.

Smith'in ayak bileğindeki stres kırığı, onun takıma tam anlamıyla dâhil olmasını engellemişti. Terim halihazırda onu kaybettiği için gergindi, üstüne bir de Mark Viduka'nın sakatlığı çıktı. Yine David O'Leary'nin çalıştırdığı Leeds takımının bir parçası olan Viduka (O takım 2001'de Şampiyonlar Ligi yarı finali oynamıştı ve Viduka, Smith'e göre daha önemli bir roldeydi) aşilinden sakatlanmıştı.

O'Leary'nin takımının ortaya koyduğu enerjiden büyülenen Terim, buna benzer bir oyun planının işine yarayabileceğini düşünüyordu. Kendi açık hücum anlayışının Premier Lig'e adaptasyon sürecinde, O'Leary'nin modeli önemliydi. Bu plan, eninde sonunda Duff'ın ilk 11'deki yerini kaybetmesine sebebiyet verecekti.

UEFA Kupası'ndaki karşılaşmadan beri Leeds'i takip eden Terim, James Milner'ın da gelişimini yakından izleme şansı bulmuştu. Leeds formasıyla ilk maçına 2002 yılında, henüz 16 yaşındayken çıkan Milner'ın şimdilerde Newcastle kadrosunda olması güzel bir tesadüftü. Terim, kanat oyuncusunun atletizmi ve gayretinden bir hayli etkilenmişti.

Terim'e göre Milner bir kenar oyuncusu olmamalıydı. Onun sahip olduğu zekâ ve enerji, oyunu idare etmeliydi. Bu düşüncenin neticesinde Milner ileri ikilinin arkasına geçti. Yeni şablonda Milner oyunu yönetme özgürlüğünü kazandı ki bu yıllardır genç futbolcunun almak için can attığı bir sorumluluktu. Geremi, Nicky Butt ve yeni transfer Jonas Gutierrez'in orta saha desteğiyle Milner, açılış gününde parlayan isim oldu. Newcastle, Manchester United deplasmanından 1-1'lik skoru koparmıştı.

Old Trafford'daki maçtan sonraki gündü ve transfer döneminin sona ermesine 14 gün kalmıştı. Terim, futbol direktörü Dennis Wise ve yardımcısı Tony Jimenez'in takıma yaptığı katkıdan ötürü mutluydu. Deportivo La Coruna'dan gelen Fabricio Coloccini güven veriyordu. Metz'den alınan Sebastien Bassong da zekice bir transfer hamlesi gibiydi. İngiliz medyası bunlara rağmen spekülasyon aramaya devam etti. Terim'in EURO 2008 kadrosundan iki isim; Mehmet Aurelio ve Sabri Sarıoğlu, transfer dedikodularının odağındaydı.

Terim, Fiorentina deneyiminde Türkiye'den oyuncu alma gereksinimi duymamıştı. Newcastle'ın yeni teknik direktörü, İngiltere'de de aynı Floransa'daki gibi devam etmeye niyetliydi. Milliyetinden bağımsız olarak kendi oyuncularıyla ve yeteneğiyle başarmak, herhangi bir torpil algısından kaçmak istiyordu.

Bunun yanında, bazı oyuncularıyla yakın bağ kurmaya da başlamıştı. Sürekli gelişim kaydeden sol bek Jose Enrique, Terim'in kişiye özel video seanslarının doymak bilmez bir öğrencisiydi. 2004'te Newcastle'a transfer olduktan sadece birkaç ay sonra Sir Bobby'nin teknik direktörlüğü bırakışıyla yıkılan James Milner da Terim'le yakın diyalog içindeydi. Orta saha oyuncusu, Terim'de benzer bir otorite ve deneyim görmüş, takımdaki geleceğiyle alakalı şüpheleri dinmişti. Öyle ki; 28 Ağustos'ta Newcastle yönetimi Aston Villa'nın 12 milyon sterlin değerindeki transfer teklifine evet dediğinde ilk olarak Terim'in odasına gitmiş, haberi antrenörüne iletmişti.

Newcastle Teknik Direktörü, Mike Ashley'le satışı istemediğini vurgulayacağı bir toplantı ayarlamadan önce Milner'la konuştu. Açık ve net bir şekilde, takımda kalmasından yana olduğunu söyledi ve Milner'dan kalacağının garantisini aldı. Sonrasında Ashley ve Wise'la bir araya gelen tecrübeli teknik adam, sezona onsuz devam etmesi gerektiği cevabını aldı. Terim de bununla yaşayabileceğini söyledi. O bunu söylerken, Ashley ve Wise'ın Milner'ın transferi veto edeceğinden haberi yoktu. Bu olay, gelişinden beri gardını yukarıda tutan antrenöre 'doğrusunu yaptığına' dair bir hatırlatmaydı.

Bu, Noel'e kadar sezonun onlara neler getireceğinin de bir sembolüydü. Kulüpteki atmosfer, uzun zamandır olmadığı kadar pozitifti. Stadyumu dolduran 50 bin taraftar, takımın Milner tarafından ateşlenen tempolu oyununa hep bir ağızdan reaksiyon veriyordu. Terim, Tyne-Wear derbisiyle de taraftar nezdinde önemli krediye sahip olmuştu.

FATİH TERİM HERHANGİ BİR TORPİL ALGISINDAN KAÇMAK İSTİYORDU. FLORANSA'DA DA BÖYLE YAPMIŞTI.

Sunderland'e karşı Damien Duff'ın son dakika golüyle kazanan Terim'in Newcastle'ı, maçı dört ofansif oyuncuyla tamamlamış ve sekiz yıllık kaybetmeme serisini korumuştu. Karizmatik teknik direktörün, taç çizgisi üzerinde kollarını bir yeldeğirmeni gibi

çılgınca savurup, oyuncularına topun arkasına geçmelerini söylediği sahne ise Perch pub'larında sevinç çığlıklarıyla karşılaşmıştı.

Duff daha en başta Terim'in planladığı rolde oynamasa da gittikçe faydalı oluyordu. Fiziksel anlamda yeterli seviyede olmayan Michael Owen'ın yerini alan Duff, Terim'e Arif Erdem'i hatırlatmıştı. Duff'a, Galatasaray'da çok güvendiği bir oyuncu olan Arif'e benzer bir rol biçen Terim, hareketli İrlandalının kendi kariyeri için rekor sayılabilecek gol sayısına ulaşabileceğini düşünüyordu. Duff da Terim'le aynı fikirdeydi ve St. James' Park'taki Carling Cup maçında Liverpool'a attığı olağanüstü frikik golüyle Newcastle'ı çeyrek finale çıkardı.

Ponteland'deki Darras Hall bölgesine taşınınca, Terim'in Tyne Nehri kıyısındaki yürüyüşleri de mazide kaldı. Tecrübeli teknik adamın, paltosu ve atkısıyla yeni muhitinde çıktığı yürüyüşte aklını Owen'la ilgili düşünceler meşgul ediyordu. Oyuncusunun sezon sonunda kontratı sona erecekti ve yenisini imzalamak konusunda ser verip sır vermiyordu. Mike Ashley de önceki başkan Freddie Shepherd'dan miras kalan yüksek maaşlı sözleşmeyi yenilemek konusunda emin değildi.

Owen sıradan bir oyuncudan çok daha fazlasıydı ve Newcastle'a uluslararası bir tanınırlık katıyordu. Gelecek sezon için bu önemli olabilirdi. Lig sıralamasında ilk 6'da olan takım, gayet iyi gidiyordu ve Terim'in felsefesini benimsemişti. Lâkin Şampiyonlar Ligi bileti için daha yapılacak çok iş vardı ve bu bağlamda kadro derinliği gerekiyordu. Michael Owen ismi, Newcastle'ın haritadaki yerini hatırlatıyor ve elit oyuncuların kulübe gelmeyi düşünmesini sağlıyordu.

Gelgelelim bu plan tutmayacaktı. Aralık ortasında, hem de tam Portsmouth ve Tottenham galibiyetleri arasında, Owen'ın sözleşme uzatma teklifini reddettiği haberi basına sızmıştı. Ashley sonrasında Owen'a, haftalık kazancını 110 bin sterlin seviyesine çıkaran yeni bir teklif sundu. Bu yeni teklif, atılan her gol başına verilecek 15 bin sterlin gibi cazip bonusları da içeriyordu. Sözleşmede hayli yüksek bir imza bedeli de mevcuttu. Ancak Owen, -en azından o an için- bu teklifle pek ilgilenmiyordu.

Takım, Burnley ile oynayacağı Carling Kupası yarı final maçına hazırlanmaktaydı ama son gelişmeler karşılaşmayı biraz gölgelemişti. Önemi çok açık olan bu kupa, Avrupa'ya gitmenin en kısa yoluydu. Ayrıca Newcastle, 1969'daki Fuar Şehirleri Kupası'ndan beri bir şey kazanamamıştı. Terim durumun farkındaydı; taraftarın gözünde neredeyse bir efsaneye dönüşmekteydi ve bunu daha berrak hâle getirebilirdi.

Owen Coyle'un takımı, tehlikeli ancak pek çok açıdan ideal bir rakipti. Championship'te üst sıralara oynarken ofansif bir futbol benimsemişlerdi ve bu da arkada boşluklar bırakmalarına sebep oluyordu. Terim, maça 4-3-3 dizilişiyle çıktı. Duff sol kenarda, Owen merkezde ve genç Kazenga Lua Lua sağdaydı. Planı mükemmel işleyecekti.

Championship ekibine karşı oynanan ilk maçta, Duff iki gol atarken diğer forvetler de birer gol kaydetti. 4-0'lık rahat galibiyet, ikinci maçın da kontrollü geçmesini sağlamıştı. Joey Barton'ın orta sahada oynadığı maçta elde edilen golsüz beraberlik, Newcastle'a final yolunu açıyordu. Wembley'de rakip Manchester United olacaktı.

Terim bir dejavu yaşıyordu. Owen ile yaşanan probleme ek olarak, bir şüphesi daha vardı. Oyuncunun sözleşme uzatmama kararını Ashley yönetiminin basına sızdırdığını düşünüyordu. Hayal kırıklığı yaratan bir transfer mevsimi olmuştu. Newcastle'ın ateşleyici güce ihtiyaç duyduğu kesindi ve bu açıdan eksiği kapatabilecek Emile Heskey de elden kaçırılmıştı. Transferin son gününde Newcastle'la anlaşma noktasına gelen Heskey, başkan Ashley'nin kontratının bitimine altı ay kalan bir oyuncuya 3.5 milyon sterlin ödemek istememesi nedeniyle Newcastle'a imza atamamış, Aston Villa'yla anlaşmıştı. Bolton'dan Kevin Nolan transfer edilmişti ve Milner'ın yer aldığı orta sahaya nasıl uyum sağlayacağı merak konusuydu. Wise, Milner'ı yeniden kenarlara çekmeyi önerdi ama Terim, Nolan'ı yedek kulübesinde bırakmayı seçti. Artık Newcastle'daki geleceğini düşünmeye başlamıştı. Cox da aynısını yapıyordu. "Acaba dışlanıyor muyum?" düşüncesi içindeydi. Zira Terim, taraftarla özel bir diyalog kurmaya başlamıştı. Terim'in İngilizcesi gelişmiş,

Fotoğraf Getty Images Turkey

oynattığı etkileyici futbol da ona yardımcı olmuştu. Belki Keegan'ın ilk dönemi kadar baş döndürücü değildi ama kesinlikle Newcastle'ın Sir Bobby'den beri gördüğü en iyisiydi.

Terim, aklındaki şüpheleri Cox'la paylaştı. Yönetim kurulunun çoktan Owen sonrası dönemin planlamasına başladığını biliyordu. Bu durumda son kararı verecek kişinin kendisi olmadığını anlayabilirdi ama karara etki edecek herhangi bir gücünün olmayışını kabul edemezdi. Zaten antrenman sahalarının geliştirilmesi, oyuncular ile özel analizlerin yapılacağı bir sinema salonu kurulması ve tesislerde kalabileceği bir yaşam alanı oluşturulması konusundaki istekleri, yönetim tarafından reddedilmişti.

ÖNCE COX'A SARILDI, SONRASINDA FERGUSON'IN ELİNİ SIKTI. NEWCASTLE KUPAYI KAZANMIŞTI.

Yerel basında çıkan spekülasyonlara göre Ashley, Terim'e karşı bir darbe planlaması içindeydi. Muhtemel teknik direktör adaylarının isimleri çoktan ortada dolaşmaya başlamıştı. Alman kulüpleri de Terim'in menajeriyle temasa geçerek, tecrübeli teknik adamın gelecek sezon Newcastle'da kalıp kalmayacağını soruyordu. Her ne kadar menajeri bu taleplere "Olabilir" tonundan yaklaşsa da Terim'in tavrı netti. Sözleşmesi gelecek sezon da devam ediyordu.

Dedikodular gündemi meşgul ederken, Mike Ashley ile Fatih Terim bir anlaşma yaptı. Geçmişte İtalya Kupası finalini oynamadan Fiorentina'dan ayrılmak, Terim'in canını yakmıştı. İkili, önce finalin tadını çıkaracak, ardından masaya oturacaktı. Finalin tadını çıkaramama şansları da pek yoktu. Terim'in takımı, gürültülü Geordie ahalisinin desteğini almıştı. Agresiflerdi. Bek oyuncuları Habib Beye ile Luis Enrique, her zaman hücuma destek veren, Wembley'deki sahanın tamamını kat eden bir oyun anlayışı benimsemişlerdi. Lakin Owen'ın yokluğunda Duff ve Martins'ten oluşan forvet hattı, Manchester United baskı yaptığında eline geçen kontratak şanslarını değerlendiremiyordu. Cristiano Ronaldo ve Nani'nin orta sahayı rahatça aştığını gören Terim, önce yorulmak bilmez Milner'ı kanatlara çekmiş, ardından eski formuna kavuşan Mark Viduka'yı da oyuna alıp, tecrübeli santrforun 'hedef adam' olmasını planlamıştı. Ancak, hepsinden önemlisi Shay Given'ın performansıydı. İrlandalı kaleci, United ataklarına karşı kalesinde tek başına devleşerek maçı penaltılara taşıdı.

Tribünlerden yükselen *The Blaydon Races* tezahüratı eşliğinde, Terim takımını bir araya topladı. Özel bir konuşması yoktu. Oyuncularına sadece bu şampiyonluğun ne ifade ettiğini ve ne yapmaları gerektiğini hatırlattı. Hepsine güveniyordu. Maçın adamı Given, Tevez ve Anderson'un penaltılarını kurtardı. Beye, dördüncü penaltıyı gole çevirdi ve kupa Newcastle'ın oldu.

Wembley siyah-beyaz renklere bürünmüştü. Oyuncular coşkulu bir şekilde zaferi kutlarken, Terim önce Cox'a sarıldı ve sonrasında rakibi Sir Alex Ferguson'ın elini sıktı. Her şey bittiğinde sessiz sedasız tünelden aşağı indi. Soyunma odasında oturdu, kafasını topladı ve eşinin sabah ütülediği yedek gömleği giydi. Oyuncularının kutlamasını izlemek ve özel bir bağ kurduğu taraftarı selamlamak için tekrar dışarı çıktı. Ertesi sabah Ashley'ye istifasını sundu. Darras Hall'dan komşusu Alan Shearer, görevin yeni sahibi olacaktı.

St. James' Park sakinlerini etkileyen sadece Terim'in oynattığı futbol değildi. Onu Floransa'nın öz evladı yapan sıcaklığı ve dürüstlüğü, burada da kendini göstermişti. Artık o da bir Geordie'ydi. Bugünlerde hâlâ, stadın basın odasında, uzun zamandır kulübe hizmet veren Lady Kath'in çaydanlığının hemen yanı başında, çerçevelenmiş bir fotoğrafı duruyor. Tıpkı Alan Shearer, Jackie Milburn ve tabii ki Sir Bobby Robson gibi...

S

Fotograf Can Eskiler

KAHRAMANLAR İNSANÜSTÜ VARLIKLAR DEĞİLDİR. BAZEN PROFİTEROL ALMAK İÇİN GİRDİĞİNİZ BİR PASTANEDE SİPARİŞİNİZİ VERİRKEN KARŞINIZA BİR KAHRAMAN ÇIKABİLİR. KURTULUŞ'TAKİ NAZAR PASTANESİ'NİN SAHİBİ BAHATTİN BOĞAZ ONLARDAN BİRİ VE DÜNYA, ONUN İÇİN KOCAMAN BİR KOŞU PARKURU

ATAHAN ALTINORDU

Rize'nin Kaçkar Dağları'na bakan tepelerinde yaşayanlar, 2004 Yazı'nda sabahın erken saatlerinde evlerinden çıktıklarında, farkında olmadan değerli bir spor hikâyesine tanıklık etme şansına sahip oluyorlardı. Bir atlet, her sabah 5 ile 6 arasında kalkıp 18 kilometrelik parkurunda koşuyor, eve gelip 3-4 saat dinlendikten sonra bir şeyler atıştırıp yine koşuya çıkıyordu. Dahası, günde üç seans, toplamda 1500 adet mekik çekiyordu. Haftada 210 kilometre koşan bu atlet, o dönem 57 yaşında olan Bahattin Boğaz'dı.

Filmi en başa saralım. 1947, Rize doğumlu Bahattin Boğaz, 12 yaşındayken akrabalarıyla birlikte gemiye atlayıp İstanbul'a geliyor. Amacı okumak; ama büyük şehir işte, insanı avcunun içine alıveriyor, o da kendisini abisinin usta olarak çalıştığı Kurtuluş'taki Nazar Pastanesi'nin çırağı olarak buluyor. Beş yıl sonra, yine abisiyle birlikte dükkânı devralacaklar fakat arada küçük bir de detay var; 1960 yılında, spor yapıp vücudunun gelişmesi için Kurtuluş Spor Kulübü'ne yazdırılıyor. Bir süre sonra, bu küçük detay hayatını değiştiriyor.

Bahattin Boğaz, mütevazı dükkânlarını abisiyle birlikte İstanbul'un belki de en güzel profiterolü ve paskalya çöreğini yapan pastanesi hâline getirirken, sporu asla ikinci plana atmıyor. Başlarda jimnastik ve koşuyu birlikte götürürken, çok geçmeden koşu birkaç adım öne çıkıyor, tutkuya dönüşüyor. Fakat Türkiye'de o dönem kayda değer bir maraton olmadığından çok uzun yıllar kendi kendine koşuyor. 1993'te ilk kez İstanbul Maratonu'na iştirak ediyor. 1994 ise hayatında dönüm noktası oluyor. Belgrad Ormanı'nda koştuğu sırada Galatasaray'ın eski başkanlarından Selahattin Beyazıt'ın oğlu Murat Beyazıt ile tanışan Boğaz, o yıl Galatasaray'ın sponsor olmasıyla yurt dışındaki ilk maratonuna katılıyor. Geride kalan 20 yılı aşkın sürede, bu serüven Atina'dan Roma'ya, Lizbon'dan Prag'a, Rotterdam'dan Lüksemburg'a, New York'tan Las Vegas'a derken dünyanın dört bir yanına uzanıyor. Boğaz, İstanbul'da ise son maratonunu 1996'da koşuyor. Peki neden? "Ben Berlin Maratonu'nun jübile üyesiyim. 10 defa koştuktan sonra jübile yapılmıştır bana, 2412 numara ebediyen benimdir. Berlin, eylül ayının son haftasında koşuluyor. Buradaki ise ekim, kasım'da gerçekleşiyor. Ben Berlin'de koştuktan sonra burada koşamam, gücüm yetmez. Bana göre iki maraton arasında altı ay olmalıdır. Maraton bildiğiniz gibi 42 kilometre 195 metre; bu da 26 küsur mil yapıyor. Koşulan her mil için bir gün istirahat etmek gerekiyor. İstirahat ettiğiniz zaman da maraton formunuz ister istemez dibe vuruyor. Bu defa tekrar hazırlık süreci başlıyor. İnsan bedeni, normal şartlarda maksimum 35 kilometre koşabilecek şekilde tasarlanmış. Dolayısıyla maraton koşan biri 365 gün antrenman yapmalı. Maratondan önceki 6 ay, özel olarak çalışmalı. Ben maratona hazırlanırken haftada 140 ila 180 kilometre koşuyorum."

İstanbul'un en çok kullanılan minibüs hatlarından Sarıyer-Beşiktaş hattının güzergâhı 21.1 kilometre. Yani bir maraton koşmak, kaba hesapla Sarıyer'den Beşiktaş'a Büyükdere Caddesi üzerinden koşup geri gelmekle eşdeğer. 68 yaşında bir atlet, böylesi bir mesafede vücuduna nasıl söz geçirebiliyor? "Bir maraton ortalama 55-60 bin adımdır. Her adımda kilonuzun üç katı dizlerinize ve kaslarınıza biner ve bunun vücutta yarattığı tahribat inanılmaz boyutlardadır. Almanya'da katıldığım bir yarışta iki kişi ölmüştü. O akşam televizyonda bir profesör, maraton yarışlarının insan vücudundan çok şey götürdüğünü anlatmıştı. Gerçekten 30 kilometreden sonra vücutta tahribatlar başlıyor. 35'e geldiğinizde ise beyninizin vücudunuza artık hükmetmediğini hissediyorsunuz. 42 kilometre koştuktan sonra bitime 20 metre kala bilincini kaybedip devam edemeyen insanlar gördüm. Koşmayı bırakıp yürümek, sürünmek istiyor ama yine de bitiremiyor yarışı" diye anlatıyor Bahattin Boğaz. Ve devam ediyor:

BERLİN MARATONU'NUN PARKURU ÇOK GÜZEL. YÜZ KERE DAHA KOŞSAM, YİNE ORAYA GİTMEK İSTERİM.

"O yüzden Amerikalılar 'Maratonu bitirdin mi?' diye sorar. Türkiye'de ise 'Kazandın mı?' ya da 'Madalya var mı?' derler. Var tabii, bir sürü ama önemli olan o değil ki. Bana iki defa New York Maratonu'ndan mektup geldi. Gerçi o mektuplar herkese gidiyor ama benim için yine de özeldir, hâlâ saklarım. Katıldığım için tebrik ediyorlar ve tekrar beklediklerini söylüyorlar. 'Bizim için şampiyon olan kadar sen de değerlisin çünkü sen koşmasan şampiyon olamazdı' diyorlar. Berlin Maratonu'nda 40 bin kişi ile birlikte koşuyorum, kaçı şampiyon oluyor? Bir kişi. O zaman diğerleri neden koşuyor?"

Mühim olanın bitirmek olduğunu söylese de Bahattin Boğaz'ın 2 saat 46 dakikalık kişisel rekoruna, kendi yaş grubunda Türkiye'de bugüne dek ulaşan yok. "Dünyada tabii ilk 100'e ancak giriyorumdur, her tarafta inanılmaz atletler var. Mesela 1994'teki New York Maratonu'nun ardından dokümanlar gelmişti; 73 yaşında bir adam 2 saat 58 dakika koşmuş. Böyle bir şey olabilir mi?" diyor. Beş yıl sonra aynı dereceyi yapabileceğini söylediğimizde ise ülke gerçekleri karşımıza çıkıyor: "Bilmiyorum, sakatlığım olmasa belki. Tabii şöyle de bir şey var; benim yaşımdaki Avrupalılar emekli olmuş yatıyor, ben hâlâ çalışmak zorundayım. Maraton çok zaman isteyen bir branştır; koşabilmek için iyi idman yapmak, iyi beslenmek ve iyi dinlenmek zorundasınız. Bunlardan biri eksikse başarılı olma şansınız yok. Burada pek parkur da yok. Ben Kurtuluş'tan arabamı alıp Fatih Ormanları'na, Belgrad'a ya da Bostancı sahiline gideyim diye 4-5 saat kaybediyordum. En sonunda koşabilmek için Kavacık'a taşındım."

Tutkusunun peşinden koşarken tüm dünyayı parkur bilen atletin anıları bunlarla sınırlı değil elbette. "Binlerce insan içinde koşarken, çok değişik manzaralarla karşılaşıyorsunuz. Yanınızdan geçenler, geride bıraktıklarınız, ummadığınız bir adamın nasıl güzel koştuğu, yüzlerdeki o azim... Bunun abartılı bir tanım olduğunu düşünebilirsiniz ama her adım size çok şey öğretir. 1999 yılındaki Berlin Maratonu'nda bir ara en öndeydim, hemen arkamda da Kenyalılar vardı. Kenya Ekspresi derdi Alman basını onlara, 7-8 tanesi arka arkaya giderdi. Onlardan bir tanesi de Haile Gebrselassie'ydi. Bakıyorsun adama, 'bu adam mı hakikaten' diyorsun ama adam koşuyor. Sonradan öğrendiğime göre, başarılarındaki en önemli etkenlerden biri 2000-3000 rakımda antrenman yapmalarıymış. Tabii farklı bir anatomiye, kas yapısına da sahipler. Gebrselassie'yle üç defa aynı yarışta koştum, hepsi de Berlin'deydi. Orada onun özel bir kürsüsü var. Sanırım dünya rekorunu orada kırdığı için şehirle bir duygusal bağ kurmuş. Bunun dışında, gerçekten Berlin'in parkuru çok güzel. Yüz kere koşsam yine gitmek isterim. Rotterdam ve Milano parkurlarını da çok seviyorum. En zoru ise New York. Bir yerden sonra ayaklarım niye gitmiyor diyorsun, oysa yokuş çıkıyorsun farkında değilsin..."

Peki Gebrselassie ile koşmuş birinin favori atleti kim? Aldığımız yanıt şaşırtıcı değil; dudaklarından Usain Bolt dökülüyor. Bir tesadüf ise bir başka efsaneyi onun hayatında ayrı bir yere koyuyor. Çocukluk yılları... O dönem deneyimsiz bir sporcu olan Boğaz, memleketini ziyaret etme fırsatı bulduğunda, hayat boyu izleyeceği yoldan çıkmıyor, koşuyor. Pek çoklarının alayları eşliğinde, dağların arasında hızını almışken, yaşlı bir bey, "Bravo," diye sesleniyor ona, "Bravo Zatopek." Adamın yanına gidiyor, "Bu Rize'de Zatopek'in kim olduğunu bilen adam ben ilk defa görüyorum" diyor şaşkınlıkla. Ardından sohbete dalıyorlar. Çek atletin 1930'larda malzeme yokluğundan asker postallarıyla antrenman yaptığını o gün, o yaşlı adamdan öğreniyor. Bunu arkadaşlarına anlatmasıyla birlikte, tüm çocukluğu boyunca isminin önüne konan unvan da ortaya çıkıyor. Çayelili Bahattin Boğaz, 'Zatopek Bahattin' oluyor.

> *BUNUN ABARTILI BİR TANIM OLDUĞUNU DÜŞÜNEBİLİRSİNİZ AMA HER ADIM SİZE ÇOK ŞEY ÖĞRETİR.*

İşte o Zatopek Bahattin, 55 yıl önce başladığı maratonu hâlen büyük bir şevkle koşuyor ve şu sıralar yine Eylül sonunda Berlin'de koşacağı maratona hazırlanıyor. Televizyon izlerken bile ayağına bir ağırlık takıp çalışıyor. Bugüne dek yurt dışında 35'ten fazla maraton koşmuş, arkadaşlarının hesabıyla antrenmanlar dâhil dünyanın etrafında üç tur atmışsa da hedefleri bitmiş değil. Tokyo ve Sidney'de koşmayı çok istiyor. Hayâllerini anlatırken koşmanın, Tanrı'nın ona vermiş olduğu kendisine özgü bir yetenek olmadığını vurguluyor: "Tek yaptığım, bana emanet olan bu bedene iyi bakmak. Dünyanın bazı yerlerinde, bilhassa İtalya'da sur içi şehirleri vardır. Tepede küçük bir şehri surlarla çevrelemişlerdir. Cam bile değiştiremezsin devlete sormadan. Niye yapmışlar bu surları? Dışarıdan gelecek tehlikelerden şehri ve insanları korumak için. Ben sporu ona benzetiyorum. Bedenimi o surların içerisine alıyor, dışarıdan gelecek her türlü tehlikeye kapatıyor."

10 Nisan 1949'da oynanan Galatasaray-Fenerbahçe maçı öncesinden... Cihat Arman, Fenerbahçe'ye 'Sarı Kanarya' lakabını veren kaleci kazağıyla, Bülent Eken ise Galatasaray'ın gömleği andıran şık formasıyla arz-ı endam ediyor.

BÜLENT EKEN HAZIRLAYAN: İLHAN ÖZGEN

İTALYA'DA FUTBOL OYNAMAK

Avrupa'ya ilk transfer teklifimi, 1948 Olimpiyat Oyunları sonrasında İngiltere'nin QPR takımından almıştım fakat Galatasaray'ı bırakmak istemedim. Daha sonra Türkiye ile İtalya arasında oynanan Ordu Milli maçını izleyen bir İtalyan menajer, beni Roma'ya götürmek istedi. Burada da askerliğim nedeniyle bana verilen mühlette takıma katılamadığımdan transfer gerçekleşmedi. Lakin mezkur karşılaşmada İtalya'nın başında bulunan Crociani futbolumu beğenmiş olacak ki beni, çalıştırdığı Salernitana'ya transfer etmek için teklifte bulundu. Roma'da Piazza de Spagna'da bulunan bir yazıhanede yöneticilerle görüştüm. Masada dört çanta dolusu liret vardı. Parayı bir an önce alabilmek için, hiçbir maddeyi okumadan 16 imza attım.

Salernitana ve Palermo'da oynadığım yıllarda topa sahip olmak üzerine antrenmanlar yaptık. Antrenörler, İtalyan futbolunun temeli olan 'iyi savunma' prensibi için evvela topa hâkim olma düşüncesini yerleştirmeye çalışırlardı. Bir diğer mühim çalışma ise topsuz oyun üzerineydi. Fakat bu topsuz hareket, bir ideye matuf, müspet yere yapılan hamlelerdi. Bu tarz antrenman metotları, o dönemde Türkiye'de yoktu. Hoş, şimdi de ne kadar var tartışılır. İtalya ile özdeşleşen çok adamlı savunmada gerek libero, gerek santrhaf bölgesinde oynadım. Bunlarla birlikte Parola ve Nordahl gibi önemli rakiplerle oynamak da benim adıma önemli bir deneyimdi.

Saha dışındaki tecrübelerim de en az saha içindekiler kadar önemliydi. Her şey, oyuncuların özel hayatına kadar planlıydı. Hatta okumadan imzaladığım sözleşmede 'Tırnaklarını kendisi kesemez' maddesi dahi vardı. Uyum sağlamam zor olsa da üstesinden geldim. Bunda İtalyancayı öğrenmem de etkiliydi. İtalyancamı geliştirmek için ilk senemde Türkiye'ye dönmemiş, Roma'da bir daire kiralamıştım. Ben, Şükrü (Gülesin) ve komşumuz Sophia Loren... O zamanlar pek ünlü olmayan Sophia'yı tanıyamadığımız için Şükrü'yle birlikte yıllarca hayıflanmıştık.

Palermo ve Lazio'da İtalyanları kendine hayran bırakan Şükrü ile İtalya'da ayrılmaz ikili olmuştuk. Beşiktaşlı Bülent Esel de SPAL'a transfer olunca tam bir trio olduk. Bülent son derece muvaffak olmuş, çok önemli bir forvetti. İtalya'ya adım atan bir diğer yıldız da Lefter'di. Hatta Lefter, Fiorentina ile deneme antrenmanlarına çıkarken Torino antrenörü Lefter'i istedi, karşılığında da milli sol açık Carpallese'yi önerdi. Ancak Fiorentina antrenörü Ferrero, bu teklifi kabul etmedi. Ferrero'nun Lefter sevgisi başına iş açacaktı... Sezon ortasında Lefter'in performansı nedeniyle Ferrero'nun sözleşmesine son verildi. Lefter de Fransa'nın yolunu tuttu. Onun İtalya'da yarattığı hayal kırıklığının nedeni, 'kendine oynayan futbolcu' olmasıydı. İtalyanlar ise ekseriyetle 'takımı oynatan oyuncu' arardı. Tıpkı Can Bartu gibi...

İTALYA'DA OYNAMIŞ FUTBOLCULARIMIZ İÇERİSİNDE EN BAŞARILI OLAN CAN'DIR.

Hepimiz yetenekli futbolcudık ama Can süperdi! Oyunu yöneten muhteşem bir oyuncuydu. Öyle ki Lazio gibi bir takımın dirijörü olmayı başarmıştı. İndimde İtalya'da oynamış futbolcularımız içerisinde en başarılı olan Can'dır. Can'la aynı dönemde giden Metin ise takım seçimi konusunda hata yapmıştı. Metin, Juventus ve Milan gibi rakibi hapseden takımların golcüsüydü. Formasını giydiği Palermo ise kontratak oynayan bir takımdı. Metin'in stili, hızlı oyuna elverişli değildi. Onu Palermo'ya götüren eski Galatasaray antrenörü Remondini bana danışmış olsaydı, bunu muhakkak kendisine iletirdim.

60'ların ortasından itibaren İtalya'da uygulanan yabancı yasağı nedeniyle futbolcularımız bu ligde oynayamadı. Yasağın kalktığı 80'li yıllarda ise Türk takımlarının Avrupa'da oynadığı korkak futbol, mühim adamların ön plana çıkmasını engelledi. Hakan Şükür ise uzun yıllar sonra Serie A'ya giden ilk isim oldu. Hakan, savunmayı önde başlatan ve uzun boyuna rağmen kaleye süratli topsuz koşular yapabilen çok müstesna bir futbolcuydu. Torino'daki başarısızlığını, İtalya Ligi'nin 90'lardaki gücüne bağlıyorum. Büyük paraların döndüğü ligin en iyi dönemiydi ve en iyi savunmacılar oradaydı. Bir de Torinolu futbolcuların Hakan'a ne kadar inandığı çok mühim. Nitekim Hakan, Galatasaray'da inanılan bir oyuncuyken Torino'da o güveni bulamadıysa, hassas yapısından dolayı düşük performans vermesi mümkün.

Takip eden yıllarda İtalya'da oynayan çocuklardan Emre, lige yatkın bir topçu olsa da topsuz oyun konusundaki eksikleri başarılı olmasına mani oldu. Roma'da oynayan Salih'te de aynı sorun var. Topa yatkın, yetenekli bir çocuk olan Salih, altyapı eğitimini iyi almadığı için topsuz oyunda eksiklikler gösteriyor. Fakat İtalya'ya uyum sağlamak için gösterdiği çaba takdire şayan. Roma gibi köklü ve iyi bir takım, onun için büyük şans.

İtalya'da başarılı olmak, saha dışında hastalık derecesinde profesyonel olmayı gerektirir. Saha içindeki muvaffakiyetin sırrı ise topsuz oyuna hâkim olmaktır. Unutmayın, İtalya'da topla değil, topla buluştuğunuz yerde büyürsünüz!

‘DON KİŞOTLAR’ CEMİYETİ

SEZGİN **RIZAOĞLU**

FUTBOL İNSANLARININ HAKLARINI KORUMAK, FUTBOL ENDÜSTRİSİNE KARŞI MÜCADELE ETMEK ADINA TAM 59 YIL ÖNCE YOLA ÇIKAN FUTBOLCULAR CEMİYETİ’NİN HİKÂYESİ

“Bahtımız bize istediğimizden fazla yardım ediyor; şu devasa şeyleri görüyor musun sevgili seyisim? Onlarla çarpışmak, hepsinin canına okumak istiyorum” dedi Don Kişot, Sanço Pançо’ya dönerek...

Ünlü İspanyol yazar Cervantes, edebiyat dünyasının başyapıtlarından biri olan kitabında bir şövalyenin dev yeldeğirmenlerine karşı mücadelesinin ilk adımlarını anlatır yukarıdaki cümlelerinde... Ondan yüzyıllar sonra ise tarih 3 Şubat 1956’yı gösterdiğinde yeni bir başlangıç yapılır ve Türkiye futbolunda sendika hareketlerinin atası sayılacak Futbolcular Cemiyeti kurulur. “Don Kişot ile sendikanın ne ilgisi var?” diyenlere cevabı Tekin Bilge versin: “O dönemde mücadelemiz biraz başarısızlığa uğruyordu. Hatta ünlü gazeteci Orhan Ayhan *Tercüman*’daki bir yazısında bizi Don Kişot’a benzetmişti.”

Karmaşık bir durum olduğu kesin. Zaten memlekette futbolun sendikal mücadelesi hep karışık, Gordiyon düğümü misali. Tarihteki ilk sendika girişimi de bu durumun bir göstergesi. Türkiye’de ilk kez futbolcuların haklarını korumak için bir cemiyet kurulur. Dönemin ünlü gazetecisi Adnan Akın önderliğinde hayata geçen cemiyetin müteşebbis heyeti arasında Fikret Kırcan, Sulhi Garan, Şükrü Gülesin ve Ziya Kuyumlu gibi meşhur futbol insanları da yer alır. Cemiyetin, üç büyük İstanbul kulübü futbolcuları arasında büyük tesir etmesi beklenir. Öyle ki söylentilere göre Fikret Kırcan Fenerbahçeli futbolcuların, Şükrü Gülesin de Beşiktaşlıların cemiyete aza olmasına çalışmaktadır. Heyette yer alan Tekin Bilge ise bu oluşumun hukuki ayağıdır. Nitekim bir dönem Beşiktaş, Gençlerbirliği ve Beykozspor formaları giyen Bilge, bir taraftan topun peşinde koşarken bir taraftan da hukuk fakültesinde okumuştur. Avukatlığın verdiği avantajla cemiyetin öncülerinden olur. Zaten topçuluğu döneminde de futbolcu haklarıyla ilgilenmiştir. Tekin Bilge o yılları, takdire şayan hafızasıyla bize şöyle anlatıyor: “Beykozspor’da oynarken 1952 Olimpiyat Oyunları’na gitmiştik, oradaki sendikalı Yugoslav topçularla temaslarım sayesinde futbolcuların sosyal garantilerinin nasıl olacağına dair önemli malumat edinmiştim. İşte bu bilgiler, Futbolcular Cemiyeti’nin kuruluş misyonunun yazılmasında da etkili oldu.”

FİKRET KIRCAN FENERBAHÇELİ FUTBOLCULARIN, ŞÜKRÜ GÜLESİN DE BEŞİKTAŞLILARIN ÂZÂ OLMASINA ÇALIŞMAKTADIR.

İlk başlarda Mithatpaşa Stadı’ndaki bir odada başlayan faaliyetler, ara ara Sulpi Garan’ın Cağaloğlu’ndaki yerinde devam eder. Dönemin federasyon başkanı Hasan Polat ve siyasi erk tarafından da destek görür. Zaten Tekin Bilge ile Hasan Polat’ın teşrik-i mesaisi bir vakit birlikte futbol oynadıkları Gençlerbirliği’ne dayanmaktadır. Ama tüm çabalara rağmen cemiyet, futbol camiasından beklenen alakayı göremez. Oysa Tekin Bilge ve arkadaşları bir kere yola çıkmıştır... 1965’te Cemiyet, Türkiye Profesyonel Futbolcular Sendikası’na dönüşür. 1969’da Türkiye Profesyonel Futbolcular, Antrenörler, Menecerler ve Monitörler Sendikası adıyla yola devam eder. Başrolde yine Tekin Bilge vardır. Çünkü o, üzerlerine

'Sör ve Don Kişot' - Alf Ramsey ile Tekin Bilge fikir teatisinde (1968).

bir karabasan gibi çöken dayatılmışlığa rağmen olumsuz yaşantıların üstüne sünger çekmeye ve yeni bir başlangıç yapmaya isteklidir. Üstelik bu yolda güzel durumlar da yaşanmıyor değildir. Tekin Bilge o anı hiç unutmaz: "1969-70 sezonunda, Galatasaray Kulübü'nde Gündüz Kılıç'la görüştüm. Metin Oktay ve Turgay Şeren sendikadaydı. Gündüz Kılıç'tan sendikayı desteklemesini istedim. Baba Gündüz'ün cevabını unutamam, daha doğrusu davranışını... "Sen burada başarılı olamazsın. Türkiye böyle bir yer değil. Seni başarılı yapmazlar. Öyle idareciler çıkar ki seni kulüplere sokmazlar. Kötü dönemler geçirsen de sakın yılma" dedi ama oyuncalara dönüp 'Siz de sendikaya girin' diye ekledi."

1968'de ise Bilge, Türkiye'ye bir seminere gelen ve bir dönem İngiltere Profesyonel Futbolcular Sendikası reisliğini de yapan, İngiltere'ye tarihinin ilk Dünya Kupası'nı kazandıran teknik direktör Alf Ramsey ile fikir teatisinde bulunur. İngiliz futbol adamının da nasihatı nettir: "Teşkilatlanma şart!" Bu doğrultuda Bilge ve arkadaşları kulüplerin işveren, futbolcuların işçi kabul edilmesi için uzun uğraşlar verir ama en önemli problem kulüplerle toplu sözleşme yapılamamasıdır. Bu sebeple 1972'de temelleri atılan ve yıllar önce hayata geçirilen cemiyetle aynı gayeleri paylaşan Futbol-İş'i kurarlar. Arkalarına sağlam bir destek ve yaptırım gücü almak için Türk-İş'in bünyesine katılırlar. Ama orada da istedikleri desteği bulamazlar. Burada yine mikrofonlarımız Tekin Bilge'de: "Bir grevde Türk-İş'in bize yardım etmesini bekliyorduk ama onlar 'Siz halledin' dediler. Oysa gelmeleri gerekliydi. Türk-İş'e girmiştik girmesine ama yalnız kalmıştık."

Fotoğraf: Isaac yönündeki Tekin Bilge Arşivi, Cumhuriyet Gazetesi

Futbolcular Cemiyeti'nden Futbol-İş'e kadar birçok farklı isim alsa da bu oluşum, futbol insanlarının haklarını korumak adına önemli girişimlere de imza atar.

Tekin Bilge bu konuyu da şöyle anlatıyor: "Futbolculara o dönemde, 'Sendikaya kaydolun, sigortalı olun' diyerek yardımcı olduk çünkü bizim dönemimizde profesyonel kariyer daha kısaydı. Bu ülkede koca Şükrü Gülesin'e bile 27 yaşındayken 'yaşlı' derlerdi. Birçok kulüp yöneticisi prim masrafları nedeniyle 'Nereden çıkardınız şimdi bu sigorta işini' demişti. Ama sonunda birçok futbolcuyu emekli etmeyi başardık. Naci Erdem, Turgay Şeren hep bu şekilde emekli oldu. Hatta Lefter de emekliliği konusunda uğraşmamız için kapımızı çaldı."

Oluşum, emeklilik dışında davalara da girer. Galatasaraylı Mehmet Oğuz ve arkadaşlarının trafik polisi ile yaşadığı tartışma, Lefter'in Mersin İdman Yurdu teknik direktörlüğünü yaptığı dönemde (1966) bıçakla yaralanması, Fenerbahçeli Selahattin Torkal'ın ve Mehmet Ali Has'ın davalarında başrol oynar. Hatta o yıllarda büyük bir greve de imza atılır. Burada yine Tekin Bilge'nin hafızasında bir yolculuğa çıkalım: "Mithatpaşa (İnönü) Stadı'nda maçların oynanacağı dönemde, engelli binicilik müsabakaları düzenlenecekti. Atların ayaklarındaki tetanos mikrobu sahaya da tesir edeceği için maçların Ali Sami Yen Stadı'nda oynanmasını istedik. Federasyon müsaade etmedi. Sendika olarak hemen resti çektik. Nihayetinde Turgay Şeren, Can Bartu gibi dönemin ünlü futbol adamlarının desteğiyle greve gidildi ve bu grev ses getirdi. Sonunda federasyon İnönü Stadı'nı kapattı, Ali Sami Yen'i açtı."

OKUMAYI BİLE ÖĞRETTİK

"Milli Takım'da Fahrettin (Cansever) ile yönetici Sadri Usoğlu arasında maddi sebepten dolayı bir tartışma olmuş. Sadri Usoğlu, Fahrettin'i terslemiş. Fahrettin de Usoğlu'na yumruk atmış. Sendika olarak arabulucu olduk. Fahrettin, okuma yazma bilmiyordu. Sendika ona okuma yazma öğretti. Saf bir çocuktu. Zor duruma düştü, ona 1990'lı yıllarda bir jübile yaptık. Bir miktar para toplanıp ona verildi."

Tekin Bilge

Türkiye'de futbolcu sendikalaşması denilince Metin Kurt'u anmadan olmaz. Ama bu konuda Tekin Bilge ezberimizi bozuyor: "Metin Kurt, kardeşi Fenerbahçeli İsmail Kurt vasıtasıyla Futbol-İş sendikasına geliyordu. Görüşleri sebebiyle yollarımız ayrıldı. O dönem görüşleri sendikaya göre aşırıydı. Zamanla toplantıya gelmemeye başladı. 1984 yılında kendi oluşumunu; Amatör Futbolcular Sendikası'nı kurdu. Metin Kurt'un Galatasaray'dan ayrılışındaki gerekçesi doğruydu, ama izlediği yol yanlıştı. Tutumu çok sertti."

Hazır takvim yapraklarının mayıs ayını gösterdiği bugünlerde, futbolcu hakları için verilen mücadeleyi ve başta Tekin Bilge olmak üzere bu konuda yeldeğirmenlerine karşı büyük mücadele veren yerli Don Kişot'ları bu satırlarda yad etmiş olalım.

S

16 MAYIS 1981
FUTBOL, İHTİLÂL, REKOR

‘İKİNCİ LİG’DE DÜNYA REKORU’ MANŞETİYLE GAZETELERE TAŞINAN UNUTULMAZ KARŞIYAKA-GÖZTEPE MAÇININ ÖYKÜSÜNÜ TANIKLARINDAN DİNLEDİK

FETHİ AYTUNA

Haydar sabah 6’da, sokağa çıkma yasağının sona ermesiyle evden çıktı. Heyecandan gece boyunca gözünü uyku tutmamıştı. Bir gece önce arkadaşlarıyla konfeti hazırladıkları Halil Abi’nin kahvesinin yolunu tuttu. Gece 12’de başlayan sokağa çıkma yasağı ve sıkıyönetim komutanlığının emri nedeniyle bütün müesseselerin 11’de kapanması gerekiyordu. Bu zorunluluk olmasa geceyi kahvede geçireceklerdi. Göztepe durağı yakınında, İskele Sokak’taki kahveye gelmeye başladılar. Yeni demlenmiş çayın eşliğinde alelacele yaptıkları kahvaltının ardından konfeti dolu çuvalları, bayrakları, pankartları yüklenip 6:30 civarında Atatürk Stadı’nın yolunu tuttular.

Körfez’in öteki kıyısında, Karşıyaka’da oturan Sadullah aynı dakikalarda evden çıktı. Bir gece önce Önder Abi’nin matbaasında hazırladıkları konfeti ve rulo çuvallarını arkadaşlarıyla alıp Eshot Sokağı’ndaki kahveye geldiler. Fırından yeni çıkmış simit ve çayla kahvaltılarını yaptılar. O erken saate rağmen heyecandan kimse yerinde duramıyordu. Kahvaltıyı bitirdikten sonra ekmeklerin içine koydukları haşlanmış yumurta, peynir ve domatesten oluşan kumanyaları da alıp iskelenin yanındaki durağa gittiler. Diğer kahvelerden gelen gençlerle, durak o saatte bir hayli kalabalıklaşmıştı. Hep birlikte otobüse binip Atatürk Stadı’nın yolunu tuttular.

Belediye otobüsleri otogar tarafından Göztepelileri , Mersinli tarafından Karşıyakalıları erken saatlerden itibaren stadyuma taşımaya başlamıştı. Mavi berelilerden oluşan güvenlik kuvvetleri kapalı tribünün önünde uzun bir tampon bölge oluşturmuştu. İki takımın taraftarları kapalı tribünün en güzel yerini kapmak amacıyla hemen kapılara koşturdular. Kapıların önünde beklemeye başladıklarında daha saat 8 bile olmamıştı. Yaklaşık iki saat boyunca kuyrukta bekleyecek olmak kimsenin umrunda değildi. Ne de olsa tarihin en önemli Göztepe - Karşıyaka maçına tanıklık edeceklerdi.

Karşıyaka’nın 1980-81 sezonunda, Türkiye İkinci Ligi A Grubu’nda şampiyonluk mücadelesi vermesi kaderden çok siyasetin spora, ancak memleketimizde görülebilecek türden bir müdahalesinin eseriydi. Karşıyaka 1979-80 sezonunda üçüncü ligden amatör kümeye düşmüştü. Fakat dönemin Gençlik ve

Fotoğraf Depo Photos

Spor Bakanı İzmir Milletvekili Talat Asal'ın girişimiyle önce üçüncü ligler aşırı şiddet olayları yaşandığı gerekçesiyle kaldırıldı ve takımlar doğrudan ikinci lige terfi ettirildi; ardından üçüncü ligden düşen takımlar da ikinci lige alındı. Böylece Karşıyaka amatör kümede mücadele etmeye hazırlanırken kendini bir anda ikinci ligde buluvermişti.

Göztepe ise bir önceki sezon mücadele ettiği birinci ligden düşmüş, fakat tekrar çıkmayı hedefleyerek kadrosunu büyük ölçüde korumuştu. O sezon Karşıyaka'nın teknik direktörlüğünü yapan Turgay Meto bu konuda şunları söylüyor: "Sezon başındaki girizgâhımıza bakarsak o maça değil 80 bin, 8 bin kişi bile gitmezdi. Göztepe kadrosu çok kuvvetliydi. Üçüncü ve ikinci ligler birleştirilince yöneticiler bana, 'Senden tek isteğimiz tekrar düşmeyelim. Seneye de bir iki takviye yapıp birinci ligi düşünürüz,' dediler."

O sezonun ilk yarısını Göztepe taraftarı Haydar Evrenosoğlu şöyle özetliyor: "Sezonun 3. haftasında, aynı gece Göztepe Ödemişspor'la, Karşıyaka Yeşilova'yla oynadı. Kapalı tribünün üçte biri Karşıyaka, üçte ikisi Göztepe taraftarıyla doluydu. Karşıyaka birden kendini ikinci ligde bulunca seyircisi otomatikman arttı. O gün maç sonunda kavga çıktı. Gidişat değişti, artık Karşıyaka asılacak diye düşündüm. Ertesi hafta ihtilal (12 Eylül askeri darbesi) oldu. Sonra İzlanda milli maçı oldu. İki hafta ara verilince biraz soğudu ortalık. Sonra biz kazanıyoruz, onlar kazanıyor. Biz berabere kalıyoruz, onlar kazanıyor. Altınordu bu arada üst sırayı zorluyor. Bu şekilde ilk yarıdaki Karşıyaka-Göztepe maçına kadar geldik. Kapalı tribünde yarı yarıya seyirci vardı. Karşıyaka bizi 1-0 yenince işin rengi bir anda değişiverdi."

Karşıyaka taraftarı Sadullah Celen de bu konuda şunları söylüyor: "Bizim başlangıçta şampiyonluk iddiamız yoktu. İlk yarıdaki Göztepe-Karşıyaka maçında Karşıyaka basketbol takımı tribüne girdi; önde Nadir, arkada Şadi filan. Biz onları görünce 'Şampiyon' diye bağırmaya başladık. Bence Karşıyaka-Göztepe gerilimi o tezahüratla başladı. Göztepe seyircisi 'Nereden şampiyonsunuz?' gibilerinden bize el kol hareketleri yaptı. Bunun üzerine Karşıyaka seyircisi onların üzerine çullandı. O maçı 1-0 kazanınca biz bir anda iddialı bir konuma geldik. Böylece Karşıyaka-Göztepe gerilimi başladı."

"KARŞIYAKA-GÖZTEPE GERİLİMİ, BENCE O TEZAHÜRATLA BAŞLADI."

Tarihi maçın 'tarafsız' seyircilerinden, Altay taraftarı Orhan Berent de o güne dek farklı bir oluşuma sahip seyirci ve rekabet yapısını şöyle anlatıyor: "O seneye kadar Göztepeli de Altaylı da, akşam spor salonunda Karşıyaka'nın basketbol maçını izlemeye gider ve Karşıyaka'yı desteklerdi. Bu maça kadar esas rekabet Altay ile Göztepe arasındaydı."

Göztepe'de ilk yarının sonlarında arka arkaya kötü sonuçlar alınınca teknik direktör Fevzi Zemzem'in görevine son verilerek yerine Erkan Velioğlu getirildi. Sezonun ikinci yarısında Karşıyaka uzun süre iki puan farkla liderliğini sürdürdü. Bitime üç maç kala Balıkesirspor karşısında hiç ummadığı şekilde 1-1 berabere

Turgay Meto (soldaki), Erkan Velioğlu (sağdaki)

kalınca puan farkı bire indi. 33. haftada karşılaşacakları maç öncesi Karşıyaka 50 puanla lider, Göztepe 49 puanla ikinciydi. Karşıyakalılar Kuşadası'nda, Göztepeliler Sarımsaklı'da daha hafta başında kampa girdi. Metin Oktay, çalıştığı gazete adına iki takımın kampını ziyaret etmiş, "Dostça oynayın, çok seyirci gelecek, tahriklere kapılmayın" şeklinde tavsiyeler vermişti.

Zamanın Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Süreyya Yüksel her gün mesaiden evine, yani komutanlık konutunun bulunduğu Karataş sahiline dönerken Mithatpaşa Caddesi'nden geçiyordu. Daha Nisan başlarında şampiyonluk havasına giren Göztepe taraftarı bütün caddeyi Göztepe bayraklarıyla donatmıştı. Yaklaşan 23 Nisan bayramı öncesi ortalıkta tek bir Türk bayrağı görünmüyordu. Bu duruma içerleyen sıkıyönetim komutanının verdiği emirle polisler evleri tek tek dolaşıp kulüp bayraklarının kaldırılmasını, yerine Türk bayrağı asılmasını 'rica' ettiler. Maçtan önceki hafta içinde de bütün gazetelerde sıkıyönetim komutanlığı bildirisi yayımlandı. Buna göre

Fotoğraf Yeni Asır Gazetesi

maçtan önce ve sonra klakson çalınması, lehte ve aleyhte taşkın tezahürat yapılması, stada şişeli meşrubat, katı cisim ve bayrak sopası sokulması yasaktı. Turgay Meto da o yasaklarla ilgili şu ayrıntıları hatırlatıyor: "Sürekli 'Karşıyakalılar şuraya gidemez, Göztepeliler buraya giremez' diye bildiri yayınlanıyordu. Anarşi tekrar patlar diye korkuyorlardı. Askerler bizi uyarıyordu, 'bir şey olursa burnunuzdan getiririz' diye."

Haftalar ilerledikçe aynı şampiyonluk havası, Karşıyaka muhitine de egemen olmuştu. Bu konuda Cihan Yıldırım (Küçük Cihan) şunları anlatıyor: "Kazandıkça şampiyonluk havasına girdik. Bizim takımın bütün oyuncularına yıldız muamelesi yapılıyordu. Çarşıya çıkamaz olmuştuk yoğun ilgiden dolayı. O maçtan on gün kadar önce, 5 Mayıs akşamı, Hıdırellez nedeniyle Karşıyaka sahilinde büyük bir kutlama yapılmıştı. Alaybey'den Bostanlı'ya kadar yol trafiğe kapatılmış, karnaval düzenlenmişti. Muazzam bir kalabalık vardı. Her tarafa yeşil-kırmızı bayraklar asılmıştı."

Bu arada maç yaklaşırken ortalıkta çeşitli söylentiler de dolaşmaya başlamıştı. Haydar Evrenosoğlu o dedikoduları şöyle hatırlıyor: "Sıkıyönetim maçı İstanbul'da oynatacakmış. Ardından bir başka balon; maç seyircisiz oynanacakmış. Sonra bir balon daha; o maçı oynatmayacaklarmış, sezon sonu Ankara'da tek maç oynanacakmış. İnsanlar inanıyordu da bu dedikodulara." Maçın heyecanına sadece taraftarlar ve İzmir basını değil, İstanbul'un futbol camiası da kendini kaptırmıştı. Bütün Türkiye'nin bu maça kilitlendiğini belirten Turgay Meto, gazetelerden İstanbullu futbolcuların idmanlarda Göztepe mi yoksa Karşıyaka mı kazanır diye toto oynadığını okuduğunu anlatıyor.

16 Mayıs 1981 Cumartesi günü oynanacak maçın biletleri Cuma günü şehrin muhtelif noktalarında satışa çıkmıştı. İki takımın taraftarları dışında İzmir'in diğer kulüplerinin taraftarlarının da yoğun ilgi göstermesi nedeniyle uzun bilet kuyrukları oluşmuştu.

Nihayet maç günü geldi çattı. 'Öncü' Karşıyaka taraftarlarının amacı şeref tribünü üzerinde bulunan iki-üç bin kişilik bölgeyi ele geçirmekti. Sadullah Celen bu mücadelenin detaylarını şöyle anlatıyor: "Kapı açılır açılmaz 150 kişilik bir grupla orayı ele geçirdik. Sonra Göztepe taraftarı 300 kişi kadar olunca hücum etti, biz geriye kaçtık. Sonra biz 500 kişi olunca tekrar orayı aldık. Biraz sonra Karşıyakalı sutopçu Ahmet Karluk, Göztepe tarafına en yakın kısımdan elinde büyük bir Karşıyaka bayrağıyla tribüne girdi. Bunu gören Göztepeliler bayrağı almak amacıyla Ahmet'in üzerine atladılar. Ahmet iri yapılıydı, kolları kuvvetliydi. Sancağı düşürmeden bizim olduğumuz bölgeye kadar geldi. 'Kaf-Sin-Kaf' sesleri arasında Ahmet'i kucakladık."

"ANARŞİ TEKRAR PATLAR DİYE KORKUYORLARDI. ASKERLER BİZİ UYARIYORDU, BİR ŞEY OLURSA BURNUNUZDAN GETİRİRİZ DİYE."

Haydar Evrenosoğlu da tribünlerin dağılımıyla ilgili ayrıntıları veriyor: "Bazen internette yazılar görüyorum, o maçı yan yana kol kola seyretti iki takım taraftarı diye; alakası yok. Arada mavi berelilerden oluşan bir duvar vardı." Orhan Berent ise "Benim gibi tarafsız olanlar da çoktu," diyerek ekliyor: Aynı 1977'deki Avusturya maçı gibiydi. Acaba o maç gibi dolacak mı diye düşünürken stat doldu gerçekten."

Seyirciler statta yerini almaya başladığı sırada futbolcular da maçın heyecanını iyice hissediyordu. Karşıyakalı Hürriyet, o sabahı anlatıyor: "Saat 10.30'da kahvaltı ettik. On bir gibi arabalara binip stada gidecektik. Turgay Hoca benim gergin şekilde dolaştığımı görünce barmene gitti, küçük bir kadeh viski istedi. Kadehi bana uzatıp içmemi söyledi. 'Hocam ama maç var' dedim. 'Ne biliyorsun oynayıp oynamayacağını, iç diyorum sana' diye üsteledi. 'Tamam hocam' dedim, içtim viskiyi ve gerçekten biraz sonra sakinleştim."

Karşıyakalı futbolcular Atatürk Stadı'na yaklaştıklarında, tribünlerin tahmin etmedikleri şekilde daha o saatte dolduğunu görmüşlerdi. Cihan Yıldırım unutamadığı manzarayı şöyle anlatıyor: "Eski Şaraphane'den Atatürk Stadı'na giden yola girdik. Oraya girdiğimiz sırada otobüsten açık tribünün üst tarafını gördük. Maçın başlamasına birkaç saat olduğu hâlde tribünün tepesine kadar dolduğunu görünce çok şaşırmıştım."

Bu maçın Erkan Velioğlu için özel bir anlamı vardı. Rakip teknik direktör Turgay Meto'yla çok yakın arkadaştı. "'Turgay beni İzmir'e getirten, beni yöneticilere metheden insandır. Amatör milli takımda tanışmıştık. Kader bizi o maçta onunla karşı karşıya getirdi." En büyük özelliği maçlardan önce duygusal konuşmalar yaparak, kendi yazdığı şiirleri okuyarak oyuncularını motive etmek olan Erkan Hoca, "O maçtan önce çok heyecanlandıracak tarzda şiirler okumadım onlara, heyecan başarıyı alır

Fotoğraf Yeni Asır Gazetesi

BU MAÇI DÜNYADA EŞSİZ KILAN HUSUS, ATATÜRK STADI'NI DOLDURAN 80 BİN KİŞİNİN YARISININ GÖZTEPE, YARISININ KARŞIYAKA TARAFTARI OLMASIYDI.

çünkü. 'Ölüm yok bunun sonunda,' anlamında bir konuşma yaptım" diyor.

Karşıyaka soyunma odasının atmosferini Hürriyet Gündoğu anlatıyor: "Yere havlular serildi. Herkes havluların üstüne yattı, ayaklarını taburelerin üstüne uzattı. Turgay Hoca kadroyu açıkladı. Bana, 'Fuji nereye, sen oraya. O dışarı çıktı, sen de çıkacaksın' dedi. Sonunda maç saati geldi. İlk önce biz fırladık sahaya. Bir uğultu, bir konfeti yağmuru, anlatmanın imkânı yok. Ben bir daha o kadar kalabalık seyirci görmedim. Isınırken kendimi çimdikledim bu gördüklerim gerçek mi diye."

O sezonun sonunda futbolu bırakan Mehmet Türken ise tecrübeli olduğu için daha sakindi: "Maç başlayıncaya kadar çok gergindik ama maç başladığı anda o gerginlik kalktı. Kalabalıktan pek etkilenmedim, daha önce milli maçlarda ve Avrupa maçlarında o kalabalığı yaşamıştım." Bu atmosferde başlayan maçta iki tarafın da tedbirli oyunu nedeniyle fazla gol pozisyonu olmadı. Karşılaşmanın en önemli iki pozisyonunun kahramanları Göztepeli Sadullah ile Karşıyaka kalecisi Ali'ydi. 40. dakikada Erhan'ın ortasında Sadullah'ın aşırttığı topu Ali geriye doğru uçarak kepçeledi. 79. dakikada yine Sadullah'ın köşeye doğru giden kafa şutunu Ali uçarak kornere attı. Her iki takım futbolcularının belirttiği üzere havadayken topa adeta ikinci bir hamle yapmıştı. Maç son derece centilmen bir hava içinde geçti.

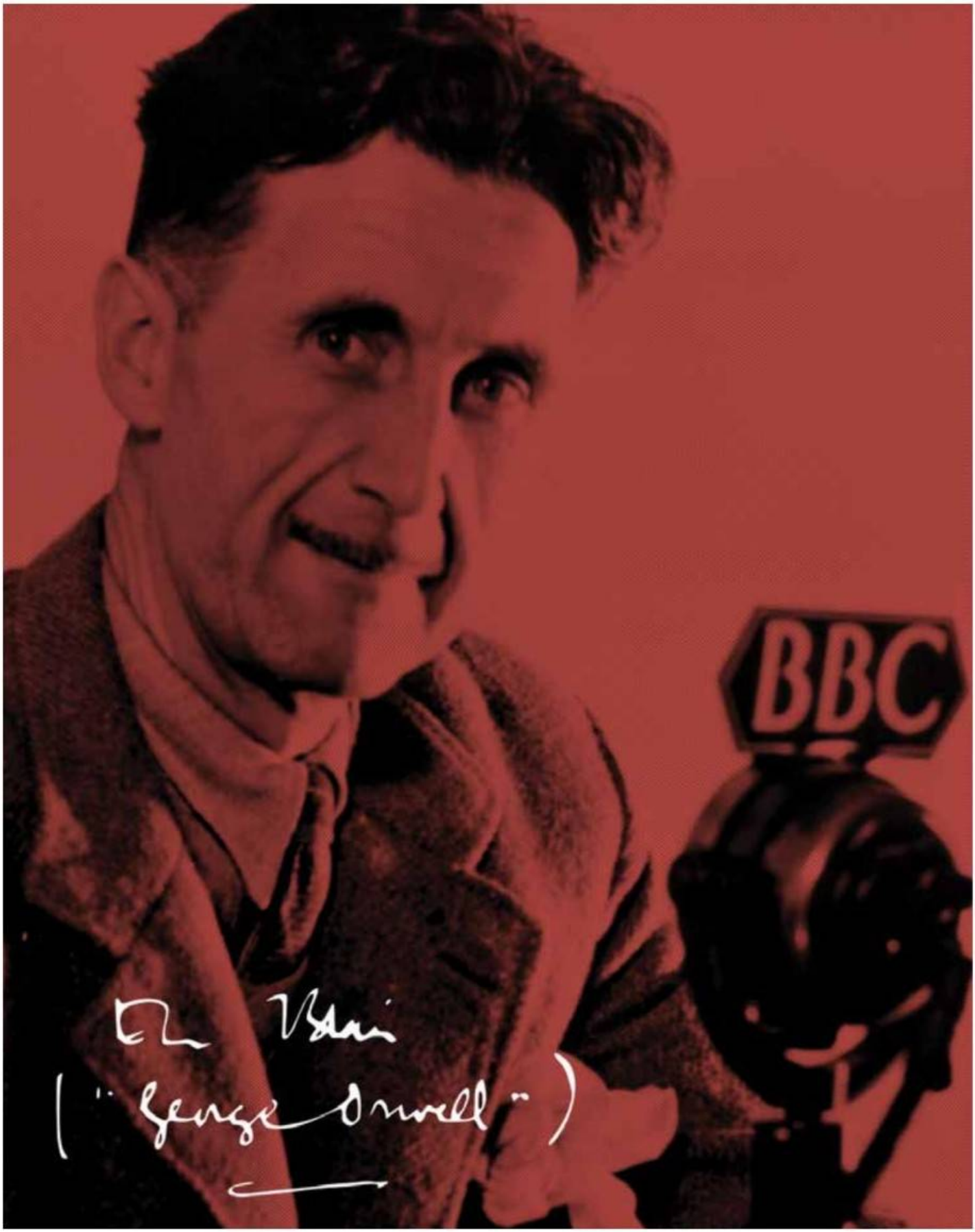
Maç 0-0 berabere bitince bir puan önde olan Karşıyaka sevinen taraf oldu. Turgay Meto'nun belirttiğine göre takım maçtan sonra statta tur atmış, tribünler 'şampiyon' diye inlemişti. Nitekim gazetelerde maç sonrası çekilen fotoğraflara bakıldığında Karşıyakalı futbolcuların omuz omuza vererek kendi seyircisine koştuğu görülüyor. Maçtan sonra futbolcular birbirini centilmence tebrik etti. İşte o sırada iki takım kaptanı arasında geçen konuşmayı Mehmet Türken şöyle aktarıyor: "Karşıyaka'nın kaptanı Murat, 'Seneye siz de çıkarsınız inşallah' dedi. Ben de ona, 'Daha maçlar bitmeden konuşma' dedim. 'Yok yok, bence siz artık seneye hazırlanın' dedi."

Maçı 60 bin biletli seyirci izlemişti. Fakat o tarihlerde her türlü amatör branş dahil tüm sporculara serbest giriş kartı verildiğini ve kaçak girişlerin çok yaygın olduğunu düşünürsek herkesin dilinde dolaşan 80 bin seyirci gerçekçi bir sayıydı . Turgay Meto'nun dikkat çektiği üzere bu maçı dünyada eşsiz kılan husus 80 bin kişinin yarısının Göztepeli yarısının Karşıyakalı olmasıydı: "İspanya'da mesela bugün 100 bin kişilik derbiler oynanıyor ama 90 binden fazlası ya Real Madrid ya Barcelona taraftarı oluyor. Bizim maçta tribünlerin yarısı sarı-kırmızı, yarısı yeşil-kırmızı renklere bürünmüştü. O yüzden bırak o stadı, dünyada bile bir daha öyle bir maç yaşanmaz." O günlerdeki sıkıyönetim ortamının yarattığı atmosferin de büyük payıyla maç öncesi ve sonrası hiçbir olay çıkmadı. İki takım taraftarları birbiriyle karşılaşmadan kendilerine ayrılan otobüslere binerek stattan ayrıldı.

1980-81 sezonunun son haftasında oynanan maçlar Karşıyaka camiasını üzüntüye, Göztepe camiasını sevince boğdu. Karşıyaka Bandırma deplasmanında 0-0 berabere kaldı. Balıkesirspor'u ağırlayan Göztepe bitime iki dakika kala Sadullah'ın attığı golle maçı 3-2 kazanınca şampiyon oldu. Turgay Meto'nun hatırlattığı üzere bugünkü ikili averaj sistemi geçerli olsa ilk karşılaşmayı 1-0 kazanan Karşıyaka şampiyon olacaktı.

16 Mayıs 1981, Türkiye futbol tarihine unutulmaz bir gün olarak geçti. Ne var ki İzmir futbolu o günden sonra eski parlak zamanlarına bir daha kavuşamadı. Hepimizin bildiği üzere bugün "Süper" adını alan ligimizde hiçbir İzmir takımı yok. O maçla birlikte Göztepe ve Karşıyaka camiaları arasında başlayan yoğun rekabetse gittikçe tatsız bir hâl aldı ve ölümlü hadiselere bile yol açtı.

Fotoğraf Coşkun Çelik Arşivi

Fotograf AP Images

SPORTİF RUH

GEORGE ORWELL ÇEVİRİ: İNAN ÖZDEMİR

GEORGE ORWELL 1945'TE SPORDAN NEFRET EDEN MİLYONLARIN SESİ OLMAYI BAŞARMIŞTI

İkinci Dünya Savaşı sonrası Britanyalıların aklına bir fikir gelmişti. Savaş boyunca mütteffikleri olan Sovyetlerin parlak futbol takımı Dinamo Moskova'yı davet etmişlerdi. Dinamo, İngilizlerin yetenekli ayakları karşısına çıkacaktı. Moskova ekibinin teknik direktörü maç öncesi beklentileri düşüren açıklamalar yapıyor, "Orası futbolun doğduğu ülke. Şüphesiz ki dünyanın en iyileri İngiltere'de top koşturuyor" ifadelerini kullanıyordu. Britanya halkı, yeni dostlarını sıcak karşılamamış, Dinamo ekibi uzun süre kalacak otel bulamamıştı. Sonra işler hallolduğunda ve sahaya çıktıklarında ise her şey değişecekti. Chelsea ve Rangers ile berabere kaldılar, Cardiff City'yi 10-1'lik skorla dağıttılar ve Arsenal'i 4-3 geçtiler. George Orwell ise tribündeydi. 20. yüzyılın belki de en etkileyici gazetecisi futboldan nefret ediyordu ve bu turne fikirlerini açığa vurması için ona fırsat vermişti. O fikirler, bu unutulmaz yazıyı getirdi.

Dinamo takımının kısa ziyareti sona erdiğine göre birçoklarının bu turnenin evvelinde düşündüğü şeyleri şimdi dillendirebiliriz. Spor hastalıklı iradeyi besleyen şeylerden biridir ve bu ziyaretin İngiltere-Sovyet ilişkilerine bir etkisi varsa o da her şeyi eskisinden daha da kötü hâle getirmesidir.

Gazeteler bile dört maçtan ikisinin olumsuz hislere yol açtığını saklayamadı. Arsenal maçında orada olan birinden duyduğum kadarıyla, Britanyalı ve Rus iki oyuncu birbirine girmiş ve taraftarlar hakemi yuhalamış. Glasgow maçındaki başka birinden aldığım bilgiye göre, baştan sona sahada kuralsızlık hüküm sürmüş. Bir de milliyetçilik çağına uygun bir şekilde Arsenal takımının yapısı üzerine tartışmalar var. Rusların söylediği gibi bu bir İngiltere karması mı yoksa Britanyalıların dediği gibi normal bir lig takımı mı? Dinamo hakikaten de gerçek bir İngiliz karması ile oynamadan turnesini mi bitirmişti? Her zaman olduğu gibi herkes bu sorulara kendi politik meşrebiyle cevap veriyor. Herkes demeyelim, yine de. News Chronicle gazetesinden bir Rus takıntılı gazeteci, futbolun tetiklediği kendini yeniden üreten tutkuyla birlikte meseleyi anti-Rus bir çizgiye çekti ve Arsenal'in İngiltere karması olmadığını söyledi. Ne olursa olsun, tarih kitaplarının dipnotlarında bu tartışma sürüp gidecek. Dinamo Moskova'nın yaptığı turnenin bir sonucu varsa da bu muhtemelen iki tarafta yeni düşmanlıklar yaratması olacak.

Başka türlü olmasına imkân var mıydı? Sporun milletler arasında iyi ilişkiler yarattığını, dünyanın farklı yerlerinden insanların kriket ve futbol sahalarında karşılaştığında savaş meydanlarına meyil etmeyeceğini belirtenler beni hep şaşırtmıştır. Bunu söyleyenler sportif etkinliklerin yarattığı zincirleme nefrete dair bir örnek bilmiyorlarsa bile (mesela 1936 Olimpiyat Oyunları) bunu genel davranış biçimlerinden çıkarabilirler.

Bugünlerde neredeyse yapılan bütün sporlar rekabetçi. Kazanmak için oynuyorsunuz ve bu amaçla mücadele etmediğinizde oyunun pek bir anlamı olmuyor. Yeşil çimlerde bir taraf seçmek ve ulusal duygulardan arınarak basitçe eğlenmek ve egzersiz yapmak için oynamak mümkün. Fakat saygınlığınızın sorgulandığını, kaybettiğinizde ekibinizle birlikte duygularınızın incineceğini hissetmeye başladığınız an, en vahşi duygular ortaya çıkmaya başlıyor. Lisede futbol oynamış herhangi biri bile bunu yakından bilir. Uluslararası seviyede spor bir savaş provasıdır. Ancak en öne çıkan şey oyuncuların davranışlarından öte taraftarların yaptıklarıdır. Ulusları adına mücadele edenlerle birlikte sinir harbine katılırlar ve gerçekten -kısa sürede de olsa- koşmanın, zıplamanın ve topa vurmanın milli değerler açısından bir test olduğuna inanırlar.

LİSEDE FUTBOL OYNAMIŞ HERHANGİ BİRİ BİLE BUNU YAKINDAN BİLİR. ULUSLARARASI SEVİYEDE SPOR BİR SAVAŞ PROVASIDIR.

Kriket gibi zevk için oynanan, güçten ziyade zarafet isteyen bir oyun bile bu kötü niyetliliğe hizmet edebilir; 1921'de İngiltere'yi ziyaret eden Avustralya takımının maçında gördüğümüz tartışmalarda ve taktiklerde olduğu gibi. Herkesin birbirini sakatladığı ve herkesin yabancı konuklarına karşı hiç de adil olmayan bir stille oynadığı futbol ise daha kötüdür. Ama en kötüsü ise bokstur. Bir beyaz

boksörün bir siyah boksörle seyirciler önünde kapışması şahit olunabilecek en korkunç şeyler arasındadır. Boks seyircisi her zaman tiksinti verecek seviyedir, özellikle kadınlara karşıdır ve onların etkinliklere gelmesine izin verilmez. İki üç sene evvel, askerler bir boks turnuvası düzenlediğinde ben salonun kapısında durmakla ve kadınları içeri sokmamakla görevlendirilmiştim.

İngiltere'de spor saplantısı yeterince berbat bir seviyededir fakat esas gelişmekte olan, bir yandan da oyuna merak salan ülkelerde daha fena duygular belirir. Hindistan ya da Burma gibi yerlerde seyircilerin sahaya dalmaması için polis kordonlarına ihtiyaç vardır. Burma'da, bir tarafın polisi geçtiğini ve kritik anda rakip takımın kalecisini engellemeye çalıştığını görmüştüm. 15 sene önce İspanya'da oynanan ilk büyük futbol maçı kontrol edilemeyen bir isyana yol açmıştı. Rekabetçi duygular öne çıktığı an, oyunu kurallara göre oynama isteği söner. İnsanlar bir tarafın kazandığını, diğerinin kaybettiğini görmek isterler. Zaferin hileli yollardan ya da seyircinin müdahalesi ile gelmiş olması unutulur. Seyirciler fiziksel olarak sahaya girmediklerinde bile bağırarak, rakip takım oyuncularını yuhalamalar ve küfürlerle yıldırarak oyunu etkilemek isterler. Profesyonel sporun fair-play ile zerre ilgisi yoktur. Daha çok nefretle, kıskançlıkla, kibirle, kurallara saygısızlıkla ve bir şiddet gösterisi izlemenin sadist mutluluğuyla örülüdür. Diğer bir ifadeyle, sadece silahların olmadığı bir savaş gibidir.

Futbol sahalarının bir araya getirdiği temiz rekabet hakkında vıdı vıdı yapmaktan ya da milletlerin bir araya geldiği olimpiyat oyunları üzerine konuşmaktansa bir modern kült hâline gelen sporun nasıl ve neden böyle olduğunu sorgulamak daha çok işe yarayabilir. Bugün oynadığımız oyunların bir çoğunun kökeni antik çağlara uzanıyor. Fakat spor, Romalılar döneminden 19. yüzyıla kadar pek fazla ciddiye alınmamıştı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da futbol takımlarının turneleri çok meşhurdu. Bu maçların ülkeler arasındaki dostlukları pekiştireceği düşünülürdü fakat kağıt üzerindeki bu fikir sahada taca çıkardı.

İngiliz halk okullarında bile bu oyunlar geçen çağın son bölümüne kadar yapılmıyordu. Modern okul sisteminin kurucusu olarak görülen Dr. Arnold, bunlara basitçe zaman kaybı olarak bakardı. Sonra, İngiltere'de ve Amerika Birleşik Devletleri'nde oyunlar yüksek bütçeli aktivitelere dönüştü, büyük seyirci kitlelerini çekerek vahşi duyguları tetikledi ve bu hastalık ülkeden ülkeye yayıldı. Rekabetçi sporların en şiddetlileri, futbol ve boks, bu yayılmada en büyük etkiyi yarattı. Bütün bu süreçte yükselen milliyetçiliğin payı olduğundan kimsenin şüphesi yok. Başka bir deyişle hastalıklı modern dünyada kendini büyük güçlerle özdeşleştirme ve her şeyi bir onur mücadelesi açısından görme alışkanlığının... Ayrıca, organize sporlar daha çok maddi açıdan dar gelirlilerin yaşadığı ve yaratıcı çalışmalardan uzağa hapsolduğu yerlerde gelişti. Kırsal yaşamda çocuklar ve genç adamlar enerjilerini yüzerek, kar topu oynayarak, ağaçlara tırmanarak, ata binerek, hayvanlara hoyratça davranarak, balık avlayarak, horoz dövüştürerek ve fare peşinde koşarak atar. Büyük kasabalarda ise herkesin birbirine sapkın dürtülerini harekete geçirerek fiziksel anlamda üstünlük sağlamaya çalıştığı toplu aktivitelere katılmak haz verir. Londra ve New York'ta oyunlar şimdi ciddiye alınıyor, geçmişte Roma ve Bizans'ta da ciddiye alınırdı. Ortaçağ'da ise aynı oyunlar muhtemelen fiziksel anlamda daha sert bir şekilde oynanmasına rağmen politikayla ya da kitlesel nefretle harmanlanmamıştı.

Eğer dünyada varolan olumsuzluklara katkıda bulunmak istiyorsanız 100 bin taraftarın önünde Yahudilerle Araplar, Almanlarla Çekler, Hintlerle Britanyalılar, Ruslarla Polonyalılar, İtalyanlarla Yugoslavlar arasında futbol maçı düzenlemekten daha iyi bir fırsat bulamazsanız. Elbette ben uluslararası çekişmelerin ana sebepleri arasında sporun olduğunu düşünmüyorum. Geniş ölçekte baktığınızda spor, milliyetçiliği pompalayan etkilerden sadece biri. Yine de, 11 adamdan oluşan bir takımı ulusal şampiyon ilan edip rakip takımla mücadeleye yolladığınızda ve mağlup olan takımı 'kaybedenler' olarak konumlandırdığınızda işleri daha kötü hâle getirebiliyorsunuz.

Umarım, Dinamo'nun ziyaretine cevaben biz de bir Britanya takımını SSCB'ye yollamayız. Eğer bunu yapacaksak bile, yenileceğinden emin olduğumuz ikinci sınıf bir takımı göndermeli, onları da Britanya'yı temsil eden ekip olarak yansıtmamalıyız. Zaten dünyada yeteri kadar bela var, bir de çileden çıkan seyirci kitlelerinin ortasında birbirlerinin dizlerine tekme atacak genç çocukları cesaretlendirmeyelim.

Bu yazıyı yayımlamamıza izin verdiği için Sel Yayıncılık'a teşekkür ederiz.

Fotoğraf AP Images

BUGÜNLERDE BAHAR İNDİ

TOPRAK KORT BAZI EFSANELERİ ÜZER, KİMİLERİNİ İSE YÜCELTİR. ROLAND GARROS'UN ELEĞİNDEN GEÇEN YILDIZLARI HATIRLIYORUZ

Fotoğraf AP Images

ARAS YETİŞ - EMRE GÜRKAYNAK

Roland Garros efsanesi Gustavo Kuerten'in başka hiçbir Grand Slam'de yarı finali bile yok

HAVALIDIR FRANSA AÇIK. AMERİKA VE AVUSTRALYA'NIN HAYLAZLIĞINA DA WIMBLEDON'IN SNOBLUĞUNA DA MESAFELİ DURUR, ARAYI BULUR.

Üniversite çağındaki bir sporsever için yaz ayları yaklaştıkça işlere odaklanmak, okula gitmek zorlaşır. Derslere girmek, sınavları geçmek, birikmiş klasörlerin peşinde koşmak her zamankinden daha acı vericidir artık. Teneffüsler, gezintiler, molalar aynı ölçüde güzelleşirken Fransa Açık, nam-ı diğer Roland Garros başlar. Bütün o gidip gelmelerin arasında toprak kort, hem güzel hem çirkindir.

Hepsinden önce bahardır Fransa Açık, yazın müjdeleyicisi. Toprağa düşen başka bir cemre. Her biri Scott F. Fitzgerald'ın kaleminden çıkmışçasına şık giyinen, keten pantolon ve panama şapkalı bazı Gatsby ve Buchanan'lar tribünlerde bu cemrenin keyfini sürerken işler herkes için o kadar parlak gitmez. All England Club, Melbourne Park ve Flushing Meadows'da saltanat kurma yolunda ilerleyenler, meraklı bakışlar arasında sıfırcı hocalarının verdiği o dersi geçmek zorunda kalmıştır işte.

O zorlu ders, Roland Garros, efsaneleri hiçbir zaman pek sevmemiş; büyük tenisçileri sınıfta bırakmasıyla nam salmıştır. Tarihin en iyileri arasında kalıcı bir yere sahip olan John McEnroe, o isimlerden sadece biridir. Asabi Amerikalının tarihin en iyisi olarak gösterdiği ekselansları Roger Federer, 2009'da ilk ve belki de son kez Fransa'da kazanırken, filenin karşısında üç final sonra bölüm sonu canavarı Rafael Nadal'ı görmemiş, İspanyol raketi biraz da şansla turnuva dışına itmiş olan Robin Soderling'e kazanma umudu dahi vermemiştir.

Günümüz dünya 1 numarası Novak Djokovic, kariyer slam'i yapbozunun son parçasını Paris'te hâlâ ararken; idolü ve 14 Grand Slam şampiyonu Pete Sampras ile kaderlerinin benzeşmemesini diler. Zira Amerikalı o yapbozu tamamlayamadan tenise veda etmiştir. Martina Hingis için de çok farklı değildir senaryo. İş Roland Garros'a gelince Serena Williams bile biraz yavaşlamıştır. Sonraları çöpe gidecek umutlarını bir sene daha ertelemek zorunda kaldığı bir maç sonrasında, toz toprak içinde yerde yatan Boris Becker'in hüzünlü bakışları 'Sen mi büyüksün ben mi Fransa Açık!' sorusunun da cevabını gizler. Ancak gizlenemeyen şeyler de vardır. Roland Garros efsaneleri üzmeyi sever.

Terre battue (toprak zemin) kendi yıldızlarını yaratır. Her seviyede, her kortta başarıya uzansa da kariyer harcını Roland Garros toprağıyla karan Nadal onların başında gelir. Rafa'dan önceki kral Björn Borg da toprak kortun şöhretler müzesinde her zaman yer bulur. Bir başka İspanyol Arantxa Sanchez Vicario, tek Amerika Açık zaferinin yanına tam üç tane Suzanne Lenglen kupası koymuştur. Tek el backhand'i ile oyunu yeniden tanımlayan Justine Henin'in de ondan aşağı kalır yanı yoktur. 'Dört Silahşörler' olarak bilinen efsane Fransızlar Burugnon, Cochet, Borotra ve Lacoste'a selam çakan erkekler kupası ise Gustavo Kuerten'in elinde üç defa yükselmiştir göğe. 'Guga'nın üç Garros zaferini alınca, geriye slam'lerde gördüğü çeyrek finaller kalır sadece. Ama Roland Garros bunu fazla kafaya takmaz, çünkü kendi efsanelerini yaratmayı seçmiştir. Her sene mayıs ayında yapılan turnuva bazılarını yükseltir, bazılarını harcar. Diğer büyüklere kıyasla yavaş olan zemini, fiziksel güce dayalı oyunu geçer akçe kılmış; final setlerinde tie-break'i devreden çıkarmasıyla uzun, zorlu ve heyecanlı maçlara sahne olmuştur. Beşinci setin ucu açık olması bile ayrı bir hava katar. Havalıdır. Amerika ve Avustralya'nın haylazlığına da Wimbledon'ın züppeliğine de mesafeli durur, arayı bulur. Seyircisi de kimseyi öyle kolay basmaz bağrına. Andre Agassi, biyografisinde toprak kort oyuncularına 'pislik sıçanları' derken belki de aklına Paris'te yaşadıkları gelmiştir. Amerikalı efsane yine de Roland Garros dersini geçmeden mezun olamayacağını bilmiş, saçlarını döktükten sonra bile olsa gerekeni yapmıştır.

Roland Garros, neredeyse her öğrencinin zorlandığı o derstir! Matematik. Sadece çalışmak yetmez, zekâ da gerektirir. Bazıları gözü kapalı sınıfını geçerken, kimileri bütünlemeye kalır, notunu zorla alır. Karnesindeki kırığa razı olanlar da vardır. Yolun sonunda, havada uçuşan notlar ve toz toprağın arasında bahar gelir.

S

Fotoğraf Getty Images Turkey

Fotoğraf Getty Images Turkey

VEZİR VE KRALİÇE: **SATRANCIN SOSYAL TARİHİ**

SATRANCI GÜNÜMÜZDE YÜZ MİLYONLARCA İNSAN OYNUYOR. BİRÇOK ÜLKEDE İLKOKUL DERS PROGRAMINDA OLAN, KENDİNE ÖZEL KULÜPLERİYLE TANINAN BİR FENOMEN OLAN BU OYUN, ASLINDA YÜZYILLARDIR DOĞU VE BATI ARASINDA BİR KÜLTÜR ALIŞVERİŞİNİN DE TAM MERKEZİNDE KONUMLANMIŞ. SATRANCIN TARİHSEL GELİŞİMİ AYNI ZAMANDA İNSANLIK TARİHİNİN 15 BEŞ YÜZYILINA IŞIK TUTUYOR

EMİR GÜNEY

Fotoğraf Getty Images Turkey

Stefan Zweig *Satranç* romanında bu güzel oyunu şöyle tanımlar: "Satranca oyun demekle haksız olarak sınırlarını daraltmıyor muyuz? Bir bilim, bir sanat ya da ikisinin arasında bir şey değil midir satranç?" Zweig çok doğru bir noktaya parmak basıyor aslında. Geçmişi bin yılı aşmış, ulaştığı her uygarlıkta kimi zaman asalet göstergesi sayılmış, kimi zaman da kanunlarla yasaklanmış bir oyundan bahsediyoruz. Satrancın sadece bir oyun olmadığını anlamak ve onun büyüsüne kapılmak için yalnızca birkaç parti çevirmek yeterli. Oyunun tarihine yapacağımız bir yolculuk bu geçişi kolaylaştıracaktır.

FUTBOL DEDİĞİN 150 YILLIK BİR OYUN

Modern çağın en büyük fenomenlerinden biri kuşkusuz futbol. Ancak futbolun temellerinin sadece 150 yıl önce atıldığı düşünülürse insanlık tarihini incelemek için yeşil sahalara değil, satranç partilerine bakmamız daha doğru olacaktır. Ne de olsa günümüzde oynadığımız bu oyun 1500 yıldır farklı coğrafyalarda, farklı isimler altında ve tamamen olmasa da kısmen farklı kurallarla oynanmakta. Neredeyse hiçbir oyun, âdet veya gelenek bu kadar uzun bir süre zarfında bu kadar az değişime uğrayarak günümüze kadar gelemedi. Sırf bu nedenle bile, satrancı diğer oyunlardan ayırıp ona hak ettiği tahtı vermeliyiz.

HİNDİSTAN'DAN İRAN'A, ORTADOĞU'DAN AVRUPA'YA

Tarihçilere göre satrancı tam olarak kimin bulduğu net değil. Oyunun eskiliği doğal olarak arşiv çalışmalarının da o derece zor olması anlamına geliyor. Ancak tarihçilerin en çok üzerinde durduğu teori, günümüz satrancının 5. yüzyılda Hindistan'da ortaya çıkan Chaturanga isimli savaş ve strateji oyunundan türediği. 'Dört parçadan oluşan ordu' anlamına gelen bu oyundaki ordu, Kral (Şah) ve General'in (Vezir) yanında bulunan dört birimden oluşmaktaydı: Savaş Arabası (Chariot, günümüzdeki Kale), Fil, At ve Piyade (Infantry, günümüzdeki Piyon). Günümüzden 16 yüzyıl önce ortaya çıkmış şah, kale, at ve piyonun hareket kabiliyetlerinin bugün dahi bire bir aynı olması, satrancın zamanın yok etme alışkanlığına karşı durabilecek dirençte bir oyun olduğunu bir kez daha kanıtlamakta. Vezir ve filin bugünkü hallerine gelebilmeleri için ise 16. yüzyılı beklememiz gerekiyor. Hindistan'da ortaya çıkan bu oyundaki taşların tamamının savaş odaklı olması da tesadüf değil. Askeri strateji prensipleri üzerinden kurgulanan bu oyunun temel amacı rakibin taşlarını alıp Şah'ını (yani Kral'ını) alt etmeye dayanıyordu. Dolayısıyla 10. yüzyıldan itibaren Avrupa'da göreceğimiz Kraliçe (Queen) ve Rahip (Bishop) gibi taşların Chaturanga'da yeri olamazdı. Zaten böyle eril karakterlerin

RUY LOPEZ (İSPANYOL) AÇILIŞI

Modern satrançta yüzlerce açılış teorisi mevcut. Ancak bu teorilerin en eskisinin 1490 tarihli Göttingen Yazıtları'nda geçen ve döneminin en güçlü oyuncusu olarak kabul edilen İspanyol Rahip Ruy Lopez'in kendi adıyla anılan açılışı olması 15. yüzyıl İspanyası'nın satrançtaki lider konumunu gözler önüne seriyor. Ruy Lopez açılışı günümüzde de özellikle orta düzey satranç oyuncuları arasında hâlâ sık kullanılan açılışlardan biri.

olduğu bir oyunda kraliçe gibi güçlü dişil bir unsurun yerleşmesi için birkaç yüzyılın geçmesi gerekecekti.

Modern satrançla neredeyse aynı kurallara sahip olan ve Avrupa'nın yani Hıristiyan dünyasının satrançla tanışmasını sağlayan oyun ise İpek Yolu sayesinde Hindistan'dan Ortadoğu'ya geçen ve 7. yüzyılda İran'da oynanmaya başlayan Shatranj (Farsçası Chatrang) oyunuydu. İsminden de anlaşılabileceği gibi Farsçası Hindistan'a gönderme yaparken Arapça karşılığı olan Shatranj ise günümüz satrancının atası olduğunu adeta haykırıyor. Hint kültürüne göre isimlendirilmiş özel bazı figürlerin İslam kültürüne geçişte değişime uğradığını da Shatranj'da görebiliyoruz. Chaturanga'daki Kral Şah'a, General Vezir'e ve Savaş Arabası daha sonra batı kültüründe de kullanılacak olan Kale'ye dönüşüyor. Taşların görev ve önemleri ise aynı kalıyor.

Shatranj'ın Avrupa'ya girişi ise hayli kanlı. Arapların 711 yılında İspanya'nın güneyinde bulunan Endülüs bölgesini fethetmesiyle birlikte Shatranj oyunu kıtaya giriş yaptı. Uzunca bir süre Shatranj terminolojisi ve kurallarıyla İspanya'da da oynanan bu oyun, en nihayetinde tüm kıtaya yayıldı ve İslamiyet'i temsil eden figürler yerlerini bir bir Hristiyan figürlere bıraktı. Şah Kral'a, Vezir Kraliçe'ye, Fil Rahip'e ve At Şövalye'ye dönüştü. Temelinde askeri figürler olan bu oyun artık Avrupa'nın sosyal dinamiklerini yansıtan bir araca dönüştü.

SATRANÇ TAŞLARININ EVRİMİ

HİNDİSTAN 5. YÜZYIL	İRAN 7. YÜZYIL	AVRUPA 11. YÜZYIL	GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ
Kral	Şah	Kral (King)	Şah
General	Ferz/Vezir	Kraliçe (Queen)	Vezir
Savaş Arabası	Rukh/Kale	Kale (Rook)	Kale
Fil	Fil	Rahip (Bishop)	Fil
At	At	Şövalye (Knight)	At
Asker/Piyade	Piyade	Piyon (Pawn)	Piyon

KRALİÇEM, SEN ÇOK YAŞA!

Avrupa'nın satranca merhaba dediği 8. yüzyıldan günümüze satranç tahtasında yaşanan en büyük değişiklik ise hiç kuşkusuz, oyunun Kral'dan sonra en önemli taşı olarak görülen Kraliçe. Arap dünyasındaki Şah'ın sağ kolu olan Vezir'in Hıristiyan kültüründe evrilmesiyle oyun tahtasına giren bu figür, her ne kadar modern oyunun en güçlü taşı olsa da ilk çıktığı dönemde aslında tahtadaki en güçsüz taşlardan biriydi. Modern satrançta her yöne sınırsız hamle gücü olan Vezir taşının Batı dünyasındaki karşılığı olan Kraliçe, hamle anlamında Şah ile birlikte en güçsüz taş konumundaydı. Hatta Şah'ın her yöne bir kare gidebilme yetkisine karşı Vezir'in (yani Kraliçe'nin) yalnızca çapraz şekilde bir kare hareket kabiliyeti olması, onu Şah'ın en güçlü koruyucusundan ziyade sembolik destekçisi konumuna getirmişti. Vezir'in bu güçsüzlüğünün yanı sıra Fil'in de (Avrupa'daki adıyla Rahip) yalnızca üç kare çapraz gidebildiğini eklersek, o dönemde oynanan oyunların neden saatlerce ve hatta günlerce sürdüğünü de açıklayabiliriz. Taşların hareket kısıtlılığı rakibe saldırı düzenlemek için ciddi sayıda hamlenin yapılmasını zorunlu kılıyordu.

Kral'ın yanında savaş alanında konumlandırılan Kraliçe, yaklaşık beş yüzyıl kadar bu sembolik rolüne razı oldu. Kralsız bir kraliçe düşünülemezdi ancak oyunu onsuz da kazanmak hayli mümkündü. 10. ve 15. yüzyıllar arasında geçen süre zarfında ise Avrupa toplumu bir değişim içerisine girdi. Birçok krallıktaki kraliçeler sembolik değerlerinin yanı sıra ülke yönetiminde söz sahibi olmaya başlamışlardı. Aragonlu Catherine, I. Elizabeth, Catherine de Medici ve Castile'li I. Isabella 'güçlü kadın otorite' imgesini toplumsal bilince kazıyan kraliçelerden yalnızca bazılarıydı. Özellikle I. Isabella İspanya'ya uzun süre hükmetmiş, İspanyolları Avrupa'nın en güçlü ve zengin medeniyeti durumuna getirmiş bir liderdi. Isabella ve eşi, yani Kral Ferdinand 15. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'ya adeta diz çöktürmüşlerdi. Bu iki önemli politik figürün

İspanya kralı 10. Alfonso'nun *Libro de los Juegos*'dan *(Oyunlar Kitabı)* bir görsel (1283).

Lewis Chessmen: Günümüze ulaşan en eski satranç takımı

bir başka özelliği ise ikisinin de ciddi birer satranç oyuncusu olmasıydı. Bir rivayete göre, daha sonra Amerika'yı keşfedecek Kristof Kolomb, gemi ve mürettebat isteği için ilk defa Kral Ferdinand'ın huzuruna çıktığı sırada satranç oynayan kral rakibini yenmekteydi. Ve her ne kadar Kolomb'la dünyanın yuvarlaklığı konusunda aynı görüşte olmasa da sırf keyfi yerinde olduğu için bu isteği kabul etmişti.

Avrupa coğrafyasında kraliçeler güçlerini artırırken bu değişimin satranç tahtasına da yansıması, aslında bu oyunun içinde bulunduğu toplumu ne derecede yansıttığının da önemli bir göstergesidir. Tam da Kraliçe Isabella'nın en güçlü olduğu dönemde, satrançtaki Kraliçe'ye de tüm yönlere sınırsız gidebilme yetkisi verilmesi bir tesadüf olamaz. Aynı şekilde, Kilise'nin krallıkların yönetiminde giderek daha fazla söz sahibi olduğu bir süreçte, yalnızca üç kare çapraz gidebilen Fil'in (yani Rahip'in) sınırının kaldırılıp bugünkü yetkileriyle donatılması tesadüf değildir. Hatta, İtalyan Rahip Jacobus de Cessolis'in, 13. yüzyılda yazdığı eseri Satranç Kitabı, birçok dile çevrilmiş ve İncil'den sonra en çok okunan kitap hâline gelmiştir. Satrancın kökleri Doğu medeniyetlerine dayansa da günümüzde birçok alanda olduğu gibi bu alanda da öncülüğü Batılı oyuncular ve ülkeler ele geçirmiş durumda. Uluslararası Satranç Konfederasyonu'nun (FIDE) Nisan 2015 sıralamasına göre en yüksek puanlı ilk 10 sporcudan 7'si Avrupa kıtasından, 2'si Amerika Birleşik Devletleri'nden ve 1'i Asya'dan (Hindistan) gelmekte. Ülkeler sıralamasında ise Rusya, hem büyük ustalarının sayısı hem de ortalama puanları sayesinde açık ara lider konumda. Rusya'nın bu başarısı, bir başka yazının konusu olacak kadar detaylı incelenmesi gereken köklü satranç kültüründen kaynaklanıyor.

Oyunun bugünkü rekabetçi yapısı tabii ki yüzyıllar öncesindeki saray eğlencesi ve asalet göstergesi boyutlarını yansıtmıyor. Artık profesyonel sporcular satranç oynayarak kariyer yapabiliyor, dünyanın dört bir yanındaki turnuvalara katılarak puan kazanıyor ve nihai hedef olan Dünya Şampiyonluğu için yarışıyorlar. Ancak değişmeyen tek bir şey var; o da oyunun bir tür bağımlılık yaratması. Einstein'ın da dediği gibi: "Satranç onu oynayanı kendine bağlar. Bu öyle bir bağdır ki, en güçlü zihinler bile bu kelepçeden kurtulamaz ve acı çekerler."

S

Fotoğraf Getty Images Turkey, British Museum Arşivi (Lewis Chessmen)

DÜŞLER TARLASI

KİMİLERİ İÇİN DÜNYANIN EN SIKICI SPORU, BAZILARINA GÖRE KENDİNE HAS BİR DÜNYA. KURALLARIYLA, EFSANELERİYLE, LANETLERİYLE, REKORLARIYLA BEYZBOL...

OZAN CAN SÜLÜM

Günümüzde dünyanın birçok noktasında tartışma bitirici olarak kullanılsa da beyzbol sopasının kökenleri 18. yüzyıl başında İngiltere'de oynanan kriketin ilk hâline ve *Rounders* denen oyuna dayanır. Modern beyzbol oyunu ise ilk olarak nasıl olduğu bilinmese de Vancouver'da, 19. yüzyıl ortalarında oynanmış. Oradan da malum, biraz aşağı inip Amerika Birleşik Devletleri'ne yayılmış.

Hepimizin en azından bir Hollywood filminde izlediği, birilerinin atılan topa sopayla vurup koşmaya başladığı ama sadece o kadarını bildiğimiz oyunun kuralları aslında basit. Her maçta dokuz inning (devre) var, takımlar her inning'de sırayla atıcı (savunma) ve vurucu (hücum) oluyorlar. Vurucular atıcıların attığı topa vurup yakalanmadan saha içinde bir tur atıp vuruş yaptıkları home base'e (ev) ulaşırlarsa bir sayı kazanıyorlar. Topun çizgilerin içindeki bölgeden savunmacılara yakalanmadan tribünlere gitmesine ise hepimizin bildiği gibi 'home run' deniyor. Dokuzar kişilik kadrolarla oynanıyor bu arada. Yine böyle anlatınca olmadı tabii, izlemeniz lazım.

İşin babası ABD gibi gözükse de beyzbolun birinci spor olarak görüldüğü esas yer Japonya. 2013'te seyirci rekorunun kırıldığı sezonu stadyumlarda toplam 22 milyon kişi izledi. Venezuela ise beyzbol sevgisinde Küba ile birlikte Japonya'nın hemen arkasından geliyor. Tabii oradaki oyuncuların esas amacı hızlıca MLB'ye (Amerikan Ulusal Beybol Ligi) kaçmak. Bununla ilgili anlatılan en önemli efsane ise ABD'ye hazırlık maçı turuna giden bir Küba kafilesinin dönüş gününde dört kişiye düşmesi ve diğerlerinden bir daha haber alınamaması. Tabii ki hepsi MLB takımlarıyla deneme antrenmanlarına çıkmışlar.

MLB, 1869'da kurulduğundan beri dünyadaki tüm oyuncuların gitmek istediği lig. İşin içinde elbette en gelişmiş ligde oynamak var ama genelde oyuncuların isteği tamamen 'duygusal.' Bugünlerde ortalama MLB maaşı 4 milyon doların üzerinde ve ligin en çok kazananı Dodgers atıcısı Clayton Kershaw'un kontratında 30 milyon dolar yazıyor. Amerikalılar da galiba bu yüzden, şampiyon olan takımlarına 'dünya şampiyonu' diyor. Para varsa, huzur da var.

"Aşk dünyanın en güzel şeyidir. Ama beyzbol da bayağı iyi."
– Yogi Berra

Derek Jeter

Fotoğraf AP images

■ 14 sezon New York Yankees'de oynayan Babe Ruth, kırmadık rekor bırakmadığı kariyerinin yanında, aşırı alkol tüketimiyle de ünlü. Fakat herkes 7 kez MLB şampiyonu olan Ruth'u güzel hatırlamıyor. Özellikle kariyerinin başında yıldız ismin Yankees'e gidişini izleyen Red Sox taraftarları. Zira Boston ekibi, Ruth'u sattıktan sonra Bambino Laneti denilen 86 yıllık şampiyonluk hasretini yaşadı. Onlar için tüm suçlu Ruth'u satan yönetimdeydi.

"Tamam, alkolü azaltacağım. Ama kadınlar konusunda ne senin sözün, ne elli bin dolar ne de ikiyüz elli bin dolara söz veririm. Çok eğleniyorum."

– Doktorunun hayat tarzını normalleştir demesi üzerine Babe Ruth

■ Malzemeler oldukça sert. Beyzbol topu farklı materyallerle yapılsa da genel olarak ortasında bir kauçuk ya da plastik top ve onun etrafında sıkıştırılmış kağıt ya da ince mantar benzeri bir maddeden oluşuyor. Dış kaplaması da at derisinden. Böyle bir şeyin üstünüze ortalama 130-140 km hızla geldiğini düşünürseniz durumun vahametini anlarsınız.

■ Takdir edersiniz; beyzbolun Kuzey Amerika, Güney Amerika'nın kuzeyi ve Japonya haricinde çok oynayanı yok. Avrupa'da tek tük bulmak mümkün ki oyunu Avrupa'ya getirenler de ABD'de üniversite eğitimine gidip ülkesine dönünce lig kuranlar. Hollanda ve İtalya'da oynayanı var ama seveni pek yok.

■ Milli takımlar çok mühim değil. Dünya Kupası'nı en çok kazanan takım Küba, sebebi de ABD'li yıldızların kupa ligin tam ortasına denk geldiği için milli takıma gitmemesi. Alt liglerin oyuncularıyla gidiyorlar ki o bile yetiyor aslında.

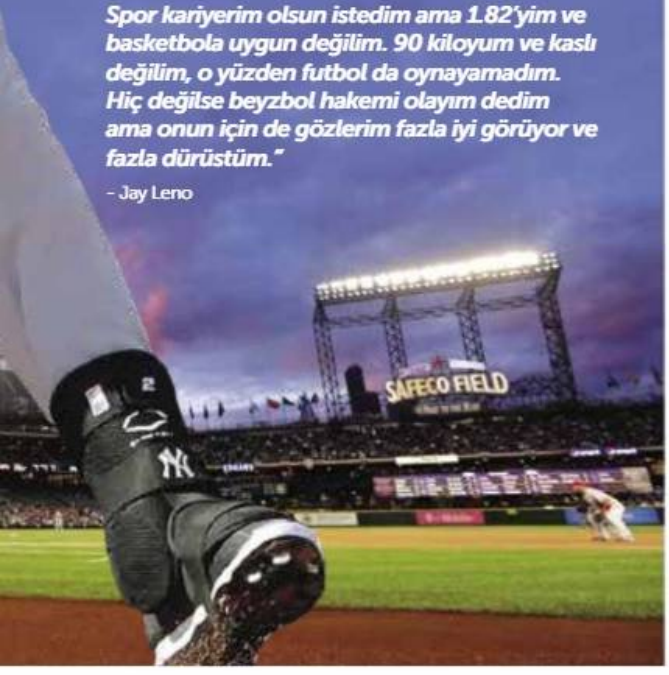
■ Rekabet isterseniz MLB size iyi gelir. Efsane Boston Red Sox ve NY Yankees savaşının 2004 sezonundaki muhteşem play-off eşleşmesi *Four Days in October* belgeselinde anlatılır. İzleyin, pişman olmazsınız.

■ Beyzbolcuların ağzının bir kenarında sürekli bir şişlik olması ve boyuna tükürmeleri dikkatinizi mi çekti? Haklısınız, öyle bir şey var. O şişlik alt dudaklarının yan tarafına sıkıştırdıkları aromalı tütün yüzünden. Uzun süren maçlar boyunca emdikleri tütünü de arada lama gibi tükürüyorlar. Gelenek diyelim biz ona.

■ Dolacak bir süresi olmayan her oyun gibi fazlaca uzayabilen (rekor 11 saat 25 dakika) beyzbol için Japonlar bir süre sınırı getirmenin peşindeler. Özellikle atış öncesi hazırlık ve yer alma sürelerine getirmeyi planladıkları sınırla maçları hiç değilse 12-15 dakika arası kısaltabilmeyi hedefliyorlar. Japon adamın vakti değerli.

Spor kariyerim olsun istedim ama 1.82'yim ve basketbola uygun değilim. 90 kiloyum ve kaslı değilim, o yüzden futbol da oynayamadım. Hiç değilse beyzbol hakemi olayım dedim ama onun için de gözlerim fazla iyi görüyor ve fazla dürüstüm."

– Jay Leno

■ Yasaklara gelirsek, 2006 civarı Marion Jones'tan tanıdığımız BALCO'nun işin içine girmesiyle başlayan döneme beyzbol camiası bile "Steroids Era" diyor. 22 sezon MLB'de oynayan ve 14 kez All-Star olan efsanelerden Barry Bonds'un pozitif çıkmasıyla başlayan soruşturma MLB'deki çoğu oyuncunun uzun süredir steroid, performans artırıcı veya büyüme hormonu kullandığını ortaya çıkardı. Herkesin idolleri bir bir devrilirken MLB yönetimi 2002 yılından öncesini (testlerin yapılmaya başlandığı tarih) dışarıda tuttu, böylece beyzbolun tarihi biraz karanlık kaldı.

170 km *Tarihin en hızlı atışı. Aroldis Chapman, Andrew McCuthcen'a Pittsburgh-Cincinnati maçının son inning'inde yarın yokmuşçasına attı.*

92 bin 706 *6 Ekim 1959'daki Chicago White Sox-LA Dodgers play-off eşleşmesinin seyirci sayısı.*

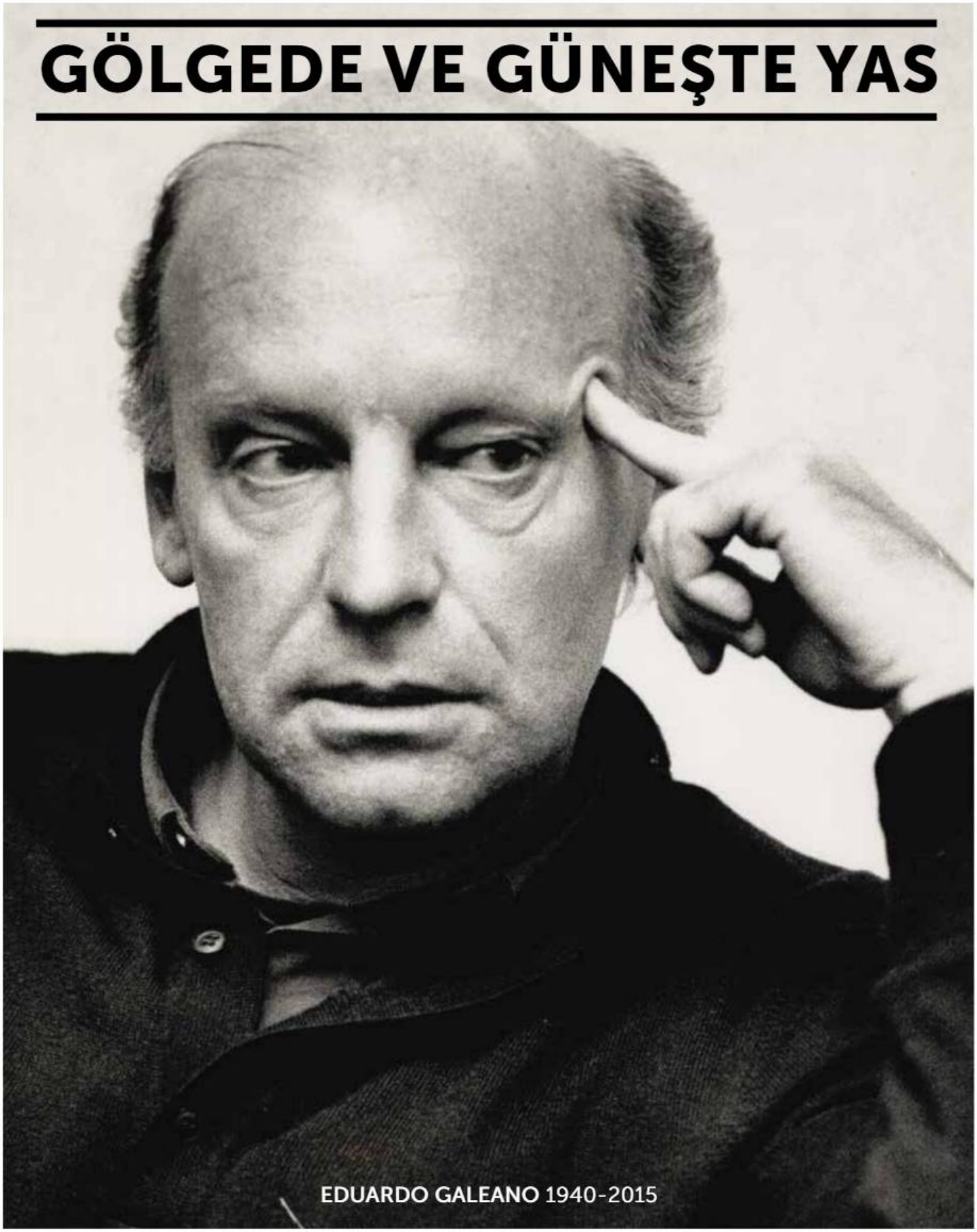
146 kg *En ağır profesyonel oyuncu Walter Young'ın ağırlığı. Kendisi 1.96 boyunda gerçi ama o ağırlıkla sprint atılan bir sporu yapabiliyor olması bile inanılmaz. Vücut kütle endeksi 38.2 olarak ölçülmüş zamanında. Bu endekste 30'un üstü obez sayılıyor.*

11 sezon *Geçen yıl emekli olan efsane shortstop Derek "Mr. November" Jeter'ın MLB'nin en büyük franchiselarından NY Yankees kaptanlığı yaptığı süre toplamı. Yankees tarihinde daha uzun süre kaptanlık yapan yok.*

Fotoğraf İsmet yönündeki AP Images, Getty Images Türkiye

CANTONA

GÖLGEDE VE GÜNEŞTE YAS

EDUARDO GALEANO 1940-2015

Fotoğraf Getty Images Turkey

ASLI PELİT

Tam 10 sene önce bavulumu toplayıp haritada yerini zor bulabileceğim Uruguay'a taşınmıştım. Uruguay ile ilgili o dönemde -ünlü plajı Punta del Este ve Lugano'nun anavatanı olması dışında- tek bildiğim üniversite yıllarımda beni Latin Amerika üzerine uzmanlık yapmam gerektiğine ikna eden Eduardo Galeano'nun memleketi olmasıydı. Uruguay'da gazeteci olarak hayata atılmaya çalışırken ilk yaptığım röportajım onunlaydı. Unutulmazdı. Başkent Montevideo'nun en eski kafelerinden birisi olan Brasileiro'da gürültülü espresso makinesinin uğultusu ve kahve kokusu arasında saatlerce konuşmuştuk. Galeano konuştukça ben Latin Amerika'yi daha çok merak etmiş, bu coğrafyayı bir gün onun gibi anlayabilmeyi ummuştum. Sadece Latin Amerika değildi ortak tutkumuz. Ne de olsa futbol coşkusu ile yanıp tutuşan kişilerdik. Her zaman olduğu gibi 90 dakikalık bu muhteşem oyun, iki farklı kültür ve jenerasyondan gelen insanı adeta yıllardır birbirini tanıyan iki dosta dönüştürmüştü.

GÜZEL OYUN

Esasen edebiyat çevrelerinde tanınan Galeano, bizim gibi Latin Amerika futbolunu takip edenler için ayrı bir yer tutar. Gölgede ve Güneşte Futbol'u okumadan Latin Amerika futbolundan bahsetmemek gerekir. Ünlü yazar futbolu tanrıya benzetir, çünkü bu kıtada bir takım tutmak demek ona kayıtsız şartsız inanmak demektir. Entelektüellerin futbola 'toplumu uyutan afyon' olarak bakmalarından hiç hazzetmezdi. Futbolun sınırları olmayan bir gelenek olduğunu düşünürdü. Latin Amerikalı entelektüellerin kibirleri yüzünden bu sporun kıtadaki önemini kavrayamadıklarını belirten Galeano, birçoğunun insanlığı sevdiğine ama insanlara paye vermediklerine inanırdı. Ama esasında onun futbolda tek hoşuna gitmeyen nokta, bu popüler sporun giderek elitist bir hal alması ve tüm kıtaya uygulanan özelleştirme politikasının masum bir sporu etkilemesine izin verilmesi olmuştu. Buna rağmen usta yazar, profesyonel futbolun birçok umutsuz fakir Latin Amerikalı gencin hayatını değiştirmesine sıcak bakardı. Onunla o ilk söyleşimde, neden bu kıtanın dünyaca ünlü oyuncular yetiştirdiğini sorduğumda bana "Uruguaylı bebekler, doğdukları anda 'GOOL!' diye bağırır. O yüzden doğumhaneler çok gürültülüdür. Doğumhanelerin yanından geçerken fark edersin gürültüyü, bütün bebekler 'GOOL!' diye bağırır. Zamanla, çok az çocuk 'GOOL!' diye sevinme şansına sahip olur" demişti. Bir zamanlar futbolcu olmak isteyen kendisini ise "O kadar kötü bir oyuncuydum ki bana tahta bacak derlerdi" diyerek betimlemişti.

YAZMAYI SEVMEYEN YAZAR

Galeano futbolu seven ama yazmayı sevmeyen bir yazardı. Bir söyleşisinde "Yazmayı Kübalı bir müzisyenden öğrendim" demişti. Devrimin ilk yıllarında, Küba'nın doğusundaki el değmemiş bölgelerde bir arkadaşı ile beraber unutulmaz bir zaman geçirmişti. Devrim hakkındaki gerçeklerle tanışırken, bir gece bir grup müzisyen ile tanışmıştı. Dört kişiden oluşan grubun perküsyoncusu onu derinden etkilemişti. Saatler süren müzik ziyafetinin ve birçok kadeh romun arkasından Galeano müzisyene sırrını sormuş, müzisyen de ona "Sadece ellerim kaşınınca çalarım" demiş. O da bunun, hayatta unutamayacağı bir ders olduğunu anlatmıştı.

ÇARE URUGUAY

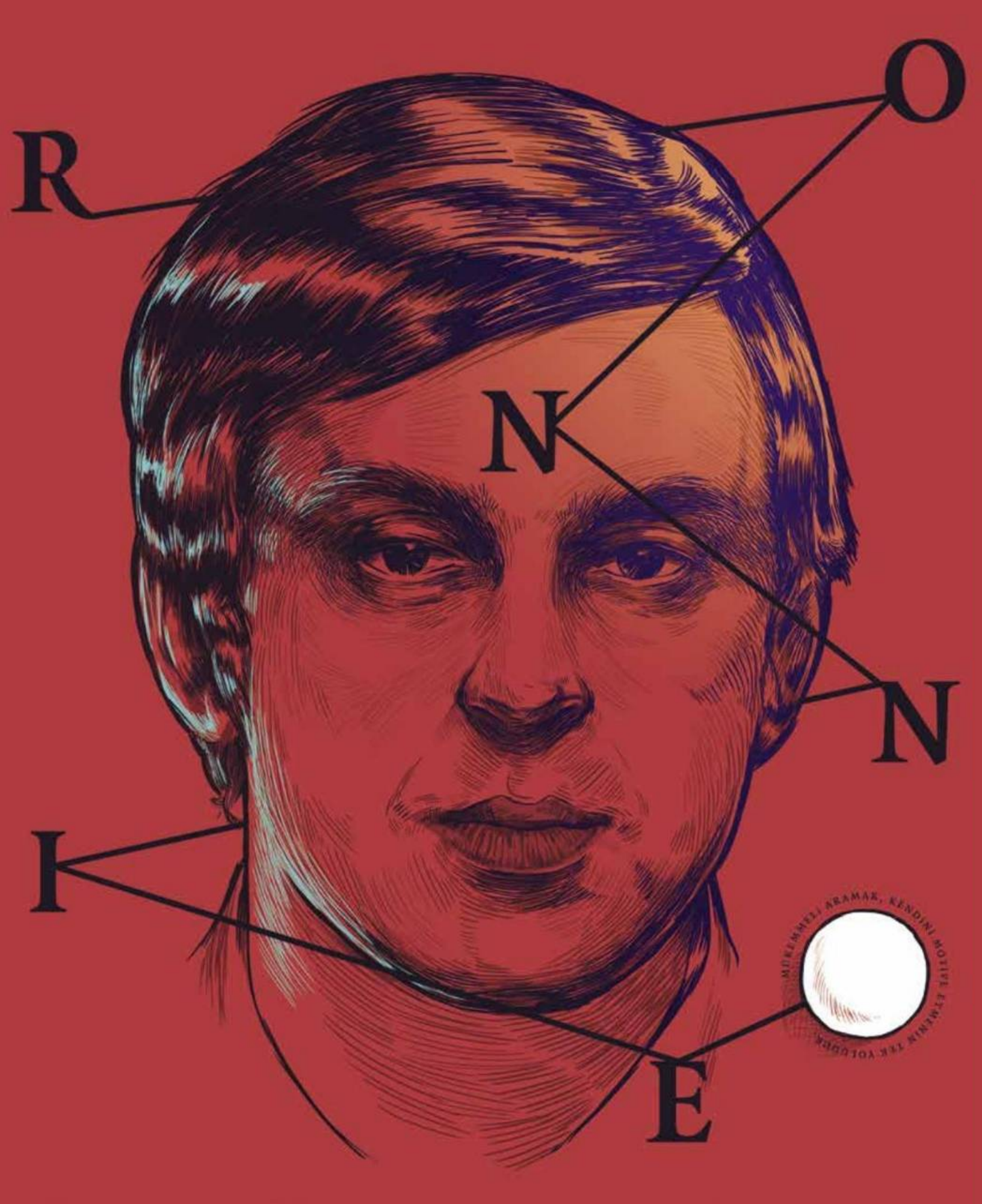
Uruguay, son birkaç senedir Türkiye'de giderek popüler hale geldi. Belki çare değil ama çok ilginç bir yer olduğu kesin. Galeano'nun ülkesini sevme sebepleri ise gerçekten farklı:

"Şöyle söyleyeyim; Montevideo'yu seviyorum. Çünkü hâlâ şans eseri prehistorik özelliklere sahip. Mesela burada hâlâ yürüyebiliyorsun, nefes alabiliyorsun, bu iki aktivite de büyük modern şehirlerde zorlukla yapılıyor. Bazı şehirlerde yürümek yasak, tamamen ya da derin nefes almak garip bir davranış. Çünkü arabalar ve kirlilik yüzünden hava pis ama şansımıza bize çok güzel bir yer düşmüş. Dünya üzerinde açıklaması zor şeyler var; mesela tavuklar kanatları olduğu halde uçmazlar, uçmayı unutmuşlar! Biz insanlara da aynı şey olacak, çünkü her geçen gün bacaklarımız yerine tekerlekleri kullanıyoruz. Aynı zamanda bu şehirde hâlâ birbirine saygılı insanlar yaşıyor ve içtenler. Modern hayatın zorla bize kabul ettirmek istediği değerlere rağmen -ki bu değerlerden birisi komşuya bile güvenmemek- burada kimse birbirini tehdit etmiyor. Tabii ki problemlerimiz var; her yerde olduğu gibi, güvenlik, vahşet gibi. Ama büyüdüğüm bu şehir ki beni ben yapan bu ülkenin bir parçası, genelinde hâlâ yaşanacak bir yer. Ben hâlâ sözün kutsal olduğu Uruguay'ın bir evladıyım. Burada söz verdin mi, kendini vermiş olursun. Uruguay'da 20'nci yüzyılın başından beri sekiz saatlik iş günü uygulaması var ki ABD'den önce yasa olarak kabul edilmiş. Kadınlar Fransa'dan önce burada oy verme hakkına sahip olmuşlar. İspanya'dan 60 yıl önce burada boşanma hakkı kazanmışlar. Hatta 30'lu yıllarda, dört sene boyunca kürtaj bile yasalmış! İnanılmaz! Burada kilise, devletten 100 sene önce ayrıldı. Bugün hâlâ Latin Amerika'da laik olmayan ülkeler var, hükümetleri hâlâ kiliseden emir alıyorlar. Uruguay'da eğitim laik, bedava ve zorunlu. Burası ufak bir ülke ama yine de bir sürü parlak sanatçımız oldu; edebiyatta, resimde, tiyatro ve futbolda. Bu ülke iki Dünya Kupası, olimpiyat oyunlarında da futbol dalında iki şampiyonluk kazandı! Bu sebepler yüzünden, bence burası yaşamaya değer bir yer. Burada doğduğum için bana öyle gelmiyor. Hintlilerin reenkarnasyon dediği şey doğru ise ve öldükten sonra tanrılar, şeytanlar ya da ilahi herhangi bir varlık bana 'Yeni hayatını nerede geçirmek istiyorsun?' diyecekse, yine burada doğmayı seçerim!"

Galeano, futbolu ve Latin Amerika'yı seven bir yazardı. Onun bıraktığı yer asla doldurulamasa da en azından onun adımlarını takip etmek görevimiz sayılır. Hasta la Victoria Siempre!*

**Zafere kadar daima!*

S

O
R
N
N
I
E
MÜKEMMELİ ARAMAK, KENDİNİ MÜKEMMEL ZANNETMEKTEN YOLUDUR